

str. 217-pokr.

R o k 1 8 6 2

Viz malá kronika od pag. 498 do pag. 500

V konkordátu z r. 1855 a v císařském říjnovém diplomu z r. 1860 byla vyslovena zásada: katolické církve spravuje své jmění samostatně. Tato zásada se měla v tomto roce provést. Páni biskupové měli spravovat na minimum rozpuštěný náboženský fond., a faráři měli převzít jmění jednotlivých kostelů. Už byl jmenován 1. březen jako den převzetí církevního jmění z rukou patronátních pánů a jednotlivé vikariáty určily benefičiáty, kteří měli při převzetí intervenovat.

Ale celá záležitost se rozbila, poté co se proti postavily nové vládní orgány a patroni. Bylo by to pro beneficianty také nové velké břemeno a těžká zodpovědnost. Při shromáždění všech beneficiantů svolaném k tomu do Rochlic 20. února vyjádřil s rozhodností zvláště jeden farář při vzpomínce na noční vloupání u něj před 5/4 roku své obavy z nových pravidel

-----

pag. 289

Na pag. 76 bylo zmíněno, jak farář Felger (resp. jeho bratr Franz Felger) se viděl nucen proti faráři Schalkovi nastoupit právní cestu ve věci odepřeného zaplacení interkalárního obnosu 670 zl.

Když právní přítel Franze Felgera , liberecký advokát dr. Essenther koncem dubna 1857 byl o podstatě věci příslušně informován, sdělil, že sice požadavek na 670 zl. 32 ½ kr.k.m. je plně oprávněný, ale kvůli průtahům v této záležitosti ze strany nejd. konsistoře je už promlčený – a bude proto, zvláště při okolnosti, že farář Schalk kvůli jiným dluhům je sekvestrován {majetek je pod nucenou správou}, těžko co vymoci; ale chtěl si přesto dát veškerou námahu, aby dosáhl žádaného cíle.

A skutečně námaha dr. Essenthera nebyla bezvýsledná. Sekvestr faráře Schalka , lomnický c.k. okresní soudce Hartmann poslal na splátku požadavku v

str. 218

leden 1858	127 zl. k.m.
roku 1860	80 zl. rak.č.
roku 1861	74 zl.r.č.
<u>dne 23.srpna 1862</u>	<u>54 zl.</u>
dohromady	335 zl.

U naposledy uvedené splátky bědoval ale sekvestr nad finančními poměry faráře Schalka tak, že farář Felger, aby učinil konec politováníhodné záležitosti, se rozhodl zřici se ještě zbývající poloviny svého požadavku a svému bratrovi jiným způsobem nahradit k sumě 600 zl. chybějících 265 zl.

-----

pag. 290

V roce 1836 ordinování kněží litoměřické diecése byli první, kdo se r. 1861 rozhodli, oslavit své 25leté kněžské jubileum společně. V měsíci srpnu se skutečně sešli u svého spolužáka faráře Hasáka v Novosedlicích u Teplic a prožili dva dny v bratrském obcování. Jejich příkladu následovali ti, kdo byli ordinováni v r. 1837

Z podnětu faráře P. Josefa Hampela z Chlumu {u Chabařovic} shromáždilo se (12. srpna 1862) 22 spolužáků, mezi nimi i farář Felger z Rychnova, v Bohosudově, den nato pod vedením jednoho P. jesuity drželi duchovní rekolekci {náboženské rozjímání, exercicie}, byli přítomni 27. v 6. hod. ráno panem kanovníkem Janem Řehákem (bývalým prefektem semináře) zpívanému requiem za 10 v Pánu už odpočívajících duchovních spolužáků a v 8 hod. mši svaté, kterou celebrowala sama Jeho excelence nejd. pan biskup "Augustin Hille, jenž jim před 25 lety udělil kněžské svěcení Z jeho rukou přijali, jako kdysi v den svěcení, svaté přijímání.- Nato jeli společně do blízkých Trmic a shromáždili se u bratrského pohostění, které jim připravil trmický p. farář P. Karel Hirsche, také jeden z jubilantů a jehož se zúčastnili i j. excelence p. biskup, kanovník p. Řehák a ústecký p. vikář Schlein .

Na svátek Andělů strážných (7. září) nechala jeho jasnost kníže Kamil Rohan v přítomnosti své, manželky kněžny Adély a knížete Karla z Löwensteinu a za asistence veškerého patronátního kléru(pokud toho dne mohl přijít), vysvětit rozšířenou a umělecky a nádherně vyzdobenou zámeckou kapli v Sychrově pražským kanovníkem od sv. Víta panem Albertem Küfferem z Asmannsvilla.

pag. 291

Po slavnosti byli kromě p. pontifikanta {světícího kněze} pozváni k slavnostní tabuli: rochlický okr. vikář P. Franz Moysel se svým sekretářem P. Josefem Kočím, farářem z Jeřmanic , děkanové P. Josef Hofrichter z Hodkovic, P. Josef Richter z Osečné, P. Johann Jesina z Českého Dubu, faráři P. Josef Sedláček z Loukova, P. Alois Schalk z Lomnice, P. Anton Felger z Rychnova, P. Maschek z Karlína v Praze, zatímco ostatní duchovní se shromáždili u tabule p. knížecího dvorního rady p. Viléma Janiga.

str. 219

Rok 1862 byl skutečně úrodný, zvláště na obilniny. Stodoly nemohly úrodu ani pojmout. Dokonce i v horách byly vidět stohy obilí a slámy.

R o k 1 8 6 3 viz malá kronika od pag. 500 do 501

Už v roce 1857, kdy byla postavena železnice a silnice z Hodkovic do Rychnova rozhodl se Augustin Lucke, že svůj dům na zdejší prostranství před kostelem přemění na zájezdní hostinec. Pokud by se to uskutečnilo, bylo se obávat stálého rušení bohoslužeb v rychnovském farním kostele. o to víc, že z řečeného domu bylo vidět na duchovní u oltáře a na kazatelně.

Když začátkem srpna téhož roku nejd.p.biskup Augustin Bartholomeus vizitoval Rychnov, stěžoval si mu P. Felger na svou starost, dostal ale útěšný příslib že nejdůst. pán použije všechn svůj vliv, aby se tomuto zlu zabránilo. Skutečně byla Luckeho žádost o zřízení zájezdního hostince na kostelním prostranství c.k. jabloneckým okresním úřadem zamítnuta.- Ale advokáti si ví rady!

pag. 292

Po jistém čase získal Lucke místodržitelské povolení ke zřízení zájezdního hostince přičemž měl jen za povinnost, postavit před svým domem vysoký dřevěný plot. čímž mělo být zabráněno rušení bohoslužeb. Splnění této povinnosti ale mělo své těžkosti. Místo před zájezdním hostincem by bylo příliš zúžené a prostor před kostelem znetvořen.

Tu udělal pan farář panu Luckemu návrh, místo plotu uvnitř kostela u hlavního vchodu udělat pořádnou dřevěnou halu s dvoukřídlými dveřmi a 2 bočními jednokřídlými dveřmi . Na to Augustin Lucke s radostí přistoupil a 10. ledna 1853 byla hala hotová.

Ted' už se z náměstíčka nevidí do kostela, hluk z venku je méně slyšet, průvan v kostele je menší a snív už není hnán větrem do kostela jako dřív.

Dne 1. března (druhá postní neděle) se četl pastorální list vztahující se k 8 dní trvajícím 1000letému jubileu přinesení křesťanství na Moravu a do Čech svatými bratry Cyrilem a Metodějem . Tato jubilejní památka začala 8. března odpoledne. Den nato (v pondělí) na svátek svatých slovanských apoštolů byla bohoslužba jako v neděli. Po celý oktáv byla odpoledne od 3 hod. modlena sv litanie a udělováno sv. požehnání. Dne 16. března byla závěrečná pobožnost s velkou mší a Te Deum.

V roce 1863 udělala rádelská obec další krok k vytoužené církevní samostatnosti, a sice zřízením vlastního hřbitova v Rádle. Když tamní bezdětný obchodník přízí Augustin Hübner (řečený Hübnerschneider)

str.220

právě začátkem roku 1853 nedaleko kaple koupil pozemek o výměře 1 strych k shora uvedenému účelu a věnoval ho obci, bylo zřízení rádelského hřbitova už jen otázkou času.

pag. 293

Ale přece to trvalo ještě 10 let, než byl tento plán proveden. Ačkoli jeho realizaci měla rychnovskému duchovenstvu narůst nové břemeno, nebylo co proti tomu namítnout, neboť nové pohřebiště , ačkoliv se skalnatým podkladem, bylo komisí uznáno vhodným , 10 letý průměr v Rádle zemřelých vykazoval počet 48,- a duchovenstvem i politickými vrchními úřady ročně stanovená částka 60 zlatých, kterou měla rádelská obec platit rychnovským duchovním jako odškodnění za cestu, bylo přijatelné.

Poté co bylo vymíněno, že na dosavadní obvyklé štole za rádelské pohřby a výkrop nedojde ze strany rychnovského duchovenstva k žádné změně, a rychnovský kantor má až do své smrti podržet právo provádět rádelské pohřby, došlo na jaře 1863 ke zřízení nového hřbitova. ten měl živý plot z mladých habrů, a na jejich ochranu laťový plot, železný kříž na žulovém podstavci (který zároveň měl sloužit fundátorovi jako vlastní kříž na hrobě) zřízeném výměnkářem Josefem Demuthem a placení náhrady za cestu obcí tak zajištěno, že se rozhodlo použít na to poplatek z hrobů.

Když bylo všechno potřebné připraveno, a došlo povolení konsistoře, určil se svátek sv. Augustina (patrona fundátora Augustina Hübnera jako den vysvěcení hřbitova, jehož program byl následující:

pag. 294

Program vysvěcení rádelského hřbitova dne 28. srpna 18363

O půl 9 hod vyjde průvod z kaple na hřbitov. Vpředu kříž, pak školní děti, ve dvojicích, nejdříve hoši, pak dívky, hlasitě se modlíce Otčenáš a Zdravas. Nato dva bílé prapory, pak zpěváci., duchovenstvo, čestní hosté, nakonec domácí muži a ženy. Když dojdou na hřbitov, postaví se děti do půlkruhu před hřbitovním křížem, dva prapory vedle kříže.

Vysvěcení hřbitova začíná proslovem faráře. Pak následuje modlitba v latině- pak litanie za zemřelé farníky, pak pochod kolem hřbitova, přičemž je zpíván žalm „Miserere“.

Když kněz zase dojde ke kříži, latinsky se pomodlí. Následuje vysvěcení hřbitova a modlitba v němčině, dále jiná modlitba za fundátora kříže.. Nyní se jde zpět do kaple, přičemž školní děti zpívají nově nacvičenou vhodnou píseň. V kapli na konec zpíváné requiem za zamřelého Augustina Hübnera.

Řeč, kterou pronesl při této příležitosti farář Felger k početně shromážděným věřících z Rádla, k nimž se

str. 221

připojil i jablonecký c.k. okresní představený Eichhorn, zněla jak následuje:

Text: Věřím ve všeobecnou křesťanskou církev, společenství .....zmrtevýchvstání těla a věčný život. Apoštolské vyznání víry

Tato víra nás shromáždila k dnešní slavnosti. Svatá, synem Božím na zemi založení církve přijímá totiž člověka, když přijde na svět, do své mateřské náruče, aby ho koupelí, svatým křtem, učinila dítětem božím, bratrem Kristovým a chrámem svatého ducha.

pag. 295

od kolébky o něj pečuje a chrání ho, krmí ho mlékem svatého evangelia, , ukazuje mu cestu do nebe,jde s ním životem jako strážný duch , posiluje unavené a slabé, zdvíhá padlé, napomíná pomýlené a bezradné, utěšuje zarmoucené, stále drží před ním svůj vysoký cíl, kterého má dosáhnout, posvěcuje ho v nejdůležitějších situacích života svatými svátostmi a neopouští ho jako nejméně přítelem ani ve smrti. Kněz kostela přichází k loži nemocného křesťana, směřuje ho s bohem , připravuje ho k cestě na onen svět. A když vloží s důvěrou svého ducha do rukou svého nebeského otce, dává mu církev poslední čestný doprovod, žehná jeho rakvi, modlím se za něj a nezapomíná na něj, i kdyby jeho nejbližší příbuzní na něj zapomněli a pohřbívá jeho tělesnou schránku na místě, které předtím posvětila, a ozdobila znamením spasení, křížem. Takové místo, milí křesťané, vysvětit pro vaši obec je úkolem této hodiny.

Měli jste dosud společné pohřebiště s ostatními farníky této farnosti.Tam, ve stínu mateřského kostela nacházeli po staletí vaši drazí zesnulí své místo poslední ho odpočinku.

Ale kdo by neměl za přirozenou a pochopitelnou vaši snahu mít vlastní hřbitov v místě? Člověk touží odpočívat i po smrti v místech, kde žil, přeje si být do země , kterou zúrodňoval potem své píce, kterou oséval a obdělával, jejíž plody užíval, položen jako semeno, které dozraje k budoucímu znovuzkříšení

pag. 296

Chcete své milované zesnulé mít u sebe blíž, abyste o to častěji ve svaté vzpomínce obětovali bohu své modlitby za klid jejich duší, tak abyste i vy k častější vzpomínce na smrt byli povzbuzeni, ... proto prokažme poctu a památku v pánu zesnulému poctivému spoluobčanovi Augustinu Hübnerovi, který pln něžné oddanosti své rodné obci , získal pro vás tento pozemek, a tak se stal zakladatelem tohoto hřbitova. Bůh dej jemu, nenáročnému a skromnému křesťanovi, věčný klid a světlo věčné ať mu svítí.

Poctění buďtež i zástupci této obce, kteří nelitovali námahy a výdajů, aby tento hřbitov důstojně ohradili, zvláště buďtež ti z vašich spoluobčanů s úctou zmíněni, kteří bez vyzvání, a dobrovolně vytvořili kříž,nejkrásnější to ozdobu hřbitova, a tak

str. 222

postavili trvalý pomník své víry.

Dříve než nyní přikročím k vysvěcení tohoto hřbitova, chceme se poučit, jaký význam pro nás křesťany má křesťanské pohřebiště. Odpovídám

- a) je božím polem, osetým polem pro věčnost
- b) místem míru. Proč?
- c) kazatelem pomíjejícínosti
- d) svatým místem

A když je takovým místem, jak se k němu máte chovat?

- a) vzdávat mu čest(žádné klení, žádná rozpustilost, žádná neposlušnost)
- b) ozdobujte ho
- c) pilně ho navštěvujte (ne pouze když někdo z vašich je pochován, - také když dostanete příliš velkou chuť na duchovní veškeré jmění,- když se dostanete do

nepráteleství,-když vás křivda a klopotnost tísní,-když jste se dopustili hříchu. Amen
pag. 297

Po vysvěcení hřbitovního kříže vykonal farář následující modlitbu
Spasiteli světa, který v pátek, jako dnes, jsi zemřel na kříži, abys sejmul z nás naše hříchy
ty, prvorozený vstal jsi z mrtvých, a tímto slavným zmrtvýchvstáním jsi překonal hranice
smrti, synu živého boha, naše útěcho, naše naděje a naše útočiště jsi v životě i smrti, a nám
jsi v této svaté hodině blízký, pohleď milostivě na tuto svojí obec, která se shromáždila, aby
doporučila tvé ochraně tento hřbitov a ty, jejichž těla jednou na tomto jejich místě
odpočinku spočinou.

Ty jsi nejmilostivější slituj se nade všemi, kteří zde jsou shromážděni okolo tvého kříže jako
kuřátka kolem kvočny a buď jim milostivým přímluvcem u svého otce.

Ty jsi kníže míru, a světlo světa. – dej všem věčný mír a světlo věčné ať jim svítí. Ty jsi
vzkříšení a život- dej všem očekávat slavné vzkříšení a ať dojdou věčného života Tvůj kříž
bude zářit na nebi, až jednou přijdeš s velkou nádherou na oblacích, abys soudil živé i mrtvé,
dej pak, aby všichni zde kdy pohřbení v onom dni s radostí a radostnou důvěrou spatřili tvůj
kříž, tak jako my nyní k němu vzhlížíme.

Ty jsi kdysi ke svým mladším hovořil:: Jen maličko a uvidíte mě“- nech tedy také nás,
abychom se uviděli s našimi milými a drahými zemřelými a sjednot' nás všechny, abychom
vešli do nádhery nebes: Amen“

pag. 298

Po ukončeném vysvěcení byla na novém hřbitově vykropena mrtvola malého dítěte, která
otevřela řadu zde pohřbených- Při této příležitosti se ukázalo, a později ještě zřetelněji, že
podklad hřbitova sestává z čistě břidličného kamene, a tak každá mrtvola bude pokládána do
kamenného hrobu.

str. 223

Od 1. do 3. září se konala v Litoměřicích diecézní synoda, přičemž mimo jiné bylo určeno,
že dosud houfně obvyklé vystavování svátosti oltářní v monstranci na začátku mší sv. a
velkých mší také o nedělích a svátcích se má zastavit, a toto dělat jen o dnech zbožňování a
o dnech v oktávu Těla Páně- a pak intonace „Tantum ergo“ u požehnání má se vynechat.

Liberecký vikariát byl na této synodě zastoupen 6. beneficiaty, byli to: okresní vikář F.
Moysel z Rochlic, vikariátní sekretář Josef Kočí z Jeřmanic, děkani Franz Simm z Liberce a
Johann Ješina z Č. Dubu, pak faráři Jan Hruška z Lastriboře a Anton Felger z Rychnova.

Dnes obdržela rádelská kaple novou ozdobu – Barbara, vdova po + rádelském obchodníku
přízí Augustinu Hübnerovi opatřila totiž pro ní 14 nových zastavení Křížové cesty, která
zhotovil rychnovský malíř Ign. Müller, a ty přišly včetně rámů na 101 zl. . 28. října je
vysvětil turnovský quardián P. Aemilian Karasek, jenž o tomto aktu vystavil následující
listinu::

Pozdrav čtoucím!

Tímto potvrzujeme, že 14 zastavení Křížové cesty, pořizené nákladem Barbary Hübnerové,
vdovy rádelské k bohaté a plodné památce nejsvětějšího mystéria Utrpení Páně a
zvětšení zbožnosti věřících v Krista, malířem

pag. 299

Ignacem Müllerem z Rychnova zhotovené, poté co s povolení nejdůst. biskupského
ordinariátu v Litoměřicích 24. září 1863 č. 6018 daným a navíc se souhlasem provinciála
řádu sv. Františka Serafinského pro Čechy na žádost. Antona Felgera, duch. správce
z Rychnova za asistence Josefa Kočího, prvního faráře Jeřmanického a sekretáře libereckého

vikariátu a Josefa Fischera, kaplana rychnovského, mnou dole psaným s povolením od nejvyššího kněze P. Pia IX, daným kvardiánům řečeného řádu, ve veřejné kapli rádelské svatě Trojice a Božího Těla, na svátek sv. apoštolů Šimona a Judy roku spasení tisícího osmistého šedesátého třetího byla vysvěcena podle předepsaného ritu tak, aby zbožní věrní křesťané Křížovou cestu zbožně slavili, hojně jí užívali, a z ní se radovali tak, jak se slaví a radují v kostelech a místech našeho řádu.

Dáno na faře v Rychnově (liberecký vikariát) dne 28. října 1863

P. Aemilian Karásek v.r. h.s.
quardián turnovského konventu
a zasl. provinc. definitoř

str. 224

V průběhu tohoto roku udělala velký rozruch rouhačská kniha francouzského žida Renana s titulem: *Život Ježíšův*

Během dlouhé války mezi severoameričany a konfederovanými jižními státy pěstování bavlny bylo zcela zničeno a do Evropy přicházelo jen velmi málo a ještě k tomu špatné bavlny, čímž tento artikl a všechny bavlněné věci velice podražily. Následkem bylo, že zdejší, léta zanedbávané pěstování lnu se znovu začalo a v kraji vzniklo mnoho přádelen lnu

pag. 300

R o k 1 8 6 4

Viz malá kronika, pag. 500 – 504

Tytéž nepříznivé poměry, v nichž se podle líčení na pag. 269-270 nacházel rychnovský farní les, postihly také rychnovský kostelní les. Jen nebyl ten poslední od zornění farního lesa ještě vystaven lesnímu pychu. K tomu přicházela okolnost, že na zadním konci ještě stojící stromy začaly být přestárlé. Protože se dále ukázalo, že zornění farního lesa nebyla žádná mylná spekulace, ucházel se slavný patronátní úřad z podnětu faráře Felgera o povolení kmenové dříví kostelního lesa prodat, výtěžek kapitalizovat a pozemek zornit.

Poté, co k tomu přišlo povolení nejd. bisk. konsistoře a sl. c.k. místodržitelství, konala se 27. dubna 1864 licitace kmenového dříví. Utržilo se 750 zl.r.m., které připadly kostelnímu jmění a propachtoval se zároveň celý lesní pozemek na 6 let za roční činži 15 zl. 70 kr. Od té doby dostává z toho kostel pěkný příjem, zatímco dříve les nenesl téměř nic.

V Rychnově rodilý žibřidický farář d.p. Anton Wenzl šel v létě 1864 do pense a chtěl své poslední dny strávit v Hrádku. Uprostřed června přišel ještě na návštěvu ke svým příbuzným do Rychnova a protože koncem měsíce pražský světící biskup Petr Krejčí biřmoval v Hodkovicích, šel farář Wenzel tam, aby pozdravil pana biskupa, s nímž kdysi v Mladé Boleslavi zároveň studoval.

Tam ale onemocněl na faře, nalezl u svého krajana a blízkého příbuzného děkana P. Josefa Hofrichtera láskyplnou péči a zemřel tamtéž 5. července- Dne 7. července byl slavnostně pohřben na hřbitově v Hodkovicích. Jeho v poslední nemoci napsaný testament zní:

str. 225

T e s t a m e n t

P. Antona Wenzla, faráře v Žibřidicích

Jelikož se cítím tělesně sláb, obávám se, že je nutné, abych při plných smyslech a zdravém rozumu stanovil mou následující poslední vůli :

1) Svěřuji svou duši milosrdnosti Nejvyššího, mé pozemské ostatky ale ať jsou náležitě podle katolického ritu odevzdány zemi, z níž vzešly

2) V liberecké spořitelně mám na několika vkladních knížkách kapitál patnáct set zlatých uložených na mé jméno, které s přírůstkem úroků budou krýt následující odkazy. Odkazuji totiž:

a) k založení chudinského fondu v Žibřidicích ,jehož roční úroky podle určení p. duchovního správce a obecního představeného budou určeny k rozdělení chudých, kteří toho budou hodni	500 zl. rak.m.
b) na obutí v zimě pro chudé děti v obci Žibřidice kapitál	200 zl. r.m.
c) kostelu v Žibřidicích na potřeby kostela kapitál	200 zl
d) na sv. rekviem v žibřidickém kostel ročně v den mého úmrtí kapitál	100 zl
e) na mši v Rychnově ročně o stejném dni kapitál	50 zl
f) na chudinský fond v Rychnově jako základní kapitál	300 zl
g) na mši sv. v Kryštofově Údolí ročně v den mého úmrtí	50 zl
h) na založení chudinského fondu v Janovicích v Podještědí	200 zl
i) na obutí chudých školáků v Janovicích kapitál	100 zl.
k) na normální školní fond	5 zl
l) do fondu pro kněžské deficienty v diecési	<u>200 zl</u>
Celkem odkazů	1905 zl.

pag. 302

Kromě obnosu 5 zl. pro normální školní fond měly odkazy a nadace dostávat z kapitálu jen úroky jmenovitě ale chudinské fondy a peníze na obutí se mají rozdělovat jen se souhlasem místního duchovního správce a představeného obce.

Pokud by vklady u spořitelny s přírůstkem úroků nestačily na tyto nadace a odkazy, pak kladu v mé příbuzné důvěře, že chybějící částku dobrovolně dorovnájí.

3) Všechno ostatní jmění, jako svršky, prádlo, oděvy,zařízení, jakož i hotové peníze a cenné papíry, jedním slovem všechno, co bylo a je mým majetkem, jsem už za svého života tak rozdělil a rozdal, že po mé smrti by nic nemělo zůstat, co by se mělo nebo mohlo dodatečně

str. 226

rozdělit Rovněž jsem věnoval celou svou knihovnu.

4) Zavazuji své příbuzné, totiž Klaru a Františku, děti mého bratra Josefa Wenzla, pak bratra Franze a sestry Julianu Wenzlovou, pak Augustina Langa,manžela mé zesnulé sestry Marie Wenzlové za dárky, které jsem jim za svého života dal, aby zaplatily náklady na léčení a pohřeb, naproti tomu ale budou vystupovat jako rovní dědicové ještě snad objevené pozůstalosti a to tak, že Klara a Františka, dcery po Josefu Wenzlovi, budou representovat jen jednu osobu, takže by se pozůstalost dělila jen mezi 4 osoby.

pag. 303

5) Za vykonavatele závěti jmenuji svého švagra Augustina Langa z Rychnova který se také postará o zřízení potřebných nadačních listin.

6) Na konci žádám, aby listiny, týkající se nadačního kapitálu pro chudinské fondy a na obutí školních dětí byly uchovávány v příslušném farním archivu.

Tímto uzavírám tuto poslední a nezměnitelnou vůli ve jménu svaté trojice a prosím, aby se projednala.

V Hodkovicích, 28. června 1864

Josef Hofrichter, v.r.
děkan, svědek

P. Anton Wenzl, v.r.
farář-důchodce

Franz Ptáčník, v.r.
kaplan., svědek

P. Ferdinand Ferkel, v.-r.
kaplan, jako svědek

Publikováno podle protokolu 23. července 1864, č. 4226
téhož dne Winar, v. r. k č. j.. 4254

Stejně znění s nekolikovaným originálem testamentu se tímto potvrzuje
C.k.okresní úřad v Jablonném jako soud dne 28. prosince 1864
c.k. okr.představený
Č.j. 2048 jud. Tanzer, v.r.

Dne 12. července předvedl blesk v Rychnově pozoruhodnou věc: Během odpolední boučky udeřil totiž blesk v jedné zahrádce malíře Ignáce Müllera v Pláni stojící do 3 mladých bříz, skočil odtud štítem na půdu domu, zapálil tam se nacházející seno, sletěl stropem do místnosti, obtočil domácí paní trávící za kamny siestu, ohlušil jí, začernil zlatou lištu na obrazovém rámu na stěně a ztratil se v zemi, aniž by osoby, přítomné v místnosti zranil. Jelikož během úderu blesku dlel jeden malířský pomocník na půdě, mohl se oheň rychle uhasit..

str. 227

pag. 304

Pro město Liberec, jehož obyvatelstvo se zvláště od otevření Pardubicko-Liberecké dráhy velice rychle zvětšovalo, bylo velice žádoucí, aby po uplynutí 7. let se znovu udělovala svátost biřmování.. Velice svědomitý litoměřický p. biskup Hille chtěl tomuto požadavku vyhovět. Protože ale pro stáří a věchost nemohl sám biřmování udělit, poprosil pražského světícího biskupa p. Petra Kočího se žádostí, aby zároveň biřmoval v celém libereckém a frýdlantském vikariátu.

Pro Rychnov byl určen jeden z posledních dnů měsíce června a tak od poloviny června začaly přípravy. Mezitím bylo ukončeno poučování k biřmování, biřmovanci měli po zповědi a sv. „přijímání v ruce dary od kmotrů,, biřmovací cedulky byly rozdány... a nyní, 2 dny před oznámeným příjezdem pana světícího biskupa přišla najednou oficiální zpráva, že biřmování v Rychnově se nemůže konat, protože p. biskup byl už očekáván ve frýdlantském vikariátu a 15. července musel navštívit Turnov.

Dovedeme si představit rozpaky rychnovského duchovenstva. Bylo třeba farní obvod upokojit jak jen bylo lze.- a faráři nezbylo nic jiného, než putovat na frýdlantsko a zjistit, zda by se zkrácením tamního „ dne navštívení“ nedal získat jeden den pro biřmování v Rychnově. Na štěstí měli frýdlantští páni duchovní méně biřmovanců, než původně udávali a tak

pag. 305

bylo umožněno, že na konci biskupovy biřmovací cesty se přece jen našel jeden den, aby také rychnovským se vyhovělo, to bylo 14. července.

Dne 13. o půl 5 hod. odpoledne dorazila J. bisk. milost v doprovodu litoměřického p. kanovníka Hille z Hrádku přes Liberec vlakem do Rychnova, byla včetně předem poslané ekvipáže vyzvednuta na nádraží a na prostranství před kostelem slavnostně přivítána a nejdříve uvedena do kostela a pak na faru. Druhý den bylo dopoledne biřmování 811 rychnovských dětí.

Při obědě vyjádřil nejd. biskup přání, navštívit vrkoslavickou kapli. „Jako hoch“ vyprávěl nejdůst. pán „jsem byl k naučení němčině dán rodiči do Harcova a bydlel jsem u jednoho tkalce Ten každoročně navštěvoval o posvícení vrkoslavickou kapli a jeden nebo jiný kus domácího plátna vlastní výroby tam nabízel na prodej . Když pak tento sváteční den znovu nastal, bylo mi dovoleno, abych pana domácího doprovodil do Vrkoslavic. Naložil mi štůček na záda a šel jsem bos vedle něj. Když jsem přišli na náměstíčko , nejdříve jsme se v kapli pomodlili, pak jsem na ukryté prkno položili své zboží, přičemž mi připadla úloha , dávat pozor aby se nic neztratilo.- Toto místo bych rád ještě jednou uviděl.“

str. 228

Na to běžel při obědě přítomný jablonecký kaplan p.P. Gaudek do Kokonína, vyrozuměl tamního učitele a shromáždil školní děti před nastávající vysokou návštěvou a nechal vzkázat do Vrkoslavic, aby nechali kapli otevřenou k přijetí p. biskupa.

pag. 306

Okolo 3. hod. přijela Jeho bisk. milost s přítomným duchovenstvem nejprve do Kokonína k nové kapli, pomodlil se tam , zatímco kokonínská školní mládež pěla církevní píseň.

Nato se pokračovalo v cestě . až ke kapli ve Vrkoslavicích. Když tam dojeli, odebral se p. biskup do ní, aby poděkoval Bohu za podivuhodné řízení a za milosti, které od mládí dostal.

Dne 15. července v 8 hod. ráno odejel nejd. p. biskup vozem do Turnova, aby instaloval nového městského děkana P. Scholze.

Viz pag. 55.- Dne 12. srpna 1864 zemřel ve 31. roce svobodný syn papírenského mlynáře Franz Schütz Byl jedním z té čisté společnosti, která o posvícení v Rádle roku 1853 znectila sochu sv.Jana Nepomuckého u rádelského mlýna . U příležitosti této události budiž zmíněno, jakým způsobem zmíněné provinilce potrestal Bůh. jenž posměch sobě a svým svatým nenechá nepotrestány,

Leopold Wagner se po určitém čase vrátil z Ameriky zpět, pokračoval tady v pustém životě a zemřel ve „Fockenmühle“ {Fockově mlýně} 16. prosince 1858, svobodný ve věku 28 let na plicní souchotiny

Kajetan Hübner , nejhorší ze všech, onemocněl začátkem března 1862 na černé neštovice v době, kdy široko daleko o takové nemoci nebylo slyšet a zemřel, aniž by zavolal duchovního a smířil se s Bohem 26. března ve věku 36 let. Ze strachu z nakažení doprovázelo ho ke hrobu jen několik lidí.. Zanechal velkou zásobu špatných, náboženství nepřátelských knih , o jejich zničení usiloval, ovšem bezvysledně, rychnovský farní úřad u jabloneckého okresního úřadu.

pag. 307

Franz Schütz prodělal velkou část svého jmění v Americe takže po svém návratu musel t prodát jemu patřící rádelský mlýn, načež v něm žil jako pachtýř a marně se snažil o řádnou svatbu. Před smrtí ale nechal zavolat faráře, prosil o prominutí rouhačského činu a přijal s pokorou a zkroušeností svátosti umírajících.

Anton Bayer odešel z Rádla na liberecko, pronajal si tam mlýn , zakrátko ale zbankrotoval. Jeho manželka ho opustila pro špatné zacházení. Další není známo

Ignaz Schütz převzal po svém sňatku otcovský papírenský mlýn , ten shořel r. 1864. Stejný osud potkal přádelnu, postavenou na místě papírenského mlýna. Také Schützova stodola se stala kořistí plamenů. Jeho stav jmění se tenčil

str. 229

a tak přenechal všechn svůj majetek své ženě . Jeho syn zemřel na následky kousnutí psem na strach před vodou

Ferdinand Weiß žil jako lékař v Jablonci Pisateli není známo.jak a kdy ho stihl Boží trest Dej Bůh, aby pravou lítostí a pokáním ho od sebe odvrátil.

Dne 14 a 15. srpna se po velkolepých přípravách konal pěvecký svátek v Liberci, který ale deštivý Jupiter přivedl ke škodě.

Radostněji proběhla 18. srpna krásným počasím podpořená ustavující slavnost spolku rychnovských veteránů , která se konala na nivě. Slavnostní mši svatou a kázání měl p. farář Felger . Že slavnostní hosté zejména ze strany místních spolků nechyběli, netřeba zmiňovat.

pag. 308

Mezi nimi byl i krátký čas v Jablonci bydlící pens. c.k. nadporučík jménem Pilz, před 40. lety spolužák faráře Felgera v jičínském vojenském učilišti.Bylo to poprvé od té doby, že se oba potkali.

V měsíci srpnu byla Římě dvě svatořečení a sice 2. důstojný Petrus Canisius, S.J. a 19. ctihodná Margareta Maria Alacoque, zakladatelka pobožnosti k nejsvětějšímu srdci Ježíšovu.

Dne 13. září vyšel nový zákon, který dal školní patronát do rukou obcí a určil, že školní záležitosti (také volba učitelů) bude obstarávána voleným školním výborem – Tento rychnovský školní výbor měl po 3. letech zvolit řídicího učitele pro Rychnov.

Koncem srpna dostala pulečenská škola svého prvního školního pomocníka v osobě Petra Bienera, z Kunratic u Osečné.Ke zmínce o této události připojuji poznámky o škole v Pulečném

Před rokem 1781 chodily pulečenské děti do školy v Rychnově Po jmenovaném roce chodil do Pulečného jeden školní pomocník a učil děti v pronajaté místnosti. Tuto službu obstarával před r. 1827 dlouhou dobu rychnovský podučitel a písař rychty Leopold Kraus, bratr rychnovského kantora Ignáce Krause.

Jeho nástupcem byl z okolí Kravař pocházející rychnovský školní pomocník Franz Storch, který už Pulečném bydlel, když obec koupila r. 1828 dům čp.101 (s polem 610 čtver. sáhů, č. top. 307) na školu. Zemřel jako exponovaný učitel v Pulečném v č. 101 dne 19. ledna ve stáří 24 let na nervovou horečku {hlavničku}

str. 230

pag. 309

Klíčnov a Kopanina byly už od r. 1812 přiškoleny k Pulečnému.

Po Storchově smrti přišel do Pulečného dosavadní dalešický expositurní učitel Anton Podlipný (nar. v Kovači č. 16, fara Lužany 21. února 1798)

1632 konala se v Pulečném komise kvůli povýšení pulečenské školní expositury na samostatnou školu , přičemž obec požadovala školní patronát.

1836 byla škola prohlášena samostanou, a patronát přidělen vrchnosti.

1839 se postavila kamenná škola

1864 dostal starý učitel Podlipný pomocníka.

1869 v září byl starý učitel Podlipný s 235 zl. z obecního rozpočtu pensionován a plat nového ustaveného učitele určen na 300 zl., přičemž byl učitelem v Pulečném zvolen 4 proti 5 hlasům dalešický učitel Klikorka (nar. v Jirkově, fara Žel. Brod)

Prusko vede s Dánskem válku kvůli Šlesvicku-Holštýnsku. Rakousko pomáhá Prusku, dostane ale špatný dík. Rakouský sbor pod generálem Gablenzem (silný přes 13000 mužů) se vrátil v době od 25. listopadu do 14. prosince vlakem přes Liberec-Rychnov-Hodkovice z Jutska zpět do českých garnison.

Dne 8. prosince vydal papež Pius IX. tzv. encykliku Syllabus, napadanou zednáři a liberály, v níž oponuje falešným základům moderního světa a odsuzuje je.

pag-310

R o k 1 8 6 5

Viz malá kronika, pag. 504 – 506

V tomto roce ráčilo ministerstvo zavést nový způsob u legitimací. Podle toho neměli faráři už mít právo, při následném sňatku nemanželských původců dětí jejich děti brevi manu {jednoduše} legitimovat, ale mělo se ke každému speciálnímu případu vyžádat povolení politického úřadu. K tomu bylo ale třeba množství kolkovaných matričních výpisů, což vyžadovalo velké náklady, takže se mnozí rodiče legitimování svých dětí zřekli. – Po krátké době se vidělo, jak je to nepraktické a povolilo se používání dřívějšího způsobu.

Dne 5. března (neděle 1. quadragesima) byl čten biskupský pastýřský list týkající se papežské vážnosti a konaly se modlitby za tísněného sv. otce

Na základě pražské provinciální synody vyšlo tohoto roku nové, Římem schválené „Proprium Bohemiae“ jako doplněk k breve.

str. 231

Ráno dne 27., dubna oznámil velký zvon litoměřického dómu městu a okolí smrt starého vrchního pastýře litoměřické diecése. Jeho Excelence nejdůstojnější pan biskup Augustin Bartholomeus Hille v uplynulé noci v 11 ¾ hod. zesnul. Slavnostním způsobem opatřen sv. svátostmi, očekával v modlitbách svou smrt. Dojemné bylo slyšet slova, která ve dne v noci z jeho věřícího a boha milujícího srdce vycházely. Jeho úmrtní lože bylo až do jeho smrti obklopeno kněžími a jinými osobami které se na takové smrti mohly jen povznést. Jeho poslední prosba byla: „Ježíši buď ke mně milostivý ve smrti!“ „Že to bude vyslyšeno, věřil jistě každý, kdo svatou práci a nanejvýš svědomité nadšení tohoto božího muže znal

pag. 311

a věděl, jak mnohotisíckrát mu bylo řečeno „Zaplat' pán Bůh“ těmi, které v jejich rozmanitých trápeních a bídě útěchou a pomocí podpořil.

V pánu zesnulý biskup, jeden z nejhrolivějších a nejdobročinnějších z církevních knížat, narodil se 2. prosince 1786 v Loučkách (Schönau) v českém nizozemí (Niederland) {u Benešova nad Ploučnicí} a v r. 1810 byl litoměřickým biskupem Václavem Leopoldem Chlumčanským z Přestavlk vysvěcen na kněze. Poté, co 10 let působil s nadšením a vyznamenáním jako kaplan ve městě Šluknově, získal v roce 1820 od litoměřického biskupa Hurdálka čestnou pověst jako předseda semináře a profesorů pastorální teologie v Litoměřicích.

Ostrozrak v r. 1823 vládnutím litoměřické diecézi pověřeného biskupa Vincence Eduarda Milde poznal v P. Hille brzy pravou perlu kněžstva a člověka s blahojímavým slovem a zbožnou rázností, jmenoval ho v roce 1824 čestným kanovníkem, na to v r. 1831 následovalo povolání za residenčního kanovníka v litoměřické kapitule.

Poté co biskup Milde byl povolán za arcibiskupa do Vídně, stal se Hille jeho nástupcem na biskupském stolci v Litoměřicích. dne 7. října 1832 a spravoval ho po dobu téměř 33 let jako skutečně apoštolský vrchní pastýř.

Vrcholy jeho biskupského působení jsou:

založení a částečné dotování špitálu P. Marie pod vedením milosrdných sester sv. Karla Boromejského, se zvláštním oddělením pro výuku a výchovu ženské mládeže ve speciálním domě v Litoměřicích

založení a dotování chlapeckého semináře v Bohosudově

založení a dotování ústavu pro hluchoněmé v biskupském městě

založení diecézního fondu k podpoře potřebných kněží

zavedení kněžských exercicií a pastorálních konferencí

str. 232

pag. 312

Pohřeb zesnulého se konal 2. května v Litoměřicích. Průvod vedl pražský pan světící biskup. Téhož dne se ve zdejší kostele konalo slavnostní requiem za + biskupa. Hille. Za svého života vizitoval 2krát Rychnov a vždy udílel svátost sv. biřmování, a sice r. 1841 a 1857..

Jeho poslední pozdrav svým milým obyvatelům diecéze, k nimž mluvil tolika dobře míněnými pastýřskými listy, byl čten 14. května (neděle 4 po velikonocích) z kazatelny a zní následovně:

„Pokorně přijímám rozhodnutí Boha, který mě vede ke skonání. Staň se jeho svatá vůle

Bůh mi během mého života prokázal bezpočet milostí, jejich připomínka mě naplňuje údivem. Jeho milosrdenství trvá věčně; proto doufám, že mi bude i milosrdným soudcem. Jak velké a těžké jsou počty, které jako biskup budu skládat, mojí celou jedinou jistotou je smrt na kříži mého vykupitele.

Ujišťuji před vámi všemi, že víra v mého spasitele, tak jak byla po celý život mým štěstím, tak také tváří v tvář smrti je mou útěchou.

Ujišťuji, že jsem vždy z celého srdce závisel na svaté římskokatolické církvi, založené mým Spasitelem a chci zemřít v jejím oblažujícím společenství.

Věřím a vyznávám, věrně, pevně a bezpodmínečně co Bůh zjevil a církve učí,

Přijměte, rozmilí, ochotně poslední napomenutí, které vám dávám, a buďte přesvědčeni, že pravá víra, jak jí katolická církev, vedená svatým duchem čistě a úplně zastává v každé době je velkou milostí, v době smrti ale je cenným pokladem.

pag.313

Pevně se jí držte a nikdy se nikým nenechte svést. Zvláštní uklidnění mi dává myšlenka, že jsem se po celou dobu snažil mezi vámi rozšířit uctívání neposkrvněného početí Panny a Matky Boží, která je pomocnicí církve a útočištěm věřících. V její ochranu mám neměnnou důvěru.

Poklid jsem s někým z vás někdy nejednal dost přátelsky, nebo jsem ho ranil nebo zarmoutil, pak ho prosím, aby mi odpustil, tak jako já z hloubi svého srdce všem kdo mě urazili odpouštím.

Prosím vás. milí, modlete se za mě , já jsem se víc než třicet let denně za vás všechny modlil a obětoval. Dopřejte mi i vy milosrdenství boží , abych k jeho názoru došel. Zvláště vás prosím, moji milí, duchovní synové, vzpomeňte na mě při svaté oběti smíření . Vy všichni kteří jste dosud byli mým milovaným stádem, neustále se modlete , aby Bůh na mé místo vám ráčil propůjčit věrného, zbožného, a horlivého biskupa za vrchního pastýře .

str. 233

A nyní moji milí! Bůh dej Vám i mně šťastné shledání a blahé zmrtvýchvstání.

Žehnání byla vždy moje radost a tak vám všem žehnám ve jménu Boha otce, syna a ducha svatého !Amen

Biskup Hille zemřel během jubilea. Bylo to tak zvané Jubileum syllabus { Syllabus neboli seznam bludů našeho věku vydal papež Pius IX jako dodatek ke své encyklice z r. 1864}, které trvalo od 9. dubna do 9. května.

Na pag. 270 bylo zmíněno, že při zornění farního lesa zadní parcela zůstala nedotčena, protože na ní stálo ještě několik smrků. (cirka 36), které měly krýt potřeby faráře do r. 1868-. Protože ale v zimě 1864/1865 několik těchto kmenů bylo ukradeno,. bylo se obávat, že se tato událost bude opakovat, navrhl farář Felger patronátnímu úřadu na jaře 1865, aby dosud stojících 16 kmenů smělo být bylo najednou

pag. 314

poráženo a nabídl se. že složí přiměřenou kauci do kostelní pokladny , aby byly kryty potřeby do r. 1868. Tuto kauci spočítal kníž. lesní úřad na 15 zl. 93 $\frac{3}{4}$ kr. r.m.následně na 3 roky, ročně tedy na 47 zl. 81 $\frac{1}{4}$ kr.

Po složení kauce došlo ke kácení, poslední smrk padl v přítomnosti p. faráře a kaplana P. Fischera dne 1. června. Farář Felger nechal z něj udělat koryto na vodu na zahradu a přenechal nyní prázdný lesní pozemek na 4 roky sousedním pachtýřům.

V měsíci červnu svolil rochlický farář a biskupský okresní vikář P. Franz Moysel aby 4 otcové jesuiti Mathoi, Schmude, Schirgi a Kožený drželi lidovou misií Ta trvala od svatodušní neděle až do Božího Těla (15. června) a měla velký ohlas.

Jak na pag. 172 je vidět, odkázala dne 18. února 1857 zesnulá vdova M.A. Müllerová mezi jiným i 240 zl.k.m. na zkrášlení oltáře v rádelské kapli. Tento odkaz byl přes všechn nátlak ze strany rychnovského farního úřadu splatný teprve po 8. letech., pak ale t.j. 1865 neprodleně byly konány přípravy, aby se mohl užít k svému účelu.M.A. Müllerová zamýšlela jen ozdobení hlavního oltáře, mezitím ale byla celá kaple zevnitř i zvenčí obnovena, a dána do stavu,v němž se ještě nikdy nenacházela .

Práce začaly 19. června snesením shnilého hlavního oltáře , kolosální neforemné střechy nad kazatelnou a vyklizením kaple, neboť se nejdříve měla na náklad obce vybít. Mezitím pracoval doma pulečenský truhlář Masopust na novém nástavci k tabernáklu pro hlavní oltář, rychnovský malíř Müller Ignác na oltářním obraze a liberecký ozdobovač Werner na novém velkém zlatém rámu a ostatních zlaceních. Z bývalého hlavního oltáře

str. 234

zůstala jen tumba a podium

pag. 315

K tomu byly pozlaceny ještě některé kusy postranního oltáře Bolestné Matky Boží, kazatelna a vedlejší kříž ozdobeny, presbyterium vymalováno a lavice pro přijímání a představené nalakována. Sedlák Emanuel Maschke nechal na hlavní oltář ozdobit Beránka božího. Koncem srpna byly renovace dokončeny a 3. září vysvětil farář Felger obnovenou kapli.

Jak bylo zmíněno už na pag. 106, ztroskotala r. 1855 plánovaná stavba hřbitovní kaple na zvětšeném rychnovském hřbitově. pro odpor rádelské obce. Po 10 letech došlo ke stavbě této kaple na účet přířazených obcí bez Rádlu.

Dne 6. července se k tomu položil základní kámen a den nato byla stará, v blízkosti dnešního hřbitovního kříže stojící hřbitovní kaple demolována. Dobrovolnými příspěvky místního faráře a některých rychnovských obyvatel dostala nová kaple také věžičku, na níž se 4. září postavila makovice a kříž. Veškeré stavební náklady obnášely 793 zl. r.m.

Dne 27. července vysvětil kapucínský biskup Athanasius Zuber z Innsbrucku (dříve biskup v Patně v Přední Indii) v uprázdněném biskupství v Litoměřicích 17 kandidátů kněžství.

V měsíci srpnu byla J. Jasnost náš církevní patron kníže Kamil Rohan když právě dlel v lázních Gastein, Jeho veličenstvím, císařem jmenován rytířem zlatého rouna. Po obdržené zprávě o této radostné události poslalo patronátní kněžstvo svému sl.patronovi blahopřejnou zprávu, na kterou pan kníže prostřednictvím oběžníku z 28. září milostivě odpověděl.

pag. 316

Dne 8. října konalo se vysvěcení nového praporu rychnovského spolku veteránů
Co na pag. 307 a 308 bylo zmíněno o veteránské slavnosti vztahuje se ke svěcení praporu 8. října 1865, kdežto ona slavnost proběhla bez větších oslav..

R o k 1 8 6 6
viz malá kronika pag. 506 a farní deník
z doby pruské invaze na pag. 427 – 452

Diecéze obdržela po téměř ročním uprázdnění biskupství nového vrchního pastýře byl jím .veledůstojný pan Augustin Paul Wahala .Ten se narodil 23. ledna 1802 v Palačově (Palzendorfu) { u Nového Jičína} na Moravě a byl synem obyčejných venkovanů. Absolvoval gymnasium v Příboru (Freiberg) a filosofická studia v Olomouci a teologická v konviktu ve Vídni.

str. 235

Dne 23. září 1827 vysvěcen na kněze, začal své duchovenské působení jako kooperátor v Bílém Kostele, byl odtud po 4 letech kvůli své vynikající schopnosti a své kněžské horlivosti olomouckým knížetem arcibiskupem Ferdinandem hrabětem Chotkem povolán na jeho dvůr jako ceremoniář a sekretář, a byl v této své funkci když vrchní pastýř v Praze nečekaně zemřel.

Jeho nástupce, arcibiskup Maxmilián, sv.p. ze Sommerau-Bickh ho potvrdil jako prvního ceremonáře a sekretáře, zúčastnil se důležitých záležitostí arcidiecéze, a byl jeho stálým průvodcem na všech kanonických vizitacích, stejně jako byl jeho zástupcem na shromáždění všech biskupů v Märzburgu (1848)

Už na arcibiskupském dvoře byl jmenován čestným kanovníkem a konsistoriálním radou, šel na faru do Mohelnice (Müglitz) a působil tam neúnavně jako arcikněz, děkan a distriktní

.školdozorce téměř celých 24 let. Je o něm z této doby známo, že pro dobro málo dotovaných kněží svého

pag. 317

archipresbyterátu zřídil nadaci 13 650 zl z jejíhož výnosu se rozdělovalo ročně pomocným kněžím v obtížných horských stanicích 52 ½ zl., a lokálním kaplanům a farářům na návrh děkana 100 zl.

Na jeho záslužné působení byl upozorněn ministerským předsedou hrabětem Belcredim, zvolil ho Jeho císařský Majestát jako nástupce biskupa Hille, načež on, Římem potvrzen, dne 8. dubna olomouckým arcibiskupem Fridrichem lantkrabětem z Fürstenberka byl v Olomouci vysvěcen na biskupa a 15. dubna 1866 v přítomnosti cirka 200 kněží (mezi nimi byl i rychnovský farář Felger) jako zástupců všech vikariátů diecéze byl v Litoměřicích slavnostně instalován.

Nový vrchní pastýř byl přijat všude s nejvyšší důvěrou a jen litoval, že ač ještě statný, přece jen byl pokročilého věku.

Jeho první pastýřský list byl čten ze zdejší kazatelny v den jeho intronizace, tj. 2. neděli po velikonocích.

Nejdůležitější událostí v politickém životě roku je jistě pruská invaze do Čech a bitva u Sádové. Už léta Prusko závidělo Rakousku jeho vliv v Německu. Aby potvrdilo výhradní hegemonii v Německu, spojilo se Prusko s revoluční Itálií a snažilo se Rakousko tísnit ze dvou stran, aby ho vypudilo z Německa.

Dne 21. června vyhlásilo Rakousku válku a už druhý den vpadli Prusové do Čech. Od 16. května se zde denně konaly modlitby za odvrácení nebezpečí války. Dne 24. června byli Prusové už v Rychnově. Jak to v místě a farnosti bylo, je vidět z denníku, který farář Felger po celou dobu jejich pobytu vedl a výťah z něj je připojen na pag. 427 – 452 této knihy

pag. 318

Zde budiž jen krátce zmíněno, že 25. a 29. červen byly pro zdejší str. 236

ktrajinu nejhorší a že úředně zjištěné a později státem částečně uhrazené válečné škody obnášely:

v	Rychnově	4242	zl.	94	kr
	Rádle	3369		79	
	Pulečném	1480		58	
	celkem	9092	zl.	31	kr- r.m.

Dne 3. července ztratilo Rakouskou pod Benedekovým vedením proti 3 spojeným pruským armádám bitvu u Sádové, kdežto arcivévoda Albrecht proti Italům vyhrál bitvu u Custossy a c.k. admirál Tegetthof námořní bitvu u Lissy. Následkem toho se muselo Rakousko zřítí veškerého vlivu v Německu., zaplatit Prusku válečnou náhradu mnoho milionů a odstoupit benátské království Viktoru Emanuelovi.

21. října bylo tělo sv. Jana Nepomuckého které přenesli ze strachu před Prusy do Salcburku, z Vyšehradu znovu slavnostně přeneseno do pražského dómu.

V pozdním podzimu objížděl J. c.k. Majestát česká bojiště z r. 1866. Při této příležitosti navštívil dne 31. října našeho knížecího patrona na zámku v Sychrově a další ráno jel vlakem do Liberce, kde mu rádelsští předali žádost o zřízení vlastní fary

Na památku na tuto návštěvu Nejvyššího nechal pan kníže na stěnu sychrovské zámecké kaple vsadit mramorovou desku s nápisem toho se týkajícím.

R o k 1 8 6 7
viz malá kronika pag. 506 – 508

Tento rok přinesl velké změny ve státě. Nový, ze Saska povolany státní kancléř baron Beust napomohl maďarské národnosti k státoprávní samostatnosti , která z ní udělala národnost požívající největší výhody v Rakousku a Uhry přeměnila téměř v samostatnou říši vedle Rakouska.

pag. 319

Staré císařství Rakouské bylo rozděleno na dvě poloviny (dualismus) na Před- a Zálitavsko, kterým vládly vlastní ministerstva ve Vídni a Pešti. Obě říšské poloviny měly společné záležitosti řízené ministerstvy zahraničí, války , říšských financí obstarávat prostřednictvím rakouských a uherských delegací.

Nato byla říšská rada pro Předlitavsko zahájena 20. května a 8. června byl císař František Josef korunován v Budíně {část Budapešti} za krále Uherského.

Několik dní po této korunovaci se stala daleko za mořem velká katastrofa, která celý císařský dům a všechny věrné Rakušany naplnila zděšením. Maxmilián, mexický císař,
str. 237

bratr nešeho zeměpána poté, co zradou mexického generála Lopeze padl do rukou rebelů, byl republikánským presidentem Juarezem odsouzen k smrti a 19. července v Queretaru zastřelen.

Dne 29. června slavil sv. otec Pius IX v Římě 1800 výročí památky smrti sv.apoštolských knížat Petra a Pavla zvláště slavnostním způsobem , poté co k tomu pozval všechny křesťany. Toho dne se v Římě sešlo 500 biskupů, 10 000 kněží, a cirka jedno sto tisíc poutníků ze všech světadílů.

Před rokem 1857 trpěl rychnovský kostel třemi zly: Střecha byla přes pokrytí 2 šindelem v r. 1857 stále v nepořádku, převážně z cihel provedená dlažba byla tak poškozená, že p. biskup Hille si při birmování v r. 1857 téměř vymknul nohu – a vlhkost na výše položeném hřbitově na severozápadě pronikala nezadržitelně do kostela.

pag. 320

Dlouhá léta snažil se farář Felger těmto nedostatkům odpomoci , ale vždy to znamenalo, že kostelní zeď je příliš slabá , aby unesla břidlici, a k novému dláždění a položení dlážděného odpadního žlabu chyběly peníze. Konečně se muselo farářovu neustálému naléhání ustoupit.

Dne 7. května 1867 se konalo konkursní řízení Knížecí stavitel Václav Karnold ze Sychrova převzal stavbu a světil její vedení svému bratru Josefovi. Dne 11. června se začalo se snímáním věžního kříže a makovice, které byly z příspěvků dobrodinců pozlaceny . 1. července byla odstraněna stará kůlna mezi sakristií a kaplí sv.Anny, aby byla znovu postavena na farním dvoře . 20. července byla zřízena nová sanktusová věžička – 24. července začalo nové dláždění kostela žulovými deskami , zatímco probíhalo pokrytí střechy. břidlicí, stavbyvedoucí Josef Karnold usadil renovovaný kříž a makovici na věž..

Při té příležitosti uspořádal farář, jako vždy Promemoria, které obsahovaly dvojitý nápis, několik listů novin, fotografie 3 rychnovských duchovních, a několik běžných mincí, které měly být uloženy do dvou věžních makovic. Aby se tyto věci uchránily před možným zničením, uložily se do skleněných cylindrů (které byl na koncích zapečetěny), ty vloženy do zinkových pouzder, na to se dala koudel a to všechno se uložilo do plátěných sáčků.

Dne 8. srpna, ve 3 hod. odpoledne po církevním požehnání a proslovu faráře byl bez nehody usazen na věž kříž a makovice za účasti školní mládeže a velkého množství lidu.

str. 238

Do obou makovic vložený pamětní spis zní následovně:

Ve jménu nejsvětější Trojice
Boha otce + syna a + svatého Ducha
Amen!

P r o m e m o r i a

Deset let fara psala, jednala a naléhala. Konečně byly od té doby stále více potřebné stavební opravy na zdejší kostele sv. Václava mučedníka, totiž pokrytí kostela břidlicí, jeho nové vydláždění a založení odvodního příkopu na severovýchodní straně kostela, započaty. Byl zprostředkován stavební konkurs stavba měla stát přibližně 1400 zl. r.m., knížecí patron měl přispět 600 zl. r.m., přifařené obce 500 zl.

Práce začala o svatodušním pondělí, tj. 11. června 1867, z obou věží byly sňaty kříže a makovice, které byly nově pozlaceny a měly být opatřeny novými vřeteny. – Bylo všeobecné napětí, co všechno ze starých dob se skrývá v obou makovicích. Ale jaké bylo zklamání, makovice na sanktusové věžičce byla prázdná a v makovici velké věže byl jen dřevěný prach a zbytek malé, kulaté krabičky z černého plechu, víc než z poloviny prožrané rzi a včetně eventuelního bývalého úplně sežraného obsahu.

Nyní jsme nevěděli, kdy byly staré makovice na věž nasazeny, nedozvěděli jsem se nic o tehdejších okolnostech a předsevzali jsme si, že se pro své potomky lépe postaráme a vklad do renovované makovice lépe zabezpečíme.

Jako domněnka platí, že staré kostelní makovice a kříže pocházejí z r. 1794 a byly osazeny za faráře p. Erdmanna při poslední větší opravě věže, jak je zmíněno v prvním díle zdejší pamětní knihy na pag.65.

pag. 321

A nyní to šlo zdatně s dalšími praemi, které samozřejmě nebyly počasím zvláště podporovány a při nichž se dostavovaly mnohé nepředvídatelnosti

Mezi sakristií a halou sv. Anny nacházela se dosud stará kůlna na ukládání oltáře Božího Těla a sv. hrobu a aby zabránila před sakristií tvorbě závějí, kterým byla vystavena k fáře a k silnici obrácená strana kostela., a protože dosahovala až k oknům kostela, byla pro kostel velmi požárně nebezpečná. Tato kůlna se měla teď, ačkoliv to nebylo ve stavebním rozpočtu, na náklad faráře zbourat (což se 1. července skutečně stalo) a přeložit na farní dvůr a tam znovu postavit resp. opřít o farní dřevěnou stodolu

Na tak získaném volném místě u kostela měla se postavit malá, zděná a šindelem krytá vstupní hala do sakristie a zbývající prostor ponechat jako pohřební místo pro zdejší

str. 239

duchovenstvo (s květinovou zahrádkou na něm) a oklopený nízkým plotem. Při této příležitosti bylo také nutné snést značně shnilou šindelovou střechu kaple sv. Anny včetně krovu a místo toho jako stavbu navíc pokrýt ji nízkou střechou z břidlice

Při snímání vřetena ze sanktusové věžičky se ukázalo, že nejen to, ale také břevnoví a bednění hruškovité věžní přílby je velice shnilé. To zapříčinilo další stavbu navíc a musela se zhotovit zcela nová věžní helmice úzkého tvaru , která se rovněž pokryla břidlicí.

Přestavba sanktusové věžičky vzbudila u rychnovských přání, aby i hlavní věž byla pokryta břidlicí a zinkovým plechem , nebo alespoň dostala nátěr, podobný břidlicí. To vedlo k nové, dne 16. července 1867 konané komisi, při níž c.k. okresní stavební adjunkt , pan Heintzel z Liberce poukázal na to,

pag. 232

že slabé a nahnilé trámové a obednění věžní helmice neunesou břidličnou krytinu , poškozenému stavu věže neodpovídá nákladné pokrytí střehy a trojnásobný olejový nátěr zvětralých šindelů bude stát tolik, jako pokrytí břidlicí , a že tedy při nedostatku fondů by bylo nejrozumnější, na šindelové střeše vyměnit a doplnit jen shnilé šindele a s trpělivostí čekat, až bude možné vystavět novou, sanktusové věži podobnou zvonici , přičemž by se zeď zvýšila asi o 5 loktů , vyhnulo by se cibulovému tvaru , věžní helmice by se rovněž pokryla břidlicí a instaloval by se hromosvod.- Tyto důvody byly přesvědčující a tak zůstalo u dosud schválených stavebních úprav.

O době stavby naše milé potomstvo ať se dozví následující:

Je to doba velkých hnutí mysli a přívalu pamětihodných událostí.- zápasu o autonomii a každou svobodu- pohrbívání veškeré autority, zvláště nevázaným, až do nejmenší vsi působícím tiskem, - nevážnosti církve a jejích institucí, - nevěrectví- odsvětlení nedělitel- všeobecná snaha o zničení světského panství papeže- emancipace židů a boj proti konkordátu-velké pokoření Rakouska -národnostní svár- nekonečné experimenty státní správy- neosvěžující deklamace v říšském a zemských sněmech- volby a adresy- znehodnocování papírových peněz- obavy ze státního bankrotu a brzkého rozpadu Rakouska- doba zvětšení Pruska na úkor Německa- zbožnění Garibaldiho a kultu Deáka- pojišťovací a spekulativní požáry- nedostatek kněží-

pag. 324

asociací, jako zde jsou pěvecké, veteránské, hasičské, tělovýchovné spolky- světské slavnosti- zbytečné školské reformy, -doba železnic a telegrafů, rozkvět průmyslu a luxusu,-fotografie- obliba lehčích

str. 240

látka, jen když jsou lesklé- nedostatek pracovních sil a vyšší mzdy - velká zpučnost a bezmezná nezřízenost v krajinách skla a citelná nouze v rovině, zvláště v minulém roce v krajinách, navštívených válkou,-úpadek zdejší výroby dóz,- stavby sklářských hutí,-záplava naší krajiny nadbytečnými hostinci- přebírání krinolín ženami i v chudičkových vsích,-vláda zhoubných flašinetů atd.

Útěchou budiž naproti tomu doba, kdy rozhodující katolíci se shromažďují a mužně a obětavě (Petrský haléř) vystupují za jednotu církve a existenci apoštolského stolce v Římě- doba vesměs vynikajícího episkopátu,- rozmachu katolické církve v Americe a v Anglii,- zvýšeného mariánského kultu (májové pobožnosti) a duchovních spolků, exercicií a konferencí.

Co se týče roku stavby 1867, pak se dává na vědomí: je to rok 18. století mučednictví sv. apoštolů Petra a Pavla - rok, kdy Rakousko bylo rozděleno na dvě poloviny a náš císař František Josef byl korunován za uherského krále,-rok, kdy náš císařský dům byl těžce postižen popravou císaře mexického „Maxe“, upálením arcivévodkyně Matyldy a předčasnou smrtí dědičného prince von Thurn a Taxis (císařova švakra) ,-rok velké pařížské výstavy a návštěvy téměř všech hlav států , dokonce i sultána u císaře Napoleona III v Paříži,-rok, v němž italská vláda oloupila katolickou církev o 600 milionů franků,-

pag. 325

-rok, kdy evropské státy vydaly 500 milionů franků , aby za to pořídily 10 000 kanonů a 3 miliony pušek zadovek,- rok kdy náš nový nejd. p. biskup Pavel Wahala vizitoval sousední jablonecký a semilský vikariát,- rok kdy následkem skvělých obchodů se sklem v Jablonci bylo najednou postaveno 90 domů, - rok, kdy před krátkou dobou v naší farnosti zavedené broušení skla se zdálo dosáhnout svého vrcholu a všechny domy přetékal brusy, -je to rok, kdy rychnovská obec poprvé se dostala do stavu, že mohla jmenovat nového učitele , -rok, kdy v nejbližším sousedství kostela kupec Anton Peukert postavil nový sklad a stodolu a jeho soused Schäffel rovněž novou stodolu a mnozí obyvatelé stavěli sklářské drykety.

Je to :

1. rok :po nepřátelské pruské invazi do zdejší krajiny.-po bitvě u Sadové, - po neúspěšném vítězství u Custozzy a Lissy, -po ztrátě Benátska,-po poslední přítomnosti J. M. císaře Františka Josefa v Liberci – po intronizaci nového litoměřického biskupa Augustina Pavla , - po povýšení městyse Jablonce na město,- po vyhasnutí zde působící nemoci cholery.-a po smrti zdejšího starého učitele a kantora Franze Rudlofa.

str. 241

2. rok :po smrti nejd. p. biskupa Augustina Bartholomea Hille z Litoměřic,- po posledním 4 týdenním jubileu,-po lidové misii v Rochlicích , -od procesí Božího Těla , které bylo vedeno přes „Nivu“(Aue) .-po stavbě rychnovské márnice,-

pag.326

od zřízení nového hlavního oltáře v rádelské kapli , - od strachu před řáděním trichinelozy {nemoc,způsobená svalovcem přenosná požitím syrového masa} , - od pořízení stříkačky v Rádle a postavení has. zbrojnice tamtéž,-od vysvěcení praporu rychnovského spolku veteránů a odhalení praporu rychnovského pěveckého spolku,-od postavení první mačkárný {drykety} v Pulečném , -od vysvěcení kostela v Josefově Dole,- od porážení posledního stromu ve farním lese.

3. rok: po pro Rakousko osudné válce v Šlesvicku-Holštýnsku,- od posledního biřmování v Rychnově pražským světicím biskupem Petrem Krejčím,- od založení rychnovského spolku veteránů, tělovýchovného spolku a hasičského spolku , - po libereckém velkém pěveckém svátku,-od vykácení rychnovského farního lesa , -od pořízení druhé stříkačky v Rychnově,- a požáru papírenského mlýna

4. rok od milenia zavedení křesťanství do Čech,-od litoměřické diecézní synody,- po vysvěcení kaple v Kokoníně,- od zavedení májové pobožnosti ve zdejší farnosti,-od vysvěcení rádelského hřbitova.- od opatření nové křížové cesty v rádelské kapli,- od zřízení dřevěné haly u hlavního vchodu do kostela,-od přeměny první rychnovské brusírny na mlýn na obilí { spíš by se zdálo , že byl přeměněn mlýn na brusírnu} ,- od zřízení telegrafního spojení mezi Hodkovicemi a Jabloncem , -od nedostatku bavlny a rozmachu pěstování lnu , -od vysázení topolové aleje od školy ke kostelu a podél silnice Rychnov-Jablonec,-od zřízení protestantského pastorátu v Liberci,-

pag. 327

5. rok od vysvěcení nového kostela v Příchovicích a sychrovské zámecké kaple,-od doby, kdy Rychnov obdržel právo trhu,- od 25. kněžského jubilea rychnovského faráře A. Felgera,- od vysvěcení nového kříže v místě „Svatý Kříž“, - od zavedení osvětlování hrobů na rychnovském hřbitově v předvečer Všech svatých,- od pořízení druhého kalicha pro rádelskou kapli,-od posledního silného krupobití ve zdejší krajině,-

6. rok od stavby nové školy v Rádle,- od zornění rychnovského farního lesa,-od přeložení farní kuchyně na stranu do dvora,- od opatření nové monstrance pro Rádlo,- od zřízení Lukeschova hostince před zdejším farním kostelem,-

7. rok od konání pražské provinciální synody a shromáždění katolických spolků v Praze,-po vysvěcení kostela v Harcově,-od nešťastné bitvy u Castelfidardo {porážka papež. vojska u Ancony }- od postavení hasičské zbrojnice a zvonice v Pulečném a vysvěcení kříže v Dobré Vodě.

str.242

8. rok: po nešťastném italském tažení a ztrátě Milánska ,- po kněžských a učitelským exerciciích v Hejnicích,- od začátku jízdy železnice Rychnovem ,-od opatření nového kalicha a obou posledních oltářů pro Boží Tělo v Rychnově

9. rok: od třetího posledního {předpředposledního} jubilea- od přelití rychnovského sanktusového zvonu,- od stavby silnice Rychnov-Jablonec,- od zdejšího křtu židovky,-od opatření dvou prvních nových oltářů Božího Těla ,-od dokončení zdejší železnice ,-od zavedení rakouské měny,-od poslední pastorální konference v Rychnově,-od větší stavební opravy zdejší školní budovy

pag. 328

10. rok: od zavedení duchovenských manželských soudů,- od poslední biskupské vizitace v Rychnově nejd. litoměřickým biskupem Augustinem Bartolomeem,- od smrti Augustina Hübnera v Rádle, zakladatele rádelského hřbitova a hřbitovního kříže,- od smrti vdovy Marie Anny Müllerové, která dala nadaci pro mše svaté v Rádle ,-od začátku stavby zdejší železnice a silnice Rychnov-Hodkovice,- od posledního pokrytí našeho farního kostela šindelí a jeho vnitřní renovace,-od podstatného zvýšení pozemkové daně,-od zřízení a posvěcení rychnovského hřbitovního kříže,-od popravy vraha Franze Wenzla z Rychnova v Liberci,- od zlaté svatby manželů Hofrichterových,-od povolání zdejšího kaplana P.Karla Rösslera jako učitele přípravky v Pešti.

V tomto roce 1867 zastávaly následující osoby duchovní a světské úřady:

Pius IX. vskutku papež „kříž z kříže“

František Josef, mnoho zkoušený císař rakouský

kardinál Bedřich ze Švarcenberka, arcibiskup pražský

Augustin Pavel Wahala, biskup litoměřický

Karel Borom. Hanl, biskup královéhradecký

Jan Valerián Jirsík, biskup českobudějovický

kardinál Antonelli, papežský státní sekretář

baron Beust, císař.. minist. předseda

baron Kellersperg, místodržitel v Čechách

kníže Kamil Rohan patron rychnovské fary a kostela

P. Franz Moysel, personální děkan v Rochlicích, liberecký okr. vikář

dvorní rada Vilém Janig, knížecí patronátní komisař na Sychrově

Karl Jelen, c.k.okr.představený v Jablonci

Josef Weiß, c.k. okr. úřední aktuár v Jablonci

Václav Žejdl, kníž. sekretář v Sychrově
Anton Quaiser, účetní kostelních účtů v Sychrově

pag. 329

P. Anton Miksch, osobní děkan a okr. vikář v Jablonci
P. Franz Simm, děkan v Liberci
P. Josef Hofrichter, jubil. osobní děkan v Hodkovicích
P. Franz Fiala, jubil. farář v Jenišovicích
P. Josef Kočí, vikar. sekretář a protofarář v Jeřmanicích
P. Ignaz Hainy, farář v Dlouhých Mostech
P. Johann Wahner, farář ve Vratislavicích
P. Josef Krupař, farář ve Bzí

str. 243

P. Ignaz Knobloch, farář ve Smržovce
P. Franz Gaudek, farář v Šumburku
P. Franz Manžel, kooperátor v Dlouhých Mostech
p. Franz Ptáčník, 1. kooperátor v Hodkovicích
p. Immanuel Ferkl, 2. kooperátor v Hodkovicích
p. Karl Klinger, kaplan ve Vratislavicích
p. František Nosek, kaplan ve Bzí
p. Josef Riedel, katecheta ve Smržovce
p. Václav Krupička, kaplan v Jenišovicích
p. Ferdinand Kühn, 1. kaplan v Jablonci
p. Josef Seliger, 2. kaplan v Jablonci

Josef Pfeiffer, starosta v Jablonci a předseda jabloneckého okresního zastupitelstva
Anton Peukert, obchodník v Rychnově č. 81, okr., zastupitel
Florian Müller, sedlák v Rádle č. 109, okr. zastupitel
Ignaz Peukert, malíř v Pulečném č. 18, okr. zastupitel
Franz Ullrich, hostinský č.30, obecní představený v Rychnově
Josef Schäßfel, pekař a sedlák, obecní představený v Rádle
Ignaz Masopust, sedlák č. 88, obecní představený v Pulečném
Franz Müller, komunální lékař a předseda škol.výboru v Rychnově
Franz Rölz, knížecí nadlesní v Dobré Vodě
p. Anton Felger, od r. 1853 farář v Rychnově
p. Johann Ullmann od r. 1842 kooperátor v Rychnově
p. Josef Fischer, od r. 1857 kaplan v Rychnově
Anton Podlipný, učitel filiální školy v Pulečném
Franz Ruffer, učitel filiál. školy v Rádle

pag.330

Franz Adam provizor farní školy v Rychnově
Wenzel Waizdörfer podučitel v Rychnově
Josef Wodička, podučitel v Pulečném
Ignaz Müller, umělecký malíř, školdozorce v Rychnově
Emmanuel Maschke, sedlák č. 89, školdozorce v Rádle
Josef Kittel, malíř a mlynář č. 36, totéž v Pulečném
Josef Hofman, č. 86, rychnovský kostelník
Josefb Lang č. 142 sluha v kapli v Rádle

Václav Karnold, kníž. rohanský stavební adjunkt v Sychrově, podnikatel stavby
Josef Karnold. jeho bratr z Malého Rohozce, stavbyvedoucí

Klobe z Jablonce, pokryvač břidlice
Franz Seidl z Rychnova č. 270, pozlacovač věžních makovic
Karl Ludwig Weiß, klempíř z Rychnova, zhotovitel malé měděné věžní makovice
Franz Ullmann, kovář v Rychnově, zhotovitel malého věžního kříže

-----
V roce stavby 1867 čítal

Rychnov (započteny domky železničních hlídačů) 372 čísel, s cirkou 3098 obyvateli, z toho 8 protestantů a 4 židé a má 5 mlýnů, jednu brusírnu a 3 mačkárny

Rádlo (započteny drážní domky) 249 čísel, s cirkou 1985 obyvateli, a má jeden mlýn, jednu brusírnu a 5 mačkáren

str. 244

Pulečný 142 domů s cirkou 1140 obyvateli. Jedna mačkárna

Klíčnov 35 domů s cirkou 280 dušemi

Kopanina 19 domů s cirkou 155 dušemi

Svatý Kříž 21 domů s cirkou 165 dušemi

Jestřebí 11 domů s 85 dušemi

Mohelka 8 domů, v tom jeden mlýn s pilou se 40 obyvateli

Takže celý rychnovský farní obvod čítá 888 domů a 7238 duší

-----

pag. 331

knížecí patronát Kamila Rohana

patřící k Rychnovu, zahrnuje panství Svijany, Český Dub, Starý Dub, Semily a Lomnice s těmito farami:

1. Rychnov (farář a 2 kaplani)
  2. Loukov a jedním kaplanem
  3. Všeň (jeden kaplan)
  4. Loukovec
  5. Jablonec
  6. Přepeře
  7. Březina
  8. Český Dub (dva kaplani)
  9. Hodkovice (2 kaplani)
  10. Osečná (jeden kaplan)
  11. Světlá (jeden kaplan)
  12. Vlastibořice
  13. Semily (2 kaplani)
  14. Vysoké n.J. (dva kaplani)
  15. Bozkov (jeden kaplan)
  16. Příchovice (jeden kaplan)
  17. Ruprechtice (jeden kaplan)
  18. Dlouhé Mosty (jeden kaplan)
  19. Jeřmanice
  20. Lomnice (2 kaplani - v diecézi Hradec Králové)
- dále 3 zámečtí kaplani v Sychrově,

V roce 1867 vlastnila:

a) rychnovská fara 64 strychy pozemků, z toho 48 str. polí a 16 str. luk

pronajato je 13 ¼ str. polí a ½ str. luk. Ostatní ve vlastní režii

V dřevěné stáji stojí: 1 kůň, 8 krav a 4 telata

b) rychnovský kostel: 23 strychů polí a 4 str. luk. Vše pronajato. (po odečtení daní) za roční obnos 205 zl. 37 kr. r.m.

c) rychnovská škola: 20 str. polí a 1 str. luk. Většina pronajata.

Co se týče mzdy šly od stavby železnice podstatně nahoru, zvláště ale v letošním roce 1867 (kdy obchod sklem tak kvete a potraviny jsou drahé), pro sedláky téměř ohromné. Téměř všichni domácí, dokonce i sedláci, se v té nebo oné míře podílejí na obchodu sklem. Sluhové a dělníci jsou z velké části cizí z českých krajín.

Hbitý mačkář vydělává týdně až 20 zl., výrobce perlí až 15 zl., brusič 8 – 12 zl., dítě od 12 – 15 let 4 – 8 zl., školní děti a staré babičky až 3 zl. týdně.

pag. 332

Pacholek týdně kromě dobré stravy 2- 3 zl, děvečka 1 zl. 20 kr až 1 zl. 50 kr., zedník nebo tesař 1 zl. 60 až 1 zl.80 denně, nádeník bez stravy 1 zl., nádenice
str. 245

k celé stravě 25 – 30 kr. Sekáč sena nebo obilí denně kromě svačiny 1 zl.20 kr., až 1 zl 40 kr-. - Bílá káva s houskami, maso a bílý chléb s máslem a obligátní pálenka, pokud možno i pivo jsou denní stravou pracujících, dokonce i v nejmenších chatrčích. Brambory jako obvyklá strava jsou na stole jen u sedláka.

Ceny obilí v posledním týdnu jsou v Liberci za dolnorak. měřici (1 ½ měrice = 1 strych) :
pšenice 7 zl., žito: 5 zl. 80 kr., ječmen 4 zl. 60 kr., oves 3 zl.30 kr.,
jinak stojí 1 libra hovězího masa 26 kr., skopového 26 kr., telecího 20 kr., vepřového 26 kr.,
1 libra cukru 32 – 34 kr., 1 libra kávy 60 – 75 kr.

Běžná rakouská měna sestává v r. 1867 z papíru a mědi. Po zlatě a stříbře není v oběhu ani potuchy, od r. 1848 zmizely beze stopy a naši mladí lidé snad v celém svém životě neviděli žádnou stříbrnou minci, snad jen ještě zřídka se vyskytující šesták (10 kr. r.m.) Z papírových peněz jsou 10 krejcarové šajny, pak 1 zl., 5 zl, 10 zl., částečně bankovky, částečně státovky, Z měděných mincí jsou 4 kr., 1 kr., a ½ kr.

N.B. {poznámka}: Při pokládání nového dláždění v presbyteriu před kazatelnu nebyly hroby tam odpočívajících duchovních: otevřeny, ale jen zarovnány a staré náhrobní desky bez nápisů použity jako stupně ke kapli sv. Anny a k sakristii. V hrobech byli uloženi: farář Teichmann, far. Michálek, far. Johann Leopold Rossmeisel, far. Lišner, P. Josef Wenzl z Rádlu (+1758)

Žádný z jmenovaných hrobů nebyl vyzděn, z výjimkou hrobu faráře a okr. vikáře Franze Josefa Rossmeisla(+1771) před kazatelnu, ten musel být otevřen, protože byly obavy že se propadne. Jeho obsah byl zcela ztrouchnivělý až na větší kosti. Ty byly včera, (tj. 7. srpna) p. kaplanem páterem Josefem Fischerem sebrány a vyzdviženy aby následně byly pohřbeny na novém pohřbišti pro zdejší duchovní.

pag. 333

Malý, v tomto hrobě nalezený mosazný křížek bude jako památka na faráře Franze Rossmeisla uchován ve farním archivu. Prázdný, asi 1 ½ lokte široký cirka 3 ½ lokte dlouhý a 2 lokte hluboký a téměř až ke stupňům hlavního oltáře sahající hrob byl zasypán zemí.

Fara Rychnov, dne 8. srpna 1867 jako den nasazení kříže na věž včetně makovice, jakož i den školní slavnosti.

P. Anton Felger,
farář

P. Johann Ullmann v,r, kooperátor
P. Josef Fischer, v.r., kaplan

Modlete se za nás !

Také zdejší spolky a p. rychnovský starosta vložili třetí pamětní pouzdro

str. 246

Dne 17. září byly opravy na kostele dokončeny a sice kromě břidlicového pokrytí kostelní střechy, nové sanktusové věžičky a obou kostelních hal jakož i založení a vydláždění

odpadního příkopu, ještě přeložení schodů před vchody do kostela, nové podium u hlavního oltáře, nové položení podlahy v sakristii, oprava sloupů, říms a čelní strany kostela. Stavba stála, kvůli mnoha dodatečným pracem, téměř o tisíc zlatých více, než bylo původně navrženo byla ale 3. října bez připomínek převzata.

Starými pískovcovými deskami z kostela nechal p. farář Felger vydláždit stáj a zároveň nechal udělat novou bránu do dvora.

-----
pag. 334

Dne 19. září se konala na rychnovské faře kněžská konference přičemž se mluvilo o biskupském podnětu, jak čelit ze strany duchovenstva rejdům ve vídeňské poslanecké sněmovně, kde se žádalo zrušení konkordátu, zavedení civilních sňatků, a oddělení školy od církve.

Přítomni byli: jablonecký p. vikář Miksch, rochlický p. vikář Moysel, jeřmanický vikar. sekretář Kočí, děkani z Liberce, Hodkovic, Č.Dubu, a Osečné, faráři z Dlouhých Mostů, a Vlastibořic, sychrovský zámecký kaplan P. Němeček, kaplani p. Schöpfer z Osečné, p. Krupička z Č.Dubu a domácí duchovní.

Se stejným záměrem se shromáždili 28. září předlitavští biskupové, v počtu 25, ve Vídni k poradě a poslali adresu Jeho c.k. Majestátu, v níž prosili o ochranu zájmů církve. Přesto se objevily 21. prosince zlověstné tak zvané státní základní zákony {prosincová ústava}

Poté, co byla zavedena všeobecná branná povinnost, a presenční služba stanovena na 3 roky, byla mužům jsoucím na trvalé dovolené, rezervistům a domobrancům, kteří dosáhli 23 let věku a odsloužili 3 roky, dovoleno, bez dalšího povolení vojenských úřadů na politický oznamovací lístek se ženit.

Dne 3. listopadu zvítězily papežské vojenské útvary pod generálem Kanzlerem u Mentany nad vojskem kořistníka Garibaldiho

Na žádost rádelských o vlastní faru v Rádle, předanou dne 25. června 1867 u příležitosti kanonické vizitace v Jablonci p. biskupovi, následovalo 12. listopadu 1867 cestou nejd. vikariátního úřadu následující rozhodnutí:

str. 247

Č. vik. 573

Slavný obecní úřade v Rádle!

Za základě zprávy, podané bisk. vikariátním úřadem dne 25. října 1867 č. 375 týkající se obcí Rádlo požadovaného zřízení samostatné fary, vydalo nejd. biskupská konsistoř následující :

pag. 335

Jak je snažení ctěné obce Rádlo o zřízení samostatné duchovní správy v jejím středu, bisk. konsistoři oceňováno,- tak veliká je oběť kterou by obec musela přinést převzetím závazku na zřízení patřičného bydlení pro duchovního správce, jak darováním 2 kusů 5% státní obligace per 1350 zl. a 150 zl. k dotaci duchovního je připravena přinést k uskutečnění svého náboženského snažení, zaslouží nejvyššího ocenění, tím více lituje bisk. konsistoř, že uskutečnění zbožné prosby rádelské obce, které poněáhu jistě bude úspěšné, se v tomto okamžiku ještě nemůže stát, neboť na náboženský fond jsou právě nyní ze všech stran kladeny mimořádné požadavky a při jeho správě je nařízena nejvyšší úspornost, takže nyní je naprosto pro něj nemožné převzít nová břemena a není s to, chybějící na kongruence pro rádelského duchovního krýt. z vlastních prostředků

Rádelská obec by měla nejprve se starat o možné rozšíření a vnější renovaci božího stánku, a pak se postarat o stavbu obytné fary v doufání, že náboženský fond v nejbližší budoucnosti bude moci to, na co nyní nemůže ani pomyslet. Snad Pán ještě probudí srdce, která k jemu libému dílu přinesou obět' a obec sama svůj krásný cíl o to neúnavněji bude moci požadovat.“

O tom buď obec Rádlo k ve zbožné naději na bližší budoucnost tímto vyrozuměna.

Z libereckého vikariátního úřadu v Rochlicích

dne 12. listopadu 1867

Franz Moysel, v.r. okr. vikář

pag. 336

Na toto rozhodnutí zakoupila rádelská obec už 19. listopadu těsně u kaple situovaný dům č. 156 pro budoucí obydlí faráře, přirozeně aniž by se dotázala kompetentního duchovního úřadu, zda se tento dům také hodí farářovi k bydlení a jako takový může být přijat. Zaplatilo se za něj dosavadnímu vlastníkovvi, jistému Hafnerovi z Uher, který se v době stavby železnice zde jako vedoucí party oženil, obnos 2100 zl.

Poté, co se v Předlitavsku odstranil trest v okovech, byly o jmeninách císařovny Alžběty tj. 19. listopadu všem odsouzeným sňaty okovy.

str. 248

V posledních 3 dnech roku byl z podnětu nesnází v církvi a společnosti konány pobožnosti pokání, ve formě Jubilarí. Ve všech třech dnech se konaly slavnostní mše svaté při vystavění svátosti.

R O K 1 8 6 8

viz malá kronika pag. 508 – 512

Tento rok přinesl po vzoru pražské diecéze zevrubný diecézní katalog, v němž jsou uvedeny přífařené obce, s jejich počtem duší, a vzdáleností od farního kostela, včetně v přísl. farnosti se nacházejících škol atd

Dne 18.ledna byla mrtvola před 7 měsíci v Queretaru zavražděného císaře mexického „Maxe“ uložena do vídeňské císařské hrobky u pp. kapucínů.

Jak je na pag. krátce zmíněno podali rádelští při přítomnosti Jeho c.k. Majestátu v Liberci začátkem listopadu 1866 bezprostřední žádost o zřízení samostatné fary v Rádle – a stejnou žádost podali nejd. panu biskupovi Augustinu Pavlovi, když ten v červnu 1867 biřmoval v Jablonci (Rozhodnutí o poslední žádosti viz pag. 334 a 335)

pag. 337

Obojí se stalo za zády rychnovského faráře, který přece v této záležitosti měl mít závažné slovo – Ti dobří rádelští byli mezitím v nejlepší naději, mysleli si, že se jejich úmysl musí zdařit, o to víc, že už mezitím získali i faru. Ale mělo se stát bohužel jinak.

Bezprostřední žádost Jeho c.k.Majestátu byla předána podle ústavy ministerstvu k vyřízení a to si nechalo cestou c.k.místodržitelství a c.k. okresního úřadu o rádelské záležitosti zaslat přesnou a detailní zprávu.

Chtěli vědět, kolik je v Rádle katolíků?- jak daleko je vzdáleno od farního kostela?-jaké duchovní funkce jsou v rádle konány rychnovským duchovenstvem a co za to rádelská obec platí?- v jakém stavebním stavu se nachází rádelská kaple?-kolik lidí se do ní vejde?-zda se může rozšířit?-jaký majetek kaple má? -jaké jsou u ní nadace a jak jsou velké?-jaké má v

současnosti utensilie a jaké při eventuelním povýšení na farní kostel by bylo třeba při patronátu náboženského fondu ještě opatřiti? jak vysoké budou roční příjmy a výdaje rádelského farního kostela, respektive kolik bude muset přispívat náboženský fond ročně ke krytí ročních výdajů na kostelní potřeby? zda a co hodlá knížecí patronátní úřad na to přispět?

str. 249

chtělo dále vědět, kolik rychnovský farář bude žádat jako náhradu za odstoupení Rádla? zda při odstoupení Rádla bude jeden ze dvou systemizovaných kooperátorů postradatelný? – kolik obec kromě nabízených 1500 zl. ve státních papírech bude moci přispívat na dotaci duchovního správce? – kde se ty v roce 1851 subskribované příspěvky rádelských per 2000 zl. a 96 zl.k.m.(viz pag. 6) nacházejí?

pag. 338

patronát nad nově zřízenou farou a farním kostelem tak také se nedá přinutit v Tu muselo nyní ministerstvo nahlédnout, že z lomového kamene slepené a na nedostatečném základě vystavěná, neotesanými břidličnými deskami vydlážděná, šindelem pokrytá rádelská kaple je pro tamní počet duší příliš malá, a nelze jí rozšířit, následkem toho bude muset náboženský fond postavit zcela nový kostel, -že sychrovský patronátní úřad, že jak odmítá tomto případě patronát nad rádelským kostelem a farou tak odmítá na ně přispívat- že u rádelské kaple existující nadace pokryjí sotva polovinu farářovy kongruy, navrhované ve výši 420 zl.- že obcí nabídnutých 1500 zl. ve státních papírech bylo právě utraceno za nákup farního domu,- že tato, kaplí dušená takzvaná fara, je nesolidně postavená a je bez dvora a zahrádky, sotva bude moci být církevní vrchností uznána za vhodná jako farářovo bydliště a v nejlepší případě, se teprve bude muset adaptovat,- že v r. 1851 rádelskými obyvateli subskribovaných 2096 zl. k.m. se nachází jen na papíře, nic z toho nebylo zapláceno a mnoho tehdejších subskribentů je už na věčnosti,-že některé části Rádla, (zadní Háj (Haine) a Buchhäuser) to mají do rychnovského kostela stejně daleko jako do rádelské kaple,- že co se týče duchovenských funkcí, rádelsští jsou teď rychnovskými duchovními téměř stejně obsluhováni, jako kdyby měli svého duchovního v místě,-že konečně i kdyby v Rádle byla zřízena vlastní fara, podle konsistoriálního rozhodnutí z 30. dubna 1853 (viz pag. 9) by duchovní museli zůstat v Rychnově

pag.339

Na to rádelská dne 7. března 1869 s poukazem na to, že náboženský fond není s to, nést podstatné náklady, které by stálo postavení nového kostela v Rádle a dotování tamního duchovního správce byli nejvyššími místy odmítnuti.

To nyní byl tvrdý úder pro milé rádelské, aby ho mohli s klidem snést. Všechna jejich nevole se obrátila proti rychnovskému faráři. Ten a nikdo jiný musel nést vinu za nezdar toho, co jim císař a biskup slíbili. Co se faráři nevíc mělo za zlé, bylo, že v případě oddělení od Rádla chtěl jen 8 zl. 77 kr.jako roční náhradu za štolu, což si lidé vykládali tak, že ve své zprávě říká, že roční štolu v Rádle neobnáší víc než 8 zl.77 kr.

Přehlédli, že v rychnovské kostelní fassi štolu z celé farnosti obnáší jen 18 zl. 56 ³/₄ kr.k.m.a farář jako náhradu rádelské štolu tedy nemůže žádat víc

str. 250

a že čím menší náhrada štolu rychnovskému faráři, tím víc to musí podporovat záležitost rádelských.

Teprve postupně se uklidňovaly myslí, když s chladnou krví bylo jasné, že kdyby nejvyšší světské a duchovní úřady záležitost považovaly za potřebnou a proveditelnou, pak by tomu obyčejný farář nemohl zabránit.- Na znamení toho, že to s rádelskou obcí myslí dobře, a vždy dobře myslel, daroval p. Felger u příležitosti 11. dubna 1869 konané kněžské sekundice

sv. otce Pia IX. rádelské obci 5% obligaci národní půjčky per 100 zl. jako příspěvek k dotaci budoucího rádelského katolického faráře.

S nakoupenou farou nevěděli rádelští nic jiného, než jí pronajmout židovi jménem Nehemias Brandeis. Ten tam chtěl šenkovat pálenku a domácí i přespolní obsluhovat dobře chutnajícími jídly. Protože ale si nepřišel na své, po roce opět odtáhl, aniž by obci zaplatil nájem.

----- pag. 340

Z podnětu dne 22. dubna v Budíně narozené princezny Marie Valerie byl zde dne 26. dubna (2. neděle po velikonocích) při mši zpíváno „Te Deum“

Poté, co farář Felger na vlastní náklady nechal opatřit železnou mříž na místě mezi sakristií a kaplí sv. Anny, kde bylo pohřebiště zdejšího duchovenstva, byly tam pohřbeny v loňském roce vyzdvižené (viz pag. 332 a 333) a od té doby na faře uchovávané kosti faráře Franze Rossmeisla. To se stalo 12. května 1868 vskutku slavnostním způsobem.

Kosti byly ozdobeny květinami, uloženy do nové, malé rakve a rádelský hostinský Rossmeisl (vnuk faráře Rossmeisla) byl pozván, aby pozemské zbytky jeho velkého strýce nesl ke hrobu. Výkrop se stal po slavném requiem před hlavním oltářem farního kostela načež smuteční průvod, vedený třemi rychnovskými duchovními za zpívání žalmy „De profundis“ a zvonění zvonů se pohyboval k „páterově zahrádce“, kde P. Felger před množstvím shromážděných farníků držel pohřební řeč.

Nad do země pohřbenou rakví byl upraven květinový záhon a nad ním na kostelní zeď (viz pag. 410) připevněna dřevěná tabulka, na níž byla napsána jména všech v Rychnově pohřbených duchovních včetně jejich dne úmrtí.

Dne 25. května sankcionovalo J. Veličenstvo císař ve Vídni (prý s těžkým, srdcem) interkonfesionální zákony, zavedení

pag. 341

nouzových civilních sňatků, a oddělení školy od církve – proti čemuž sv. otec v Římě ve své allokaci {promluvě} z 22. června zákony z hlediska církevního odsoudil. Jaký div, když katoličtí kazatelé při zmínce

str. 251

nových poměrů tu a tam nechali padnout znevažující slovo. Za to byli, pozorováni světskou stranou, za každé dvojznačné slovo z kazatelny napadáni a příslušný kazatel brán k přísné odpovědnosti, jak se také stalo hodkovickému kaplanovi p.P.Ferdinandu Ferkelovi při jednom slavnostním kázání v Dlouhých Mostech. Ačkoliv ho nakonec museli osvobodit, byly mu přesto způsobeny mnohé pochůzky a peněžní vydání.

K dokončení v loňském roce započaté důkladné renovace kostela chybělo ještě vymalování božího stánku a nový hlavní oltář. Tyto, asi 700 zl. obnášející úpravy se měly podniknout během léta. K tomu potřebné peníze byly částečně z dobrovolně nabídnutého příspěvku vdovy Marie Anny Wenzelové roz Hofrichterové, 200 zl. a faráře Felgera 150 zl., částečně sbírkou ve farnosti (s výjimkou Rádlů) a za pomoci tří starých lip na prostranství před kostelem. Co by ještě chybělo, „doplnilo“ by se z kostelního majetku.

Postavení lešení, příprava kostelních zdí, začistění rýh ve zdi a přebílení kostelní lodi žlutou barvou obstarali lidé sychrovského stavebního mistra Karnolda. Krásně vyřezávané, nové rámy k obrazu sv. Václava, okrášlení na nástolku hlavního oltáře, oko Boží s hlavami andělů, paprsky nad oltářem, oltářní tumba a nástolky na obou vedlejších oltářích zhotovil řezbář Vondráček ze Sychrova

Ozdobení a pozlacení hlavního oltáře , vymalování presbytera a pilířů v kostelní lodi připadlo knížecímu malíři Geiplovi ze Sychrova a jeho pomocníkům. Ze starého hlavního oltáře byla ponechána jen stará oltářní malba, pak oltářní nástavek s tabernáklem , a oba vchody do haly , všechno ostatní je nové. Oltářní figury , představující svatého Vojtěcha a Prokopa , zakoupily se levně z libereckého Křížového kostela.

Začato bylo s pracemi 15. dubna a teprve 24. října byla dokončeny práce ozdobovačů. Zasvěcení hlavního oltáře se konalo 27. září .

Rychnovské obrazy mají hezký kolorit,ale správná kresba jim chybí.,to byl posudek všech odborníků (viz pag. 163-164, pak 229-230)

Odkud ale měla přijít správná kresba? Dítě, které jednou mělo žít z olejové malby, vstoupilo ve 12 letech z týdenní školy (kde o počátcích kresby nebylo ani řeči) jako učedník k samostatnému malíři, který rovněž neměl o správně kresbě ani ponětí.

Zde obdržel velmi nuzný kreslířský sešit, a musel se během 6 týdnů cvičit v kreslení podle předloh. Po 6. týdnech dostal už štětec do ruky a musel, aby něco vydělal, malovat malé mariázelské a jiné poutní obrázky na plech ; neboť při chudobě většiny malířů žilo se z ruky do úst. Tak šla dlouho léta.

str. 252

Někteří nadanější pokoušeli se později také ve větších obrazech, ale byly to až na několik výjimek jen velice prostřední práce, které svého pána jen skrovně živily.

pag. 343

Dlouho přemýšlel farář Felger , jak by bylo lze této vadě odpomoci? Nejprve si myslel, zajít za panem patronem kostela, který byl znám jako přítel umění, s prosbou, zda by nemohl ustanovit v Rychnově zhruba na rok jednoho osvědčeného kreslíře z Prahy, u něž by snaživější malíři mohli brát vyučování, - nebo nějakého talentovaného zdejšího malířského učně podpořit stipendiem , aby se na pražské malířské akademii vyučil malbě a pak zde mohl učit jiné Ale nechal tyto myšlenky zase padnout, neboť se obával, že by u pana knížete, kterého rychnovští v r. 1848 tak urazili, by špatně pochodil.

Tu se stalo, že snaživý jablonecký okr. aktuár p. Josef Weiß, který znal úvahy p. faráře, tohoto zpravil, že zemský školní rada Mareš který by snad pro rychnovské malíře mohl něco udělat, přijede v příštích dnech do Jablonce.

Využiv tento podnět , bez váhání napsal far. Felger p. školnímu radovi(bývalému učiteli v litoměřickém kněžském semináři), vylíčil mu v krátkosti poměry rychnovských malířů a prosil ho, aby při příležitosti přítomnosti v Jablonci navštívil Rychnov.

Na přátelsky slíbený dne příjezdu p. P. Maresche (23. června) improvizovala se na faře výstava zdejších malířských prací. Bylo to 60 kusů částečně barevných , částečně nedokončených maleb na plechu a plátně. Pan školní rada byl při spatření výkonů zdejších malířů zjevně překvapen , navštívil některé malíře v jejich obydlich a slíbil, že se postará o to, aby se v Rychnově vyučovalo kreslení.

Zároveň se vyjádřil, že by bylo velice žádoucí, kdyby se v Rychnově snad na akcie vybuodoval dům malířského společenstva, sestávající z kreslířského sálu, a bytu pro budoucího učitele kreslení.. Tento sál by nesloužil jen k výuce kreslení, ke shromáždění malířů a k permanentní výstavě maleb, ale také by se užíval , pokud by malíř maloval obraz

větších rozměrů. Polovinu potřebných akcí chtěl p. školní rada upsat u svých přátel v Praze a někde jinde .

pag.344

Místo pro společenský dům bylo zprostředkováno na obecním pozemku v Plane,blízko staré továrny na dózy a farář Felger daroval 100 zl. na první základní kámen na tuto budovu. Od tohoto dne bylo lze pozorovat radostný ruch a čilý život mezi zdejšími malíři. Už se v duchu vidělo, jak Rychnov vyrůstá v nový „Düsseldorf“.

P. školní rada Maresch na svůj slib nezapomněl . Už v létě příštího roku poslal do Rychnova malíře a kreslíře, zároveň asistenty na české

str. 253

vyšší reálné škole v Praze p. Václav Dědek (neroz. v Petrašovicích u Hodkovic)aby o prázdninách mohl udělovat výuku v kreslení zdejším malířům

Dne 10. srpna 1869 byl tento asi 6 týdenní kurs zahájen v hostinci p. Lucke před kostelem a malíři, dokonce i staršími, byl pilně navštěvován. Farář Felger dával učitel kreslení zdarma stravu a byt a pan Maresch mu opatřil peněžní remuneraci z nějakého dispozičního fondu.

Tak to šlo o prázdninách i v následujících dvou letech (1870 a 1871) až p. Dědek dostal jiné zaměstnání , které mu nedovolovalo, aby přišel do Rychnova. Také potom věnoval.p. školní rada zdejším malířům velkou péči , posílal jim opakovaně cenné kresebné předlohy a také hotové olejové malby ke kopírování a udržoval jejich naději na stabilní kreslířskou školu ze státních prostředků.

Jen se stavbou domu malířského společenstva to nechtělo jít dopředu pro nedostatek zápalu pro věc., přestože p.P.Maresch nechal udělat k tomu plány. a poslal je sem.

Na podnět p. školního rady poslali rychnovští malíři r. 1872 některé práce do vídeňského průmyslového muzea , načež dne 4. července 1874 ministr obchodu Bauhans vydal dekret o zřízení erární odborné kreslířské školy v Rychnově. Ta byla už v září posledně jmenovaného roku otevřena v pronajaté místnosti.První (1800 zl. placený) učitel kreslení byl N.Haselroth ze Saska.

K prospěchu Rychnova, ať roste a vzkvétá nová kreslířská škola.

pag.345

Poté, co byly po 13 let politické úřady spojeny s okresními soudy, přistoupilo se v tomto roce zase k uspořádání z r. 1850, a vytvořila se okresní hejtmanství , která obstarávala věci“politické“ a okresní soudy, které měly na starost „judiciále“.

U Rychnova, Rádla, Pulečného, Klíčnova, Kopaniny a Svatého Kříže, které už dříve patřily k jabloneckému okresnímu úřadu, nezpůsobilo to žádnou změnu, ale Jestřebí a Mohelka , které dosud patřily okresnímu úřadu Český Dub , byly přikázány k turnovskému okresnímu hejtmanství a k okresnímu soudu v Českém Dubu. Když v následujícím roce (1869) se Hodkovice odloučily od Českého Dubu a Turnova a byly přivtěleny k libereckému okresnímu hejtmanství a libereckému okresnímu soudu, stalo se totéž i s Jestřebím a Mohelkou.

str. 254

Začátkem tohoto roku byly zrušeny obvyklé politické ohlášky sňatků.. Každý se může jednoduše oženit ; ani obce, ani úřad se podle toho nemá ptát, zda uchazeč o sňatek bude moci uživit manželku a děti..

Den 11. dubna slavil sv.otec Pius IX v Římě své 50.leté kněžské jubileum. Tento svátek byl v litoměřické diecézi 2. neděli po velikonocích slaven o hlavní mši zpíváním „Te Deum“. a konáním modlení před nejsv. svátostí od 3 do 4 hod. odpoledne; poté co to bylo už 14. března (neděle velikonoční) oznámeno přečtením pastorálního listu. {ale neděle velikonoční r. 1869 byla 28. března}

-----

pag. 346

V nejbližší blízkosti Hofrichterovské továrny na dózy v Rychnově se nachází dost mohutné ložisko hlíny tak zvaná „bílá hlína“.Ta byla částečně užívána (místo vápna) na louky, částečně ve valchách sukna a tvoří vývozní artikl.

Začátkem června tohoto roku (1869) poslal zdejší obchodník Anton Peukert několik kusů této hlíny do zemědělsko-chemické pokusné stanice c.k. vlastenecké hospodářské společnosti v Praze, aby zjistil, z jakých částí je tato hlína složena. a k čemu by se kromě dosud známých možností ještě mohla použít. Dne 16. června sem došlý nález zněl:

A n a l ý z a

a) kvantitativní prohlídka tak zvané rychnovské bílé hlíny dala následující výsledek:

ve 100 váhových dílech	
kyselina křemičitá	72, 379
hlína {kysl. hlinitý}	19, 931
oxid železa	1, 258
vápno	1, 355
magnesium a zásady	stopy
voda a organické substance	<u>5, 237</u>
dohromady	100, 210

b) analýza usazeniny : na 100 váhových dílů je 9 % písek a uhlí, zbytek do 100 je hlína a voda
Zbývající písek je čistý křemenný písek

Tato hlína by se hodila k výrobě ohnivzdorných předmětů, (kamenů, porcelánu, kapslí{pouzder?rozbušek?} atd), ale musely by být směrodatné v první řadě. praktické pokusy (týkající se tvarovatelnosti a chování při hoření).

Vidi :Prof.dr. Robert Hoffmann, v.r.

Oskar Rummler, v.r.
asistent pokusné stanice

str. 255

pag. 347

Před 1000 lety zemřel v Římě slovanský apoštol sv. Cyril ze Soluně, který se svým bratrem sv Metodějem zavedl křesťanství do Čech a na Moravu a delší čas byl činný při šíření evangelia na Velehradě, který byl sídlem velkomoravských králů .- Z podnětu této tisícileté pamětní slavnosti a na pozvání olomouckého p. arcibiskupa uspořádal pražský p. kardinál Švarcenberk dne 19. srpna velkolepou pouť na Velehrad na níž se podíleli mnozí kněží ze všech českých diecézí ; mezi nimi i zdejší kaplan d.p. Josef Fischer.

Také Jeho Majestát náš císař František Josef udělal letos pout' a sice do Jeruzaléma ke hrobu božího Spasitele. ; při této příležitosti navštívil sultána v Konstantinopoli a byl přítomen otevření suezského průplavu

V klášteře karmelitek v Krakově nalézala se šílená jeptiška jménem Barbara Ubriková , která kvůli své zuřivosti a velké nečistotnosti musela být oddělena ve zvláštní cele, jinak ale byla svými duchovními sestrami opatrována jako jiné duševně nemocné.. Tuto okolnost uměla církvi nepřátelská strana využít a udělat z toho obrovský skandál. Vnikli do kláštera, jeptišku unesli ,představovali jí jako mučednici ,odebrali odpovídajícím klášternicím subvenci a chtěli dát na scénu všeobecný útok proti klášterům,. ačkoliv se v následujícím soudním procesu ukázala plná nevina jeptišek. Od té doby je skandální drama „Barbara Ubriková“ oblíbeným divadelním kusem všech kočovných společností.

pag. 348

Zavedení svátku sv. Lukáše v Rychnově farářem Felgerem objasňuje následující doklad:

Slavnému malířskému společenstvu v Rychnově!

Potěšující znaky poukazují k tomu, že zdejší malířství je v rozvoji. Platí, že tento rozvoj se musí podepírat a podporovat . Mezi prostředky k tomu patří i oživování katolického sebevědomí, vždyť celé zaměření zdejšího malířství je převážně církevní a založené na uctívání božích svatých

K tomuto účelu a zároveň aby se dal výraz pocitu sounáležitosti zdejších malířů dovoluji si podal následující návrh:

- a) Dne 18. října každého roku tj. na církevní svátek sv. evangelisty Lukáše , patrona malířů, půjde zdejší malířské společenstvo v plném počtu (mistři, pomocníci, učňové“) do zdejšího farního kostela a bude přítomno hlavní mši sv., která bude na na jejich úmysl sloužena bohu
- b) během hlavní mše sv. bude sl.společenstvo zpívat mešní píseň s doprovodem varhan
- c) při ofertoriu půjdou všichni malíři k přijímání

str. 256

- d) výnos milodarů bude převzat představeným společenstva a opatrován až do příštího vánočního večera
- e) na vánoce obdrží celý obnos jako vánoční dárek jeden zdejší malíř, určený členy společenstva ,který je pro nemoc neschopen práce , nebo jedna dětmi požehnaní vdova.

Pokud najde tento návrh uznání a pochvalu, pak o tom zpravte zdejšího duchovního.

Fara Rychnov, 16. září 1869

P. Anton Felger, farář

pag. 349

Toto svolání bylo s veškerou ochotou následováno a o následujícím svátku sv. Lukáše šli zdejší malíři v párech v plném počtu do farního kostela. Obnos obětního pochodu vynesl cirká 8 zl.- Tímto způsobem slavil se svátek sv. Lukáše i v příštích letech.

V říjnu bylo pro Čechy jmenováno 98 nových světských inspektorů, a sice pro jablonecký okres učitel liberecké obchodní školy N. Hickmann

Na místo jeřmanického faráře a vikariátního sekretáře P. Josefa Kočí, který byl povolán jako farář ve Vysokém byl ustanoven rychnovský kaplan P. Johann Bapt. Ullmann(nar.

v Černé Studnici 25. června 1813, vysvěcen 6. listopadu 1841) nejprve jako interkalární administrátor, pak jako skutečný farář.

S těžkým srdcem opustil 18. listopadu své dosavadní působiště, byl totiž svým 27 letým působením jakoby srostlý s Rychnovem a předvídal, že teprve teď pro něj nastanou skutečné starosti.

8. května 1870 oslavil P. Ullmann svou instalaci jako farář v Jeřmanicích. Kvůli nedostatku kněží zůstalo uprázdněné rychnovské kaplanské místo až do příští kněžské ordinace neobsazeno, takže P. Felger musel od 19. listopadu 1869 do 20. srpna 1870 (den kdy nastoupil novovysvěcený P. Josef Tschörch) vystačit jen s jedním kaplanem..

Poté, co byl v den Nanebevzetí P. Marie ohlášen vatikánský koncil věřících, byl 8. prosince zahájen papežem Piem IX v Římě za účasti cirká 700 církevních knížat ze všech částí světa, a tato zahajovací slavnost byla zde u nás v týž den oslavena konáním modliteb před nejsvětější svátostí od 1 do 4 hod. odpoledne. Litoměřický nejd. pan biskup Augustin Paul nastoupil svou cestu na koncil už 15. listopadu.

pag. 350

Koncem prosince začalo periodicky se opakující sčítání lidu v celé říši, při té příležitosti zdejší farní úřad vyhotovil přes 700 matričních výpisů.

str. 257

R o k 1 8 7 0

Viz malá kronika pag. 514 a 515

Nový, komplikovaný a drahý školský aparát začal s plnou parou pracovat. Ve vzpomínce na to, že u Sadové zvítězili pruští učitelé, (jak se říká) je celé školství zařízeno podle pruského vzoru. Všude, dokonce i v chudých vsích jsou stavěny školské paláce s velkými třídami, v nichž děti musí v zimě mrznout. Že se takovými stavbami obce dostávají do dluhů a udržováním těchto budov, opatřováním paliva atd. se na ně nakládají závratná břemena, to zůstává nepovšimnuto.

Dosud katolické farní a filiální školy se nyní nazývají „obecné školy“ a jsou nekofesionální. Protestanti a židé jsou v nich připuštěni jako učitelé. Žáci nepotřebují už navštěvovat kostel, učitelé je do něj nedoprovázejí. Obraz ukřižovaného Spasitele je tu a tam ze škol odstraněn, katolický pozdrav zrušen, rovněž tak katolická školní modlitba.; nanejvýš jedno je povoleno, že pohan žid a Turek se může také spolumodlit. Žáci se nesmějí zúčastňovat církevních procesí, aby se nezameškala ani jedna cenná vyučovací hodina, zatímco na druhé straně nikdy nebylo tolik prázdná, jako teď. Nedělní opakovací hodiny přestaly, následkem toho mnohdy i křesťanské učení. Tak jako je duchovní ve škole je tak i učitel jako kantor v kostele jen trpěn, poté co služba na kůru byla prohlášena za nedůstojnou pro učitele. Kostelní zpěv dětí přitom zanikl.

pag. 351

Výuka náboženství žáků je jakýmkoli možným způsobem ztěžována, částečně tím že katechetům se zkrátí úvazek hodin, částečně protože mu učitel není nikterak nápomocen, částečně také proto, že se zřídilo tolik nových škol a tříd, že na minimum ztenčený klérus nemůže vše dobře obstarat, konečně protože se katechetům nepřiznává žádné cestovné z okresního fondu za návštěvu přespolních škol, ačkoliv noví světští učitelé z téhož fondu jsou velmi slušně honorováni

Všeobecná školní povinnost netrvá už 6 , ale 8 let do dokončení 14 let věku, kdy je pak absolventu obecné školy volno, změnit své náboženské vyznání nebo se prohlásit za bez vyznání. Dále mu pak nemá nikdo co poroučet, jeho vzdělání je ukončeno.

Žáci jsou rozděleni ne podle pohlaví, ale podle věku. Jak je ohrožena mravnost 13 a 14 letých hrubých chlapců a dívek, když jsou pospolu před začátkem vyučování a o polední pauze bez dozoru, dá se domyslet.

Tělesné školní tresty přestaly, a metla, která se po tisíciletí osvědčovala, je ze školy vykázána. Pro neukázněné děti zůstaly jen tresty. na cti. Hodným žákům se už nesmějí udělovat odměny. Nové erární výchovné rezultáty mají rovněž, navzdory božskému
str. 258

vychovateli, být docíleny bez odměny a trestu. Na čtení psaní a počty se klade menší váha, děti jsou naproti tomu ve zvýšeném počtu hodin vyučovány v množství předmětů, které jinak byly přednášeny jen na gymnasiích a v ročnících filosofie, jako dějepis, zeměpis, přírodopis, nauka o přírodě, styl, kreslení, tělocvik atd.

pag.352

Industriální výuka pro dívky v háčkování, pletení , síťování, vyšívání atd. je zaváděna i v nejchudších vsích, obývaných nádeníky a polními dělníky.

Školství řídily: zemské, okresní a místní školní rady vedle okresních a školních inspektorů. V místní školní radě, která ostatně neměla mnoho pravomocí, měl sice farář vedle pekaře, krejčího a ševce ještě místo a hlas, nesměl ale Bůh chraň být předsedou. Dosavadní školdozorci byli povýšeni na místní školní inspektory.

Ačkoli nebylo dost zkoušených učitelů, byli přece ti starší jako patřící starému systému, s gustem vyřazení a místo nich byli rekrutováni výpomocní učitelé z nezaměstnaných krámských sluhů, vysloužilých kaprálů, propadlých studentů a d. Do školních knihoven byly opatřovány knihy necírkevní a nepatriotické tendence. Veřejné školní zkoušky nebyly už konány, a tak se veřejnost nedozvídala, jaké pokroky žáci dělají.

Okresní školní inspektor přišel jednou, nanejvýš dvakrát do roka, prohlédl si katalogy a šel dál svou cestou, a tak zůstával učitel po celý rok bez kontroly, atd. atd. K čemu to povede?

Dne 19. ledna v Liberci byly v důsledku toho, že byl zatčen vídeňský sociální demokrat „Scheu“, dělnické nepokoje, přičemž byl jeden dělník zastřelen. Povoláno bylo vojsko z Prahy.. Stejně nepokoje byly nějaký čas později a sice prvního dubna v Liebigově továrně ve Svárově u Tanvaldu.

Během trvání vatikánského koncilu se v rychnovském kostele každou sobotu a svátek po kázání modlili následující modlitbu:

pag. 353

Modleme se: Všemohoucí, věčný Bože !

Shlédni dolů na důstojné shromáždění nástupců svatých apoštolů, kteří na svolání viditelné hlavy církve se shromáždili v Římě, ne aby projednali své vlastní záležitosti, ale aby se poradili o nemoci a bídě světa a hledali prostředky, jak oživit svatou víru a jak by mohlo být podpořeno časné i věčné blaho lidské společnosti . Pošli jim slíbeného svatého Ducha, aby se jim podařilo očistit, co je nečisté, smáčet vyschlé, uzdravovat poraněné, ohnout, co ještě odolává, proteplit studené, navrátit zpět zbloudilé.

str. 259

Osvit' biskupy, shromážděné ke všeobecnému koncilu světlem tvé milosti , aby oni, které tvůj božský syn ustanovil , aby řídili církev boží a jeho jménem na zemi svazovali a rušili , svaté dílo , které započali v den neposkvrněného početí blahoslavené Panny a matky boží , také šťastně dokončili.

Posilni svého náměstka na zemi, římského papeže, našeho svatého otce Pia IX, aby on, který ve svém životě tak často a tak mnoho zkoušel , zdarem toho, co k e cti boha a k rozkvětu církve podnikl, ve svých posledních dnech byl ještě utěšen a potěšen.

Shlédni milostivě dolů , o Bože! také na knížata a vládcy tohoto světa , propůjči jim mír a jednotu, dej jim bohabojné rádce, dej jim poznat a šťastně provést to, co je křesťanskému lidu potřebné. k časnému i věčnému blahu Také odpůrce svaté církve a ony naše bratry, kteří skrze politování hodné okolnosti vě víře jsou od nás odloučeni , doporučujeme tvé milosti a milosrdenství o Pane! abys je osvítíl, obměkčil a ráčil navrátit do mateřského lůna katolické církve.

pag. 354

Tvé mocné ochraně o Bože! doporučujeme také našeho horlivého diecézního biskupa Augustina Paula , aby on, jenž ač vysokého věku, přece radostně následoval výzvu Petrova následníka , po skončeném díle se zase šťastně navrátil do našeho středu a jeho zbožné modlitby , které na hrobě sv. knížete apoštolů za nás vykonal, našly vyslyšení.

Konečně prosíme tě, nebeský otče, také za nás samotné , aby nám doba sv. jubilea přinesla mnoho duchovní radosti a útěchy a my, důstojným přijetím sv. svátosti jsme byli účastni odpustků, které nám jako záruka věčného života byly nabídnuty.

O to všechno prosíme my, skrze zásluhy tvého prvorozeného syna Ježíše Krista , našeho pána, který s tebou a svatým duchem roven bohu-žije a vládne na věčnosti. Amen!

Dne 12. července se konalo otevření katolického politického kasina v Liberci.

Dne 18. července vyhlásil vatikánský koncil Dogma o neomylnosti papežského učitelského úřadu- a den na to vyhlásila Francie válku Prusku.

Téhož dne , kdy Napoleon III se stáhl z Francouzi obsazeného města Civitavecchia, a tak zbytek církevního státu včetně města Říma předal italské revoluční armádě (tj. 6. srpna) bylo jeho armáda Prusy poražena u Weißenburgu ; pak 2. září následoval den u Sedanu , kde Napoleon jako odměnu za to, že Rakousku odjakživa škodil, a se svatým otcem Piem IX jednal tak pokrytecky a zrádně, byl přinucen prohlásit se za poraženého a vzdát se vlády; načež ve Francii byla proklamována po třetí republika a francouzsko- pruská válka pokračovala.

str. 260

Těchto jemu příznivých okolností využil Viktor Emanuel, vpadl 12. září do církevního státu, bombardoval Řím 20. září a

pag. 355

poté, co ostřeloval Porta Pia Bresche, dobyl věčné město. Papeži zůstal jen Vatikán., kam se Pius IX po modlitbách, konaných 19. září v Scala sancta v Lateránu , uchýlil, aby ho nikdy neopustil. Den po dobytí Říma (21. září) rozpustil sv. otec papežské vojsko, a 20. října odložil všeobecný vatikánský koncil na lepší časy.

Zatímco se tály tyto světodějné události, dostal zpustlý subjekt zločinný nápad, zapalovat v liberecké krajině.farní stodoly Tak se staly téměř během roku kořistí plamenů farní

stodoly ve Vratislavicích, Rochlicích, Liberci, Nové Vsi, Chrastavě, a Mníšku. Nejosudnější byl požár v Mníšku 26. září v 1 hod. v noci.

Nejd. pan biskup Augustin Paul tam večer předtím dorazil na vizitaci. Ve stodole stojící biskupský vůz nemohl být zachráněn a shořel včetně v něm se nacházejícího cestovního zavazadla; a protože plameny zachvátily i faru, a všichni z domu utekli, stalo se ve zmatku, že p. biskup přišel i o náprsní kříž včetně zlatého řetězu.

Na biskupské nařízení se od 22 neděle po letnicích tohoto roku, vždy první neděle v měsíci budou ve všech farních kostelích diecéze až do odvolání konat pobožnosti za ohroženého svatého otce v Římě

Dne 8. prosince prohlásil Pius IX svatého Josefa, živitele Páně, za všeobecného patrona katolické církve.

Začátkem prosince měl náš pán na Sychrově zvláštní návštěvu. Dvanáct válečných zajatců z pruské pevnosti Neiße {Nysa}, kde byli internováni, uprchlých francouzských vojáků,

pag. 356

přišlo ke svému krajanovi, aby ho požádali o zaopatření na cestu, které jim také hojně bylo dáno a dovoleno jim, aby se oklikou vrátili do vlasti.

R o k 1 8 7 1
viz malá kronika pag. 516 – 517

Poté co Paříž byla po tvrdém odporu dobyta německým vojskem, následovalo 1. března uzavření míru za velmi tvrdých podmínek pro Francii. Musela zaplatit válečné odškodnění 5000 milionů, vydat Německu Alsasko-Lotrinsko a Lucembursko, a nechat se pokořit, aby pruské vojsko, byť jen na 2 dny vstoupilo do Paříže a tam německému císaři provolalo slávu.
str. 261

Paříž při obléhání hodně trpěla, ale po odchodu německého vojska mělo její utrpení teprve začít. Neboť teď začala vláda pařížských komunardů a petrolejníků... Ti si počínali jako smyslů zbavení, zapalovali paláce, a domy, bourali veřejné monumenty, kradli a plundrovali a zastřelili po provedení mnoha jiných strašných a vražedných činů 64 tak zvaných metel, mezi nimiž se nacházel i pařížský arcibiskup a jiní duchovní. (24. května).

Versaillské vládní vojsko muselo nyní samo Paříž nanovo dobýt, což se po prudkém boji stalo na svatodušní neděli. Paříž byla v té době obrovským bojištěm, plná krve a ruin.

V listopadu roku 1870 předala manželka zdejšího obchodníka Klara Peukertová faráři Felgerovi obnos 200 zlatých jako zbožnou oběť za spásu duše její před několika měsíci zesnulé matky Marie Anny roz. Hofrichterové, ovdovělé Wenzlové. Z toho se mělo použít 50 zl. k dobru kostela a ze zbývajících 150 zl. se měly každoroční úroky rozdělovat mezi

pag. 357

chudé zdejší farnosti se zvláštním zřetelem těch z rychnovské obce- Podle toho opatřil pan farář letos za těch 50 zl. nový, černý mešní oděv včetně 2 alb, 1 rochety a 6. humerálií pro zdejší farní kostel a uložil 150 zl. do liberecké spořitelny na úroky. Z toho připadající úroky byly spolu s těmi z chudinského kapitálu biskupa Leonarda rozdělovány každoročně o Štědrém dnu.

Dne 16. června dosáhl svatý otec Pius IX „Petrovy roky“ a oslavil své 25 leté papežské jubileum , což se dosud žádnému římskému papeži nepodařilo.-

Dne 2. srpna se konala v Rochlicích (sídle libereckého vikariátního úřadu)pastorální konference , na níž z podnětu pana vikáře P. Moysela byl farář z Osečné P. Josef Kouble shromážděným vikariátním kněžstvem zvolen na místo do Vysokého povolání jeřmanického faráře P. Josefa Kočího za 2. vikariátního sekretáře.

V létě tohoto roku objížděl korunní princ Rudolf české království , při kteréžto příležitosti učinil krátkou návštěvu u našeho pana knížete na Sychrově(10. července)

V Oberammergeau v Horním Bavorsku se každých 10 let „podle slibu“ uváděly známé pašijové hry , při nichž se scházely pokaždé tisíce návštěvníků ze všech zemí Tak se stalo i v roce. 1870. Protože ale někteří z hlavních herců u příležitosti hrozící prusko-francouzské války byli povoláni k vojsku, musela se představení v červnu přerušit a přeložit na příští rok (1871)

Tu se smluvili p. farář Felger a jeho bývalý kaplan P. Karel Rößler (nyní školní ředitel v Kraslicích)

str. 262

že o letošních prázdninách pojedou do Oberammergeau , aby poznali tamní pašijové hry z vlastního náhledu.

pag 358

Toto předsevzetí uskutečnili v polovině srpna. Oba cestující se setkali podle úmluvy 16. srpna 1871 v Řezně, cestovali odtud 17. vlakem přes Landshut a Freising do Mnichova{München} , 18. do Stahrenbergu{Starnberg} vlakem a odsud parníkem přes jezero do Tutzingu odtud opět vlakem až do Weilheimu a odtud dostavníkem přes Murnau do Oberau., kde přenocovali.

Dne 19. jeli poštou do Oberammergeau a našli si u truhlářského mistra p. Jakoba Langa č. 135 velmi příjemné a levné ubytování, v neděli 20. srpna začala po ranní pobožnosti v 8 hod. pašijová hra v aréně a trvala s krátkým přerušením(od 12 do 1 hod) až do 5 hod. odpoledne.. Tisíce diváků v tom víc než 100 duchovních, mezi nimi i pražský světící biskup dr. Průcha byli přítomni a hra měla u našich cestovatelů takový aplaus, že si předsevzali ,že za 9 let, pokud jim milý bůh dá život a zdraví, znovu navštíví Oberammergeau.

Z Oberammergeau se mělo ale jít dál, a podniknou t výlet do Švýcarska. Proto jeli P. Roebler a .P. Felger nejprve skrz Algau do Lindau, a přes Bodamské jezero do Rorschachu. Odtud navštívili horní Rýn, , Sargans,, Bad Ragatz a Pfäfers s Taminskou roklí, Wallense, Rapperswill, Zürich , Luzern . Vierwaldstädtské jezero a okolí (Küßnacht, Arzt, Bigi, Brunnen, Aldorf) pak průsmyk Brünig, Brienzské jezero, s Giesbächen, Interlaken, Gründelwald v Bernské vysočině {Berner Oberland}, Thuner See, Bern, Aarau, Winterthur, Schaffhausen s rýnskými vodopády, Hohentwiel, Konstanz, Friedrichshafen, Ulm, Augsburg, a tak přišli zase do Mnichova, kde se zdrželi více dní a odtud po 4 týdnech nepřítomnosti dospěli zase do vlasti-.

pag. 359

Tímto rokem byl poplatkový ekvivalent jak z nemovitostí, tak věcí movitých podstatně zvýšen čímž byly fara i kostel těžce zatíženy.

V minulém roce vatikánským koncilem prohlášení o papežské neomylnosti v učitelském úřadě vzali si někteří uhnívající takykatolíci za záminku k odtržení od církve a vytvořili

sektu s předstíráním, že oni sami jsou praví katolíci a ostatní katolický svět že přijetím nově proklamovaného dogmatu od církve odpadl.

Do čela tohoto hnutí, vyvolaného pruským státním kancléřem Bismarckem se postavil mnichovský probošt kláštera Döllinger, sice vzdělaný, ale velice ješitný a ctižádostivý muž, který nemohl zapomenout na to, že nebyl přizván jako autorita k přípravným pracím na koncilu.

Starokatolicismus nalezl kromě Bavorska a Německu také ve Švýcarsku určitý ohlas byl využit k tomu, aby zahájili „Kulturkampf“ proti katolické církvi. Také

str. 263

v rakouském císařství se utvořily – ale ne víc než 3- starokatolické obce: první ve Vídni, pod vykřičeným Aloisem Antonem, pak v Riedu a Varnsdorfu.

V posledně jmenovaném místě byl to odpadlý nemravný kaplan Nittel, který podporován dvěma podvodníky jménem Vincenz Seidl a Franz Richter (kteří varnsdorfskou Eskomptní banku ošidili o miliony, ze zpronevěřených peněz postavili Nittelovi kostel a v r. 1879 seděli na lavici obžalovaných v České Lípě) shromáždil kolem sebe starokatolickou obec.

Nalezl ale varnsdorfským kaplanovi P. Ambrosi Opitzovi zdatného protivníka, který mu v časopise „Nordböhmisches Volksblatt“ tak šel po těle, že se může doufat, že starokatolicismus ve Varnsdorfu, tak jako všude, se rozpadne a zmizí.

R O K 1 8 7 2
viz malá kronika pag. 517 až 520

Poté co rochlický personální děkan P. Franz Moysel koncem roku 1871 resignoval na vikariátní úřad, který spravoval 13 let, byl od 1. ledna 1872 do tohoto úřadu ustanoven P. Josef Kouble, farář z Osečné. nejprve jako správce, pak jako skutečný vikář libereckého okresu, a byl v čele tohoto úřadu i pak, když se nechal přeložit na faru v Příchovicích v jabloneckém vikariátě, takže liberecký vikariát byl více let veden z Příchovic. P. Kouble (nar. v Bozkově) byl po 21 let kaplanem, pak ale, když se stal farářem, rychle stoupal po žebříku hodností. Nebyl ještě ani rok farářem v Osečné a už se stal vikariátním sekretářem 5 měsíců nato už biskupským vikářem.

V únoru tohoto roku byl farář Felger jmenován personálním děkanem. Příslušný dekret zněl
Č.344

„My Augustin Pavel, z božího soucitu a apoštolské milosti biskup litoměřický, nejspravedlivějšího pána našeho Pia IX důvěrný komorník .neslavnějšího rakouského císaře Františka Josefa I. rytíř, čestný kanovník kostela sv. Maura v Kroměříži a pán na Stvolínkách a Třeboticích

ctěnému našemu v Pánu vybranému
Felgerovi Antonínovi

pag. 361

faráři rychnovskému

pozdrav v pánu a biskupské požehnání.

Když jsem shledali, že ty horlivě vynikáš nejen svým životem zdrženlivým, ale také chvalitebným a učeností v plnění rozsáhlé povinnosti tvého farního úřadu, tebe Felgere Antoníne, ve znamení naší blahovlnosti okrašlujeme titulem osobního děkana přítomným postupem a tobě všechna prerogativa této církevní hodnosti podle práva a zvyku příslušející

str. 264

udělujeme.

K čehož víře a pevnosti tuto listinu jsem vlastnoručně podepsal a ochránil pečeti naší biskupské kanceláře

Litoměřice, v biskupské kanceláři

Dne 8. února 1872,

J Akermann v.r

předseda

J. Drbohlav, v.r.

konciliář

Dne 18. března oslavil svatý otec Pius IX své 80. narozeniny

Znehodnocení měny a stoupající drahota všech životních potřeb podnítily nejd. episkopát aby požadoval časově i stavovsky přiměřené zlepšení finanční situace nižšího kléru, tak jako bylo provedeno u vojska, úřednictva a učitelů. Ale kde vzít k tomu prostředky? Snad z náboženského fondu? Ten trval už jen podle jména a byl dosavadní nehospodárností ve skutečnosti už dávno spotřebován. Poukazování na jiné vydatné zdroje zůstávalo nevyslyšeno. To znamenalo „Lékaři, pomoz si sám!“

Vzav tento pokyn v úvahu učinil nejd.. episkopát v Předlitavsku vše co bylo možné. Tak daroval např. náš pan biskup Augustin Paul v Litoměřicích už před delší dobou k vylepšení příjmů nižšího diecézního kléru 6 000 zl. tj. téměř polovinu svého ročního příjmu. Příklad vrchního pastýře následoval zámožnější klérus. Tak byly 3. července 1872 na rychnovské faře při konané kněžské konferenci přítomnými kněžími libereckého vikariátu upsáno 273 zl. na diecézní podpůrný fond .

pag. 362

Mezitím přišel na opakované představy a prosby nejd. biskupů ministr kultu Strohmeier s dobře rozmyšleným finančním plánem, kterým se mělo odpomoci veškeré nouzi. V důsledku toho bylo od letošního roku (1872) po určitou dobu potřebným kněžím Předlitavska nabídnuta roční státní subvence půl milionu zl. (z čehož připadlo 107 800 zl na Čechy) a tento obnos převeden jako záloha náboženskému fondu.

O důležitosti a potřebnosti žadatelů měly rozhodovat jen politické úřady a podělování se konalo bez intervence episkopátu.

Místo toho byla kongrua faráře zvýšena za 300 nebo 400 zl. na 500 nebo 600 zl. a každého z kaplanů ze 200 zl na 300 zl., naproti tomu byly duchovenské fassé revidovány, „naturální“ požitky a výnosy farního hospodářství pokud možno vyšroubovány vzhůru aby tu a tam ještě stávající příspěvky nábož. fondu mohly být částečně nebo zcela škrtnuty a na konci beneficiantům, jejichž fassé překročila 600 zl., byla uložena pořádná daň náboženského fondu, která např. u pražského arcibiskupství činí 34 000 zl, u t.zv. porcionistů pražské metropolitní kapituly obnáší cirká 4000 zl. ročně

Tímto způsobem se každoročně sešla pěkná suma, z níž malá část byla použita k doplnění

str. 255
kongruy kléru, větší část ale po pozvolném zaplacení 1 ½ milionu, který údajně český náboženský fond dlužil eráru, bylo použito k novému náboženského fondu.

Tak se dostal klerus z deště pod okap. Všechny protesty nejd. episkopátu proti tvrdým opatřením byly bez užitku. – Jaký div, že za takových okolností, při povolávání

pag. 363

studujících teologie k vojenské službě, při necírkevním zaměření středních škol a nebráněnému tupení kleru nevázaným tiskem atd. počet kandidátů kněžství děsivým způsobem ubývá a počet neobsazených kaplanských míst každoročně roste.

Je třeba ještě zmínit , že nejd.p.biskupové z Čech a Moravy konferovali od 12 do 15. března v Praze o přijetí nebo nepřijetí tak zvané státní subvence a d.p. zástupci vikariátů naší diecéze 23. dubna jednali v Litoměřicích , že svědomitější z našeho diecézního kléru se obávali přistoupit na nekanonickou cestu nabízené subvence , až konečně to papež r. 1876 povolil.

Jména rádelských dívek, které 21. dubna při svěcení nového Ave zvonu pro Haine působily jako družičky a nosičky jsou:

Marie Anna	Hofmann	z č. 6	Karolina	Schaeffel	č. 23
Magdalena	Bautsch	č.28	Johanna	Kundlatsch	29
Karolina	Hartig	č.38	Karolina	Lang	135
Karolina	Maschke	č 138	Maria	Hübner	155

; -----
Dne 14. května zemřel v kapucínském klášteře v Gmunden kapucínský biskup Athanasius Zuber , dřívější apoštolský vikář v Patně ve východní Indii, ve věku 48 let . Byl hornorakušan a vrátil se v pozdějších letech domů. Od té doby často navštěvoval Litoměřice, kde ho zesnulý biskup Augustin Bartholomeus kvůli svému chatrnému zdraví zvalal ke konání biskupských svěcení, ordinací a také k biřmování v diecézi.

-----
pag. 364

Letošní předjaří začalo časně a bylo krásné a teplé.; v květnu ale bylo množství bouřek , krupobití, průtrží mračen a záplav. Dne 25. května byla zvláště silná průtrž mračen v žateckém a rakovnické krajině. Celé obce byly zničeny a odplaveny , mosty a železniční násypy poškozeny., mnoho tisíc lidí přitom zahynulo. Den nato byla velká povodeň i v Praze.

V tomto roce rozhodl se rychnovský kupec Anton Peukert pro sebe a své nejbližší vybudovat na zdejší hřbitově rodinnou hrobku , což mu také bylo patronátem povoleno.Aby se nezabralo příliš mnoho místa na hřbitově, posunul p. Peukert hrobku na své pole, sousedící se hřbitovem.

str. 266

Za odstoupenou plochu obdržel kostel 100 zl. Stavba začala 17. srpna –Církevně vysvěcena byla 26. září následujícího roku a sice, protože farář Felger byl churav, zámeckým kaplanem P. Josefem Fischerem, povoláním ze Sychrova.

Dne 4. září konala se na zdejší faře (letos už po druhé) kněžská konference. Z vikariátního kléru přišli: osečský okr. vikář P. Josef Kouble, rochlický děkan P. Franz Moysel, faráři: P. Ignaz Hajny z Dlouhých Mostů, a P. Franz Manžel z Vlastibořic, katechetové: P. Franz Ptáčník z Hodkovic, P.Pius Appelt z Vratislavic, P.Wenzel Peuker a P. Anton Wohlmann z Liberce ; pak jako čestní hosté na návštěvě jsoucí P. Vincenc Náhlavský, profesor theologie z Prahy, a školní ředitel P. Karl Rößler z Kraslic Z domácích chyběli P. Josef Fischer, který ráno tohoto dne odejel do Děčína , aby po 15 kněžských letech se setkal se svými kolegy- O thematech určených pro tuto konferenci přednášeli pánové P.Appelt a P. Wohlmann.

-----
pag. 365

R o k 1 8 7 3

viz malá kronika pag. 520 až 522

Francouzský excísař Napoleon III nepřezil den Sedanu (2. září 1870) dlouho. Poté, co byl určitý čas císařem Vilémem internován ve Wilhelmshöhe u Kasselu, bylo mu povoleno

přesídlit do Anglie, kde se usadil v Chislehurstu u Londýna. Tam zemřel, poté co dlouhá léta tyranizoval Evropu, ... a škodil církvi, jako vyhnanec neoplakáván, 9. ledna tohoto roku.

Z diecézního podpůrného fondu bylo letos v libereckém vikariátu rozděleno 500 zl a sice obdržel jeřmanický farář P.. Johann Ullmann 200 zl. a liberecký katechéta P. Bergmann, vratislavický mladší kaplan a osečský kaplan každý 100 zl.

Dne 20. dubna slavil náš císařský dům radostný svátek, 16 3/4 roku stará císařská princezna Gisela byla zasnoubena ve Vídni s princem Leopoldem bavorským.

V tomto roce se konala ve Vídni světová výstava a během ní se stal famózní krach v důsledku bezmezných bursovních podvodů.

str. 267

Bouře, táhnoucí 5. června v 5 hod. odpoledne přes Rychnov s průtrží mračen a kroupami byla pro faru a farní pozemky velice neblahá. Vodní masy, řítící ze od Anděla Strážce ničily polní cestu mezi farou a farními pozemky, , pak t. zv.“ Wiesbich“ pod vsí Anděl Strážce, na sáh hluboko a odnesly stovky for písku a kamení na farní pole, zvláště ale na velkou farní louku, kde se z nich vytvořily celé hřebeny.

pag. 366

Protože tehdy u horních vrat do dvora nebyl ještě žádný kanál, který by vodu odvedl podél stodoly a stájí, obrátil se celý vodní proud podél ulice proti faře. V několika okamžicích byly spodní prostory (obytná místnost a obě kuchyně) 8 palců vysoko naplněny vodou, předsíní proudila jako v širokém náhonu, rovněž tak sklepem na dvůr. Na farním dvoře byla rovněž masa písku, kamení a bramborové sadby, která byla na farním poli vyplavena a odplavena.

Protože kanál na ulici mezi školou a kostelním prostranstvím nemohl vodu pojmout, udělalo se z ní skutečné jezero, které sahalo až k farní stodole, a voda se provalila širokým proudem na louky vzniklé z farního rybníka.

Během půl hodiny bylo všechno pryč, ale uplynuly týdny, než se všechno uvedlo zase do původního stavu. Špinavá voda vnikla na faře pod podlahy, a trvalo dlouho než se z domu ztratil pach bahna. Ve sklepech leželo bahno na půl lokte, a ucpalo odvodňovací příkop, takže musel být odkryt v celé délce dvora a vyčištěn. S vyklížením kamení z pole pod sochou Anděla strážce měli pacholek a jeden nádeník celý týden co dělat. Kamení se odváželo do vyhloubených kolejí polní cesty. Velice poničená cesta „Wiesbich –Weg“ musela být opravena.

Největší starost dělala masově naplavené kamení a štěrk na loukách. Jak a kam se to mělo dávat? Mnoho stovek for sutin z vlhké luční muldy, přes vodní příkop a nahoru to vézt, snad ani nešlo. Tu přišel P. Felger na nápad, celou masu kamení a písku na místě zahrabat. V nejbližší blízkosti se nacházely prohlubně v louce, tak zvané „Surgallen“, kde rostlo jen málo a navíc kyselé píče.

pag. 367

Na těchto místech nechal farář trávník na 6-8 palců odstranit, odkrytá místa vyplnit kamennou drtí a nato zase položit trávník-. Tím byla louka rovnější a od té doby tam rostlo lepší krmění. Dva zdatní dělníci měli ale 4 týdny co dělat, aby se všechno zase uvedlo do pořádku. – Škody dělaly celkem víc než 200 zl.

-----
str. 268

Už sedm let ve Vídni vycházející noviny „Neue Adelszeitung“ (Nové šlechtické noviny) přinášely v r. 1873 (od 11. července do 30. září) v č. 21 – 29 krátké genealogické dějiny knížecího rodu Rohanů (od Bertholda Mormanna). Tato čísla poslal Jeho jasnost kníže Kamil Rohan , náš církevní patron, všem farám, patronátu a jsou uchovány ve zdejších farním archivu.

Dosavadní zámecký a dvorský kaplan v Sychrově P. Josef Němeček, měl nastoupit na uvolněnou faru v Loukově a zámecká kaple měla být nově obsazena. Na toto poslední místo byli 3 kandidáti a to: P. Josef Fischer, kaplan v Rychnově, P. Johann Tyrichter, kaplan ve Všeni a P. Josef Čermák., kaplan v Osečné. Proti prvnímu, jako nejstaršímu, bylo namítáno, že jako rodilý Němec nebude dost mocen české řeči, - 8. září ale, na zkoušku v sychrovské kapli za přítomnosti p. knížete, měl slavnostní kázání. To dopadlo tak dobře, že mu ještě téhož dne kníže Kamil Rohan předal osobně nástupní dekret jako sychrovskému zámeckému a dvorskému kaplanovi.

Dne 25. září přesídlil nato P. Josef Fischer do své nové stanice, poté co 16 let působil pozeňnaně jako kaplan v Rychnově.

Uplynulo 9 let co se naposled biřmovalo v libereckém vikariátě. Proto se rozhodl litoměřický pan biskup Antonín Paul, v průběhu tohoto roku navštívit náš vikariát a udělit svatou svátost.

pag.368

Ale zase jako v r. 1864 to mělo pro Rychnov znamenat biřmování s překážkami. Původně byla totiž biskupská vizitace pro Rychnov stanovena na 25-26červen, a k tomu byl čas organizován jak pokud se týká biřmovanců, tak co do příprav v kostele ba faře V posledním okamžiku ale bylo všechno změněno.

Bolesti nohou pana biskupa se totiž zhoršily, takže mohl biřmování v Liberci a Osečné podniknout jen s velkými obtížemi. Všechny ostatní stanice měly mít trpělivost až na příští čas. . To byla ale těžká rána, neboť po 2 měsících se musely přípravy opakovat.

Dne 9. září v ½ 7 večer přijela konečně Jeho biskupská milost v doprovodu kanovníka Demela a biskupského sekretáře a profesora theologie P. Wenzela Frinda z Turnova sem vlakem na rychnovské nádraží. Tam byli přivítáni rádelským spolkem rozsévačů a veteránů. Na kostelním prostranství u kostela byli rozestaveny rychnovské spolky. Den nato biřmoval Nejvznešenější na 1000 rychnovských a 11. září sem přidělené jeřmanické farníky.

Po skončení biřmování tohoto dne se konal smuteční průvod do hřbitovní kaple, a nakonec přijala Jeho biskupská milost ve zdejších farním kostele přísahu loukoveckého churavého faráře P. Josefa Němečka.

str. 269

Tento církevní akt si shromáždění rychnovští a jeřmaničtí farníci neuměli vysvětlit. Viděli biskupa na nejvyšším stupni hlavního oltáře sedícího v pontifikálním křesle s mitrou na hlavě, a pod ním na nejnižším stupni jeden bledý duchovní s nepokrytou hlavou dlouho klečící, a něco nesrozumitelného (tridentské symboly a přísaznou formuli) odříkávající, až mu konečně biskup podal biret a on vstal a poděkoval.

pag. 369

Někteří pesimisté byli ale s rozsudkem hned hotovi.:Znamená to, že tento duchovní, musel něco špatného udělat a musel proto veřejně biskupa odprosit. Ten ho nechal dost dlouho se třást, než mu odpustil a dovolil mu aby si znovu nasadil kněžskou pokrývku hlavy. U stolu jsme se ale tomuto důvtipnému významu srdečně zasmáli.

Ve 3 hodiny odpoledne (11. září) odjel Nejvznešenější odtud ekvipáží na vizitaci do Hodkovic.

Z výnosu letošních biřmovacích cedulek per 30 zl. byly zakoupeny : mešní roucho z rudého hedvábí se žlutým lemováním a misál pro mše za mrtvé (v kůži se zlatou ořízkou .)

Když biskupský vikář libereckého okresu d.p. Josef Kouble koncem října měl přesídlit z Osečné do Příchovic, jednalo se o nového vikáře pro liberecký okres. Ten, kdo byl na tuto funkci vybrán, se ale bránil, přijmou tuto poctu poukazem na svou tělesnou věchost, a ten kdo byl k tomu nejvzvolanější, byl v tu dobu persona non grata { byl v nemilosti } a tak zůstal P. Kouble ještě i nadále libereckým okresním vikářem a obstarával z Příchovic záležitosti zdejšího vikariátu.

Na podzim tohoto roku slavilo se 900 jubileum založení pražského biskupství. Závěr těchto oslav se konal obvyklým způsobem 5. října.

V průběhu letošního roku se uskutečnila v Rychnově dvojitá výměna kaplanů, která měla pro zdejší farnost být velice neblahá. – Na Bílou sobotu opustil kaplan P. Josef Tschörch proti mínění z důvodů nemocnosti zdejší stanici, aby dočasně nastoupil penzi. Od té doby zůstal Rychnov bez 2. kaplana do 27. srpna, kdy P. Josef Kretschmer ze své 6. stanice v Křížanech dorazil do Rychnova.

pag. 370

Místo po P. Josefu Fischerovi, který nastoupil do Sychrova obdržel dosavadní vratislavický kaplan Adalbert Kundt a přišel do Rychnova 15. listopadu.

Z pozůstalosti + hodkovického děkana P. Josefa Hofrichtera darovali jeho zdejší příbuzní rychnovskému farnímu kostelu velkou olejomalbu na plátně v úzkém zlatém rámu, představující „Uložení Krista do hrobu.“ Tento obraz r. 1857
str. 270

mnichovohradištský akademický malíř Žák zhotovil a byl původně určen pro křížovou cestu v Křížovém kostele v Liberci, protože ale k tomu nedošlo, byl děkanem Hofrichterm zakoupen asi za 50 zl. Nejde své uplatnění jako výměnný obraz, když v postní době na oltáři Početí P. Marie bude použit, a tam bude sloužit jako poslední stanice sv. křížové cesty. Po ostatní dobu bude uložen na faře v horní velké místnosti.

R o k 1 8 7 4

Viz malá kronika, pag. 522 až 524

Dne 2. prosince minulého roku bylo to 25 let kdy Jeho Majestát náš otec země František Josef I. v Olomouci nastoupil vládu císařského státu., K oslavě tohoto dne byla konána ve zdejším farním chrámu velká mše s „Te deum“.

Prostředek měsíce ledna, kdy jinak bývají velká chladna, byl letos obzvláště mírný. Jmenovitě byl 16. ledna 1874 krásný, slunečný jarní den; po sněhu ani stopy, chudobky kvetly.

Dne 12. března konali rakouští biskupové ve Vídni konferenci, aby se poradili o společném postupu co se týče konfesíonálních zákonů, které se právě projednávaly v říšské radě.

pag. 371

Až do r. 1863 bylo postavení rychnovského kantora a zároveň učitele skutečně příznivé, a toto místo se počítalo mezi nejvýnosnější na celém knížecím patronátu. Kromě bydlení ve škole a používání školní zahrady včetně školní stodoly měl kantor značné polní hospodářství, které poté, co část byla výhodně prodána na stavbu železnice, ještě stále obnášelo na 20 strychů polí a 1 strych louky.

Kromě toho měl též značné úroky z tak zvaného kapitálu ze školního lesa, který vznikl před lety po prodeji lesa, poškozeného polomem. K tomu od r. 1857 přicházely úroky z onoho obnosu, který zaplatila železniční společnost za jí odstoupené školní pozemky. Poplatky ze štoly z celé farnosti (počítaje v to Rádlo) byly také značné. Peněžitá odměna byla sice malá, naproti tomu platil kantor jediného školního pomocníka jen 52 zl. ročně, což bylo teprve později zvýšeno na 120 zl.

Všechny tyto příjmy nepobíral rychnovský řídící jen jako učitel ale i jako kantor a regenschori, ba je víc než pravděpodobné, že školní pozemky mu patřily jako kantorovi a ne jako učiteli, když se, jak učí dějepis, ve staré době při zřízení fary zároveň zřizovalo i místo kantora a dotovalo příslušnými pozemky. Teprve později přišlo školní vyučování a kantor byl zároveň učitelem a za to dostával školné (sobotales). Tyto poměry ale, pokud

str. 271

učitel zastával místo kantora, se nikdy nezkoumaly. Když nyní novými školskými zákony byla škola oddělena od církve, a učitelé už nemohli zastávat službu na kůru, vynořila se otázka: "Co patří jako dotace kantorovi a co učiteli?" Patří tzv. školní pozemky kantorovi nebo učiteli? Samozřejmě shodoval se farní a patronátní úřad v zájmu církevní služby na tom prvním a hájili svůj názor jako chodu dějin odpovídající.

pag.372

Bohužel nenašla se ani v našem farním ani ve svijanském zámeckém archivu žádná toho se týkající dotační nebo zřizovací listina, která by mohla otázku rozhodnout; a tak se stalo, že nové školské úřady kterým záleželo na tom, aby okresní školní fondy kvůli krytí zvýšených školních potřeb pokud možno co nejbohatěji vybavily, nárokovaly celý majetek pro školu a ani jednou se nechtěly podvolit k tomu, aby polovinu pravděpodobně nesprávně zvaného „rychnovského školního hospodářství“ přenechaly kantorovi.

Snahy farního a patronátního úřadu nejen nebyly rychnovským obecním zastupitelstvem podporovány, ale spíše jim bylo bráněno. Lidé si totiž původně mysleli, že pokud majetek zůstane učiteli, přijde to obci k dobru a nebude se muset tolik přispívat na udržování zdejšího učitelského sboru, což ale byl z gruntu falešný názor. Brzy se ukázaly lehké předvídatelné zlé následky této usurpace kantorské dotace ze strany školního fondu.

Řídící učitel Josef Čumpelík který až na další zastával službu na kůru, začal tuto službu velice zanedbávat poukazuje na to, že za to nic nemá a že mu pár krejcarů z mešních nadací a odpadnutím Rádla zmenšená štola za jeho námahu nenabízí dostatečnou náhradu.

V tomto roce měly Čechy dostat novou zemskou patronku. Ctihodná Anežka totiž, dcera Přemysla Otokara I., krále českého, a velká dobroditelka řádu křižovníků s červenou hvězdou jakož i zakladatelka a abatyše prvního kláštera klarisek v Praze, byla 9. prosince papežem Piem IX. blahoslavena a její výroční památka stanovena na 2. březen.

pag. 373

R o k 1 8 7 5

viz malí kronika pag. 524 až 526

Kaplan P. Ambros Opitz ve Varnsdorfu (viz pag. 360) byl při vydávání novin hájících katolické zájmy (Nordböhmisches Volksblatt) tím velice zaneprázdněn ,že se musel obracet na cizí tiskárny. Nejd. biskupská konsistoř v Litoměřicích a zvl . pan kapit. děkan Akermann to vzal na sebe a

str. 272

umožnit to tím, že mezi majetnějšími beneficianty diecéze udělal subskripci, takže pan Opitz mohl ve Varnsdorfu založit vlastní tiskárnu.

K tomuto podniku se vztahuje následující dopis:

Veleslavný , nejdůstojnější pane kapitulní děkane!

Přesvědčen o důležitosti katolického tisku v naší době, a o povinnosti katolického kněze jej podle možnosti podporovat, vítám s radostí projekt, týkající se zřízení katolické tiskárny ve Varnsdorfu a prohlašuji, že k tomuto podniku přistupuji s příspěvkem padesát zlatých , které nejpozději koncem února t.r. se zavazuji zaslat.

Zároveň dovoluji si poznamenat, že já už předem se vzdávám eventuelního vrácení nebo výnosu označeného obnosu a kdyby někdy takový se uskutečnil, nechť připadne diecéznímu podpůrnému fondu.

Rychnov dne 4. ledna 1875

P. Anton Felger
osobní děkan

Dne 15. února 1875 požádala rychnovská místní školní rada u zemské školní rady o subvenci , dvacet tisíc na stavbu nové školní budovy a poznamenala v žádosti následující:

a) budova má stát	32 000	zl
b) zařízení včetně příslušenství	6 037	zl
c) obecní jmění je malé a zatíženo pasivy	4 091	zl 40 kr.
d) existuje dobrovolný příspěvek na stavbu školy	120	zl
e) za starou školu doufáme získat	1 300	zl
f) ke stavbě školy určený pivní krejcar	800	zl
g) rychnovské daně obnášejí ročně	2 665	zl
h) ke krytí obecního a školního rozpočtu se v r. 1875 vybírala přírážka 83%		
i) pro případ stavby školy se počítá s obecní přírážkou 300 % na 3 roky.		

pag. 374

Slavný patronátní úřade!

Ve vztahu ke ctěnému přípisu datovanému v. Sychrově 10. prosince 1875, č. 1806 P-A. klade si uctivě podepsaný farní úřad za čest podat následující vyjádření.

Poté co je všeobecně známo, že rychnovská obec naléhavě potřebuje novou a prostornou školní budovu, a k tomu v celé obci není vhodné místo, než jižní část zdejší farní louky parc.č. 896, pak v účtě podepsaný farní úřad souhlasí s prodejem 1200 čtver. sáhů této farní louky za v místě obvyklou cenu 1 zl. r.m. za 1 čtver. sáh,

str. 273

tím ochotněji, že nová škola zůstane v blízkosti kostela . Tímto odprodejem nevznikne kostelu žádná újma a obci bude přenecháním tohoto pozemku na stavbu školy prokázána laskavost.

Ostatně s účtou podepsaný farní úřad také s tím je srozuměn, že kupní suma 1200 zl. r.m. bude zajištěn zástavním právem proti 6% úroku na majetku obce.

Fara Rychnov, dne 16. prosince 1875

pag.375

Rok 1875 přinesl opět jubileum To bylo to vracející se každých 25 let. Trvalo od začátku května do konce října a během něj byla konána 3 procesí .

Když přišel den, kdy měla být exekučně prodána realita papírenský mlýn v Rádle vyšlo najevo, že na jejím pozemku stojící kaplička na Ave zvon je nadána a každý majitel a. 219 v Rádle má povinnost udržovat v dobrém stavu v nejbližší blízkosti stojící obraz křížové cesty.

V kupní smlouvě, datované 23. března 1858 kdy Florian Schütz přenechává reality pod č. 219 a 177 svému synovi Ignácovi, je totiž výslovně uvedeno:

„Dále má kupec převzít fundaci na zvonítko nebo Ave Maria zvonění na zvon u papírového mlýna existující : 100 zl. k.m. a udržování u něj se nacházející sochy“

Podle toho Ignaz Schütz od r. 1858 do 1875 nechal ranní, polední a večerní zvonění obstarávat osobou ze sousedství.

Protože ale nyní bylo se obávat, že Schützovský majetek se tak nebo onak dostane do židovských rukou, poprosil farář Felger dne 10 prosince 1875 slavný patronát aby ráčil o to pečovat, aby nadační kapitál per 100 zl. byl složen hotově a o udržování zvoničky a obrazu křížové cesty a obstarávání zvonění byl sepsán formální nadační list, aby rychnovští duchovní v budoucnosti nebyli nuceni s majitelem reality č. 219 snad vésti dlouhé procesy.

R o k 1 8 7 6

viz malá kronika pag. 526, pak od 535 do 538

Prvním lednem byly zákonem zavedeny nové míry a váhy tak jako jinde , také v císařství rakouském.

pag..376

Od nynějška se už napočítá v sázích, loktech, stopách a palcích, ale v metrech decimetrech, centimetrech; už ne ve vědrech, mírách a měřicích ale v litrech a hektolitrech

str. 274

už ne na centnýře, libry a loty, ale na gramy, dekagramy a kilogramy.

Od nynějška se rovná:

1 sáh /Klafter	1 metr 89 cm
1 loket /Elle	63 cm
1 stopa /Fuß	31 cm
1 palec /Zoll	2 cm
1 vědro /Eimer	56 litrů 6 dl
1 měřice /Metzen	61 litrů 5 dl
1 strych /Strich	92 litrů
1 centnýř /Centner	65 kg
1 libra / Pfund	56 dkg
1 lot /Loth	17 ½ gramu

Naproti to.mu je:

1 metr 3 stopy 2 palce

1 decimetr	3 ¾ palce
1 centimetr	4 ½ čárky
1 litr	ne celé 3 žejdlíky
1 hektolitr	70 mázů a 2 žejdlíky
1 kilogram	1 libra a 25 lotů
1 dekagram	9/16 lotu
1 gram	1/16 lotu

V lednu darovali v Rychnově žijící svobodní sourozenci Leopold a Barbara Hofrichterovi , kteří se stále ukazovali jako dobrodinci církve, děkanu P. Felgerovi jako uznání přátelských služeb, které prokázal jim i + bratrovi P. Josefu Hofrichterovi, děkanovi v Hodkovicích nový růžový květovaný mešní ornát z vlny s bílým hedvábným prostředním kusem, žlutým lionelovým okrajem a růžovým podšitím, který na svátek očistění P. Marie {2. února} byl zasvěcen.

Poté co v měsíci březnu slavný zemský výbor schválil na stavbu rychnovské školy subvenci 6 000 zl a neúročenou záloha 4 000 zl (přirozeně jen polovinu požadovaného) přistoupilo se s plnou energií ke stavbě , neboť měla být do zimy pod střechou. Dne 18. dubna se konal první výkop. Začalo se s hloubením školní studny a jímky na vápno 3. července, bez jakékoli slavnosti, položen základní kámen ke stavbě školy.

-----

pag.377

20 let vedl děkan Felger v Rychnově přes všechny nehody, které ho potkaly a přes všechnu námahu, a boje, které musel podstoupit, celkem spokojený život. Ze netoužil po postupu svědčí to, že odmítl nabídky svého knížecího patrona na místa v Českém Dubu , Všeni a Loukově. Byl by tu rád vydržel jako duchovní až do konce svého života

Tyto potěšitelné poměry byly díky okolnosti, že děkan po celou tuto dobu měl na své straně důstojné a horlivé kaplany. Výměnou kaplanů v r. 1873
str. 275

ale následoval neblahý obrat. Od té doby jakoby veškerý mír a požehnání bylo z fary vyhnáno To, co za 20 let bylo namáhavě ve farním obvodu budováno, mělo být znovu zničeno. Toto zjištění ztrpčovalo panu děkanovi život. K tomu přistupovalo nastupující stáří a stále přibývajících nemocnost.

Když se konečně dlouholeté boleti nohou pana děkana tak zhoršily, že už téměř nemohl chodit, a mohl jen stát, cítil se podnícen, aby 6. dubna na svou faru resignoval a na základě lékařského vysvědčení , které konstatovalo jeho služební neschopnost, požádal o přeložení na trvalý odpočinek.

Toho se týkající jednání se ale vedly na dlouhé lokte. Teprve koncem srpna bylo panu děkanovi dodáno rozhodnutí, že se 400 zl. rak.č. bude pensionován náboženským fondem a že může svůj úřad složit.

pag..378

Mezitím nechal P.Felger dne 30. května patronátem licitací zjistit; své hospodářské zařízení a jiné postradatelné výnosy, a den nato k rukám separace letošní produkty z úhorů a luk Za poslední byl docílen obnos 556 zl.30 kr. Stejně se stalo 27.. července s polními plodinami (ozim, jař, oves, brambory,) za což bylo utrženo 714 zl. 15 kr.

Mnoho těžkostí způsobila otázka, kdo po odchodu pana děkana má převzít interkalární administraci? Smyslově zmatenému P. Kretschmerovi to samozřejmě svěřeno být nemohlo přenést ji na nespolehlivého P. Kundta byla rovněž povážlivá věc, neboť se mohlo předpokládat, že on své postavení využije k nepříjemným machinacím .

Také se ti dva, ponecháni sami sobě, vzájemně nesnesli. Protože ale pro nedostatek kněží na celé patronátu a v celém vikariátu se nenašel žádný kněz, který by administraci mohl a chtěl převzít musel se v nouzi přenechat přece tento úřad P. Kundtovi, přičemž na vyšších místech se přijalo opatření, že mu bude na dobu administrace přidělen novosvěcený kněz (P. Hugo Schwertner) a P. Kretschmerovi bude přikázána nová kaplanská stanice (v Šumburku)

Poslednímu se tím nečinilo žádné bezpráví, neboť bylo určeno, že novému rychnovskému faráři stejně zůstane jen jeden kaplan a jako takový si jistě nebude přát P. Kretschmera.

Přikázaná stanice se ale P. Kretschmerovi nelíbila, a on dával přednost .aby kvůli své nedoslýchavosti byl dán do stavu deficientů. V den, kdy administrace začala, (11. září) přesídlil, nejprve do jednoho zdejšího soukromého bytu, a asi po 14. dnech z Rychnova do svého domova v České Lípě,

-----
str. 276

Dne 28. května slavil zdejší patron kostela Jeho jasnost kníže Kamil Rohan a jeho manželka kněžna z Löwenstein-Wertheim-Rosenberg své 30 leté jubileum sňatku Slavnost se konala v kostele P. Marie vítězné v Praze, ale ve vsí tichosti. Pan kníže zakázal jakékoli oslavy ze strany patronátního duchovenstva i panských úředníků a jen poprosil, aby se na něj v tento den při mši vzpomnělo.

Před svým odchodem daroval děkan Felger zdejší faře novou, žlutě natřenou skříň ze syrového dřeva se 2 zásuvkami k uchovávání nejlepších kostelních paramentů.

Dne 17. února 1868 zesnulý bezdětný Leopold Seiboth, sedlák v Rychnově č. 154 odkázal ve svém testamentu 50 zl. na opatření zvonu na hřbitovní kapli. Protože tento odkaz k opatření zvonu a stolice nestačil, a dále že by vlastní zvon na zvonici, která je v nejbližší blízkosti kostela, opatřeného dostatkem zvonů byl nadbytečný, udělal děkan vdově a hlavní dědičce po Leopoldu Seibothovi návrh, aby odkaz + manžela věnovala fondu, z něž by se hradily náklady na přelití pokud by jeden nebo jiný z 4 rychnovských kostelních zvonů pukl nebo jinak byl nepoužitelný.

Protože vdova Marie Anna Seibothová na tento návrh přistoupila, a ten byl duchovní i světskou vrchností schválen, vyzvedl se mezitím na 65 zl 65 kr. díky úrokům vzrostlý odkaz a přistoupilo se ke zřízení řádné nadace.

pag.380

Dne 16. srpna zaslal děkan Felger na 59 zl. znějící a jako rychnovský kostelní fond vinkulované knížky liberecké spořitelny včetně obnosu 6 zl 65 kr v hotovosti jako náklady na zřízení nadace slav. patronátnímu úřadu v Sychrově pro další úřední jednání.

-----
3. července obdržel děkan Felger následující dopis:

Vaše důstojnosti!

S politováním jsem z Vašeho, dnes mi došlého listu ze 4. května t.r. vyrozuměl, že Vás zdravotní důvody donutily vzdáti se namáhavé duchovní správy vaší farnosti .

Je mi tato zpráva o to bolestnější, neboť je vám známo, jak velmi si vás cením a jako jednoho z nejdůstojnějších kněží Vás ctím a si vážím.

S Vaším rozhodnutím přesídlit do Osečné k vašemu příteli a skutečnému obdivovateli d.p. Fischerovi mohu jen co nejlépe souhlasit. a rozumí se samo sebou že to velice rád schvaluji.
str. 277

Moje nejlepší přání blaha a vašeho zdraví provázejtež vás s přáním, aby jste i v dále pamatoval na nás svými modlitbami

Zámek Sychrov, 2. července 1876

Kamil kníže Rohan

vévoda z Montbazou a Bouillon, v.r.

V r. 1848 obdržel rychnovský farní obvod, jako jeden z nejchudších v litoměřické diecézi od konsistoře na chudinský fond rychnovské farnosti vinkulovanou 5% metalikovou obligaci { tj. cenný papír, z něhož jsou vypláceny úroky v kovové-stříbrné nebo zlaté- minci } jeden tisíc zl. konv.m. s tím poukazem, že z ní jdoucí úroky 50 zl ročně se mají rozdělovat mezi chudé ve farnosti.

Po nastoleném dotazu, odkud toto upsání pramení. a komu jest za to děkovat ? mohli jsme se dozvědět jen následující:

pag. 381

Leonhard biskup ze St.Pölten, pravděpodobně z Nejvyššího pověření zaslal více diecézím císařského státu metalikové obligace k založení farních chudinských fondů..

Když děkan Felger v roce 1853 přišel do Rychnova. neuměl mu nikdo říci, odkud přišel řečený státní úpis. Teprve v r. 1861 sám zjistil, že to leží u c.k. okresního úřadu v Jablonci a může být vyzvednuto včetně úroků od r. 1852. Poté co se tak stalo, svolal farář představené 5 obcí, tvořících farnost aby se s nimi poradil, jak to v budoucnosti s farním chudinským ústavem má být.

Na tomto shromáždění byly stanoveny:následující body

- a) Rychnovský duchovní správce vezme obligaci k sobě do úschovy. Každoročně koncem července převezme u c.k. berního úřadu splatné úroky per 50 zl. a určí podle počtu obyvatel kvótu, která na obec připadne.
Průběžně by měl dostat Rychnov se Svatým Křížem a Kokonínem 23 zl., Rádlo s Dobrou Vodou 17 zl., Pulečny 6 zl., Klíčnov s Kopaninou 3 zl. a Jestřebí s Mohelkou 1zl.
- b) Obecní představení ve srovnání s duchovním určí ty osoby, které mají být poděleny.
Profesionální žebráci jsou vyloučeni, voleni budou jen důstojní chudí katolického vyznání.
.. Dávka, kterou každý chudý obdrží, nesmí být menší než 1 zl.
Obecní představený předá zvolenému chudému cedulku, na níž bude jeho jméno včetně obnosu, který má obdržet, a která ho zmocňuje, aby si na Štědrý den na faře dar vyzvedl.
- c) Duchovní vydává peníze stranám, a každému zdůrazní povinnost, za neznámého dárce
str. 278
pomodlit se Otčenáš a Zdravas a podrží cedulku jako důkaz, že obnos správně rozdělil.
- d) z úroků v sumě 450 zl. které se nashromáždily od července r. 1852 do konce června 1861 se k letošnímu Štědrému dni rozdělí jednorozční úroky 50 zl., zbytek 400 zl. bude uložen v liberecké spořitelně aby v době nouze byly částečně nebo úplně vyzdvihnuty a mohly

být použity k podpoře chudých

Tato ustanovení byla jak duchovní tak světskou vrchností schváleny a podle toho i v následujících letech se postupovalo; jen s tím rozdílem, že po redukci úroků z 50 zl na 42 dostali chudí obce Rychnov jen 20 zl., z Rádla 13 zl. 50 kr., Pulečného 5 zl., Klíčnova s Kopaninou 2 zl 50 kr. a Jestřebí s Mohelkou 1 zl.

Až do srpna 1876 v liberecké spořitelně v r. 1861 uložených a pro rychnovský farní chudinský fond vikulovaných 400 zl. narostlo už na sumu 904 zl 77 kr. a příslušné spořitelní knížky (fol. 1872 nová, pokl.č. 7241) per 426 zl. 51 kr. a (fol. 1872, pokl. 7244) per 478 zl. 26 kr. včetně státní obligace biskupa Leonharda č. 49665 na jeden tisíc zl. se nacházely stále v rukou rychnovského děkana Felgera.

Když ten teď měl odejít z Rychnova, muselo mu přirozeně záležet na tom, aby tyto cenné papíry , dříve než je převezme farář, byly lépe zajištěny,.. K tomuto účelu se mu zdála pokladna zdejšího kupce Antona Peukerta, bezpečná proti požáru i zlodějům, kde rychnovská obec ukládala své cennosti jako nejvhodnější a proto předal jmenované 3 druhy cenných papírů proti potvrzení příjmu rychnovskému obecnímu úřadu k prozatímnímu uložení , 1 Když on také na druhé straně koncem července vyzvednuté a na letošní Štědrý den k rozdělení určené úroky 42 zl. panu administrátorovi Kundtovi předal.

pag. 383

V uvážení, že pro chudé určené úroky klesly z 50 zl. na 42 zl., a rezervní kapitál se už rozmnožil ze 400 zl. na 904 zl. 77 kr., zdálo se děkanovi Felgerovi naznačovat, že po jeho odchodu také úroky spořitelního kapitálu ročně na Štědrý den by se mohly rozdělovat, takže chudí farnosti od nynějška by mohli dostat dvojnásobek (tj. dvakrát 42 zl.= 84 zl.) a proto napsal vlastnoručně do příslušných dvou spořitelních knížek následující poznámku:

„Na tuto spořitelní knížku vyzdvihne rychnovský farář nebo jeho zástupce každoročně (od r. 1876) v měsíci prosinci obnos 20 zl (22 zl) k rozdělení mezi chudé rychnovské farnosti na Štědrý den.“

N.B. Toto opatření není pro následovníka závazné, rychnovský farář může kdykoliv ve srozumění s místními představenými farnosti toto změnit; ba

str. 279

pro případ, že by liberecká spořitelna měla zmenšovat úroky z vloženého kapitálu, bylo by žádoucí, vyzvednout ročně o něco méně, než obnášejí úroky, aby kapitál 901 zl. se nezmenšoval, ale přinejmenším o něco povyrostl.

Při této příležitosti budiž rovněž zmíněno, že v r. 1876 v důsledku vážnutí sklářských obchodů ve zdejší farnosti vládla neobyčejná nouze a následkem bylo, že mnoho obyvatel se vystěhovalo. Tu bylo na čase, chudé mocněji než dříve podporovat. K tomuto účelu vyzdvihl děkan Felger „ aby nemusel brát z rezervního fondu biskupa Leonharda, roku 1871 paní Klarou Peukertovou darované a v liberecké spořitelně uložené chudinské peníze v obnosu 150 zl., přidal k tomu z vlastního 40 zl. a předal 12. září celou sumu 190 zl. jednotlivým obcím podle rozdělení na chudé

pag.384

Když děkan Felger resignoval na svou faru, všeobecně se myslelo, že jako bydlíště si zvolí Prahu- ale bylo to jinak. V Rychnově nemohl už kvůli nedostatku vhodného bytu zůstat, ale daleko z okruhu svých známých spolubratří také nechtěl odejít. Při tom mu záleželo na tom, aby při vládnoucím nedostatku kněží také zbytek svých sil dal do služby svaté církve a někde umožněním druhé mše, pomocí při zpovědi a v kanceláři být užitečným.

Tu ho napadla Osečná. Tu znal jako tiché, klidné místo už od svých kaplanských let v Č.Dubu, tam se před krátkým časem stal farářem jeho bývalý kaplan d.p. Josef Fischer, se kterým po 16 let žil v Rychnově v míru a potřeboval výpomoc, protože mu nebyl přidělen žádný kaplan. Tak se setkala oboustranná přání.

Po domluvě uvolnil P. Fischer pensionovanému děkanovi vhodný byt v osečské faře, a tak odešel p. děkan, poté do mu den předtím rychnovský pěvecký spolek uspořádal zastaveníčko na rozloučenou a celá rychnovská obecní rada se v době odjezdu shromáždila u fary dne 14. září ráno se ve jménu božím odebral do Osečné.

Obsah kázání na rozloučenou , které děkan Felger 8. září v Rychnově měl, byl podle naznačené skizy:

Obávaný a dlouho odkládaný okamžik konečně přišel.- okamžik, kdy se s vámi, rozmilí musím rozloučit.

Proč obávaný? Inu odstříhnutí je vždy těžké. Když lidé spolu žijí víc než 23 let, a o radosti i strasti života se dělí, atd.

Čím pevnější je svazek, tím bolestnější je jeho zrušení nuže a svazek, který váže duchovního k jeho obcí, je jeden

str. 280

užší a pevnější, zvláště u mě. Vždy jsem si myslel, že nás nic nemůže rozdělit, než smrt proto jsem vyloučil všechny opatření, proto jsem si tu už připravil pohřební místo.. Ale člověk míní a pánbůh mění.- Také to těžké se musí přijmout, když je to Boží řízení,. atd.

Ale dříve než se s vámi rozloučím a řeknu vám mějte se dobře, musím vám dát odpověď na jisté otázky:

Když náš božský spasitel měl odejít z jeviště jeho pozemské činnosti a tento stav sdělil svým učedníkům, pak ti se neptali : Kampak jdeš?

Já si ale na množství otázek nemohu stěžovat, naopak. Ze všech stran jsem tázán: Kampak jdeš? Proč odcházíš? Jak se ti vede? A když odcházení se odkládalo: Kdy půjdeš?

Zde je na to odpověď

a) Proč odcházíš?

Protože zde už nejsem zapotřebí. Nemoc a vetchost atd. – Pastýř duší by měl jít za svým stádem, ale jak, když mu už nohy neslouží?

Měl by nepřetržitě učit a napomínat atd. – jak ale, když mu oči vypovídají službu?

Měl by myslet na všechno, co je třeba udělat, - jak ale když ho paměť začíná opouštět?

Kdo svému úřadu nemůže správně stát v čele, s ten by ho měl složit., to je věc svědomí. Nová doba vyžaduje nové síly. Musím udělat místo jiným.

pag. 386

Nějakou dobu by to snad ještě mohlo jít, ale velice chabě, Když vedoucí svůj ústav nemůže správně vést vpřed, a věc tak nějaký čas jde, vše se dostane do nepořádku a nástupce má pak léta práci, aby zase všechno uvedl do pořádku.- Proto říkám: Je to dobré pro vás, že odcházím.

Ale proč tu nezůstaneš alespoň jako důchodce ? Odpověď: Není zde žádný vhodný byt atd. Nevím, zda bych byl svému nástupci vhod. Ne všude se důchodci rádi vidí.
– A pak mi radili lékaři mírnější klima.

b) Jak odcházíš:

V míru jsem přišel, v míru chci také odejít.,- To nepříjemné co jsem tady zažil, budiž zapomenuto. a těm, kteří mě urazili, budiž v srdci odpuštěno ; jak i já všechny naopak prosím, aby mi odpustili, jichž jsem se dotknul. Všem, jak známo,, nelze vyhovět.

Bylo by ale nespravedlivé nechtít uznat že jsem ve vašem středu přece zažil radostné chvíle. Všem těm, kteří mi takovou radost způsobili., říkám tímto můj nejlaskavější dík. Nikdy na to nezapomenu a na vás budu myslet ve svých modlitbách

str. 281

Ale chci být upřímný a sdělit vám, co mě v posledních letech zvláště zarmucovalo, a připravovalo mi hořké chvíle. Je to:

- 1) stále rostoucí nesvěcení svátků a nedělí svévolnou otrockou prací a nevhodnou zábavou.
- 2) opomíjejí návštěvy kostela a slabá účast na zpovědi a přijímání.
- 3) smutný stav, že tolik lidí umírá, aniž by se nechali zaopatřit a smířili se s bohem.
- 4) že zaniká církevní zpěv, protože ve všední dny a zvláště

pag. 387

o nedělích odpoledne už nejsou slyšet varhany

- 5) že děti nejsou už voděny do kostela, čímž přirozeně k velkému zármutku rodičů musí zdivočet

- *Co mu dělalo největší hoře: časté šílené opilcovy vpády do domácnosti ze strany jednoho a frivolní šprýmařství , zahálka a pohoršení budící noční toulky druhého kaplana nemohl děkan přirozeně z kazatelny zmiňovat*

To všechno jsou smutné znaky úbytku křesťanského života. To pociťuje každý poutivý křesťan, o to bolestněji, duchovní. Bůh to zlepší!

c) kam jdeš?

Tam, kam otec ve stáří touží. Pokud to je možné, jde k svému synovi., Tak také já. Jdu k tomu, který mi po 16 let věrně stál po boku, který byl mou pravou rukou, kterého jsem sám před lety uvedl jako faráře v Osečné.

U něj si chci odpočinout od břemene a žáru dne, poté co jsem 39 let pracoval pro druhé.

d) Kdy odejdeš?

Můj odchod se měsíce protahoval. Trvalo dlouho, než člověk faru dostal a dlouho trvá, než se jí zase zbaví. To proto, že svazek mezi pastýřem a stádem je tak pevný. Ale nyní to už nebude dlouho trvat, v příštích dnech vás opustím. Ještě maličko a neuvídíte mě. Už je ustanoven P. Kundt jako administrátor a v pondělí nastoupí svůj nový úřad. Už je také ustanoven nový kaplan pro Rychnov.

pag.388

e) Kdo bude po mně vašim novým farářem?

Tato otázka vám nemusí dělat starosti. Nemyslete ani na toho nebo onoho. Nepožadujte žádnou určitou osobu. Světská a církevní vrchnost už se bude starat o

to, abyste dostali důstojného faráře. a když on nastoupí svůj nový úřad, přijde s ním i vzájemná důvěra . Nyní jen se modlete aby nový farář byl svědomitým člověkem,

A nyní se s vámi loučím, doporučuji vás ochraně boží a říkám vám buďte zdraví!
Loučím se

str. 282

s tímto chrámem Páně, atd. s těmito oltáři, atd. s touto kazatelnou atd.s těmito zpovědníci atd. s tímto hřbitovem . kde odpočívá tolik těch, kteří byli v životě mými dobrými přáteli.

A na rozloučenou vám dávám mé kněžské požehnání , Bůh vám žehnej :rodičům atd, dětem, atd, manželům, atd Bůh požehnej vašim polním plodinám a vašim živnostem, aby nikdo z vás neměl důvod, hledat za mořem svou novou vlast..

Nezapomeňte na mě, tak jako i já na vás nezapomenu . Modlete se za mě, jakož i já atd.,- Jak bych mohl na vás zapomenout? Byli jste přece mojím prvním a posledním stádem, které jsem pásal. Jen jednomu stádu chtěl jsem být pastýřem a už žádnému dalšímu.

A nezapomínejte na křesťanské učení které jsem vám z tohoto svatého místa po 23 let vštěpovat do srdcí., Zůstaňte věrni vaší svaté katolické víře, Nenechte se ničím svést. žijte i podle víry. Buďte mezi sebou svorni a v míru!

Všichni prosíme pána, aby naše shledání v onom životě bylo radostné a že, až se sejdem před božím trůnem, nikdo z vás na mně a já na nikoho z vás nebudeme muset žalovat. A nyní žehnej a ochraňuj vás

Bůh otec, syn a duch svatý Amen !

-----

pag.389

Aby pensionovanému děkanovi Felgerovi podal důkaz své přízně a své důvěry, rozhodl se patron kostela jeho Jasnost kníže Kamil Rohan, že presentaci na uvolněnou faru v Rychnově neudělá sám, ale přenechá ji pensionovanému děkanovi aby si nástupce v Rychnově sám vybral.

K tomu účelu objevil se několik dní před vánocemi ředitel knížecí kanceláře p. Václav Žejdl se seznamem kandidátů a konsistoriálním návrhem na Rychnov, s vlastnoručním plnou mocí J.Jasnosti s výzvou, aby sám podle vlastního uvážení presentoval namísto patrona a akta zaslal nejdůst. konsistoři-

Všechna odmítnutí tohoto vyznamenání ze strany p. děkana, že patronátní právo je čistě osobní, že patron ho na někoho jiného nemůže přenést, a zda následně nejd. konsistoř tuto presentaci neodmítne? atd. byly marné, a tak musel děkan Felger, i když nerad, sám rozhodnout, ujmout se tohoto velice zodpovědného úkolu. Ale zároveň věděl, že ať zvolí tak nebo onak, nebude to kandidátům, kteří vyjdou naprázdno, vhod.

Ona uchazeči byli spolužáci , téměř stejného věku, téměř stejně dlouho na patronátu, ses stejnými zásluhami.

str.283

komu nyní dát přednost: ? To mohla rozhodnout jen speciální vhodnost pro dané místo. Kandidát na prvním místě nebyl ještě ustanoven v německé oblasti, jeho hlas byl. rychnovský prostorný kostel příliš slabý,....

pag. 390

a tak presentoval děkan Felger dne 24. prosince 1876 druhého uchazeče, dosavadního farního administrátora z Jablonce {u Mimoně} pana
/P. Franze Krupičku
na 19. faráře rychnovského

Presentace byla nejdůst. konsistoří přijata jako platná,

Kéž Bůh propůjčí novému rychnovskému faráři všestrannou spokojenost a
požehnané působení.

Viděl v Osečné při kanonické vizitaci dne 30. července 1881

Fr. Ptáčník
b. vikar. sekretář

str. 284

PŘÍDAVEK

k II. pamětní knize
sepsaný děkanem Antonem Felgerem

str. 285

pag. 392

Obsah přídávku

Malá kronika rychnovské fary	pag. 453 – 526 535 – 537
Historický kalendář rychnovské fary	pag. 545 – konec
Farní deník z doby pruské invaze 1866	427 – 452
Rychnovští kazatelé a faráři od r 1828	539 – 544
K farní bibliotéce	411 – 412
Nadace, vzniklé za faráře Felgera	393 – 394.
Biřmovanci z farnosti	405 – 406
Nápisy na rychnovských zvonech	407 – 408
Nápisy na oltářních kamenech v rychn. kostele a rádelské kapli	408 – 410
V Rychnově pohřbení duchovní	410
Farář Felger	437 – 438

Lékaři ve farnosti	402 – 403
Rychnovský lesní personál	400 – 401
Notářské rychnovské farnosti	415 – 424
Rychnovští obecní představení	395 – 396
Rádelští „ „	397 – 398
Pulečenští „ „	399
Rádelský papírenský mlýn	404
Mlýny v rychnovské farnosti	413 – 414
	425 – 426
Vystěhovalci z farnosti	527 – 534
Rychnovští faráři od husitství	543
<i>str. 286</i>	<i>pag. 393</i>

S e z n a m

zbožných nadací které vznikly za působení faráře P. Ant. Felgera

a) u rychnovského farního kostela

rok	fundátor (mešní nadace, není –li řeč.jinak)	
	obnos zl.k.m.	
1855	vdova M.A.Wenzl-ová, Rychnov 55	200
1856	P. Ignaz Masopust, farář , Blíževedly	50
1856	Josef Schäffel Rádlo 152	100
1856	Anton Hofmann, Rychnov 21	40
1857	P. Franz Neuber, farář	60
1857	Antonia Berndt-ová, Rychnov 255	200
1858	vdova M.A.Maschke-ová, Rychnov 23	100
1858	Florian Schütz pro Ave kapli u rádel. papír. mlýna	100
1859	vdova M.A.Schöffel-ová Rychnov 81	80
1861	Franz Sammel, sedlák Rychnov 32	80
1863	Franz Maschke, domkář Rádlo 75	100
1865	Franz Maschke, výměnkář Jestřebí 1 –udržování kříže	20
1865	P. Ant. Wenzl, farář v Žibřidicích	50 r.m.
1867	vdova Johanna Putik-ová, Rychnov 323	25
1869	Leopold a M.A. Seiboth-ovi .Rychnov 154	100
1875	Franz Wenzl , Rychnov 55	500 r.m.
1876	Maria Anna Seiboth Rychnov 154 – nadace na zvony	<u>59 r.m.</u>
	dohromady	1 864

str.287

b) u rádelské kaple

1854	Anton Wenzl, Rádlo 171	100
1854	Ferdinand Hübner , Rádlo 103	50
1857	Mariane Müller-ová	2000
1860	Josef Hartig č. 63	200
1861	Johann Mentzl, sedlák v Rádle č. 5	100
1862	Josef Weiß. domkář v Rádle č. 81	100
1862	Klara Demuth, dcera sedláka, Rádlo 193	100
1862	vdova Juliana Hartig-ová, Rádlo 68	50
1864	vdova Marianna Lang-ová, Rádlo 193	100
1867	Josef Demuth a Barbara Hübner-doplnění	800
1869	vdova Barbara Hübner-ová Rádlo 96	105 r.m.
1869	Stephan Waller, domkář Rádlo 181	100 r.m.

1871	svobodná Maria Anna Lang-ová, Rádlo 85	100 r.m.
1872	vdova Maria Anna Müller-ová –na lampy (pův. 200) dohromady	<u>400 r.m.</u> 4 305
Suma sumárum: 6 169 zl.		

str. 288

pag. 395

Ř a d a

rychnovských obecních představených , sestaveno podle farních matrik,
farním rodinných rejstříků kostelních pokladních knih.

1615	Christof Müller, + ve věku 42 let
před r.1622	Vitus Bentscher, rychtář
1622	Jakob Lindner , rychtář
1642	Benedikt Gaertner, rychtář
1644-1647	Georg Halbig, rychtář
1667	Georg Hofmann, rychtář
1672-1673	Hanns Hübner, vrchní rychtář
1672-1681	Paul Ullerich, vrchní rychtář z Košov (Kaschin)
1674-1675	Martin Maschke, rychtář
1675-1681	Georg Peukert, rychtář + 1708 ve věku 71 let
1675-1681	Abraham Preißler, rychtář
1702	+Elias Hübner, sedlák a obecní starší, 48 let
1711-1718	Tobias Ullerich, rychtář + 12. května 1718, stár 52 let
1714	Heinrich Hübner, primas
1721	31. srpna + Christof Hofmann, bývalý rychn.rychtář, 57 let
1733-1750	Hanns Friedrich Ullrich, vrchní rychtář, nar. 18. ledna 1699, +16- října 1761
1740-1746	Johann Christof Hofmann, rychtář
1761-1776	David Preißler, mlynář a rychtář
1779-1780	Anton Preißler, rychtář
1766	Georg Maschke, obecní starší , dohlížel na stavbu nové školy v Dolní vsi č. 118, (kde už dříve stála stará škola)

str.289

1781-1786	Ferdinand Seidl, č. 191/37 +1786, věk 56 let, rychtář
1785	Josef Hofrichter, přísežný a obecní starší
1787-1796	Johann Christof Hillebrand, rychtář
1797-1801	Josef Maschke, rychtář, pořídil nové černé dalmatiky

pag. 396

1803-1805	Josef Hofmann rychtář
1806	Johann Ullrich, rychtář a hostinský
1807-1808	Josef Hofrichter, rychtář a sedlák
1808-1832	Josef Maschke, vrchní rychtář, obchodník přízí, šenkýř v č. 262, + 3. dubna 1832, stáří 75 let
1833-1848	Anton Schaeffel, rychtář a sedlák, v č. 36, +5. července 1852
1848-1856	Josef Peukert, starosta a sedlák, v č. 48, + 17. října 1857, 51 let
1857-1861	Josef Preißler, starosta , malíř a kupec, v č. 258, + 2- června 1861 úřadoval během stavby železnice
1861-1867	Franz Ullrich, starosta , řezník a hostinský v č. 30, + v Stráži n.N. 20. ledna 1874, 47 let
1867-1869	Josef Preißler, starosta ,mlynář a kupec, v č. 269, + 10. září 1875

1869-1870 Florian Müller, zast. starosta a pekař v č.60.nar. 22.listopadu 1818
 1871-1873 Vinzenz Peukert, starosta a sedlák v č. 48(pak pošt mistr),
 nar. 18. září 1839
 1874 Franz Preißler , starosta , mlynář a obch. dřevem.,v č. 267/36,
 1875 resignoval po ¼ roce
 1874-1880 Karl Hofrichter. starosta , malíř a obch.galanterním zbožím v č. 177
 nar. 26. srpna 1843 v č. 196, úřadoval během stavby školy

-----
 přeneseno do svazku III.- Rösler, katecheta

str. 290

Rádelští obecní představení

-
 1623 Jakob Möller, rychtář v Rádle
 1624 Elias Möller, vrchní rychtář) jeho jméno je na rychnovském
 prostředním zvonu)
 1665-1666 Paul Schöffel, vrchní rychtář
 1671-1672 Nikalaus Hübner, rychtář
 1672 Hanns Schwarz, primas
 1673-1678 Georg Hübner, vrchní rychtář v Rádle, +1678
 1676-1679 Kaspar Lang, primas
 1679-1682 Heinrich Wolkenstein , vrchní rychtář v Rádle, + jako primas
 v roce 1713, stár 84 let
 1683-1724 David Kraus, vrchní rychtář, +1724 ve věku 78 let Věnoval
 rychnovskému kostelu sanktusový zvon
 1704 +Hans Georg Schöffel, primas a sedlák
 1727 Elias Hübner, vrchní rychtář, postavil rádelskou kapli
 1727-1761 Hanns Christof Wenzl, vrchní rychtář., + 2. září 1773
 stáří 86 let, (otec P. Josefa Wenzla, a tchán Josefa Rossmeisla)
 v Rádle č. 104/165 nově
 1750 Hanns Christof Schlenz., sedlák a přísežný
 1762-1780 Josef Miller, rychtář, pak vrchní rychtář, jako vdovec se oženil s dcerou
 papír.mlynáře Marií Antoníí, roz. Tobias Schütz
 1781-1785 Johann Josef Rossmeisl vrchní rychtář, řezač znaků(Wappenschneider),
 hostinský a sedlák, (bratr obou farářů Rossmeislů)+21. února 1801
 stár 79 let
 1786-1791 Anton Schöffel, rychtář
 1793 Franz Schöffel, obecní starší
 1793-1795 Jakob Wenzl, rychtář

str.291

1799 Jakob Schlenz, rychtář
 1800 Dominik Demuth, rychtář
 1803-1807 Franz Maschke, rychtář
 1808-1809 Jakob Wenzl, rychtář
 1810-1812 Anton Schöffel, rychtář
 1813-1816 Josef Hosak, rychtář a hostinský
 1820-1823 Wenzel Hübner, rychtář
 1825-1826 Josef Hosak, podruhé rychtář, + Záskalí
 1827-1839 Florian Lang, vrchní rychtář, školdozorce, v č. 156+ 2, dubna 1840,
 věk 44 let

1839-1848	Jakob Hartig , vrchní rychtář, sedlák v č. 53
1849-1861	Anton Lang, starosta , sedlák v č. 104
1861-1870	Josef Schöffel, starosta a sedlák, č. 165
1861-1871	Franz Hartig , starosta , sedlák v č. 151, později č. 186

-----
pokrač. v ve svazku III

Rösler, katecheta

*****

-
- V seznamu rychnovských představených bylo rok „1880“ jako roku trvání úřadu tam uvedeného starosty Karla Hofrichtera doplněno a u pulečenského Augustina Masopusta trvání od 1847 do „1858“ a u Floriana Masopusta na „1858“ do 1863 pozměněno. Namísto 1858 děkan Felger stále psal 1861 . U rychtáře, úřadujícího od 1863 bylo křestní jméno změněno na „Ignác“ místo Josef
  - U naposledy uvedeného starosty Augustina Masopusta je připojeno datum 1876.
  - Tyto korektury podnikl katecheta Hermann Rösler, který působil do r. 1945 v Rychnově.
-

str. 292

Pulečensští obecní představení

1620	Wenzel Král, rychtář
1623	Christof Niederle , rychtář
1631	Anton Wawřich, rychtář
1636	Elias Špetlík , rychtář
1672-1683	Elias Seidl, rychtář, + 22. listopadu 1693 , věk 85 let
1707	+ 18, dubna, Hanns Wawřich, , rychtář, 48 let
1714	Christof Schwarz, rychtář
1741-1743	Georg Wawřich ,. rychtář
1746-1754	Johann Christof Preißler, rychtář
1754-1759	Karl Schmied, rychtář
1766-1787	Joh. Christof Preißler.rychtář
1787-1814	Franz Mai, rychtář, sedlák vč. 66,+15. ledna 1814, věk 68 let
1814-1816	Josef Masopust, rychtář,
1819-1847	Ignaz Mai, vrchní rychtář, sedlák č. 66, + 7 dubna 1864
1847-1858	Augustin Masopust, rychtář. sedlák č. 55,(zázračný doktor) + 2 listopadu 1863
1858-1863	Florian Masopust, rychtář, sedlák, č.54, + 8 března 1863
1864	Ignaz Schmied.rychtář. sedlák č. 46
1864-1867	Ignaz Masopust, rychtář, sedlák,č. 88, zastřelil svou ženu + v č. 106, dne 3. května 1876
1868-1876	Augustin Masopust, starosta , chalupník č. 63

-----
pokračování ve svazku III . Rösler, katecheta

---

str. 293

pag. 400

Lesní personál Rychnov- Dobrá Voda

- 1677-1686 Christof Karl Hübner, lesní správce v Rychnově
1680 Hanns Georg Christof Müller, myslivec v Rádle
1714 Simon Preißler, lovec(venator)
1754-1786 Johann Putik, lovec , nar. ve Fürstenbrucku +18.srpna 1686
po něm zůstala vdova Katharina+ 7 července 1794, stará 94
let, v Kokoníně č,55, pochována v Rychnově
1769-1778 Karl Putik, lovec
1776 Josef Preißler, lesník (silvanus)
1781-1788 Wenzel Pospíšil, lovec
1790-1797 Josef Ignaz Wanke, revírní myslivec (Hegebereiter)
1798-1811 Alois Mitscherling revírník, (jeho manželka Magdalena roz.Wagner
dcera papír. mlynáře z Hory sv.Kateřiny,panství Osek)
1813-1820 Anton Wanke, revírník v Dobré Vodě č. 118(Jeho matka Veronika
vdova po Franzu Wanke,panském myslivci v Rýznburku + 30.září
1813, stáří 65 let Lesními adjunkty byli za Antona Wanke postupně:
Pospíšil, Proschek, a Wenzel Kabesch
1823-1839 Georg Hoebelt, revírní hajný, Dobrá Voda č. 118, nar. ve Flájích, + zde
29. listopadu 1839 stáří 58 let(po něm pozůstala vdova roz. Wander,
dcera lesníka z Třebíče na Moravě , zemřela u své dcery v Osečné
, 1839-1852 Josef Jindráček, lesní inženýr v Dobré Vodě č. 118, nar. v Liberci .
11.března 1801, zemřel bez dětí 2. prosince 1864 jako lesní inženýr ve
+ ve Svijanech. Jeho žena Aloisia Saggaßer, dcera vrchního z Liberce,
+ ve Frýdlantu 19. srpna 1876
1852-1868(30.4)Franz Wenzel Rölz, starší hajný v Dobré Vodě č,118, předtím revírní
v Jeřmanicích, nar. v Schindelwaldu u Jindřichovic { u Kraslic}
11.ledna 1808, R. 1868 pensionován a zemřel u své dcery provd. do
lázní v Dobré Vodě

pag. 401

- 1868(květen). Franz Hieronymus Stütz, nadlesní v Dobré Vodě č. 118, (předtím
komorník u knížete Kamila Rohana, nar. v Žatci 30. září 1841
oženil se 12. října 1858 s Annou Elvirou Gamlich-ovou, dcerou
měšťana ze Žatce

str. 293

pag.402

Lékaři v rychnovské farnosti

- 1672 Hanns Kaspar Pilger, profesí felčar a ranhojič v Rychnově
1754 Elias Hiebner, ranhojič v Rádle, +1758
1755 19. ledna + Ignaz Edenberger, po 4 roky chirurg v Rádle, nar.
v Insingenu ve Württenbersku, konvertita, stáří 66 let
1759 nechal zde jeden medik po trzích chodící z Horšovského Týna jménem
Franz Eisenbruckner pokřtít dítě.
1800-1802 Johann Zelinka, ,chirurg v Rychnově + 1.září 1851 jako obecní lékař v
Osečné
1803-1851 Ignaz Kittel, chirurg v Rychnově, (syn Kajetána Kittela,lékaře
z Jilemnice a vnuk proslaveného doktora Kittela Josefa
ze Šumberka), +27. července 1851 v Rychnově č. 332, věk 76 let
1833 1. ledna + v Dobré Vodě č. 174 ranhojič Johann Laska , který

- postavil tamní lázně Jeho jediná dcera Josefina , dědička lázní byla oddána 24.ledna 1837 v Rychnově s Wenzelem Kopřivou, kancelistou ze Svijan. Od Kopřivy koupil lázně Anton Lange z Rýnovic, který + 13. srpna 1864 a odkázal je synu Heinrichovi (zeťovi staršího leníka Rölze)
- 1831 8. června + v Rádle č. 30 bydlící chirurg Peter Surnim(dříve ruský polní lékař) ve věku 63 let
- 1844 Friedrich Hübner,ranhojič v Rychnově, č. 42 Odešel do Janova.
- 1845-1852 Augustin Kittel,ranhojič v Rychnově (syn rychnovského doktora Ignáce Kittela, Odešel 1852 do Uher, kde byl u Miškolce panským lékařem.. Navštívil Rychnov v září 1872
- 1852-1859 nebyl ve farnosti žádný lékař . Léčebnou péči obstarávali : hodkovický lékař Milde a šumburský med. dr. Ferdinand Ulbrich
- pag.403*
- 1859 Franz Moeller, komunální lékař v Rychnově(předtím c.k. vojenské podlékař) nar. v Janově Dolu u Liberce, Dlouhou dobu žil rozvedený se svou ženou(její otec: rytmistr Pulsky von Czelfalva) a koupil v 70. letech v Dolní vsi, naproti bazaltovému lomu ležící dům u silnice,a přestavěl ho)
- Sebastian Gamringer, komunální lékař syn Sebastiana Gamringera, r ranhojiče v Rötz č. 60. v Bavorsku, oženil se s Terezií Kreibich-ovou, dcerou mlynářského mistra z Kulmu

*Dodatek o Sebastianovi Gamringerovi byl neznámou rukou dodatečně dopsán str. 295

pag.404

Rádelští papírenští mlynáři

- 1677-1715 David Franz Schmelzer, nar. v Michelsberg {Ostrov u Lanškrouna ,nebo Michalovice u Litoměřic nebo Michalovy Hory u Plané}“Papírenský mistr u svatého kříže v dolním Rádle“- pravděpodobně zakladatel mlýna, + 5. června 1715, stár 68 let jeho manželka Marie Magdalena + 14. února 1726 ve věku 65 let
- 1716-1737 Schmelzer, papírník, (syn předchozího) jeho manželka Anna Elisabeth + 9. září 1737, stáří 32 let
- 1740- David Goder z Vrchlabí, papirarius z Rádla, oženil se 1729 v Bělé p. Bezdězem s Anou Juditou Greschler-ovou z Kuřívod
- 1744-1772 Tobias Schütz, papirarius (chartarius) v Rádle, nar. 1716, syn Tobiáše Paula Schütze, měšťana a papírenského mlynáře ve Frýdlantě
- 1772-1829 Josef Benedikt Schütz, papír.mlynář v Rádle, (syn předchozího)+25. dubna 1829 v č. 219 na vodnatelnost, ve věku 80 let . Jeho manželka Maria Johanna roz. Hosak ze Šimonovic+ 1. března , 72 let věku.-

Jedna z jeho dcer jménem Katarina vdala se 12. února 1810 za papír. továrníka Franze Kießlinga z Lánova u Vrchlabí

- 1829-1858 Florian Schütz, papír. mlynář v Rádle, (syn předchozího) nar. 7. ledna 1781 + v Hodkovicích 4. října 1864. Jeho první manželství s Barbarou Wondra-ovou dcerou měšťana z Mladé Boleslavi, bylo prohlášeno za nulitní a neplatné, jeho 2. žena je M.A. Lang-ová z Vratislavic
- 1858-1864 Ignaz Schütz , poslední papír. mlynář v Rádle, nar. 1. února 1827(syn předchozího), Požár ze 14. června 1864 udělal papírně konec. Poté už nebyl obnoven, na jeho místě+ postavil Ignáz Schütz malou přádelnu vlny.

str. 296

pag. 405

B i ř m o v á n í
farníků rychnovské farnosti

- 1746 V Praze 12 osob biřmováno, mezi nimi kantor Franz Kraus
1747 V Praze biřmováno 18 osob
1748 „ „ 20 osob
1749 neznámo kde 6 osob
1750 „ 32 osob
1751 „ 36 „
1752 „ 35 „
1753 „ 51 osob
1754 „ 15 osob
1755 „ 22 „
1756 „ 41 „
1759 „ 5 „
1760 Ve Stvolínkách biskupem Valdštejnem 7 osob
1761 V Praze světicím biskupem 40 osob
1761 Někde v sousedství pražským světicím biskupem 8 osob
1761 11. září v Liberci(za faráře Fr.Josefa Roßmeisla)pražským světicím biskupem Joh. Andr. Ant. Kayserem 753 osob
1786 3. července v Liberci (za faráře Münstera)proboštem a kanovníkem z Budyšína Josefem Schüllerem , bisk. arménským v krajích nevěřících 707 osob
1792 17. května v Jenišovicích (za adm. Peukerta)litoměřickým biskupem Ferd. ze Schulsteina, počet neznám
1792 21. června v Rychnově od téhož 354 osob
1803 11. července v Hodkovicích (za faráře Stowassera) biskupem Václ.Leopoldem Chlumčanským 1140 osob(v biřm.knize zapsáno jen 929)
1808 10. června v Jenišovicích od téhož 382 osob
1812 7. června v Jablonci (za faráře Neubnera) litoměřickým biskupem Václ. Leop. Chlumčanským 209 osob
1821 V Jablonci biskupem Hurdálkem -počet kolik osob .neznámo

	<i>pag. 406</i>
1830 .	13. a 14.května v Rychnově (za faráře Neubera) litoměřic.. biskupem Vinc. Eduardem Mildem 799 osob
1841	19. června v Rychnově (za faráře Neubera)litoměřickým biskupem Aug. Bart. Hillem 1138 osob
1850	27. srpna v Liberci (za far. Neubera)biskupem A.B.Hillem 159 osob
1851	23. června v Jablonci (za adm. Rösslera) biskupem A.B.Hille, 36 osob
1851	12., července v Šumburku od téhož 193 osob
1857	6. srpna v Rychnově (za faráře Felgera) biskupem A.B.Hille - -osob
1864	14. července v Rychnově (za far. Felgera),pražským sveticím biskupem Petrem Krejčí 388 osob
1873	10. a 11. září v Rychnově(za děkana Felgera) litoměřickým biskupem Augustinem Paulem Wahalou 1000 osob asi

str. 297

pag. 407

N á p i s y na rychnovských věžních zvonech

A.

Na velkém zvonu

Pod Valdštejnským znakem:

„František Josef svaté římské říše hrabě z Valdštejna , římského císař. a královského majestátu skutečný tajný rada, komoří, velkého panství majitel, a nejvyšší dědičný kraječ království českého“

Na druhé straně pod obrazy svatého Jana Nepomuckého a sv., Josefa

„Josef Michálek, nynější farář“

Nad arabeskovým věncem ne koruně zvonu:

„Valentin Lissiak mě ulit v král. menším residenčním městě Praze 1738“

NB: Tento zvon nebyl r. 1738 ulit, ale přelit. Viz kostelní účty r. 1739.

B-

na prostředním zvonu:

Nad arabeskovým věncem na koruně zvonu:

„Ke cti Boží byl jsem ulit Donatem Schroetternem v r. 1648“

Bez obrazů svatých

Na dolním okraji:

„.....purkrabí.....Eliáš Moeller, vrchní rychtář z Rádla, ... místní rychtář z Rychnova.Martin ... de Grostitz { asi z Osečné} , děkan

NB: Na obou stranách jsou kusy vybité srdcem zvonu (paličkou).

C:

na malém zvonu:

Na jedné straně :

„Tento puklý zvon rychnovského kostela sv. Václava byl v Praze přelit a vysvěcen v roce 1724“

pag. 408

Na druhé straně: obraz sv. Václava

Nahoře arabeskový věnec, dole hladký.

D.

Na zvonu na sanktusové věžičce

Viz nápis na pag. 208 a 209

str. 298

Nápisy na oltářních kamenech

A: rychnovský farní kostel:

Č.I. na hlavním oltáři

„Léta Páně 1738 , 16dne měsíce dubna nejvznešenější pán a nejdůstojnější pán pan Jan Rudolf hrabě Špork , z milosti boží a apoštolského stolce biskup adriatský svatých pánů papežů domácí prelát , veleknězova stolce asistent, biskupství pražského slavného Víta prelát scholastikus a sufragán pražský, tento přenosný oltář vysvětil ke cti všemohoucího Boha, blahoslavené Panny Marie, a všech svatých, speciálně pak sv. Kolumbana mučedníka, s. Silveria, mučedníka a sv. Vincencia mučedníka, jejichž relikvie vložil a uzavřel “

Č.II. u oltáře početí panny . Marie v presbyteriu

„Nejdůstojnější a nejvznešenější v Kristu otec a pán Antonín Jan Václav, z milosti boží a apoštolského stolce biskup Callinicenský, nejdůstojnějšího a nejvynikajícího svaté římské říše předáka a pána pana Jana Mauricia Gustava, arcibiskupa pražského generální vikář in spiritualibus, oficiál a sufragán pražský, k slávě všemohoucího boha , ke cti blahoslavené panny Mariea počtě všech svatých tento přenosný oltář vysvětil a do něj s úctou vložil relikvie sv. mučedníků Fidelise a Felixe. Dne 24. března 1752“

pag. 409

Č.- III. u postranního oltáře v lodi kostela u kazatelny

„Léta Páně 1736, 23 dne měsíce listopadu nejvznešenější a nejdůstojnější pán pan Jan Rudolf hrabě Špork , z milosti boží a apoštolského stolce biskup adriatský svatých pánů papežů domácí prelát , veleknězova stolce domácí prelát, asistent, biskupství pražského slavného Víta prelát scholastikus a sufragán pražský, tento přenosný oltář vysvětil ke cti všemohoucího Boha, blahoslavené Panny Marie, a všech svatých, speciálně pak sv. Amanda, mučedníka, sv. Celestýna, muč., a sv. Klementia. muč., jejichž relikvie vložil a uzavřel. “

Č.IV. u postranního oltáře v kostelní lodi u křtitelnice

„ Nejdůstojnější a nejvznešenější v Kristu otec a pán Jan Andreas Antonius Kayserm z milosti Boží a apoštolského stolce biskup themescipenský, nejdůstojnějšího a nejslavnějšího svaté říše římské předáka a hruaběte pana Antonína Petra, arcibiskupa pražského generální vikář in spiritualibus, oficiál a sufragán pražský, k slávě všemohoucího

boha, blahoslavené P. Marie a ke cti všech svatýchh tento přenosný oltář vysvětil a umístil do něj relikvie sv, mučedníků Viktora a ..... Dne 11. října ... Svědkem toho .... Czech, protonotář , sekretář a ceremoniář“

NB: Svaté ostatky tohoto oltáře jsou hnilobou z velké části už zničeny.

str. 299

B. v rádelské kapli

Č.I u hlavního oltáře

„Roku 1730, 5. den měsíce srpna nejdůstojnější a nejvznešenější pán, pan Daniel Josef de Mayer, z milosti boží a apoštolského stolce

pag. 410

biskup Tiberiaský, probošt svatého metropolitního kostela u sv Víta mučedníka , první prelát království českého, svatého císařského a královského katolického Majestátu rada, vysvětil tento přenosný oltář a vložil do něj svaté relikvie sv. Modesta mučedníka a sv Veneranda, mučedníka“

Č.II. u postranního oltáře Bolestné matky boží

„ Ve jménu Páně:Amen. Léta páně 1835 , dne 8. října vysvětil tento přenosný oltář nejdůstojnější v Pánu otec pán p. Augustin Bartoloměj Hille, z milosti boží a apoštolského stolce biskup litoměřický, vložil relikvie svatých mučedníků Irenea a Justina. V Litoměřicích, dne 8. října 1835

Jan Reymann, biskupský ceremoniář a sekretář

*****

Jména katolických duchovních, pohřbených
v rychnovském farním kostele as před sakristií,
jak jsou napsána na pamětní tabulce nad páterovou zahrádkou-

Na zbožnou paměť duchovních, kteří jsou zde v pokoji uloženi:

Franc. Teichmann, farář IV., + 25. listopadu 1716

Jos. Michalek , farář V., + 29. března 1739

Jos. Schwarz , kaplan , + 17. ledna 1758

Jos. Wenzl, kaplan v Bílé, + 10. března 1758

Fr. Jos. Rosmeisl, farář VII, + 10. září 1771

Jan Leop. Rosmeisl, farář VIII, +27. března 1772

Georg Lissner, farář IX., + 21. května 1785

Steph. Peukert, novosvěcenec., + 124. července 1791

Jos. Wunner, farář XII.,+ 11. května 1802

Frant. Weinhuber, farář XV., + 14. května 1820

Ať odpočívají v pokoji – Amen !

Když knížecí rohanský revizní ředitel pan W.L.Zikesch ze Svijan zamýšlel odejít do důchodu, rozhodl se roku 1864 věnovat většinu svých knih rychnovské farní knihovně se s tím zámyslem aby tyto knihy podle požádání byly ve farnosti zachráněny a tak přinesly užitek. Tento dar byl s díky přijat, a obsahoval následující knihy a brožury:

str. 300

{ všechny knihy jsou v němčině. Uvádím české překlady názvů }

- a) Ekonomické novinky od Chr. André,, od r. 1811 do 1833, 46 sv,kvart. formát.
- b) Úvod do chovu dobytka od J. Ch. Bergena . 1800, 1 sv.
- c) Zábavný list „Bohemia“. 6 ročníků brož, 1842-1847 ve 12. sešitech
- d) Taxace živnosti od Danzela, 1824, 1 sešit
- e) Divák z Ebersbergu, 1840-1844, 20 sešitů
- f) Vídeňský sekretář od Ebelharta, 1826, 1 sv.
- g) Uvedení do vedení domácího hospodaření od Anny Fürst-ové, 1835, 2 svazky
- h) Simon Strüf od J. Fürsta, 1835, 3 svazky
- i) Frauendorfské listy 1844-1846, 3 kvart. sešity
- j) ----
- k) Zemědělská chemie od Hermstädta 1803-1817, 7 svazků
- l) Technologie od Hermstädta.1821 2 svazky
- m) Popis země od Hofmana, 1832-1837, 6 svazků
- n) Zásady ochrany lesa od Lauropa, 1811. 1 svazek
- o) Učení o elektřině od Leschana, 1826, 1 svazek
- p) Fysika od Scholze, 1816, 1 svazek
- q) Nauka o bylinách {zelenině} od Wildenova. 1818, 1 svazek
- r) Pražský hospodářský kalendář 1845-1846, 2 kvart. sešity
- s) Litoměřický hospodářský kalendář od 1847-1856 10 kvart. sešitů
- t) Úvod do vyučování stavitelství 1822, 1 svazek
- u) Pamětní kniha o cestě J.M. císaře Františka v r. 1833, s mnoha ilustracemi, 1 kvart. svazek
- v) Katechetická příručka od Czeschika, 1843, 1 svazek
- w) Divák. Časopis pro vzdělané z Ebersbergu. 1845-1848 16 sešitů
- x) Slovník cimentování od Jäckela, 1824, 1 svazek
- y) Zpráva o živnostenské výstavě v Čechách roku 1831 od Kreuzberga, 1 brožura
- z) Spolek pro povzbuzení řemeslnické píle, od Kreuzberga, 1833, 1 brožura
- aa) Pomocné tabulky pro výpočet úroků od Kolla, 1846, 1 brožura
- bb) Příručka domácnosti do Lauchse, 1826, 1 svazek
- cc) Nejnovější německá kniha o zahradě od Mayera, 1832, 1 svazek
- dd) Pamětní listy od Mühlfelda, 1830, 1 brožura
- ee) Příručka populární mechaniky od Mitise, 1828, 1 svazek
- ff) Stavitelské tabulky od Posenera, 1838, jedna brožura
- gg) Topografie Čech včetně rejstříku od Schallera, 1790-1791, 9 svazků
- hh) Latinsko-německý a německo-latinský příruční slovník od Schellera, 1818-1820, 3 svazky
- ii) Statistické tabulky od Schnabla, 1826, 1 svazek a 2 brožury
- kk) Obrazy fyzického světa , od Sommera, 1819-1826, 6 svazků
- ll) Pokus o učení o zemědělství od Trautmanna, 1814-1816, 2 svazky
- mm) Aritmetika a německý jazyk , 1835. 1 brožura
- nn) Pražský nový kalendář 1847-1863, 17 brožur
- oo) Pražský nový hospodářský kalendář 1854-1863, 10 brožur

Nejstarší rychnovské mlýny
(uprostřed obce č.93 staré/29 nové)

1622	Abraham Hübner, mlynář(molitor)
1674-1691	Hanns Christof Taube, mlynář +1691
1675	Abraham Hübner , mladší mlynář (molitor junior)
1704	Hanns Just. mlynář v Rychnově
1707-1721	Tobias Taube, mlynář +1721 72 let stár,jeho žena Maria +1720
1705-1725	Dominik Hübner, pilař (Brettmüller)
1745-1763	Johann Christof Hübner, mlynář (molitor) + 12. února 1763
1772-1815	Anton Preissler, mlynář (syn horního mlynáře Davida Preisslera,)+1815, 76 let stár
1815-1823	Josef Preissler, (nar. 1789, syn předchozího)r. 1823 odešel do okolí Hostinného
1823-1832	Augustin Koch, nájemce mlýna, odešel do Nových Zámků u Hostinného
1839-	Franz Sense , mlynářský mistr. (nar. 1812 v Hodkovicích)

Druhý nejstarší rychnovský mlýn
(zvaný Horní mlýn), č.1

1713-1750	David Preissler, horní mlynář (superior molitor)+25. května 1750. stár 77 let, sňatek 1704 s Rozalií, dcerou Hannse Justa mlynáře v Rychnově
1743-1781	David Preissler, mladší mlynář(molitor junior), syn předchozího+18 října 1781. stár 76 let Jeho manželka Maria Elizabeth +1772, 55 let věku
1781-1820	Ignaz Augustin Preissler, mlynář(syn předchozího),+24.února 1820, 64 let. Jeho manželka Barbara + 20. června 1813, 56 let
1820-1842	Vinzenz Preissler, mlynář, (syn předchozího), +1842, 50 let stár, Jeho manželka M.A- Ullrich-ová z č. 30 +13. října 1835, 37 let věku
1842-1850	mlýn pronajat
1850-	Josef Preissler, mlynář (syn předchozího), nar. 1830. Bezdětný. Jeho manželka Franciska Wencel-ová

Rádelský obilní mlýn
(Mohelka č.4)

1616	Nikolaus Seidemann (snad Seidl), mlynář
1670-1694	Elias Seidl, mlynář, +31. května 1694, 70 let
1702-1709	Gottfried Seidl, mlynář + cirka 1710
1725-1750	Gottfried Seidl, mlynář
1751-1778	Ignaz Seidl, mlynář (molitor), +1. června 1778

1785-1800	57 let, Jeho manželka Anna Rozina +24. února 1805, 82 let Anton Seidl, mlynář, + 15 června 1800, 56 let. Franz Gürtler, starší, mlynář, nar. 1756 ve Stružnici, + jako pekař v Jeřmanicích. Jeho manželka Franciska, nar. ve Frýdlantě, +29. dubna 1821, 56 let stará, pochována v Jeřmanicích
1809	Anton Gürtler, mlynář (manž. Dorotea Mayer-ová)
---	Franz Gürtler, junior, mlynář, nar. v Mohelce č.4, 29. října 1796, pokřtěn v Jeřmanicích. později byl mlynářem ve Vratislavicích, č. 134. Jeho manželka Agata roz. Jung-ová, dcera mlynáře z Vratislavic + 1873
1844	Gottfried Wohl, mlynář nar. v Hajništi 1796 Florian Schütz, papír. mlynář v Rádle, koupil mlýn pro svého syna Franze
1831	25. prosince + Ignaz Rüger, nájemce mlýna z Machnína
1835-1836	Franz Eiselt, nájemce mlýna
1851-1852	Adolf Laurich, nájemce mlýna, (zeť Floriana Schütze)
1852-1858	Anton Baier, nájemce mlýna z Jirkova .
1858	Franz Schütz. musel mlýn pro dluhy prodat, zůstal tam jako nájemce + jako pachtýř 12. srpna 1864, stár 30 let, svobodný
1864-	Wöhl, junior, nájemce mlýna

Od Franze Schütze koupil mlýn Anton Simon, mistr přadlák v továrně v Proseči-Neuwald, nar. 9. března 1824, několik let ho pronajímal a později provozoval ve vlastní režii.

Od vybudování silnice Hodkovice-Rychnov je ve mlýně i hostinec.

str. 303

pag. 415

Notáblové rychnovské farnosti

David **Kraus** , vrchní rychtář v Rádle opatřil v roce 1713 pro nově vystavěný rychnovský farní kostel sanktusový zvon. Ten r. 1856 pukl a byl r. 1858 přelit. Viz pag. 207 a 208

P. Josef **Wenzl** , nar. v Rádle syn tamního vrchního rychtáře Johanna Christofa Wenzla byl 1750 kooperátorem Loukovským, později kaplanem v Bělé p. Bezdězem. Zemřel 1758 v Rádle poté co pro sebe zřídil u rychnovského farního kostela mešní nadaci. Nalezl místo posledního odpočinku v rychnovském farním kostele před presbyteriem Jeho náhrobek, vyzdvižený při novém dláždění kostela r. 1867 tvoří nyní horní stupeň do sakristie. Viz sv. I, pag. 32 a 33

Hans Christof **Wenzl** , nar. 1739, bratr předchozího, úřední kancelista v Klášteře u Mnichova Hradiště. Viz Mannschaftsbuch

P. Josef **Peukert** , nar. v Rychnově 23. ledna 1754, syn Gottfrieda Peukerta, chalupníka v č. 50, se poté, co byl 18 ½ roku kaplanem v Rychnově, stal roku 1798 zámeckým kaplanem ve Svijanech, kde v roce 1834 zemřel.

P. Johann Stefan **Peukert**, bratr předchozího, nar. 21. ledna 1764, vysvěcen na kněze 13. ledna 1791., zemřel v Rychnově 16. července 1791 jako osobní kaplan faráře Münstera

Elias **Hübner**, domkář v Rádle, zakladatel rádelské kaple, zemřel 1. června 1749 ve věku 78 let, bezdětný, pochován v rádelské kapli pod schody na kazatelnu. Jeho manželka Marie zemřela 71 let stará, dne 27. července 1742 a odpočívá v presbyteriu rádelské kaple pod sedadlem naproti schodům na kazatelnu

P. Placidus **Weiß** narozený v Rádle, kněz řádu kapucínů, administroval lokálii Jeřmanice po prvním lokalistovi P. Tobiáši Holitzerovi od 6. října 1791 po 4 měsíce. Viz pamětní kniha Jeřmanické fary, pag. 8

pag. 416

Gottfried **Kraus**, z Rychnova, mezi lety 1785 a 1792 učitel v Kokoníně. Viz sv.I,pag.64

P. Franz **Lang**, nar. v Rychnově č.91 dne 3. října 1785, syn obchodníka přízí Zachariase Langa, 31. srpna 1807 vysvěcen na kněze, byl lokalistou v Krásném Lese, pak farářem ve Vratislavicích, konečně farářem v Hrádku n.N., kde 15. prosince 1840 zemřel.

Augustin **Lang**, nar. 28. prosince 1789, bratr předešlého, vstoupil jako teolog do litoměřického kněžského alumnátu, oženil se se sestrou pekaře z Terezína a byl tam pevnostním účetním.

Anton **Lang**, (bratr obou předchozích), zemřel 1860 jako hospodářský správce v Grábštejně

str. 304

P. Ignaz **Lucke**, nar. v Klíčnově 1. listopadu 1782, syn Ignaze Lucke-ho, obchodníka přízí v č. 5, ordinován 2. ledna 1807, byl kaplanem, pak farářem v Jablonném, kde i zemřel.

Franz **Lucke**, (bratr předchozího.), byl hospodářským úředníkem v Ronově, pak ve sv.Ivanu u Prahy, kde ve věku 46 let zemřel.- Jeho syn Friedrich, nar. v Ronově 24. dubna 1805, ordinován 1829 byl kaplanem v České Lípě a zemřel jako farář v Holanech

P. Valerian **Masopust**, nar. v Pulečném, č. 96, byl v Polsku řádovým knězem minoritů (ordinován v Przemýšlu 21. prosince 1821), konventuál kláštera v Lagiewniku v Mazovsku, kde zastával úřad německého kazatele, zpovědníka a jídelního mistra. Žil ještě v r. 1850

Josef **Weiß**, selský syn z Košov, nar. 16. prosince 1790. kaprál u artillerie, a zeť rychnovského kováře „Ebela“, později vrchní finanční dohlížitel v okrese Broumov, žil ještě r.1861 jako penzista u své dcery, provdané do Kostelce nad Orlicí.

pag.417

Fr. Ignaz **Kraus**, (klášterním jménem Respicius) nar. v Rychnově 32. července 1787, syn Franze Krause, obchodníka přízí v Rychnově č. 40nové/19 staré, zemřel 1854 jako františkánský fráter v Turnově.

P. Josef **Hofrichter**, nar. v Rychnově 19. srpna 1793, syn Johanna Leopolda Hofrichtera, krejčího v Rychnově č. 98, později č. 112, ordinován 1816, byl kaplanem v Levíně, později na exposituře v Liběšicích, pak lokalistou v Jeřmanicích, nakonec farářem v Hodkovicích, kde 25. listopadu 1873 jako jubilat, pers. děkan, vikariátní sekretář a konsistorní rada zemřel. Děkan Ant. Felger z Rychnova měl nad ním pohřební řeč.

P. Anton **Wenzl**, nar. v Rychnově 5. března 1795, syn Wenzela Wenzla, obchodníka přízí v Rychnově č. 115 nové, byl kaplanem ve Frýdlantu, pak lokalistou v Kryštofově+

údolí, konečně farářem v Žibřidicích. Jako takový odešel r. 1864 do penze a zemřel na návštěvě na hodkovické faře 5. července 1864 (zatímco ležel mrtev, shořela hodkovická kaple Kalvarie.) Také jemu držel rychnovský pers. děkan Felger pohřební řeč. Farář Wenzl zřídil u rychnovského kostela mešní nadaci.

P. Ignaz **Masopust**, nar. v Pulečném 6. února 1783, syn Franze Masopusta, sedláka v Pulečném č. 88, zemřel v Č.Lípě jako penzionovaný farář z Blíževedel, Zřídil u rychnovského farního kostela mešní nadaci.

P. Emanuel **Hübner**, z Rádla, katecheta na škole Uršulinek v Praze 1832-1867, byl nemocen musel odejít a + 21. IV..1867

Anton **Seiboth**, nar. v Rychnově 2. března 1812, syn Antona Seibotha, punčocháře v Rychnově č. 98, nejprve školní pomocník, pak hospodářský písař, na panství Mnichovo Hradiště, později správce dvora v Solci , jako takový

str. 305

pag.418

v r. 1865 zvolen do okresního zastupitelstva za mnichovohradišťský okres.

Franz **Müller**, nar. v Rychnově 28. dubna 1813, manž. syn Franze Müllera, pekaře v č. 60, školní pomocníkem v Zdislavi u Jitavy, pak v Dětrichově u Frýdlantu a později učitel v Rynolticích, nakonec řídící učitel v Rochlicích , kde r. 1880 byl dekorován zlatým záslužným křížem.

Josef **Müller** (bratr předchozího) nar. 9. dubna 1821 nejprve školní pomocník v Vísce a Chrastavě, navštěvoval později varhanickou školu v Praze, byl kapelníkem uherského pěšího pluku (č. 62) hrabě Bakony, pak hrabě Tursky, byl soukromým hudebníkem v Cantu v Itálii, kde se oženil.; roku 1859 je podruhé kapelníkem shorařečeného pluku v Bolzanu.(Bozen). Poté co se vzdal služby, usídlil se ve Vídni.

Johann **Schaeffel** zakladatel rychnovské továrny na dózy a malířství olejem.zemřel 24. dubna 1830. Viz jeho životopis pag. 158-162

Katharina **Hofrichter-ová** , (dcera předchozího,) matka Plání, vulgo „Fabrikanten.Kathel“ (fabrikantova Káťa} Viz pag 160-162

její synové

Karl **Hofrichter** , malíř , nar. 5. ledna 1825, v r. 1848 opustil svou vlast , později vstoupil do služeb guvernéra ostrova Elby (v. Korsika)

Josef **Hofrichter** (bratr předchozího) malíř a továrník na dózy., přivedl rychnovský obchod dózami k rozkvětu

Anton **Hofrichter** (bratr předchozích) mačkář, odešel 1853 do severní Ameriky, byl komikem v městském divadle v Bufallo.

Johann **Hofrichter** (bratr předchozích) schopný malíř portrétů, vedl v r. 1857 z Rychnova do Pešti v Uhrách kolonii malířů, ta se ale zakrátko rozpadla.

pag-419

Augustin **Ullrich** , (syn svijanského vrchního ovčáka, pocházejícího z Rychnova ze starého šenku), byl z počátku hospodářským písařem, pak šel k vojsku, kde se stal důstojníkem.

Poté,co opustil vojsko, byl vrchním na panství Kost, a koupil si statek „Bukol“ u Velvar.Tam zemřel jako starý mládenec 17. listopadu 1858 a odkázal svým početným příbuzným v Rychnově sumu 400 zl. k.m. Viz jednací protokol z r. 1859, č.j.159-350

Ignaz **Müller**, patriarcha rychnovských malířů, nar. v Klíčnově č.5, žil ještě r. 1880. Viz pag. 164. S výjimkou hlavního oltáře a křížové cesty jsou všechny oltářní a nástěnné malby ve farním kostele a nástěnné malby v kostele v Osečné, jeho dílem.
str.306

Marie Anna **Müller-ová** vdova po Franzi Müllerovi,, obchodníku obilím v Rádle, č. 196, založila rádelskou mešní nadaci, + 18. února 1857, viz p. 168-174

Benedikt **Wawrich**, nar. v Pulečném 25. prosince 1812, syn Franze Wawricha č, 105, zemřel koncem r. 1866 nebo začátkem 1867 jako správce sklářské huti ve službách Josefa Riedla v Polubném

Florian **Lang** ,syn rádelského vrchního rychtáře, a školdozorce Floriana Langa, č.156, nar. 15.února 1825, žil ještě v r. 1873jako účetní rada dvorských panství ve Vídni.

Stafan **Lang**, bratr předešlého, zemřel 16.února 1873 jako rektor kůru farního kostela Roßau ve Vídni

Anastas **Masopust**, c.k. ohňostrůjce-invalida, z Pulečného č. 55, nositel stříbrné medaile, za statečnost, odešel v r. 1855 se ženou a dítětem do severní Ameriky, kde rok nato zemřel.(Byl bratrem zázračného doktora).

pag. 420

Augustin **Masopust.**, sedlák a starosta v Pulečném č. 55, dosáhl velkého věhlasu svými sympatetickými kúrami+ 2. listopadu 1864 viz pag. 247-250

P. Augustin **Lang**, nar. v Rychnově 3. prosince 1823, syn Kašpara Langa, sedláka v č. 312. Kaplan postupně v Nových Benátkách, Proseku, Praze v Týnském kostele, u sv. Jindřicha, ne Smíchově, roku 1859 špitální kaplan v Itálii,, odešel jako misionář do severní Ameriky, byl farářem v Milwaukee a od 1871 v Highland ve Wisconsinu.- Jeho rodiče a sourozenci odešli za ním do Ameriky.

Josef **Müller**, nar. v Rychnově 26. března 1827, syn Antona Müllera, pekaře v č. 265, rozšiřoval v r. 1848 jako absolvent fyziky ve své vlasti revoluční zásady, způsobil P. Neuberovi mnohou mrzutost, žil v letech 1857-1861 v Pešti v Uhrách jako vojenský zásobovací asistent.

Vogt, rychnovský kůrový muzikant a koncertista na klarinet, cestoval jako vedoucí hudební bandy do Polska, kde v r. 1855 zemřel

Karl **Maschke**, nar. v Rychnově 8 března 1836, syn hostinského a kupce Ignaze Maschke, v č. 119, zemřel jako katastrální geometr ve špitále v Budíně 15. srpna 1858

Augustin **Hübner**, (vulgo krejčí Hübner- Hübnerschneider), bezdětný obchodník přízí v Rádle č. 96, daroval rádelským pozemek na hřbitov, a nechal udělat pro hřbitov v Rychnově kříž (ze železa na kamenném podstavci) + 11. února 1857, viz pag.167

Jeho vdova Barbara roz. Bulíř-ová je spoluzakladatelkou rádelské doplňující mešní nadace . Sama také pořídila obrazy rádelské křížové cesty, + 16. prosince 1865

Hübner, zakladatel rádelské Olivetské zahrady

str.307

pag.421

Augustin **Kittel** , syn rychnovského lékaře Ignaze Kittela, dostal po r. 1848 místo jako lékař v Miškolci v Uhrách . Jeho bratr je lékařem v jižních Čechách.

Schmied z Rychnova, četnický strážmistr na odpočinku a řezáč kamene, oženil se ve své vlasti s Rakušankou a odešel opět do ciziny

Anton **Wenzl**, vyhledávaný malíř portrétů a histor. obrazů v Rychnově, žák a zeť uměleckého malíře Ignaze Müllera.

Maximilian **Loeffler**, nar. v Dlouhých Mostech, usedlý v Rychnově, schopný muzikant a malíř olejů, také fotograf, rovněž žák Ignaze Müllera

Anna Maria **Lang-ová** , z Rádla č. 85 (vulgo Friedl-Marianne)svobodná krejčová, zasloužila se o výzdobu rádelské kaple, obstarávala dlouhá léta zdarma rádelské kostelní prádlo, jejím přičiněním dostala rádelská kaple novou monstranci, druhý nový kalich, větší pacifikál(ze staré monstrance), atd. také pro sebe a své přátele zřídila mešní nadaci v Rádle, zemřela v r. 1870 a byla slavnostně pohřbena.

Josef **Demuth**, sedlák v Rádle č. 109, pořídil železný hřbitovní kříž v Rádle, daroval kapli bílé hedvábné květované mešní roucho, a je spoluzakladatelem rádelské doplňující mešní nadace + 3. října 1874

Lang, syn Antona Langa, sedláka v Dolním Rádle, č. 193, c.k. oficiál berního úřadu v Jablonci

Vinzenz **Peukert**, syn Josefa Peukerta, sedláka a starosty v Rychnově č. 48 ,sloužil v 60. letech delší dobu jako čeledín na rychnovské faře. Po dosažení

pag. 422

plnoletosti převzal jemu připadající polovinu otcovského hospodářství s domem, oženil se a pro svůj poctivý charakter zvolen starostou. , kterýžto úřad slavně zastával po 3 roky(1871-1873)- Když rychnovský první poštovní Augustin Lang byl pro hrubé zpronevěry propuštěn, byl Vincenc Peukert na všeobecné přání pověřen vedením poštovního úřadu.

Eduard **Podlipný** rodák z Pulečného, syn tamního učitele Antona Podlipného, školní pomocník v Harcově, Rochlicích, pak učitel v Ruprechticích u Liberce, nakonec řídicí učitel v Polubném.

Franz **Podlipný** , bratr předchozího, třídní učitel v Raspenavě

str. 308

Augustin **Wawřich**, syn stavitele zvonů z Klíčnova, podučitel v Osečné, pak řídicí v Křížanech. Později učitel na jedné farnosti u Vídně

Anton **Wawrich**, syn trafikanta Antona Wawricha v Pulečném, č. 14. byl podučitelem v Jeřmanicích, později učitelem v Huti u Šumberka

Florian **Preissler**, syn rychnovského sekerníka Antona Preisslera, byl podučitelem v Dlouhých Mostech, pak učitelem v Maxově, pak v Pilínkově (Heinersdorf bei Röchlitz)

Adolf **Hofrichter**, syn Josefa Hofrichtera, výrobce dóz v Rychnově, č. 196 učil se prodavačem., později vstoupil do kadetní školy, stal se poručíkem.

Anton **Hofrichter**, syn Franze Hofrichtera, výrobce dóz v Rychnově č. 195, byl podučitelem v Dlouhých Mostech, pak učitelem v Hodkovicích

Eduard **Preissler**, z Rychnova, učeň malířský, pak podučitel v Rychnově, později učitel v Maxově

pag. 423

Vincenz **Lang**, z Rádla, syn tamního pekaře a kupce, Wenzela Langa, č... kandidát filosofie a aspirant na gymnasiální profesuru, zemřel v Rádle roku 1879-

Hübel z Rádla, podučitel v Hodkovicích

P. Marius **Ulbrich**, františkán, (pravděpodobně pocházející z rychnovské krčmy), udělal zde r. 1739 jednu svatbu. Je synem rychnovského vrchního rychtáře Joh. Friedricha Ulbricha

Josef **Čumpelík**, (syn rychnovského učitele Johanna Paula Čumpelíka), od r. 1836-1939 podučitel v Rychnově, pak v Jeřmanicích, Dlouhých Mostech a Č.Dubu, později učitel v Letařovicích, pak řídícím v Rychnově. konečně byl pensionován a zemřel 1879 jako soukromý učitel v Grábštejně

Augustin **Kraus**, nar. v Rychnově roku 1765. byl prvním učitelem v Rádle, a zemřel tamtéž jako jubilat 23. března 1839 ve věku 73 let

Karl **Hoebelt**, syn revírníka z Dobré Vody Georga Höbelta vstoupil do služeb knížete Rohana, byl delší dobu lesníkem a lesním účetním v Pasekách u Světlé a zemřel jako nadlesní v Lomnici

Eduard **Hoebelt**, bratr předchozího, rovněž v knížecích službách, zemřel v Praze jako pensionovaný českodubský jízdní myslivec

Augustin **Kittel**, chirurg, syn rychnovského lékaře Ignáce Kittela, stal se roku 1852 panským lékařem ve Sv. Mikuláši v Uhrách

/nestránkováno/ {podobizny osob}

/pag. 424/

Kaplan P. Joh. Ullmann

Pat. Karl Roeßler

Kaplan P. Josef Fischer

Kaplan P. Josef Tschörch

Rychnovský učitel Rudlof.

Rádelký učitel Rufter

str. 309

pag. 425

Rychnovský Pietermühle/ Petrovský mlýn/

č,55 staré / 155 nové

1772 + 20. dubna Anton Rössler, mlynář.

1773 S jeho vdovou Annou Justinou se oženil vdovec Joh. Christof Effenberger, který se nyní stal mlynářem

před 1782 + Wenzel Seiboth, mlynář

1789-1895 Josef Seiboth, mlynář + 1795, 36 let stár, jeho vdova Barbara se vdala za rychnovského truhláře Ignaze Zappe-ho, který se nyní stal mlynářem

- 1795-1816 Ignaz Zappe, mlynář, až do dospělosti svého nevlastního syna Josefa Seibotha . Koupil znovu Schneiderův mlýn , kde zemřel 1833
- 1817-1830 Josef Seiboth, mlynář (syn Josefa Seibotha) nar. 1792, +1860. Jeho vdova Terezie dcera. Ignaze Maschke-ho z č. 119 se utopila při máchání prádla v náhoně 2. května 1865
- 1860-1866 Josef Seiboth. mlynář, syn předchozího, Prodal mlýn a stal se sedlákem v Rychnově č. 102
- 1866 Franz Lang, mlynář z Chotyně u Chrastavy

Rychnovský Schneiderův mlýn (Schneidermühle)

- 1795-1798 Josef **Maschke**, postavil mlýn, obchodník přízi a mlynářský mistr, (nar. 3. ledna 1729), jeho manželka Barbara
- 1802 Anton **Maschke**, (mistrův Anton), syn předchozího, mlynář
Ignaz **Maschke**, (bratr předchozího), mlynář, prodal mlýn
Josefu **Seibtovi**, mlynáři , ten zase
- 1833 Ignazi **Zappe-mu**, mlynáři, (dříve v Pietrově mlýně) + v květnu 1833, 73 let stár. Jeho manželka Barbara + září 1833, 73 let stará
- 1833-1876 Johann **Zappe**, , mlynář, (syn předchozího), nar. 1797, +1876 Jeho manželka Terezia roz. Bräuer z Machnína + 8. května 1860
Po jeho smrti zdědil mlýn jeho zeť Josef **Peukert**, obchodník v Rychnově, který ho prodal

str. 310

pag 426

Pulečenský obilní mlýn č. 36

- 1623 Elias **Weber**, (od Waber, správně Wávra) mlynář
- 1641-1643 Jakob **Effner**, mlynář
- 1667 Johann **Herbig**, mlynář + před r. 1673, Jeho dcera Maria se provdala r. 1673 za Adama Kastnera, mlynáře ze Slezska
- 1673-1676 Adam **Kastner**, mlynář-. Jeho tchyně Justina, vdova po Johanu Herbigovi +1704, 72 let stará
- 1698-1713 Friedrich **Herbig**, mlynář (syn Johanna Herbiga) + 1713, 53 let
- 1747-1772 Johann Friedrich **Herbig**, mlynář, + 19. července 1772. Jeho manželka Anna Rosina + 9. dubna 1788
- 1776-1795 Leopold **Herbig**, mlynář (syn předchozího), + 10 března 1795. Jeho první manželka byla Anna Maria, dcera rychnovského kantora Franze Krause. Jeho druhá manželka Anna Judita, m roz Hosak, + 31. března 1829, 91 let stará- Jeho bratr Augustin Herbig , mlynářský, +1796, 40 let stár - Jeho syn Josef + 29. září 1839, 54 let. Jeho dcera Františka provdala se za kokonínského zámečníka Florianu Seidla, a zdědila mlýn
- 1866 Florian **Seidl**, mlynář, +25 září 1876, . 88 let. – Jeho 3. žena Anna
- 1867 Františka roz. Ullrich z Rychnova č. 30, vdova po Antonu Kittelovi, řezáči kamenů z Kokonína + 15. října 1866 Její syn z prvního manželství malíř Josef Kittel zdědil mlýn.
- 1866-1873 Josef **Kittel** ,mlynář, + po zanechání jediné dcery 28. července 1873, Jeho vdova mlýn pronajala.

Rychnovský farní deník z doby pruské

I n v a s e v r . 1 8 6 620. duben:

táhlo Rychnovem na 200 vojenských dovolenců z Jablonecka a Smržovska , doprovázeno kapelou, do svých posádek.

22. května

U příležitosti hrozící války s Pruskem a Itálií byla uveřejněna v Rychnově výzva ke vstupu do dobrovolnických sborů.

25. května

v ½ 2 odpoledne přijela pražským vlakem jedna kompanie c.k. myslivců na rychnovské nádraží, kde byla přijata s hudbou. Bezprostředně nato se odebrala přes Dobrou Vodu a Jablonec do Kořenova na pruské hranici.

14. červen

Nadporučík od lichtenštejnských husarů přišel jako ubytovatel s 8 muži ze Železného Brodu do Rychnova, aby zde a v Rádle ubytovali eskadronu, která měla dorazit příští den. Na faře měl být ubytován rytmistr se 4 koňmi.

15. červen

brzo ráno dostal nadporučík depeši, že eskadrona prozatím zůstane tam, kde je (v Lomnici), načež spolu s mužstvem před polednem odešel.

16. červen

V poledne dorazila slíbená 3. eskadrona lichtenštejnských husarů z Lomnice (přes Železný Brod a Kokonín) a byla ubytována v Rychnově, Rádle, a Pulečném. Fara dostala rytmistra „Krönose“ a 4 koně.

Proslýchá se, že Prusové měli vyhlásit válku Sasku a nádraží v Löbau sami Sasové demolovali

17. června

(neděle)rytmistr Krönos, trpící revmatismem a v obličeji oteklý strávil skoro celý den ve své místnosti a přikládal si pilně horké obklady Husaři krmili své koně z nedostatku jiné píce polosuchým senem z kupek na farní louce.

pag. 428

ode dneška úplně přestala doprava na Liberecko-žitavské dráze. Lidé říkají, že Prusové pronikli do Budyšína, Herrnhutu a Žitavy a železniční koleje mezi Žitavou a Hrádkem Sasové částečně vytrhali.

Odpoledne uložili c.k. minéři prachové nálože do komor v rychnovském viaduktu, aby ho v nutném případě vyhodili do vzduchu.

Datum císařského ,manifestu

ráno v 6 hodin opustila 3. eskadrona lichtenštejnských husarů náš Rychnov , jela opět zpátky přes Kokonín do Železného Brodu,- Místo ní o pět minut později přijela 5. eskadrona lichtenštejnských husarů od Jablonce.. Na faře byl zase ubytován rytmistr se dvěma muži a 4. koňmi a jedním velkým psem. Zmíněný rytmistr, jménem von Zaitsch-Fargas , syn právě na Moravě velícího generál- majora je velice krásný, skromný muž starý 28 let, psal v těchto dnech své matce, bydlící v Pešti.. Tohoto dne měli Prusové dobýt Žitavu a Drážďany.
Večer zde byly dělány přípravy k vytrhání železničních kolejí.

19. června

Ráno byly prachové nálože z komor ve zdejším viaduktu zase odstraněny. Ve stejnou dobu jel rychnovský farář P. Felger do Vlastibořic, kde redemptoristé zrovna konali lidovou misií. Když přijel do Hodkovic, byla tamní eskadrona husarů alarmována, a spěchala ke Dlouhým Mostům,. Totéž bylo i v Rychnově . 5. eskadrona dostala od velitelství rozkaz, co nejrychleji nasedat a spěchat do Kořenova, neboť Prusové se chystají vtrhnout do země., Trumpetista běhal obcí a dával signál poplachu. Okolo deváté dopoledne opustili husaři Rychnov v kalupu. Při této příležitosti se stalo, že

pag. 429

v Kokoníně pod husarem jeden kůň- zřejmě následkem čerstvého sena- padl a pošel
Od tohoto dne zůstala Rychnovská farnost zbavena c.k. vojska, a ponechán na milost a nemilost blížícímu se nepříteli., což mělo u lidí za následek velkou sklíčenost
Odpoledne se říkalo, že od zítřka už nepojede žádný vlak a že koleje do Rádla budou vytrhány, že vechtři mají opustit své domky a obléci si civilní oděv,

Kaplan P. Fischer , který toho dne byl na návštěvě u rodičů v Tanvaldu přinesl odtud večer zprávu, že mosty v Kořenově rakouské vojsko spálilo a Prusové by měli dnes ráno dělat opatření ke stavbě nových mostů.

20. června

nařízení požadující zastavení provozu na železnici bylo minulé noci opět odvolána

včera do Dlouhých Mostů odvolaní a v tamních polích bivakující husaři znovu odveleni do Hodkovic.

Okolnost, že to, co bylo před několika hodinami nařízeno, je znovu opět zrušeno svědčí o tom, že není plán, a vládní bezradnost a to není s to vzbudit v publiku důvěru v naše válečné velení..

Italie vyhlásila Rakousku válku.

21. června

Totéž dělali dne si Prusové. Tento a následující den

str. 313

proběhly v Rychnově klidně . Je ticho jako před bouří. Vládne všeobecná úzkost, Neví se, jestli máme doufat nebo se bát.?

23. června

Železniční doprava mezi Libercem a Hodkovicemi je zastavena. , koleje ve 2. zářezu u Rádla vytrhány, rudé skály u Hodkovic kvůli zasypaní trati odstřeleny.

Prusové prý právě dorazili do Frýdlantu a Chrastavy. Turnovská divize postupuje k Liberci. Není pochyb, že nepřítel pronikne i do Rychnova. Roste zděšení. Mnozí obyvatelé pomýšlejí na útek.. Mnozí ukrývají své nejcennější věci. Kaplan P. Ullmann dává své oděvy k Schmiedschneiderovi {krejčímu Schmiedovi} v místě, a truhlu s prádlem k příbuzným do Černé Studnice.. P. Fischer schovává svůj kufr do věžní komory, domácí čeleď svůj malý majetek na seník, a později pod humno ve stodole. Farář přemýšlel, že pošle velký kufr se zabalenými kostelními nádobami a mešními rouchy spolu s jinými věcmi do svého domova v Hořicích, což ale na štěstí nepodnikl, neboť tam by bylo nebezpečí o hodně větší než zde

24.

24.června

Časně ráno přišli Prusové do Liberce., o poledni do Jablonce.

Jablonecký c.k. okresní představený Jelen, který už den předtím utekl a přenocoval na Dobré Vodě v lázních, přišel ráno na rychnovskou faru, kde byl vyhledán starosty z farnosti. Ti se ho naivně dotázali, jak to bude s rekrutováním, nařízeným na příští den.? V té době byla právě bitva u Dlouhých Mostů s pronikajícími Prusy, při níž major lichtenštejnských husarů Franz von Panz spolu s 3. muži byl zabit.

Při velké mši svaté měl farář Felger krátkou řeč o povinném chování vůči proniknuvšímu nepříteli.

Poté co okresní představený Jelen krátce na faře poobědval odejel zde propůjčeným jednospřežím přes Kopaninu do Turnova, aby nepadl Prusům do rukou. Krátce nato, přišlo 12 až 15 sedláků z Vratislavic a Proseče

pag. 431

se svými spřeženími přes Milíře a Rádlo do Rychnova a prchali přes Košovy na turnovsko. Říkali, že Prusové nutí mladé lidi, kdekoli je najdou, ke vstupu do vojska. Na tuto zprávu utekli mnozí mladí lidé z Rychnova a schovávali se v lesích okolo Malé Skály.

Ke druhé hodině odpoledne zpozorovali lidé z farního dvora za sochou Anděla strážce v obilí nepřátelské jezdce.

Po požeňání uviděl Rychnov první Prusy z největší blízkosti. Byli to dva zelení husaři, kteří s pistolemi v rukou pomalu jeli starou cestou od Kokonína a rozhlíželi se na všechny strany. U kříže u dvou lip zůstali stát a ptali se přicházejících zvědavců

str. 314

chlapců a děvčat, zda se v obci nacházejí nějakí rakouští vojáci

Když dostali zápornou odpověď, jeli opatrně ke škole a odtud vesnickou cestou ke prostranství u kostela. Když tam přijeli, obrátili se náhle vpravo a jeli jako na útěku cestou zpět, přičemž jeden z nich, mezi kostelem a farou ztratil váček visící z jeho kožené čepice. Spatřili totiž právě k čp. 100 přijíždějící hlídku 4 lichtenštejnů. Ale také ti hned viděli Prusy a honili je, ale nedohnali, neboť ti měli velký náskok.

Při svém návratu měli lichtenštejnští červený váček a vzali si ho jako vítěznou trofej..Poté, co si v hospodě u kostela koupili nějaký šnaps, zmizeli v Dolní vsi navždy.

Na faře se zaměstnávali ukrýváním mešního vína v lahvích. Dávali je pod vrstvu jablek ve sklepech, částečně i do jámy, vystlané hoblinami.

pag. 432

Po 4. hodině se objevili v Rychnově na stejné cestě jako husaři, dva pruští dragouni s nabitými pistolemi v ruce, a chvíli nato asi 40 zelených husarů, kteří kouřice ze svých dýmek., zastavili mezi kostelem a farou a čas od času ze svého středu vysílali předvoj až k viaduktu.Když zjistili, že vzduch je nyní čistý, dali se do pohybu a jeli Dolní vsí

směrem na Hodkovice . V tak zvaném „Höllelochu“ za papírenským mlýnem se jim terén zdál zase nebezpečný , načež udělali vpravo bok a s přicházející nocí se vrátili přes Rychnov do Kokonína na nocleh..

Od tohoto dne přestala v krajině veškerá pošta a jiná doprava , na dlouho nebyly vidět noviny ani jiné časopisy, nebyly žádné spolehlivé zprávy o tom, co se děje ve světě a byli jsme odkázáni jen na často zcela falešné a nesmyslné ústní zprávy Dnes se pověsil na Malé Skále Starosta jabloneckého okresního zastupitelstva , nadlesní Holec, , údajně proto, že s Prusy, kteří zde všude slídili jako údajní kupci maloskalského panství , byl ve spojení a nyní se bál těžké zodpovědnosti.

25. červen

Poté co uplynula noc v obávaném očekávání, objevili se ráno v Rychnově pruské patroly z Kokonína, jezdily tryskem sem a tam, a následovalo několik průchodů . Kolem poledne přišly dvě pěší roty a táhly částečně za Plane směrem ke Košovům, částečně se usadily poblíž železnice u pískové jámy na cestě do Liščin a zůstaly tam po dva dny. Každý sousední dům přinášel z počátku ochotně jídlo, v domnění, že tak co nejdříve odejdou, . Ale brzy přišlo rozčarování, okolo 2 hodiny přišla rekviziční skupina, pěších pluků č. 27 a 67 pod vedením podplukovníka , chráněná mnoha husary,a zaujala

pag. 433

místo u kostela. . Poslali pro starostu Franze Ullricha a

str. 315

požadoval během 2 hodin 4800 liber chleba, 730 liber masa, 232 liber rýže, 36 liber kávy, 36 liber soli, 2120 půlek piva nebo kořalky, 130 liber tabáku ,56 liber ovsy, 14 centnýřů sena a 20 centnýřů slámy. Všechny tyto věci měla obec na vlastních vozech dopravit do Kokonína a Jablonce., a protože se opatřování těchto věcí protahovalo, rozzlobil se podplukovník a nařídil svému adjutantovi, aby jeli do vsi a dům od domu brali dobytek, aby se vidělo, co obec má. Tím bylo dáno znamení k plundrování. Rekvírující vojáci byli horlivě podporováni domácí lůzou, která neměla co ztratit. Aby učinili srdce pruského vojska tvrdším a vystupňovali jejich nenávisť k Rakušanům, četl se jim včera v Jablonci denní rozkaz, v němž se říkalo, že Benedek vpadl do Slezska, že tam vpád rakouských barbarů se vyznačuje pálením a žhářstvím, znásilňováním žen a nabodáváním dětí. a jiné perfidní a zlé lži.

Za krátko bylo prostranství před kostelem plné dobytka, téměř každý dům, byť i měl jen jednu krávu, byl vyprázdněn. Nářek a úzkostlivý křik byl strašný. Po mnoha naléháních nechal se podplukovník obměkčit a nařídil ukončit akci. Bez ohledu na to vzali si 17krav , mezi nimi i dvě mladé březí krávy z fary. Nejvíce toho dne utrpěl kupec Anton Peukert a nájemce hostince Sluka, oba na kostelním prostranství , jejichž zásoby jídla a věci byly bezohledně vyplundrovány.

Na faře je ubytován hejtman jménem „Liebeneiner“ s osobním sluhou a dvěma koni. , ale přes den koná inspekce na viaduktu a i noci tráví venku. Odmítá i přinesené jídlo snad ze strachu z otravy a požaduje víckrát za den jen chléb s máslem.

pag. 434

Tak jako v Rychnově, se podobně děla rekvizice i v Pulečném. Jelikož starosta sdělil, že během dvou hodin požadované potraviny nesežene,nastoupil oddíl 27. pěšího pluku o síle cirká 100 mužů do Pulečného. Ti se rozdělili do řetězců , vnikali do domů a brali dobytek a všechno, co se jim hodilo. V selském domě č. 115 , který patřil bývalému školdozorci Ignazi Preisslerovi, šli rovnou do stáje a chtěli odvést dvě nejlepší krávy.

Příbuzní právě nepřítomného majitele se zdráhali požadované dvě krávy dát a prosili, aby si vzali tu třetí. Na to byli rekvírující rozzlobeni, protože syn Franz odtud chtěl utéci. U vrat ho zadržel jeden voják. Majitel Ignáz Preissler, který v tom momentě přicházel domů, mu ho vytrhl a tázal se, co vlastně se děje? načez obdržel odpověď: „Vaši lidé se proti nám obrátili se sekerami a sekyrkami!“ Mezitím utekl syn do za domem se nacházející kůlny

str. 316

prorazil tam starou zeď z břidlice a dostal se udělaným otvorem pod kotec pro husy. Vojáci hledali všude, ale protože ho nemohli najít, sebrali otce a jako nějakého zločince jim smýkali sem a tam, zamířili mu na prsa zbraň a hrozili mu kulkou, když jim hned nevydá syna. Protože to nemohl udělat vojáci s ním zle zacházeli a přes přímlovu ho bez kabátu, s rukama křížem svázanýma, odvedli do Kokonína.

pag. 435

Během této doby se požadované pokud bylo možno sehnalo a kolona šesti dvouspřežných vozů, naložená 820 librami chleba, 20 librami kávy, 24 librami rýže, 28 librami soli, 40 librami tabáku, 1 sudem piva a 29 centnýři ovsa, 16 centnýři sena, 20 centnýři slámy se vydala od rychnovského kostela do Kokonína.

Z Rádla ráno uviděli, jak pruské regimenty, které den předtím bivakovaly v Dlouhých Mostech se posunuly o několik tisíc kroků na pole nad Jeřmanicemi proti Záskalí, kde rozbili několik táborů.

V 11 hodin dopoledne vpochoďovala jedna setnina do Dolní vsi. Starosta Josef Schöffel byl zavolán a obdržel požadavek, během dvou hodin opatřit 1000 bochníků chleba, 20 centnýřů ovsa, 20 centnýřů sena, 20 centnýřů slámy, 20 kusů dobytka, 10 sudů piva a 2 sáhy dřeva. To všechno přirozeně nemohlo být dodáno, nepřítel se tedy spokojil se 100 bochníky chleba, 4 centnýři ovsa, 2 kopami slámy, 4 polovičnímu sudy piva 3 lahvemi kořalky 1 fúrou dříví a 5 kravami.

Sebrané věci byly naloženy na 6 vozů a odvezeny do Jeřmanic do tábora kavalerie, kamž se odebral i rádelský starosta. Tam byl jedním hejtmanem dotazován na naše vojsko.

O 4. hod. odpoledne přepadli v Záskalí naši husaři pruský předvoj, což starostovi nahnalo strach. Silnice která vede z Dlouhých Mostů do Hodkovic, tam jak známo dělá oblouk okolo kopce, takže není vidět z jedné strany na druhou. Prusové měli v tomto oblouku zhruba 200 kroků od místa, kde bivakovali, asi 15 mužů jako přední hlídku. Tu vyrazilo asi 30 rakouských husarů ze zatačky, vrhli se v okamžení na Prusy, a třem z nich rozsekli hlavu, dva byli těžce zraněni, husaři ale zmizeli, dřív než Prusové mohli úspěšně

pag. 436

použít zbraň, právě tak rychle, jako přišli. Hejtman svolal příslušnou setninu, udělil jim důtku a řekl mimo jiné: „Půlka světa nám závidí naše zadovky a vy oslové je nedovedete použít.. Proč jste včas nestříleli?“ „Nemohli jsme“, odpověděl jeden z vojáků“ protože Rakušané jakoby spadli s nebe a zmizeli zase, jako by je pohltila zem“

Nyní byl vůz rádelského starosty postaven napříč přes silnici, poraženo několik, stromů a udělány záseky. Mrtví Prusové byli položeni do obilního pole, zraněni odvezeni do lazaretu.

str. 317

Když zase nastal klid, chtěl starosta jít domů. Protože ho pruské přední hlídky vrátily zpět, šel k hejtmanovi, ale ten mu řekl: „Když odejdete, budete považován za špiona. Musíte tady zůstat, dokud tu budeme.“ Starosta a jeho syn dostali nato každý porci polévky, maso a rýži, také jim bylo povoleno chodit z jednoho ležení do druhého, Plukovník 4. duryňského pěšího pluku č. 72, kterého také poprosil, aby směl jít domů, dal mu stejné rozhodnutí a přátelsky mu radil, aby zůstal, jinak že by sám na něj střílel. Starosta přenocoval spolu se svým synem v jeřmanickém selském domě. Když ráno vstali, zdálo se to všechno jako sen, neboť už nebylo vidět jediného Prusa.

V noci z 25. na 26. ve 12 ½ hod. byla jedna člen pruské hlídky, jménem Augustin Brekler od 67. pěšího pluku v lese u Vrkoslavic zastřelen svým kamarádem, který ho

zřejmě považoval za nepřátelského vojáka. Je pochován na okraji lesa, v blízkosti okresní silnice naproti hostinci Josefa Stixe ve Vrkoslavicích, kam byl umírající přinesen. Nad hrobem zřídili tehdy kamenný památník ve tvaru pyramidy.

26. červen

Nové nepřátelské průchody, zvláště kolem 1 hod. odpoledne, kdy tři setniny z Kokonína pochodovaly kolem fary. a sice jedna do Košov, 2 ostatní přes viadukt na Pelíkovic.

Právě v běhu jsoucí letošní sklizeň sena byla tím velice rušena. Od 3 hod., odpoledne až do večera byly vidět silné oddíly vojska od vojenského sboru Prince Friedricha Karla pochodovat od Dalešic přes Kopaninu a přes Záskalí na Hodkovic. Okolo 3 hod. opustil také na faře ubytovaný hejtman naší obec a odtáhl na Pelíkovic.

Tohoto dne v Hodkovicích Prusové silně rekvírovali. Mezi jiným vzali děkanovi P. Josefu Hofrichterovi koně s postrojem a vůz, 2 krávy, pivo, víno, seno, oves, a potraviny v ceně 711 zl. 10 kr.

Dnes se byly přestřelky u Jílového a Zlaté Hvězdy.

Navečer se říkalo, že je opět na 4000 mužů v Kokoníně a že Prusové jsou už v Turnově.

27. červen

Od časného rána nové pochody z Kokonína do Hodkovic, mezi tím pruští dragouni, mnoho proviantních a muničních vozů, také šestispřežní káry a kanony. Od ½ 8 do 8 hod. (během mše) táhla nepřerušovaná kolona vozů za povyku a zpěvu kolem fary.

Kontribuce malým vojenským oddílům stále trvají. Lidé začínají mručet, říkají „Kam až oko sahá,

str. 318

jsou vidět jen hory jako přirozená pevnost a nepřítel přichází

pag. 438

bez zábran až hluboko do země.“ Jiní říkají: „Jen je nechte jít do léčky, u Kosmonos už jim uděláme konec.“

Odpoledne sem dorazilo na 100 pruských pionýrů a zároveň s nimi mnoho kočárů, v nich vyšší vojenští úředníci a inženýři, kteří měli zas úkol znovu zprovoznit železnici mezi Rychnovem a Hodkovicemi. Přitom byli na faře ubytováni dva štábní důstojníci, a jeden adjutant, pak 3 muži a 4 koně. Večer bylo vidět první pruskou lokomotivu.

Večer se konala pro Rakousko nešťastná bitva u Podolí.

28. červen

Od časného rána do 8 hodin projížděl silný dělostřelecký pruský park. Okolo 9 hod. byla slyšet kanonáda od Mnichova Hradiště. – Přijelo 4 nebo 5 pruských poštovních vozů, které zůstaly stát 2 dny na kostelním prostranství.

V poledne přijel od Dlouhých Mostů železniční vlak s pruskými dělníky, kteří měli za úkol uvolnit červený zářez u Hodkovic. Tito lidé chodily v zástupech do hostince „U města Prahy“ naproti kostelu a požadovali prudce vejce. Sestra hostinského je obsluhovala. Jeden z nich se rozhlížel kolem, našel 20 zl. a sebral je. Sestra hostinského ho zadržela, on jí ale udeřil pěstí a utekl. Vyšší důstojník, kterému byl případ oznámen, chtěl toho „chlapa“ nechat zastřelit, ale ten i s penězi zmizel beze stopy.

V poledne přišel ubytovatel do Rychnova aby ubytoval 600 kyrysníků se stejným počtem koní. Znovu velká úzkost., Sotva bylo ubytování z nouze opatřeno, oddíl odejel. Byli to gardoví kyrysníci krále od 7. pluku. Každá kůlna, každá zchátralá stodola dostaly určitý počet koní. Vlastní dobytek musel udělat místo a opustit stáje. Brigádní generál a plukovník byli nastěhováni do hostince „U města Prahy“. Na faru přišli k už

pag. 439

ubytovaným hostům ještě 4 muži a 8 koní, dohromady toho dne 12 lidí a 12 koní ve stáji, kůlně a stodole. Přirozeně bylo třeba i mužstvo krmit, jejich trávicí orgány konaly neslýchané, přece ale mnozí z nich byli ve svých požadavcích velice skromní. Plukovník diktoval svému hostinskému, panu Slukovi, na jídelní lístek mimo jiné čerstvý salát, a na jeho vyjádření, že v celé vsi se salát nenajde ho chtěl probodnout, aby dal příklad, na „takovém rakouském psu“. Teprve když byl zavolán pan starosta a potvrdil, že skutečně v obci není žádný salát, změnil pan plukovník svůj polední program.

Odpoledne byla velká bouřka a déšť, takže sklizni sena ve farních rybnících bylo opět zabráněno. Navečer musel jet farní čeledín do Dlouhých Mostů pro proviant a přijel šťastně zpátky ve 2 hod. v noci, ale s rozbitým voze

str. 319

Také Rádlo dostalo odpoledne ubytování a sice jednu baterii včetně jedné eskadrony kyrysníků. dohromady 335 mužů a 375 koní. Obec měla do večera opatřit opět 320 lahví piva, několik lahví vína, 4 centnýře tabáku nebo 300 cigaret. Představa, že obci nic nemá, se nebrala v úvahu, peněžní náhrada byla odmítnuta. Musel se proto večer v 9 hod. poslat vůz do Liberce, aby se nakoupilo, ale tam také nebyl tabák k dostání. Koupili několik cigaret a ty byly přijaty.

Dolní část Pulečného byla také obsazena gardovými kyrysníky.

30. červen

Časně ráno bylo slyšet dělostřelbu od Kostí. Když P. Felger o půl osmé šel do Rádla na bohoslužbu zpozoroval, jak osení je na celém kopci vpravo i vlevo od cesty na šíři sáhu udupáno od koní kyrysníků, kteří tam včera jeli nahoru. V rádelské škole byl ubytován hejtman od dělostřelců.

pag. 440

Na mši svatou přišlo 30 pruských vojáků. Po jejím skončení přišli 3 prustí dělostřelci (1 poddůstojník a 3 vojíní) do sakristie a poté co odložili poboční zbraně, vyslovili před farářem přání, aby se moli vyzpovídat a přijmout sv. přijímání u oltáře. Když ses tak za povznesení shromážděných věřících stalo, požádal jeden z nich, jménem Klaus z okolí Magdeburku v slzách pana faráře, aby byl tak hodný a napsal jeho rodičům, že

jejich syn před začátkem bitvy se posilnit sv. svátostmi a jde oddán Bohu do boje. Splnění zbožného přání bylo s radostí přislíbeno.

Při noční vycházce uviděl p. farář, jak Prusové . v zahradě rádelského řezníka Weisse zabili rekvírovaného vykrmeného vola a rozdělovali maso mezi mužstvo.

Během toho byla v Rychnově vyplundrována farní stodola. Přivezli vůz a naložili ho tam se nacházející slámou, , která je letos vzácná. Ohrazení proti tomu, učiněná p. farářem u generála v hostinci nebylo vzato na zřetel.

Po obědě se kyrysníci chystali k odjezdu, a okolo 1 hod. táhli, hulákajíce a zpívajíce, k Hodkovicům. Ve stejnou dobu byl kuň sedláka Tischer. Naze rekvírován a zapřažen s farním koněm a farní čeledín Wenzel Wunsch byl donucen vůz se slámou, stojící na farním dvoře, údajně jen dopravit do Hodkovic. Kyrysníci, většinou z Uckermarky {jihozápadně od Štětína} byli na svých vysokých koních, vpředu a vzadu opancéřování, imponantní lidé. Dojem, který zanechali je ale poněkud nepříznivý, jak co se týče jejich chování, tak upotřebitelnosti ve válce.

pag. 441

Mnohému se musela podat při nasedání stolička, protože se nemohl vyšvihnout na koně

Jako proviant na cestu si vzali 40 centnýřů ovsa, 12 centnýřů sena, 30 centnýřů slámy, 640 kusů chleba, 13 centnýřů masa, 50 liber soli, 5 měřic octa, 6 věder a 24 mírek kořalky a 2 libry pepře, kteréžto předměty se jim musely dopravit jako přípřežní fůry..

str. 320

Poté co od předevčírem na faře ubytování voj. úředníci včetně svých sluhů a před farou stojících poštovních vozů už dnes dopoledne odejeli směrem na Hodkovice, jsou Rychnov a Rádlo s výjimkou několika stráží na železnici bez nepřátelského vojska.

Všichni si svobodněji vydechli , sám P. Ullmann, který od 24. června nepočítáme-li dobu mší svatých, byl dnem i nocí zavřen ve své místnosti a nedal se vidět., se znovu objevil.

Mluvilo se o chování pruských vojáků a bylo mínění, že s nimi zde, přes mnohé přehmaty a válkou vynucených rekvizic přece jen se dalo vyjít, k čemuž samozřejmě přispěla i okolnost, že nikdo před nimi neutekl a nenechal prázdný dům , že se lidé co nejlépe starali o jejich zásobování a mohli se s nimi jako Němci domluvit a že zatím se nesetkali s žádným odporem a netekla krev a že, obklopeni horami, se stále museli obávat přepadení.

Po odpoledním požehnání přišel na faru pulečenský Ignáz Preissler , který se včera vrátil domů, a vyprávěl své zážitky. 3. dni ho drželi jako zločince při tupení a zlém nakládání byl vláčen sem a tam, nejprve do ležení v Kokoníně, pak do Jablonce , odtud do Turnova , mezitím mu bylo vyhrožováno zastřelením a konečně ho na mnohé prosby z posledního místa pustili domů.

pag.442

V jeho nepřítomnosti byl jeho dům po dva dny a dvě noci obýván pruskou patrolou , sám jeho syn , po němž se pátralo, už před delší dobou v ženském převlečení ze svého úkrytu utekl.

Od dnešního poledne nebyl v celém Rychnově k dostání ani žejdlík piva. Odpoledne od zaskalských kopců zase byly vidět pruské vozy, jak jedou k Hodkovicům.

Navečer byla slyšet silná kanonáda z oblasti Jičina

30. červen

Opět vládne stísněná nálada, . Tu a tam je slyšet dělostřelba z velké dálky, a každým okamžikem se bojíme nových průchodů vojska.

Farní čeledím se ještě s přípřeží nevrátil.

Proslýchá se, že Prusové jsou už za Jičínem.

V Turnově a Hodkovicích byly zřízeny vojenské špitály.

Navečer přijel pruský král v Bismarkově doprovodu do Liberce a ubytoval se v hraběcím zámku. Liberečané museli denně platit válečnou daň 2000 tolarů.

1. červenec (neděle)

Železnice je už volná až do Turnova. Několik vlaků veze raněné do Liberce.

Otec P. Fischera je zde na návštěvě. Vypráví, že Tanvald

str. 321

a hory jsou dosud uchráněny veškeré nepřátelské invaze.

Pruský král s Bismarkem se vydali vozem z Liberce do Sychrova, kde přenocovali v knížecím zámku.

Okolo 11 hod. v noci byly převezeny ostatky sv. Jana Nepomuckého z Prahy do Salcburku

2. červenec

Začíná nový školní rok .Přeložení a přijímání našich školáků. Velký strach před Prusy, pokud by byli poraženi a měli tudy opět táhnout.

O půl 11 dopoledne dlouhý vlak dolů s municí, vojenským materiálem a vojáky. Odpoledne totéž nahoru s raněnými.

pag. 443

Říká se, že král jel ze Sychrova přes Jičín k Hořicům. . V jičínském rybníku na den sv. Petra a Pavla v důsledku špatného rozkazu se utopilo 300 našich, a mnoho set bylo zajato. Italské pluky prý přecházejí k nepříteli.

P. Fischer, který dnes byl na návštěvě v Hodkovicích sděluje, jak tam jeden pruský voják opět vrátil na faru láhev ukradeného mešního vína.

3. červenec

Pro nás nešťastná bitva u Sadové. . Od časného rána až do večera je slyšet kanonádu.

V 10 hod. dopoledne dlouhý vlak dolů s proviantem a pruskými vojáky, o čtvrt hodiny později totéž s nákladními a osobními vagóny. Odpoledne o půl 4. vlak s raněnými směrem k Liberci.

4. červenec

Několik vlaků se zajatými Rakušany a raněnými. Jinak klid. Farář Felger na návštěvě v Jablonci, kde slyší, že tamní fara měla dodat Prusům jen slámu, žádný dobytek ze stáje neztratila, a rekvírovaný kůň byl po 8. dnech zase vrácen.

Vypráví se, že lidé, kteří byli s přípřeží vzati Prusy, svůj povoz opustili a s vrátili se s prázdnýma rukama.

5. červenec

Vlaky s raněnými a zajatci směrem na Liberec, jako včera.

P. Fischer na návštěvě v Dlouhých Mostech.

Protože stále ještě všechna doprava stojí, a jest se obávat plundrování nezaměstnaného proletariátu, vytváří se v Rychnově stálá noční hlídka z členů obecní rady, veteránů a turnerů.

6. červenec

O 9. hodině ráno dlouhý vlak dolů s kanony, a muničními kárami.
Později nahoru transport nemocných.

7. červenec

Několik vlaků nahoru s raněnými a zajatci, doprovázený pruskými červenými husary.
str. 322

Theolog dr. Twrzník z Č.Dubu byl zde na návštěvě a vypráví, jak to při průtahu Prusů bylo v jeho rodné obci.

Odpoledne vlak směrem na Liberec s asi 30. ukořistěnými rakouskými kanony.
Pietschbauer se vrátil i s koňmi.

8. červenec

(Prusové vstoupili do Prahy)

Vlaky nahoru s raněnými a zajatci, pak jednou s 18 a pak 13 ukořistěnými kanony.

U Augustina Schiefera byl uplynulé noci pokus o vloupání

Sekerník Josef Preissler junior, který v posledních dnech dělal pěší túru se svým švagrem Augustinem Hofrichterem přes Turnov, Jičín Hořice., Běláhoř, a Lomnici,, sděluje na faře, co cestou viděli a zažili.

9. červenec

Vlaky nahoru se zraněnými a dolů s proviantem a municí

P. Fischer na návštěvě v Liberci

Pacholek z papírenského mlýna, který se šťastně vrátil i s povozem sděluje že příští den bude propuštěn i farský čeledín s koni

10. červenec

Vlaky jako včera

Pověst, že Prusové vnikli do Prahy bez odporu a přede-psali městu kontribuci 2 miliony

Vojska našich spojenců mají stát nečinně v Duryňsku.

12. červenec

Jeřmanický farář P. Kočí a letařovický učitel Čumpelík jsou zde na návštěvě.

Pruské vlaky s raněnými nahoru a s proviantem a municí a doplňovacím mužstvem dolů.

Říká se, že Benedek se poděkoval a kníže Lichtenštejn se stal nejvyšším velitelem.

Česká Lípa zatím viděla jen 4 Prusy.

13. červenec

Vlaky dolů s proviantem a s pruským záložním mužstvem.

Farář obdržel od svého bratra v Hořicích tužkou psaný dopis, který přinesl cestující kramář z Navarova.

14. červenec

Pruské vlaky nahoru a dolů.

Říká se, že Prusové postoupili až na vzdálenost 6 hodin od Vídně

str. 323.

Po předcházejících deštích je dnes druhý krásný, jasný den. Sklizeň sena z úhorů.

15. červenec

Ráno velice silná bouřka, den velice hezký.

Časté, velice dlouhé vlaky nahoru a dolů.

V ranních hodinách na kostelním prostranství zdejší kramáři prodávali veřejně pruský tabák

Rozdělování cen zdejším pilným dětem za náboženství.

V 7 hod. večer přišlo sem od Kořenova na 60 prázdných dvouspřežních selských vozů bez vojenského doprovodu směrem na Hodkovice.

16. červenec

Vlaky nahoru se zraněnými, a s ukořistěnými děly, dolů s množstvím čerstvých pruských vojáků..

Služka od dobytka Františka Bortošová, která navštívila své rodiče v Děčíně, se vrátila a přinesla z českodubského děkanství několik novějších výtisků novin(první, které jsme za 3 týdny v Rychnově viděli.)

Včera tady procházející prušští formani stojí, jak se říká, u Jílového a rekvírují v Pelčíkovicích a Radoňovicích oves, seno a koně.

pag.446

17. červenec

Nové vlaky se zajatci a raněnými nahoru a s postupujícím vojskem dolů.

U Dlouhých Mostů měli být prušští formani, kteří chtěli rekvírovat seno z luk, vyhnání tkalci s hráběmi.

Farář Felger nechal najatými lidmi své úhory zorat-.

18. červenec

Vlaky se zraněnými, pruskými doplňujícími jednotkami a proviantem

Jablonecký p.vikář Miksch byl zde na návštěvě.

Je slyšet vzdálení dunění děl.

19. červenec

Na dnes připadající rychnovský jarmark se nekonal.

Byl pochován školní provizor Adam Mutter

20. červenec

Vlaky jako včera a předevčírem

Říká se, že Prusové došli do Brna.

21. červenec

Poprvé zase byly vidět v Rychnově Reichenberger Zeitung

Odpoledne vlak s mnohými pruskými muničními vozy.

Pruští poštovní zaměstnanci v Hodkovících našli už od jara údajně ztracené ve skutečnosti ale neexpedované hodkovické matriční duplikáty , a předali je příslušné faře.

str. 324

22. červenec

Ukořistěné kanony nahoru a pruské doplňující jednotky dolů vlakem

Říká se, že Bavorsko bylo u Kissingen Pruskem poraženo.

23. červenec

Vlaky s ukořistěnými kanony nahoru a s muničními kárami dolů.

Proslýchá se, že Prusové stojí u Floridsdorfu v nejbližším okolí Vídně.

24. července

Farní čeledím se s koni šťastně vrátil z Poisdorfu v Rakousku , ale bez vozu, který za, musel nechat, poté co 25 dní byl u Prusů jako příprěž

pag. 447

25. červenec

Dnes jako včera pruské vlaky se zajatci a raněnými . Naše školní děti dělají cupaninu. Strach z nových rekvizicí koní Čeledín z papírenského mlýna utekl večer s koňmi do Černé Studnice

26. červenec

Farní kůň ráno zpět z Dobré Vody.

Vlaky s ukořistěnými rakouskými kanony vzhůru, jiné s pruskými obléhacími děly dolů.

Hodkovický p. děkan P.Hofrichter byl zde na návštěvě, Hodkovice mají zase ubytováno asi 800 mužů, z nich 10 na faře.

27. červenec

; Stráž na viaduktu (2 zeměbranci od Bromberka) si vyprosili na faře snídani.

Mlat ve stodole na farním dvoře se opravuje.

Už týdný skoro denně déšť.

Mnoho vlaků nahoru s pruským vojskem, rakouskými ukořistěnými kanony a raněnými.

28. červenec

Prchající kontrolor krajské pokladny v Jičíně p. Joachym Strnad (bratr semilského děkana) byl zde na návštěvě při své cestě do Litoměřic

29. červenec

Farář Felger s p. Strnadem odpoledne na jablonecké posvícení.

30. červenec

Po celý den přšelo, Farář Felger s p. Strnadem do Č.Dubu, odkud p.Strnad jel do Č.Lípa poštovním vozem

Při návratu byl farář Felger v nebezpečí, že jeho kůň bude Prusy rekvírován

31. červenec

P. Fischer na návštěvě v Jeníšovicích a Turnově

Začátek rychnovské sklizně obilí

V Liberci a Turnově prodávají Prusové plesnivý chléb

str.325

Zdá se, že Prusové táhnou domů, neboť železnice dopravovala mnoho vojska ve směru na Liberec.

pag. 448

1. srpen

Ode dneška mělo začít dojednané příměří mezi Rakouskem a Pruskem

C..k.okresní starosta Jelen ,který utekl, se vrátil z okolí Pasova.

Celý den prší.

2. srpen

Poněkud jasněji. Pruské vojsko jede vlakem zpátky- Do Černé Studnice uschované truhly P. Ullmanna se vrátily.

3. srpen

Severovýchodní strana fary byla pokryta novými šindeli, Prusové se masově vracejí vlaky směrem na Liberec. , mezitím i vlak se čtyřmi lokomotivami a 44 vagony.

4. srpen

Po celý den přelo.

Pruský král s hlavním stanem jel tudy na Liberec ve vagonu ozdobeném květinami, Jiný vlak jel nahoru se 3 lokomotivami a 42 vagony s pruským vojskem a s raněnými.

5. srpen

Poměrně jasný den.

Pruští rekruti dolů vlakem

V důsledku války vypukla cholera. Několik rodin z Mladé Boleslavi prchá před ní na vozech do hor.

6. srpen

Slunečný den Sklizeň obilí v Rychnově v plném proudu. Do konce měsíce pruské vlaky sem a tam. Často je vidět ukořistěné předměty, jako nábytek, postele, kočáry a . přepravovat je vlakem do Pruska.

7. srpen

Dopis, datovaný 12. července od p. faráře Rösslera z Kraslic došel sem poštou.

8. srpen až 14. srpen

Nic zvláštního. Většinou deštivé dny

15. srpen

Hodkovický děkan P. Josef Hofrichter slaví svou sekundici, zatímco v jeho domě je ubytováno 5 mužů pruské domobrany

16. srpen

Rychnovský podučitel Klinger obdržel ustanovovací dekret jako učitel na soukromé škole v Penzingu u Vídně.

str. 326

pag. 449

17. srpen

Deštivý den . Navečer prouští dragouni jako ubytovatelé do Jablonce

18. srpen

Čilá vlaková doprava. Mnoho pruského vojska vlakem do Liberce.

19. srpen (neděle)

Dopoledne je vidět dlouhé kolony Prusů pochodujících na Záskalí.

Když šli lidé z hlavní mše, jelo z Hodkovic do Jablonce přes prostranství u kostela množství pruského dělostřelectva.

Ode dneška do 2. září dostaly Hodkovice posádku pomořanských pěšáků a dělostřelců.

20. srpen

Od dnešního večera až do rána museli na Rádle ubytovat 63 mužů ze všech druhů zbraní, kteří z lazaretů šli ke svým plukům-

21. srpen

Prusové, ubytování v Hodkovicích a Rychnově se navzájem navštěvují.

22., srpen

P. Fischer na návštěvě v Jablonci. Tam narazil na pruské vojsko, (400 mužů) které je tam od 19. Na jablonecké faře je ubytován hejtman od artilerie-

23. srpen

V Praze podepsána mírová smlouva mezi Rakouskem a Pruskem
Mnoho pruského vojska vlakem do Liberce.

24. srpen

Hodkovický děkan zde na návštěvě, vypravuje, že zase musel ubytovat 10 mužů a 3 koně..

25. srpen

Sklizeň ovsa. Přípravy na seté ozimů. Krásné počasí-

26. srpen

Rychnovský den pobožnosti. Farář Felger v Držkově slouží mši při tamním posvícení.
V Železném Brodě vypukla cholera

27. srpen

Ráno okolo 8 hodiny hodkovická pruská rota střelců má pochodové cvičení do Rychnova., utábořila se na cestě za farou naproti kostelní zdi. Po hodině se vrací zase do Hodkovic zpět.

28. srpen

Šumburský teolog Josef Eiselt je zde na návštěvě. Podučitel Klinger odchází na své působiště v Penzingu.

str. 327

pag. 450

Velký požár v Č. Dubu. Ulice od náměstí k horní bráně shořela-.V plamenech našel smrt jeden pruský voják.

29. srpen

Bouřka s trochou deště . Mnoho Prusů jede domů drahou-

30. srpen

Jedna pruská vojenská hudba šla tudy do Jablonce.
Do Olomouce uklizené lokomotivy a vagony Jiho-severoněmecké spojovací dráhy se vrátily zpět, mezi nimi jeden dlouhý trén do Liberce.

1. září

Domácí správa přebírá Liberecko-Pardubickou dráhu. Nový jízdní řád. Denně jen 2 vlaky nahoru a 2 dolů.

3.září

P. Fischer přinesl z Liberce zase rakouský šňupavý tabák.
Uvedení nového podučitele Josefa Wodičky v Pulečném.

8. září

Jeden sedlák z Černilova u Bělohradu , do jehož vozu byl zapřažen náš kůň (poté, co se rychnovský vůz rozbil) přišel do Rychnova a zjišťuje, že jeho vůz je Prusy ponechán v Rakousích.

18. září

Poslední prusí vojáci odtáhli z Čech.

28. září

Na svátek zde přítomný šumburský farář P. Josef Krupař dostal u stolu presentaci na faru ve Bzí.

2.říjen

Příjezd nového rychnovského podučitele Wenzela Weizdörfera , rodáka z Košťan u Teplic

12. říjen

Ve farnosti vypukla cholera. V Pulečném dnes 3 úmrtí na cholera.

13., říjen

Večer v 8. hod. shořel dům a stodola rádelského sedláka Philippa Schäffela.

15. říjen

Jablonecký kaplan P. Franz Gaudek přesídlil jako farní administrátor do Šumburka.

21. říjen

Před Prusy do Salzburka ukryté ostatky sv..Jana Nepomuckého byly dnes slavnostně z Vyšehradu předány pražskému dómu.

pag. 450

str. 327

Velký požár v Č. Dubu. Ulice od náměstí k horní bráně shořela-.V plamenech našel smrt jeden pruský voják.

29. srpen

Bouřka s trochou deště . Mnoho Prusů jede domů drahou-

30. srpen

Jedna pruská vojenská hudba šla tudy do Jablonce.

Do Olomouce uklizené lokomotivy a vagony Jiho-severoněmecké spojovací dráhy se vrátily zpět, mezi nimi jeden dlouhý trén do Liberce.

2. září

Domácí správa přebírá Liberecko-Pardubickou dráhu. Nový jízdní řád. Denně jen 2 vlaky nahoru a 2 dolů.

3.září

P. Fischer přinesl z Liberce zase rakouský šňupavý tabák.
Uvedení nového podučitele Josefa Wodičky v Pulečném.

8. září

Jeden sedlák z Černilova u Bělohradu , do jehož vozu byl zapřažen náš kůň (poté, co se rychnovský vůz rozbil) přišel do Rychnova a zjišťuje, že jeho vůz je Prusy ponechán v Rakousích.

18. září

Poslední pruští vojáci odtáhli z Čech.

28. září

Na svátek zde přítomný šumburský farář P. Josef Krupař dostal u stolu presentaci na faru ve Bzí.

2.říjen

Příjezd nového rychnovského podučitele Wenzela Weizdörfera , rodáka z Košťan u Teplic

12. říjen

Ve farnosti vypukla cholera. V Pulečném dnes 3 úmrtí na cholera.

13., říjen

Večer v 8. hod. shořel dům a stodola rádelského sedláka Philippa Schäffela.

15. říjen

Jablonecký kaplan P. Franz Gaudek přesídlil jako farní administrátor do Šumberka.

21. říjen

Před Prusy do Salzburka ukryté ostatky sv..Jana Nepomuckého byly dnes slavnostně z Vyšehradu předány pražskému dómu.

str. 328

V říjnu prodali dědicové p. Franze Römische panství Malá Skála velkoobchodnímu domu Johna B. Oppenheimera v Lipsku za 480 000 zl.

Ve druhé polovině října objížděl J.M. císař František Josef letošní válečná pole a 31. října přijel v 6. hod., večer za doprovodu ministra Belcrediho do nádherně vyzdobeného a osvětleného zámku Sychrov , kde Jeho jasnost kníže Kamill von Rohan mu představil shromážděné patronátní duchovenstvo . knížecí úředníky a lesní personál

..
Jeho majestát se ptal. duchovních, jak to bylo při pruské invasi a zda už byly vyplaceny poškozeným osobám válečné náhrady ze státního fondu?

Tohoto večera obdržel knížecí rada H.Janig rytířský kříž řádu Františka Josefa a těžce nemocný panský rada a patronátní komisař Čech dostal zlatý záslužný kříž s korunou.

Někteří z patronátních duchovních byli pozváni, aby na Sychrově přenocovali, a sice nedávno záslužným křížem vyznamenaný semilský jubilant , děkan a okr. vikář P.Josef Strnad, pak lomnický děkan Schalk,českodubský děkan Jesina, ruprechtický farář

Forman a rychnovský farář Felger. První, aby následujícího dne sloužil mši svatou, ostatní, aby mu asistovali.

Ráno v půl 8 hod. (1. listopadu) byl J.M. přítomen mši a bezprostředně poté odejel zvláštním vlakem na Hodkovice.

V 9. hod. dojel na rychnovské nádraží, vystoupil z vlaku udělal přehlídku v parádě nastoupených jabloneckých střelců, dal několik dotazů jabloneckému okresnímu starostovi Jelenovi

pag. 452

a rychnovskému kaplanovi P. Fischerovi (který zastupoval ze Sychrova se dosud nevrátivšího faráře) a odejel po zhruba čtvrt hodinovém pobytu zase do Liberce.

23. listopad

zemřel zdejší kantor Franz Rudlof

24. listopad

Od tohoto okamžiku přechází právo štolý z Rádla na rádelského učitele.

2. prosinec

umírá ve Svijanech J. Johann Čech, knížecí rohanský panský rada a patronátní komisař

11. prosinec

Napoleon III. stáhl své posádky, které od 14. července chránily Řím, takže věčné město bylo vydáno revoluci.

str. 329

Pruskou invazí v r. 1866 způsobené úředně schválené škody obnáší:

v Rychnově	4 241 zl
v Rádle	3 367 zl
v Pulečném	1 480 zl
dohromady	9 088 zl. k.m.

P o z n á m k a k r. 1360 na pag. 453

Mnichovohradištský klášter cisterciáků měl patronátní právo nejen v Rychnově ale i u jiných kostelů na své državě, jmenovitě v Mukařově, Hlavici, Březině, Mohelnici, Loukově a Jenišovicích atd.,

str. 330

pag.453

Malá kronika
rychnovské fary

1143

Miroslav, předek pánů z Vartenberka a Valdštejna . předává jim před 7. lety založenému cisterciáckému klášteru Sedlec jako dotaci mezi jiným Hodkovice (Liebenau) Viz Erben Reg. 103 a 104

1147

Heřman z Ralska mladší, nejvyšší komorník vévody Soběslava II a dědeček Beneše Heřmanova zakládá cisterciácký klášter (u Mnichova Hradiště) a povolává sem bratry z rok předtím založeného kláštera Plasy
Viz Frind, Kirchengeschichte , str. 296

1250

Zakládá Beneš z Vartenberka , purkrabí kladský, dominikánský klášter v Turnově ke cti Nanebevzetí P. Marie

Ve třináctém století byl pravděpodobně mnichovohradištskými cisterciáky v jejich lesích založena osada Rychnov a v následujícím století měla už faru.

1359

Krátce po tomto roce dostal řád cyriaků (Ordo de poenitentia beatorum martyrum-Křížovníci s rudým srdcem) patronát nad farním kostelem v Držkově a Jablonci

1360

Umírá mnichovohradištským cisterciáckým opatem dosazený rychnovský farář Jan (viz Libri confirm.l)

Rochlický farář Petr resignuje na své beneficium a vstupuje do českodubského kolegia Johanitů.

Po 18. říjnu instaluje farář z Vratislavic (nyní Maffersdorf vlevo od řeky Nisy) Hemlina, který na místo + faráře Petermana byl presentován Janem z Bibersteina

1361

V lednu přichází na místo + rychnovského faráře Jana jiný.

pag.454

Jan, syn Alberta ze Sebnice, kterého presentoval mnichovohradištský opat Wernherr a jenišovický farář ho instaloval. (Viz Libri conf., l)

Po smrti faráře ze Bzí Jana byl (18. ledna) tu farářem kněz Mauric ze Železného Brodu , kterého presentovaul Jarko ze Železného Brodu a železnobrodský farář instaloval

Farář Mikuláš resignoval na cyriackou faru v Držkově.Po resignaci jabloneckého faráře Šebestiána byl tam cyriacký kněz Leo, kterého presentoval cyriacký velkopřevor Albert, a farář z Vratislavic instaloval

str. 331

1363

umírá hodkovický farář Wenzeslaus . Na jeho místo přichází v srpnu Janem z Dražic a jeho synem presentovaný kněz Petrus ze Světlé, který byl do svého úřadu uveden letařovickým farářem .

1369

Mnichovohradištský opat obsazuje uvolněnou rychnovskou plebánií novým farářem (Viz Libri confirm.,)

1373

1374

totéž

1376

Hodkovice patří pánu z Biberštejna

1384

Fara v Rychnově neplatí žádný desátek , neboť je připojena k cisterciáckému klášteru , je obstarávána jen administrátorem. (Frind, Kirchengeschichte 1,229)

V tomto roce obsazuje velkopřevor johanitů uvolněnou faru v Loukovci viz L.Conf.)

1389

Rychnov dostal nového duchovního správce (Viz Libri conf.)

1393

7. května . Se souhlasem rytíře Ctibora z Vlastibořic byl směnou farář z Vlastibořic s dosavadním plebánem v Uihocan. Semilský farář ho instaloval. (viz L.C.)

1395

V dubnu nastupuje na místo v témže roce zesnulého faráře Cruxe jistý Martin z Turnova , který byl instalován jenišovickým farářem.

pag. 455

1415

6.. července Jan Hus v Kostnici upálen.

V tomto roce sestává českodubský konvent Johanitů z komtura, převora, hospodářského správce panství , domácího kazatele a jiných bratří.

1418

Mnichovohradištský cisterc. opat obsazuje uvolněnou rychnovskou plebánií novým farářem

1419

Krátce před vypuknutím husitských válek prodává Mnichovohradištský cisterciácký klášter farnost Rychnov a ves Rádlo včetně dvora ve Svinarech a 4. poddaných v Nudvojovicích Jindřichovi z Valdštejna –Vartenberka za 500 kop grošů českých

(Palacký, Archiv „1-517)

str. 332

1420

Orebité, vedení Hynkem Krušinou z Lichtenburka táhnou na Rumburk a rytíř Diviš z Miletínka , pak Jakub Kromesin z Březovic a Hartig z Rousínova před silně opevněný cisterciácký klášter u Mnichova Hradiště , vzali ho 30. dubna útokem , vyplundrovali ho , zavraždili mnichy , kteří neutekli a předali nakonec všechno plamenům

(Palacký, III, 2, 101)

Klášterní majetek vzali většinou páni z Valdštejna a Vartenberka do zástavy, král Vladislav II jim jí potvrdil s podmínkou, že jen opat z Mnichova Hradiště ji může vyplatit. (Listina v Dobnerových monumentech, 1,261)

1421

Pražský řádový dům cyriaků (v blízkosti dnešního kláštera milosrdných bratří) byl husity zničen

1423

husité zničili českodubskou komendu johanitů (Frind: III, p. 219)

Turnovský kněz Valentin a turnovský dominikán Jan Chrust byli zbaveni podezření z viklefismu (Viz akta consistorii Zitaviensis)

1424

turnovský dominikánský klášter husity z gruntu zničen, mniši za živa upáleni, jen klášterní kostel zůstal stát (Palacký III, 2,232)

1432

2. srpna byl hrad Frýdštejn., patřící Benešovi z Kovaně obležen spojenými orebity a tábory .po několika týdnech donucen k předání (Tomek, Děj. města Prahy, 4 sv., p.534)

1436

Hynek z Valdštejna si nechává králem Zikmundem potvrdit držení vesnic Rychnov s Rádlem a d. , které jeho předek Heinrich z Vartenberka krátce před vypuknutím husitských válek koupil od mnichovohradištského kláštera, (Palacký Archiv,1.517)

1468

4. července . Bitva u Turnova mezi Lužičany a přívrženci Jiřího z Poděbrad

1548

6. červenec pražská konsistoř pod obojí posílá žádost královskému hejtmanovi Torstovi v Č.Dubu, aby ověřil platnost testamentu + hodkovického faráře a turnovského měšťana Jana zda nejsou žádné překážky (Acta Consist., sub utraque I. pag. 226)

str. 333

1548

Jiří Loukovský, královský hejtman panství Rohozec hlásí král. komoře 23. července, že 45 osedlých měšťanů z Turnova a okolí prodalo své nemovitosti, a jako nepolepšitelní pikardi se vystěhovali ze země.,

1550

Tohoto roku se rychnovská farnost stala luteránskou. Několik zbývajících katolických rodin . jmenovitě z Dalešic a Klíčnova se přidržuje farnosti ve Bzí, která zůstává katolickou

1556

23. srpna Hanns von Oppersdorf, sv. pán z Dubu a Frýdštejna referuje komorním radům král českého , jak svého poddaného Georga Korbera, novokřtěnce, pro jeho bezpříkladný odpor nejprve v Č.Dubu uvěznil a pak odsoudil na 3 roky na galeje.

(Acta consist. pod jednou, p. 219)

1558

Ferdinand I. prodává Frýdlant, Seidenberg a Liberec Fridrichovi z Redernů

pag. 457

1573

V tomto roce je zmínka o vysvěcení několika kleriků cisterciáckého řádu v Mnichově Hradišti, které pražský arcibiskup Brus z Mohelnice za bolestí ze dny vykonal, jak se to v dokazuje v dopise opatovi, kde se říká: "Za bolestí z podagry přece v nebezpečí zdraví jsem je vysvětil." (Viz Misio ex cathol. 1571-1576, fol. 83 s datem v Praze, 14. února 1573) P.S. Kde měl své sídlo opat s kleriky, není zmíněno. V bývalém cisterciáckém klášteře v M. Hradišti sotva, ten byl ještě v ruinách a jeho majetek byl v držení jiných pánů./zde je dodatečně uvedeno „ve Zlaté Koruně“. Viz Šimák, Památky Mnichovohr."/

1579

páni z Redernů položili základní kámen k libereckému arciděkanскому kostelu

1611

Magistr Andreas Kröll, syn vazače z Míšně, je pastorem v Rychnově
Tímto datem začíná ještě existující nejstarší matrika oddaných z Rychnova.

1614

Začíná nejstarší rychnovská úmrtní matrika

Rychnovský kostelník Jakob Schlenz měl neštěstí při kácení v lese Ev. „Großbusch“

V této době stála ještě v Rychnově, stejně tak v Pulečném drtírna, která byla používána také jako chudobinec.

str. 334

1615

Pastor z Rochlic Onofrius Berstmann si vzal manželku z Rádla.

Hanns Kaspar Sieber jun. syn řídicího učitele z Rochlic byl zde oddán.

5. července oddával bzovský katol. farář Virell svatební pár z Pulečného.

1616

9. února svatba rychnovského řídicího učitele Bartoloměje Fritsche

1617

Umírá Anna Müllerová z Rádla, 4 ½ roku stará, neopatrností matky opařena horkou vodou

Umírá hladem 13 letý hoch z Pulečného

1618

Začátek 30. leté války

Začátkem února umřel v poli Christof Müller, vulgo Zahlbauer, 72 let starý

10. července umřela na faře Uršula, matka pastora Kröllla, 60 let stará, vdova po Andreasi Krölllovi, vazači a měšťanu v Míšni

pag. 458

4. dubna + vdova Dorotea Podušková v Pulečném, 105 let stará

1619

16. listopadu zemřel zdejší pastor M. Andreas Kroell, ženatý, 39 let starý, poté co 8 ½ roku byl v čele rychnovské farnosti a byl 21. listopadu pochován v kostele.

Od listopadu 1619 do dubna 1920 zde vypomáhali jablonecký pastor Sagitarius a pastor Zachrias Peterwitz z Dlouhých Mostů

1620

Na Jiřího byl M. Justus Becker pastorem v Rychnově.

10. července zemřelo zde dítě + pastora Kröllla

V tomto roce oddal pastor Becker jistého Johanna Schirrera (pravděpodobně z Valdštejna) {správně má být asi Schürera z Waldheimu} s nevěstou z Rádla.
8. listopadu bitva na Bílé hoře

1621

+ Mathäus , synek Matäuse Müllera z Rychnova, 2 ½ roku starý, utopil se ve vodě.
21. června:hrabě Jáchym Schlick majitel panství Svijany, s jinými vzbouřenci popraven na staroměstském náměstí v Praze
10. června + zde Jáchym Julius, 3 ½ roku starý synek + pastora Kröllla

1622

28. června oženil se pastor Becker s vdovou po svém předchůdci pastoru Kröllovi, jménem Katarina , a byl zde libereckým diakonem Melchiorem oddán.
str. 335
Albrecht z Valdštejna kupuje od král. fisku panství Frýdlant a Liberec za 150 000 zl.
V tomto roce bylo v rychnovské farnosti 31 křtů, 6 sňatků a 12 pohřbů

1623

Pastor Becker oddal Bartolomea Seidla , skláře z Huti /vitrarius in Laba/ s nevěstou z Rádla.
Na květnou neděli nechává pastor Becker křtít svého syna , jako kmotr je uváděn : Basilius Sartorius, pastor v Rýnovicích

pag. 459

19. května umírá Kateřina, pastorova manželka,. Při jejím pohřbu byl jeden z pohřebních proslovů a sice ten na faře, pronesen v češtině.

1624

Rychnovský pastor Justus Becker, stejně jako ostatní luteránští kazatelé, byl vypovězen ze země. Od té doby neměl Rychnov po 62 let vlastní faru, Církevní funkce vykonávalo těch několik kněží ze sousedství.

1627

21. října dosazuje Albrecht z Valdštejna s povolením pražského arcibiskupa dosavadního faráře v Javorníku (u Zhořelce) M.Adama Balthasara jako děkana do Č.Dubu.
Rychnovská farnost se stávala od té doby zase katolickou.

1631

Liberecký katolický farář Andreas Homaeus by protestanty zavražděn. Kurfiřtské Sasko plní Liberec a okolí.

1633

M. Martinus Cuculus se stává děkanem v Č.Dubu.

1634

25. února Albrecht z Valdštejna v Chebu zavražděn.
V červnu Liberec a okolí vyplněno Švédy a Sasy.
8. srpna daroval Ferdinand II hraběti Matyáši Gallasovi konfiskovaná panství Liberec a Frýdlant

1635

Hrabě Maxmilián z Valdštejna obdržel panství Svijany jako císařův dar

1636

Císař Ferdinand II. předává Chorvatovi, generálu Ludwigu von Isolani za prokázané válečné služby panství Český Dub s Frýdštejnem do vlastnictví

1639

Švédové vyplenili liberecký městský kostel

1641

Liberec opět vypleněn Švédy

str. 336

1643

V dubnu zaútočil švédský generál Torstenson přes Liberec na Turnov

1645

Krajina mnoho trpěla od Švédů.

1648

Konec 30. leté války, westfálský mír.

Rychnov byl filiálkou českodubského děkanství. / zde je dodatečně uvedeno“ to už byl od r. 1627“/

V tomto roce byl střední rychnovský zvon „ulit Donatem Schröterem za rádelského vrchního rychtáře Eliase Möllera, rychnovského místního rychtáře N-N. a českodubského děkana Martina (Cucula) de Grostitz“

Střední kostelní zvon v Samšíně (panství Vokšice) nese podle Schallera nápis:“ M.Martinus Cuculus de Crostitz, decanus dubensis { děkan dubský}“ vedle erbu pánů z Crosticz

1650

Jablonec čítá jen 26 domů

Hrabě Max Valdštejn zakládá v Turnově františkánský klášter

1652

znovuzřízení rochlické fary

1653

14. května vstupuje Regina, dcera Isolaniho, do kláštera sv. Jakuba ve Vídni a přináší panství Č.Dub. jako věno tomuto klášteru

1655

majitelem panství Svijany (k němuž patří Rychnov a Rádlo) je Karel Ferdinand Valdštejn

1656

29. ledna „poté co Matiaš Wavřich ze vsi Pulečný, Doroteu, dceru Martina Mahovskýho, která u jeho otce sloužila, přivedl do jiného stavu, která porodila dvě dcery a on se s ní měl oženit, on se s ní vyrovnal kvůli sňatku a dal jí 5 zl., pak máslo a jedno vědro. Protože oba měli s hořícími svícemi za trest stát před kostelem, když jim na prosbu to bylo prominuto, a dal vrchnosti 15 zl., totiž hotově 5 zl. na velikonoce 5 zl. a 5 zl. na vánoce. Dáno na zámku v Dubu „(Viz purkrechtní registra, uložená v děkanském archivu v Č.Dubu)

1657

Františkán P. Vitalis Hofrichter se stal děkanem v Č. Dubu. Františkánský kostel v Turnově byl dokončen

str. 337

1660

Do Č. Dubu přichází jako děkan františkán P. Schweiger

1663

Děkanem v Č. Dubu se stává P. Kozojedský ze Smidar

1669 – 1674

Jako českodubský děkan funguje Lužický Srb P. Martin Norbert Simon

1672

V Rychnově žije Hanns Kaspar Pilger, svou profesí felčar a ranhojič

1674

12. dubna určen nový českodubský děkan P. Johann Franz Tischler pro Č. Dub, Hodkovice, Osečnou, Letařovice, Dlouhé Mosty, Světlou a Rychnov

1677

14. února byl Wenzel Waabra {asi Vávra} v Pulečném při svatbě svého syna zastřelen neopatrností Melchiora Tischlera

1682

Znovuzřízení katolické fary v Hodkovicích. Prvním farářem byl Joh. Basilius Schneck. Od té doby byl Rychnov filiálkou Hodkovic

1683

Velký požár v Hodkovicích Shořel dřevěný farní kostel, radnice a 83 měšťanských domů

1686

Znovuzřízení vlastní fary v Rychnově. Prvním farářem byl P. Schossig
Dokončena stavba jabloneckého kostela

1687

Rychnovské kostelní jmění obnáší 253 zl.

1690

Vystavěl rytíř Lamott von Fintropp sychrovský zámek

1691

Hrabě Franz von Gallas zakládá františkánský klášter v Hejnicích

1694

Vyhořel českodubský farní kostel včetně děkanství, školy s 36 měšť. domů
31. května + Eliáš Seidl, mlynář v Dolním Rádle

1698

23. dubna vysvětil českodubský děkan nový kostel v Dlouhých Mostech
3. března uvedení františkánů do nového kláštera v Hejnicích
Hrabě Halvei postavil kapli v Jílovém

str338

1700

23. dubna byl v Rychnově pochován „Kaspar Müller, papírenský tovaryš z Dolního Rádla, svého věku 36 let, který žil zbožně, takže jeho pobožnost může být příkladem.“

pag. 462

Rýnovický starý dřevěný kostel byl za 20 zl prodán do Janova

1702

30.května + rychnovský kantor Christof Wenzel Jähne.
Zřízení mučednický sloup na Košovské cestě

1703

P. Hertelt, (pak farář v Rychnově) jako protokaplan do Rochlic

1704

Položen základní kámen k dnešnímu rychnovskému farnímu kostelu

1707

Byla dokončena jeho věž

1710

10. října nasazena věžní cibule.

v témže roce vysvětil nový kostel farář Schossig za asistence rochlického faráře Franze Dünnebiera a hodkovického faráře Christofa Gabinuse Weiße, , kterýžto měl i zasvěcovací řeč.

Dne 29. května umírá farář. Schossig a nachází místo posledního odpočinku ve františkánském klášteře v Turnově.

Jeho nástupcem je (jako 2. farář v Rychnově) P. Hertelt

1711

30. května zakládá rychnovský církevní patron hrabě Karel Ernest z Valdštejna zdejší farní pivní a obilní deputát

1712

Dokončena stavba rychnovského kostela.

Farář Hertelt opatřil pro zdejší kostel stříbrný kalich, a odešel 25. července jako farář do Vísky.

1.srpna přichází nový farář P. Vetter (v pořadí 3. farář)

Hostinský z Podolí u Svijan byl odsouzen, aby přispěl na stavbu rychnovského kostela 3 zl. 45 kr., neboť poskytl ubytování luteránským exulantům.

Stejně i svijanský hospodský Václav Žák, 1 zl. 45 kr. „, neboť na sv. sv. Vavřince porážel a jeho žena myla sudy“.

1713

Celkový počet duší v rychnovská farnosti obnáší 888.

Úmrtní rok českodubského děkana Tischlera

Vichřice udělala velké škody na čele a oknech nového kostela jakož i na nové hřbitovní zdi.
str. 339

1714

Starý dřevěný farní kostel byl zbourán a na místě dřívějšího hlavního oltáře byl osazen kříž
8. dubna byl vysvěcen sanktusový zvon, věnovaný rádelským vrchním rychtářem Davidem
Krausem 3. května byl pověšen d o nové sanktusové věžičky nového farního kostela.
Ve farnosti řadí neštovice

1715

5. června +Lavid {David }Franz Schmelzer z Michelsberka, papír. mistr u sv. Kříže dolní
Rádlo, 68 let stár, pravděpodobný zakladatel rádelského papír. mlýna
21. července v libereckém kostele spadla kamenná kruchta a zranila 20 osob.

1716

11 února odešel zdejší farář Vetter jako farář do Všeně.
Jeho nástupce P. Teuchert (nebo Teichmann) jako 4 rychnovský farář přijel do Rychnova
17. února, ale ještě téhož roku zemřel a 25. listopadu byl pochován pod kazatelnu ve farním
kostele. Farnímu kostelu zanechal dědictví 42 zl. 47 kr.
23. července Hanns Kudlatsch z Rychnova , 35 roků starý, byl v lese zabit stromem.

1717

Přišel P. Michálek, nar. v Praze, jako 5. farář do Rychnova.

1718

Kaspar Wenzl z Rádla zaplatil rychnovskému kostelu pokutu 35 zl.,neboť kradl a různé
špatné obchody začal dělat.

1719

P. Joh Thüringer, S.J. {jesuita} , toho času misionář v kraji boleslavském křtí zde rychnovské
dítě.

Benediktinský opat Koserovský u sv.Jana na ostrově světí zde 3. zvony =28. června
V prosinci + dcera Lavida Seidla z Rádla, 40 let stará, částečně na horeče, částečně
na zimnici

1720

Velká úmrtnost ve farnosti: 79 mrtvých , mezi nimi i 23. února zesnulý Abraham Hübner
z Rychnova ve stáří 102 let

pag. 464

1722

Vrchnostenský farní deputát byl redukován a při rychnovském farním kostela zřízena první
mešní nadace

1724

Elias Hübner opatřil pro Rádlo zvonek na „Zdravas“
Poškozený malý rychnovský zvonek s obrazem sv. Václava byl v Praze přelit a vysvěcen.
str. 340

1724

Z tohoto roku pochází nejstarší rychnovský kostelní inventář (viz kostelní účty tohoto roku)
+ bývalý rádelský vrchní rychtář a rychnovský církevní dobrodinec David Kraus ve stáří
78 let

1725

16. července byl položen základní kámen k rádelské kapli.
Z tohoto roku pochází nejstarší inventář rádelské kaple-(viz účty kaple tohoto roku)
P. Franz Lustig, S.J. toho času krajský misionář křtí zde v Pulečném dítě
Pověťtí způsobilo velké škody na oknech kostela. a fary.
Hraběnka Marie Margareta z Valdštejna koupila od hraběte Morzina statky Loukovec a Kurovodice a spojila je se svijanským panstvím

1726

7. října byla vysvěcena rádelská kaple
Listopad „upil se Wenzl Müller z Pulečného“

1729

Církevní patron hrabě z Valdštejna poctil tři faráře (z Libuně, Všeně a Rychnova), každému předal z Říma přinesený , svatým otcem posvěcený křížek z letošního (19. března) svatořečení sv. Jana Nepomuckého
N.B. Tento asi 10 palců velký kříž z tvrdého dřeva (bez podstavce na zavěšení , zadní strana obložena stříbrnou deskou , Kristova podoba z mosazi) ještě roku 1876 byl na faře , našel se dřívě v kabele pro nemocné, neboť podle nápisu na stříbrné destičce opravňoval rychnovského faráře aby nemocným na smrtelném loži (in articulo mortis) jím uděloval požehnání , s nímž byly spojeny všeobecné odpustky.

pag. 465

1729

Květen. Josef Maar, mistr zednický z Rychnova , měl nehodu při stavbě kostela v Českém Jablonci (u Kuřívod), spadl totiž z lešení a byl mrtev přinesen do Rychnova.
Byla dokončena stavba kostela v Hejnicích
Farář Michálek daroval farnímu kostelu stříbrný kalich, který byl ještě v r. 1876 používán.

1730

Rychnov dostal prvního kaplana v osobě P. Willenbergera.
Liberecká fara povýšena na děkanství
Pražský světící biskup Daniel Josef von Mayern světlí oltářní kámen = 5. srpna, určený pro rychnovský oltář
10. prosince se konala první mše svatá v rádelské kapli a sice u oltáře, který dřívě stál v dřevěném rychnovském kostele.

1731

Nový „pěvecký kůr“ (hudební kůr) byl zbudován ve farním kostele.
str. 341

1732

Dokončena stavba nové hřbitovní zdi
Zřízení fary ve Smržovce

1733

Postavena kostnice na novém hřbitově v Rychnově

1734

Vysvěcení nového hřbitova u nového kostela = 6.ledna

NB: Od tohoto roku až do r. 1830 bylo pohřbíváno na obou hřbitovech, starém i novém podle přání

1736

23. listopadu vysvětil pražský světící biskup hrabě Špork oltářní kámen pro boční oltář v lodi rychnovského farního kostela určený pro epištolní stranu.

1736 a 1737

Vypomáhá františkán P. Viktorin Došek

1737

Zřízení sousední fary v Jablonci

1738

Poškozený rychnovský velký zvon byl za podpory kostelního patrona hraběte Frant. Josefa Valdštejna přelit v Praze Valentinem Lissiakem

Pražský světící biskup hrabě Špork světil nový rychnovský kámen na hlavní oltář

pag. 466

1739

29. března + zdejší farář Michálek a byl pochován v kostele před hlavním oltářem na evangelijní straně.

Dne 8. května přišel nový farář P. Kostial (v pořadí 6.).

Kaplan Willenberger odchází, na jeho místo nastupuje P. Schwarz(syn českodubského vrchnost. úředníka)

Mezi halou sv. Anny a sakristií se vybuodovala kůlna na uchování oltářů Božího Těla.

1740

4. května přesídlil farář Kostial jako farář do Týna u Rovenska.

10. května přichází jako 7. farář do Rychnova P. Franz Josef Rossmeisl

Zřízení první mešní nadace pro rádelskou kapli

Frant. Josef hrabě Valdštejn kupuje od rytíře Lamotta z Fintroppu panství Sychrov a Albrechtice a spojuje je se svijanským panstvím.

1741

Rádelská obec zřizuje sochu sv. Františka Xaverského (stojící u Rossmeisla u vchodu do kaple

str. 342

1741 a 1742

První slezské války, zdejší krajina hodně od Prusů trpěla.

1742

Od konce května do konce června ležel v Liberci pluk Anhaltsko-Dessavský

27. července ve věku 71 let zesnulá manželka Eliáše Hübnera, jménem Marie (spoluzakladatelka kaple) byla pohřbena v rádelské kapli na evangelijní straně u hlavního oltáře.

1743

Velká úmrtnost ve farnosti, v tomto roce zemřelo 100 lidí

+ v Rychnově Regina Hübnerová, přísežná porodní bába

10. února zde pokřtil dítě z Kopaniny františkán P. Cecilianus Graas.

1744

26. dubna první bolestný svátek v Liberci a

1745. za 2. slezské války je krajina opět navštívena Prusy

1745

V únoru polský regiment ubytován ve zdejších farnosti

29. červenec . Domácí křtiny v Rychnově

pag. 467

5. září rochlický kaplan P. Johann Leopold Rossmeisl (budoucí farář v Rychnově) Prusy jako rukojmí odveden do Liberce

1746

Zvětšení rádelské kaple

1747

Opatřena nová cínová křtitelnice

1749

Dne 1. června zamřel ve věku 78 let Elias Hübner“ který rádelskou kapli z vlastních prostředků postavil, 1746 zvětšil , nadal dvě mše svaté v roce , pohřben 4. června v presbyteriu kaple , pochován na epištolní straně.“

1750

Jubilejní rok lidové misie v Liberci

Josef Wenzl z Rádla , 21 let stár byl zabit koněm.

Kočí Josef Gottfried Lang z Rádla onemocněl na cestě a zemřel v Horní Dyji na Moravě

1751

V Rychnově nechává Švýcart jménem Franz Wittenbauer z Waldkirchen v kantonu St.Gallen pokřtít dítě

str. 343

1752

26. března vysvětil pražský arcibiskup Manderscheid oltářní kámen k oltáři Panny Marie Pomocné, který v presbyteriu farního kostela (naproti sakristii) nechal na vlastní náklad postavit zdejší kaplan P. Schwarz

1753

Podle kostelních účtů, tohoto roku se poprvé vyskytuje v příjmech poplatek z krámů na prostranství u kostela, vybíraný od prodejců na svátek sv. Václava

1754

Konalo se první sčítání lidu. Počet duší podle něj obnášel ve zdejší farnosti 2335.

8. října oddal P. Rossmeisl svého bratra Jana Josefa s Klárou Wenzlovou z Rádla.

1755

Farářův bratr P. Jan Leopold Rossmeisl se zde stal mladším kaplanem.

Z tohoto roku pocházejí obě zповědnice z dubového dřeva

29. října nechal v Rádle oddaný bratr faráře Jan Josef

Rossmeisl pokřtít své prvorozené dítě jménem Barbara Maria Dorothea Elisabeth., přičemž bylo účastno mnoho vznešených kmotrů ze Svijan, Hrubé Skály, Boleslavi, Bělé pod Bezdězem. a Kláštera.

1756

Začátek sedmileté války

16. ledna + Ignác Edenberger z Insingen ve Würtensbersku. konvertita, 66 let starý, byl čtyři roky chirurgem v Rádle.

22. srpna kázal farář Rossmeisl při vysvěcení libereckého Křížového kostela.

1757

Prusové jsou zase tady,

28. března pohřeb furýra Franze Antona Kolbe-ho ze zde dislokovaného pluku Lichtenštejn Mezi 102 dětmi, narozenými ve farnosti se nachází i jedno nemanželské dítě.

V kostelních účtech tohoto roku se vyskytuje tato položka:“24 krejcarů za zřízení kostelní pokladničky , kterou Prusové zničili“.

1758

+ Eliáš Hübner, ranhojič v Rádle.

17- ledna umírá zdejší hlavní kaplan P.. Schwarz, kostelu odkázal malou stříbrnou, pozlacenou , drahými kameny posázenou monstranci, která je ještě v užívání.

N.B.:Tato monstrance, v níž se přenášela svátost k umírajícím, byla později po vložení relikvie plachetky P. Marie užívána jako pacifikál a o mariánských svátcích podávána k políbení.

str. 344

Dne 28. února + v Bělé pod Bezdězem rádelský rodák P. Josef Wenzl, kaplan tamtéž. Jeho tělo bylo převezeno do Rádla, odtud do rychnovského farního kostela , kde bylo pohřbeno pod křtitelnicí v presbyteři. Jeho náhrobní kámen byl při předláždění kostela vyzdvižen, a nyní je nejvyšším schodem u vchodu do předsíně u sakristie.

1757

Dne 25. dubna byl v Rychnově pohřben jeden obyvatel Pelíkovíc, poněvadž do Hodkovic nebyl přístup kvůli vpádu Prusů.

1759

Únor: ubytování pluku Pallavicini

Maria Elisabeta , matka faráře Rossmeisla zamřela 26. července ve věku 74 let a byla pohřbena v rychnovském farním kostele.

1760

Březen: ubytování pluku Kalkreutter (c.k. kyrysníci)

Jeřmanický kostel byl postaven a zřízena šumburská lokalie

1761

Konalo se nové sčítání , zároveň sčítání domů. V obci Rychnově se napočítalo 164 domů.

Dne 7. června + na rychnovské faře farářův otec Jan Kašpar Rossmeisl, šichtmistr v horním městě Kraslicích, a byl pohřben ve zdejším kostele.

Krupobití udělalo na oknech kostela a fary škodu za dohromady za 29 zl. 14 kr.

Dne 29. června: slavný doktor Kittel (Josef) ze Šumberka byl zde kmotrem při křtu dítěte Josefa Rossmeisla v Rádle.

Hrabě Emanuel Filibert z Valdštejna převzal správu panství Svijany.

Dne 6. září měl farář František Josef Rossmeisl slavnostní kázání při vysvěcené libereckého křížového kostela.

Dne 11. září vizitoval a biřmoval v Rychnově pražský světící biskup Kaiser. Biřmovanců bylo 753.

Kmotrem zde byl Johann Kittel, absolvovaný student historie původem z Kokonína.

1762

V říjnu ubytování dragouni pluku Prinze Evžena.

1763

Mír v Hubertsburgu. Konec 7. leté války..

Znovu obnovena fara ve Světlé.

1764

Zřízena fara ve Vratislavicích

Dne 9. října svatba na rychnovské faře:farářova neteř Juliana Stowasserová z Kraslic si vzala rychnovského mlynáře Antona Preisslera.

Dne 28. října hodkovický farář Noe Natali vysvětil jeřmanický kostel.

str. 345

pag. 470

1766

Položení základního kamene k novému kostelu ve Smržovce.

Byla postavena nová rychnovská škola (v dolní vsi č. 118)

15. listopadu + roz. Stowasserová(neteř faráře Rossmeisla), manželka rychnovského mlynáře Antona Preisslera a byla pohřbena uprostřed kostela.. Její náhrobní kámen byl při předláždění kostela vyzdvižen a tvoří nejvyšší stupeň k hale sv. Anny.

1767

28. října vyhořena farní stodola a stáj.

1768

Farář Frant. Josef Rossmeisl se stal arcibiskupským okresním vikářem.

Farní kostel dostal nové varhany

V říjnu + 5. měsíční dítě Josefa Rossmeisla z Rádla a bylo pochováno v kostele.

1769

Ve farnosti ubytován pluk Naundorf.

Postavena kaple sv. Jana Křtitele nad Železným Brodem

1770

V měsíci červnu drželi otcové jesuité po 8 dní lidovou misii v Rychnově. Misijní kříž vysvětil okr. vikář P. Rossmeisl.

1771

Konalo se první číslování domů. Podle něj čítá Rychnov 172 domů, Rádlo 136, Pulečný 63, DobráVoda-Kokonín 17, Svatý Kříž 5 domů

V důsledku neúrody vládne dražota(strych žita stojí 16 stříbrných zlatek), hlad a velká úmrtnost, v tomto roce bylo 129 pohřbů

10. září + farář a zároveň okr. vikář P. Franz Rossmeisl, byl pochován v kostele pod kazatelnou.

P. Jan Leopold Rossmeisl, dosavadní zdejší kaplan byl následníkem svého bratra jako 8 rychnovský farář

P. Münster přišel jako kaplan.

1772

Nouze mezi lidem trvá dále, a byla ještě zhoršena pádem dobytka. Počet úmrtí ve farnosti dosáhl počtu 288.

27. března + farář Jan Leopold Rossmeisl a byl pochován v kostele vedle svého bratra.

pag. 471

10. dubna přišel P. Lissner jako 9. farář do Rychnova.

15. září + rádelský papír. mlynář Tobias Schütz

1773

Krupobití způsobilo v okolí veliké škody.

1774

Farář Lissner zakládá první farní pamětní knihu.

27. srpna se konala první společná bohoslužba nově zde zřízeného Svátostného bratrstva (První rychnovská pobožnost)

str. 346

Definitor kapucínského řádu P. Liborius (bratr ++ zdejších farářů Rossmeislů) oddal zde svou neteř z Rádla s rádelským řezníkem Josefem Hübnerem

1775

Selská rebelie

25. březen: Bzovský farář P. Karel Anders byl selskými rebely vyplundrován a bylo s ním zle nakládáno.

26. března chránili rychnovští svého faráře Lissnera proti selským rebelům

V kostelních účtech z tohoto roku je poprvé vlastní jmění farního kostela odlišeno od nadačního kapitálu.

1776

+ na faře vdova Eva, matka zdejšího kaplana P. Münstera = 25. srpna

1778

Pruské rejdění (bavorská následnická válka)

Četná vojenská ubytování ve farnosti :Kordonisté, regiment Gemmingen, v Rádle Wurmsovi husaři, mezitím polní kaplani Gervasius Hehm, Franz Kostka, Adrian Schmied.

26. června provádí císař Josef II rekognoskaci. na Kaisersteinu u Milířů.

Prusové leží v liberecké krajině

Farář Lissner vystavěl ve farním kostele postranní kůry

Poškozené zdejší kostelní věže byly opraveny sekerníkem Hannsem Haberlandem

pag.472

1778

Zřízení sochy sv.Jana Nepomuckého u rádelského mlýna mlynářem Gürtlerem.

Zákupský kapucín P. Nemesius Lobendaviensis byl zde na výpomoci.

1779

27. března: P. Ignaz Kittel, kaplan ve Smržovce, pohřbil zde 27 letou Barbaru, dceru Josefa Rossmeisla z Rádlu.

1780

P. Josef Peukert (rychnovský rodák), se stal zde mladším kaplanem.
Sochu sv. Jana Nepomuckého, kterou postavil Josef Preissler z čp. 38 u nynější rychnovské školy vysvětil farář Lissner.
Bylo opatřeno 8 kamenných žlabů do farní stáje
30. listopadu nechal Franz Hübner z Rychnova pokřtít trojčata

1781

Ve farnosti je veliká úmrtnost. V tomto roce bylo 206 úmrtí
Byl dokončen farní kostel ve Smržovce

1782

Rychnovský hlavní oltář byl renovován
Šumburská lokálie povýšena na faru
str. 347

1792

21. června vizitoval zde litoměřický biskup Schulstein
Farář Münster byl přeložen na faru ve Všeni
Začátkem srpna přišel nový farář P. Erdmann (11. v řadě rychnovských farářů)
Hrabě Josef z Valdštejna nastoupil jako patron kostela.

1794

Opravena rychnovská kostelní věž, poškozená bouří.

pag. 474

1795

Dobrodinci opatřili pro zdejší farní kostel nový hlavní oltář, který stál 250 zl.

1796

Ve farnosti řadí neštovice.
Místnost pro čeled' na faře byla sklenuta, horní farářova místnost přestavěna a záchod z horní zadní místnosti přeložen ven.
P. Servacius Kosak, kooperátor v Šumberku, oddal zde záskalského Franze Glasera s Klarou, dcerou rádelského výrobce papíru Josefa Schütze.

1797

Počet duší ve farnosti obnáší 4227.

1798

Farní kostel byl vydlážděn místo dosavadních cihel deskami z pískovce.
Rychnovský kaplan P. Peukert odešel do Svijan jako zámecký kaplan.
Zřízení zdejší farní kooperatury. Prvním kooperátorem byl zde P. Walter.
Farář Erdmann dostal děkanství v Duchcově.
Po něm následoval P. Wunner jako 12. farář rychnovský. (13. října).
P. Basler sem přišel jako kaplan.

1799

Postavení kaple na Milířích

1800

P. Basler dostal jinou stanici. Jeho nástupcem se stal (jako kaplan v Rychnově) P. Greundl.

1801

21. února + ve věku 79 let Josef Rossmeisl, Wappenschneider { řezač štítů? }, hostinský a hospodář, bývalý vrchní rychtář v Rádle, (bratr rychnovského faráře Rossmeisla).

9. září zde byl pohřben za doprovodu faráře Wunnera bleskem zabitý husar Valentin Szöllössy z regimentu Plankenstein, reformovaného náboženství.

Rychnovský rychtář Josef Maschke opatřil nové dalmatiky z vlněné látky s bílými okraji z drátu (užívány ještě roku 1876)

str. 349

1802

11. května + farář Wunner, a byl pochován poblíž kostela u vchodu do sakristie (jeho náhrobní kámen nechal farář Felger zazdít do zdi nové sakristie)

15. září přesídlil sem nový farář. P. Stowasser (13. v řadě rychnovských farářů), dosud lokalista v Jablonci.(Gablonec)

Rychnovský kooperátor P. Walter se stal lokalistou v Jablonci (Gablonec)

Stavitel varhan Rusch z Litoměřic zhotovil pro Rychnov nové kostelní varhany za 780 zl.(Jsou to ty ještě existující)

Od listopadu 1802 do března 1803 jsou ve farnosti neštovice.

1803

Velká úmrtnost. V tomto roce bylo ve farnosti 186 úmrtí.

11. července v Hodkovicích biřmoval litoměřický biskup Chlumčanský 1440 osob ze zdejší farnosti

13. července : biskup Chlumčanský udělil alumnovi Neuberovi (budoucímu faráři v Rychnově) v českodubském děkanském kostele jáhenské svěcení.

13. srpna vysvětil farář Stowasser sochu sv. Jana Nepomuckého na pulečenském mostě.

Kaplan P. Greundl byl odvolán. Na jeho místo přišel P. Tischler z Jeníšovic.

1804

3. ledna oslavil jeníšovický vikář P. Chaloupka svou sekundici.

Aby se mohly zaplatit nové varhany, nechal farář Stowasser na postranních kůrech a všude, kde v kostele bylo ještě místo, zhotovil sedadla a prodával je částečně na doživotí, částečně dědičně.

Místo trabálního kříže na starém hřbitově byl pořízen železný kříž na kamenném podstavci. Tento kříž, tak jako nový kříž u č. 30, vysvětil farář Stowasser v tomto roce.

Obyvatelům Pulečného věnoval farář Stowasser Ave-zvon, který se poprvé rozezněl 2. srpna.

1805

Vládne dražota. (strych žita stojí 52 zl.) a následkem toho i hladomor a nemoci, takže dva rychnovští lékaři měli pořád co dělat.

Na faře byla dvě noční vloupání.

pag. 476

29. březen Manželka krejčího Marie Anna Klingerová z Rychnova č. 265(staré) byla synem rychnovského kováře Ebelem v Plánském, lese zavražděna a oloupena.

16. července pršely jedlé kořeny rostlin, podobné zrní, farář Stowasser jich zachoval několik v krabičce a uchoval na památku ve farním archivu.

Kaplan P. Tischler obdržel jinou stanici. Od té doby až do r. 1807 neměl farář Stowasser žádného duchovního spolupracovníka.

str. 350

1806

Epidemie ve farnosti trvá. V tomto roce bylo 205 úmrtí.

8. dubna velký požár v Hodkovicích vyhořela radnice a 152 měšťanských domů..

Franz Klinger, zřídil na místě, kde byla jeho žena zavražděna, kovový kříž na kamenném podstavci, rovněž farář Stowasser zřídil železný kříž na zděném podstavci mezi farními a kostelními pozemky na kokonínské cestě, kde zasadil dvě lípy.

1807

Drahota a nouze mezi lidmi trvá dál. K tomu přistupují vysoké daně, způsobené francouzskými válkami.

Počet v tomto roce zemřelých je 152

Rychnovské kostelní stříbro (monstrance a dva kalichy) bylo repuncováno., za což musel kostel zaplatit 39 zl.54 kr.

V Rychnově je 310 domů, v Rádle 235.

Bývalý zdejší kooperátor P. Walter + jako lokalista v Jablonci (Gablonec)

31. srpna byl Franz Lang z Rychnova (budoucí děkan v Hrádku) vysvěcen na kněze.

6., září farář Stowasser zřídil před kostelem nový misijní kříž místo starého.

Přišel sem P. Kluppak jako kaplan.

1808

Mezi dětmi řadí úplavice.

Jablonec povýšen na městys a Hodkovice na město.

Josef Lang zřizuje na rádelském kostelním prostranství kamenný kříž.

pag. 477

10. června .Litoměřický biskup Chlumčanský biřmuje v Jenišovicích 382 biřmovanců ze zdejší farnosti.

8. května zde slavil nově vysvěcený kněz P. Ignaz Masopust z Pulečného svou primici..

Svatý Kříž byl oddělen od Rádla, a obdržel vlastní čísla domů.

1809

Farář Stowasser opatřil za pomoci dobrodinců novou křížovou cestu pro farní kostel. Byla zhotovena rychnovským malířem jménem Schäfer a 27. září byla postavena.

P. Bergmann přišel do Rychnova jako mladší kaplan.

1810

Farní obvod čítá 4589 duší.

9. dubna bylo rychnovské kostelní stříbro dodáno c.k. mincovnímu úřadu.- Místo odevzdané stříbrné monstrance se opatřila nynější měděná, která stála 391 zl.

Jablonecký hřbitov byl přemístěn mimo obec.

Farář Stowasser nechal u rychnovského malíře Schäfera namalovat dva velké oltářní obrazy (představující sv. Jan z Nepomuku a umírajícího sv. Josefa) a dva menší (představující sv. Antonína Paduánského a sv. matku Annu). Byly určeny pro dva nové postranní oltáře, které zamýšlel farář Stowasser zříditi.

str. 351

1811

15. března byl prohlášen finanční patent.

Farář Stowasser dostal děkanství v Duchcově a přesídlil tam 26. června.

Lokalista z Hrubé Skály, P. Neubner se stal 14. farářem v Rychnově.
Kaplan P. Bergmann odešel jako kaplan do Libčevsi.
Vrkošlavická kaple byla rozšířena.
25. července skončily už žně.
Farní matrika se poprvé zmiňuje o rychnovském malíři jménem Josef Peukert.

1812

Litoměřický biskup Chlumčanský biřmoval v Jablonci 209 rychnovských farníků.
Strych žita stojí 100 zl. v bankocetlích

pag. 478

Farní kostel dostal darem skleněný lustr.
Kaplan Kluppak odešel jako kooperátor do Peterswaldu
Jeho nástupcem se stal P. Luštinec.

1813

7. března bouřka zpusťovala kostel a faru.
6. července + bývalý rychnovský farář P. Münster jako farář ve Všeni ve věku 73 let.
19. srpna císař Napoleon v Jablonném.
20. srpna retirada {ústup} neupergského sboru přes Rádlo a Rychnov do Šumburka, zatímco téhož dne Francouzi vpochovali do Liberce.
22. srpna výzva k zeměbraně v Rychnově a Pulečném.
23. srpna zřízení zeměbrany odvoláno.
25. srpna rychnovská obe obdržela za prokázanou dobrou vůli od generála Neuperga z polního ležení u Hodkovic pochvalný dekret.
Dne 8. prosince se stal P. Schmalfuss kaplanem v Rychnově

1814

8. ledna přesídlil farář Neubner jako farář do Všeni. Po něm administroval rychnovskou faru P. Luštinec, až do poloviny srpna,
17. března + kostelní patron hrabě Karel Josef Waldštejn . Jeho nástupcem se stal hrabě Frant. Adam z Valdštejna.
Kostelní zahrada u školy byla přenechána Josefu Maschke-mu.
16. srpna dorazil nový (15.) farář , P. Weinhuber.

1815

29. prosince + rychnovský kantor a učitel Franz Ignaz Kraus ve věku 44 let

1816

Jan Paul Čumpelík (předtím v Turnově) se stal kantorem a učitelem v Rychnově.
str. 352

1817

Farář Weinhuber uzavřel s rádelskými dohodu, podle níž za úhradu cestovného, bude rychnovské duchovenstvo konat v neděli a svátcích v rádelské kapli bohoslužby.

1818

29. června přes neschválení farářem Ultschem se konala na jablonecké faře první protestantská bohoslužba.

pag. 479

1819

19. května + 102 let stará žebračka , vdova Julie Starková z Rychnova.

1820

Farnost čítá 4520 duší

14. května + farář Weinhuber a byl pochován pod oknem v sakristii . Při tomto pohřbu byl mezi jiným duchovenstvem přítomen i zcela mladý kaplan z Turnova, který zde za 44 letech uděloval svátost oltární a biřmování.- byl to pozdější pražský světící biskup Petr Krejčí. Náhrobek faráře Weinhubera nechal jeho nástupce farář Felger vložit do zdi nové sakristie.

Dne 10. srpna přišel nový (16.) farář P. Franz Neuber (předtím farář v Jablonci (Gablonec) {u Mimone} a téhož dne přesídlil zdejší kaplan P.Luštinec jako administrátor do Jablonce (Gablonec).

27. srpna + přes 90 let starý okresní vikář a jenišovický farář P. Chaloupka

Dne 1.září koupil kníže Karel Rohan panství Svijany, a 7-. září bylo novému patronovi představeno duchovenstvo na zámku v Sychrově.

1821

Dne 25. dubna se našlo ve zdejší márnici mrtvé novorozeně, uložené v krabici.

26. května litoměřický biskup Hurdálek biřmuje v Jablonci několik rychnovských farníků.

Na farním dvoře postavena nová dřevěná kůlna. .

Zdejší kaplan Schmalfuss se stal kaplanem v Horním Jiřetíně. Na jeho místo přišel novosvěcenec P. Josef Buryanek , zde od 1. října.

1823

27. května + bývalý rychnovský kostelní patron hrabě Franz Adam z Valdštejna

Novosvěcenec P. Hujer se zde stal mladším kaplanem.

1825

20- ledna + rychnovský učitel a kantor Joh. Paul Čumpelík, stár 44 let, a byl jabloneckým farářem P. Adalbertem Korábem zde pohřben. Jeho nástupcem se stal dosavadní rychnovský školní pomocník Franz Rudlof, poté co se oženil s vdovou po svém předchůdci. Byla postavena druhá učebna z kamene.

K novému mariánskému kostelu v Turnově byl položen základní kámen.

str. 353

pag . 480

1825

28. června vyhořel dům č. 123 v Rychnově, zapálený bleskem

31. prosince přesídlil zdejší kaplan P. Hujer na jinou stanici.

1826

Přišel nový kaplan, novosvěcenec Riedel

10. září + bývalý rychnovský farář P. Neubner jako farář ve Všeni.

1827

+ bývalý zdejší kaplan P. Kluppak jako farář v Bílé

27. července .Johan Müller z Marklissa, protestant, obyvatel Dobré Vody č. 114, na smrtelné posteli složil katolické vyznání víry.

Kaplan P. Riedl odešel , na jeho místo přišel P. Pohl.

1828

Drahota a nezaměstnanost

21. dubna + Leopold Hofrichter, krejčí v Rychnově č. 112, stár 67 let, otec budoucího hodkovického děkana P. Josefa Hofrichtera .

Kaplan P.Pohl dostal jinou stanici, jeho nástupcem je novosvěcenec P. Stransky

1829

Ve farnosti řadí spalničky.

19. ledna +pulečenský učitel Franz Storch, stár 24 let.

25. dubna + Josef Benedikt Schütz, výrobce papíru v Rádle, ve věku 80.let

17. června + v Duchcově bývalý rychnovský farář P. Stowasser.

Rádelská věž znovu postavena a 30. září opatřena druhým zvonem, vysvěceným pražským světícím biskupem Pištěkem.

Kaplan P. Stranský obdržel jinou stanici, na jeho místo přišel P. Seliger

1830

Počet duší ve farnosti obnáší 5126.

Od tohoto roku se už nepohřbívá na starém hřbitově, přesněji od května 1833

24. dubna + Johann Schaeffel, zakladatel rychnovské výroby dóz , ve věku 80 let.

13. května litoměřický biskup Milde zde provádí kanonickou vizitaci a biřmuje 799 osob zdejší farnosti.

Kaplan Buryanek jde jako kaplan do Všeně. Jeho nástupcem je P. Eisert, ale ještě během roku byl přeložen jinam.

pag. 481

1831

5. května blesk zapálil jenišovickou věž

8. června + v Rádle č. 30 Peter Surmin, bývalý ruský vojenský lékař, 65 let stár

Vdova Marie Anna Maschke z Rychnova zřídila tzv. Schwarzbauerův kříž na cestě do Háje /Haine/.

Kníže Karel Rohan koupil panství Malý Rohozec za 20 000 zl. a Jílové za 60 000 zl.

str. 354

1831

Kaplan P. Seliger se stal zámeckým kaplanem na Sychrově, na jeho místo přichází novosvěcenec P. Horna

1832

Poprvé se vyskytuje ve farnosti cholera, vyžádala si ale jen málo obětí

1833

Dne 1. ledna + budovatel lázní na Dobré Vodě , ranhojič Johann Laska

19. května velké slavnosti v Rádle. nové věžní hodiny uvedeny v chod, a v Praze dne 5. března vysvěcený 3. rádelský zvon (Maria) se poprvé rozezněl.

Princové Kamil a Benjamin Rohanové byli odoptováni knížetem Ludvíkem Rohanem.

Kaplan P. Horna přeložen do Ruprechtic. Místo něj přišel novosvěcenec P. Franz Ullrich z Hodkovic.

24. prosince spadl při rozsvěcování svíček tzv. pulečenský skleněný lustr ve farním kostele.

1834

Na velikonoce , po provedené opravě, je lustr opět používán-

1835

28. ledna + býv. rychnovský kaplan P.Peukert jako zámecký kaplan ve Svijanech.

Jako kaplan přichází P. Kalligari.

8. října vysvětil litoměřický biskup Hille oltářní kámen pro nový rádelský postranní oltář Bolestné matky Boží

1836

13. ledna + v Sychrově kníže Ludvík Rohan, a 24. dubna jeho straší bratr, vládnoucí kníže Karel.

1837

17. dubna přebírá kněžna Berta Rohanová patronát nad rádelskou školou
Kaplan P. Anton Kalligari se stal lokalistou v Březině. Po něm zde byl delší dobu na výpomoc turnovský františkán P. Calasantius Leidl.

pag. 482

Po něm zde byl kaplanem Wilibald Tataun.

28. srpna služební jubileum rádelského učitele Krause.

1838

Opatřeny 4 obrazy k Božímu Tělu, představující 4 evangelisty. Maloval je rychnovský malíř Ignaz Müller.

Zřízena fara v Tanvaldě.

Kníže Kamil Rohan kupuje panství Český Dub dne 6. srpna za 512 200 zl. k.m.

9. srpna shořely lázně na Dobré Vodě.

20. října vysvěcení protestantské modlitebny v Jablonci.

Kaplan Tataun odchází. Jeho místo dostal dosavadní nymburský kaplan P. Neswadba
str. 355

1839

17. ledna došlo v noci ke vloupání do fary, přičemž farář Neuber utrpěl velkou škodu.

23. března + jubilující první rádelský učitel Augustin Kraus ve věku 76 let.

Pomocí sbírek byly opatřeny rychnovské věžní hodiny. Stály 781 zl. 40 kr. v.m.

Stavba školy v Pulečném byly dokončena.

10 rodin z Rychnova a Rádlů se vystěhovalo do ruského Polska.

Kaplan Neswadba dostal jinou stanici. Po něm zde vypomáhal jistou dobu turnovský františkán P. Lopata.

Peter Tesinsky se na to stal kaplanem v Rychnově

29. listopadu + Georg Hoebelt, 58 let starý revírník v Dobré Vodě.

1840

Farnost má 5664 duší.

Hodkovický farář a okresní vikář P. Johann Pažout přesídlil jako farář do Loukova. –Jeho nástupcem v Hodkovicích se stal jeho předchůdce ve vikariátním úřadě, P. Michael Grund, děkan v Českém Dubu.

Z výnosu hudební akademie, uspořádané na zámku v Sychrově nechal kníž. rada Jansa mladým českým malířem v Římě Hellichem namalovat nový oltářní obraz představující sv Václava pro rychnovský kostel. Obraz stál 200 zl. k.m. a byl umístěn k letošnímu posvěcení.

pag. 483

P. Tesinsky obdržel jinou stanici. Na jeho místo přišel jako kaplan P. Franz Manžel.

1841

22. února + vládnoucí kněžna Berta Rohanová a byla 26. pohřbena v rodinné hrobce v Loukově. Jejím dědicem se stal kníže Kamil Rohan, kterému připadla všechna rohanovská panství s výjimkou Řepína, který obdržel mladší bratr Benjamin.

9. července vizitoval zde litoměřický biskup Hille a biřmoval 1438 biřmovanců. Z výnosu biřmovacích cedulek byl opatřen velký vánoční obraz, který namaloval za 45 zl. k.m. Ignaz Müller.

1842

Vládnou velká vedra a sucho.

Kaplan Franz Ullrich nastupuje pro nemoc do stavu deficientů { invalid. důchodců } a odchází do Hodkovic. Na jeho místo přišel 18. června P. Johann Ullmann z Černé Studnice, dříve kooperátor v Polubném.

1843

Koná se zde nové katastrální vyměrování.

24. července + v Hodkovicích bývalý zdejší kaplan P. Franz Ullrich.

4. srpna + hodkovický děkan P. Michael Grund.

18. října pokus o vloupání do sakristie rychnovského farního kostela, zabránil tomu pevný zámek na dveřích.

str, 356

1844

Počet duší farnosti obnáší 5942. Bylo 175 křtů, 158 pohřbů a 39 sňatků.

1845

Kaplan Franz Manžel ve stejné funkci odešel do Vysokého. Místo něj P. Joh. Patzak, 14. března.

Farář Neuber byl vyznamenán kanovnickým kolárkem.

Zřízení Štěpánovy nemocnice v Liberci.

1. září vysvětil farář Neuber nový kříž u č. 46 v Pulečném.

1846

Vyskytuje se nemoc brambor (hniloba) .

5. srpna se utopil kníže Benjamin (bratr kostelního patrona) v pražské plavecké škole.

pag. 484

10. prosince zemřel kníže Viktor Rohan.

1847

Rok nouze. Drahota. Strych žita stojí 32 zl. v.m. Vládne úplavice a tyfus, bylo 178 úmrtí.

Zdejší kaplan Patzak opustil svou stanicí a odešel do Prahy jako důchodce.

Kostelní zahradu u školy definitivně koupil Joachim Maschke za 54 zl. 56 kr.k.m.

1848

Úplavice trvá, počet případů úmrtí tohoto roku:276.

P. Tataun přichází podruhé jako kaplan.

15. března: propůjčení konstituce.

Student Josef Müller z Rychnova č. 265 a Augustin, syn zdejšího lékaře Kittela, zde rozšiřují revoluční zásady a starému faráři Neuberovi dělají mnohou mrzutost..

Mnohá individua z farnosti , jmenovitě z Pulečného, se srocují a naléhají na faru, aby od faráře Neubera vymohli zpět jisté zaplacené obnosy štoly.

Oddělení rychnovské Národní gardy obklíčilo hájovnu na Dobré Vodě, aby tam zajala a odevzdalo údajně proskribovaného knížete Kamila Rohana
Chudí farnosti obdrželi od biskupa Leonarda ze St. Pölten státní obligaci na 1000 zl.

1849

V průběhu roku zemřelo ve zdejší farnosti 129 osob.

5. ledna shořela Herzigova továrna ve Mšeně, přičemž zahynul i vlastník Karel Herzig.
Vojenské ubytování ve farnosti, také na faře.

P. Tataun byl přeložen. Na jeho místo přišel kaplan P. Karel Rössler.

Lokalie v Dlouhých Mostech byla povýšena na faru.

str. 357

1850

Nové politické rozdělení. Od nového roku patří Rychnov k c.k. okresním hejtmanství v Liberci a k c.k. okresnímu soudu v Jablonci. Tím přestávají bývalé patrimoniální úřady
pag. 485

a soudy a spojení Rychnova a Rádlu se svijanským a Pulečného s českodubským panstvím bylo zrušeno.

Farnost obnáší 6070 duší.

V Rychnově je 8 odpadlíků.

Cholera přichází podruhé do farnosti, vyžádala si v Haine několik obětí.

27. srpna biřmoval v Liberci biskup Hille 129 biřmovanců z Rychnova..

1851

Rádelští usilují o vlastní duchovní správu.

P. Roessler se stává farním administrátorem ve věcech duchovních.

Nový postní kříž včetně modrého baldachýnu byl opatřen pro hlavní oltář.

19. dubna neštěstí při střelbě z moždíře při oslavě vzkříšení na velikonoce

Vojenské ubytování ve farnosti, také na faře.

Farář Fr. Neuber odchází do důchodu, přesídlil 8. července do Horního Litvínova.

12. července biřmuje biskup Hille v Šumberku 193 rychnovských biřmovanců.

27. července + rychnovský lékař Ignaz Kittel v č. 332 ve věku 76 let.

3. srpna zakládá administrátor P. Roessler zdejší paulánský spolek.

11. září byl P. Alois Schalk, (dosavadní farář v Boskově) potvrzen jako 17. farář v Rychnově.

4 osoby z Rychnova odpadly od víry.

Farář Schalk pronajal celé farní hospodářství

6. prosince dekretuje kostelní patron kníže Kamil Rohan, že duchovenstvu jeho patronátu náležející naturální deputát nemá být odejmut.

1852

Rádelští usilují o exponovaného kaplana.

Farář Schalk předává obci poplatek z tržního místa patřící farnímu kostelu, a porazil starší ovocné stromy na farním dvoře a v zahradě.

pag. 486

Výnos dříví z farního lesa byl redukován z 8 sáhů na 4.,

Farář se dostal do konfliktu s rychnovským ochotnickým spolkem.

Rychnovský ranhojič Augustin Kittel odešel do Uher. Od té doby nemá farnost vlastního lékaře až do r. 1859.

Farář Schalk nechal na farní louce těžit rašelinu, a hledá uhlí, toto hledání převzala později liberecká společnost.

12. května byly Klíčnov a Kopanina odloučeny od Šumberku a přifařeny k Rychnovu
Farní kostel dostal novou šindelovou střechu a na faře byly podniknuty některé opravy.
Kníže Kamil Rohan se zúčastnil rychnovského posvícení.

str. 358

12. listopadu vybíral farář Schalk naposled obilní desátek od přifařených obcí., a nechal si nájemné za farní pozemky vyplatit na rok dopředu.

Vyvazení gruntů bylo provedeno a farář má od teď dostávat od obcí za vykoupených 17 strychů žita a 22 strychů ovsa celkem 48 zl.k.m. ročně.

1853

5. ledna přesídlil farář Schalk jako farář do Lomnice, načež kaplan Roessler po druhé administroval zdejší faru.

26. března neštěstí při střílení z moždíře na svátek vzkříšení.

10. dubna světlí nově ustavený rychnovský farář P. Anton Felger nový hřbitov ve Světlé.-

14. dubna kupuje rádelský obchodník přízí Augustin Hübner pozemek na zřízení hřbitova v Rádle.

Byly c.k. místodržitelstvím potvrzeny stanovy rychnovského pěveckého spolku

28. dubna přijíždí dne 21. dubna potvrzený farář P. Anton Felger (předtím kaplan v Českém Dubu) a byl dne

pag.487

8. května instalován libereckým okresním vikářem P. Gahlerem jako 18. rychnovský farář-

29. května , v den rádelského posvícení, byla zhanobena socha sv. Jana Nepomuckého u rádelského mlýna (na Mohelce).

Misijní kříž u farního kostela byl opraven a byl postaven na jiném místě.

3. července se konala velká rekonciliační slavnost zhanobené sochy sv. Jana Nepomuckého u rádelského mlýna okresním vikářem P. Gahlerem.

Od 1. srpna běží zdejší renta za vykoupené farní desátky.

Farář Felger pachtuje rychnovské kostelní polnosti.

Hodkovický obchodník Ferdinand Unger hledá uhlí v plánském lese.

Farář Felger prostavěl na faře a farním dvoře přes 700 zl . ze svého.

11. září biskup Hille vysvětlil nový mariánský kostel v Turnově.

Pro rychnovského kostelníka bylo získáno odškodnění za úklid kostela ročně 3 zl. z kostelního jmění.

Na podzim vypukla ve farnosti epidemie tyfu.

Jelikož farář Schalk vybral nájmy z hospodářství za 3 roky, vyrovnání se svým zdejším předchůdcem jakož i jeho nástupcem odmítl, byl farář Felger přinucen, aby domácí hospodářství po 1 ½ roku hradil ze svého.

1854

Drahota. Strych žita stojí 28 zl. v.m.

Epidemie tyfu se stále rozrůstá. Jelikož farnost nemá žádného vlastního lékaře, vypomáhá zde hodkovický lékař Milde. V průběhu roku bylo ve farnosti 225 úmrtí.

K odstranění nouze v okrese uspořádalo liberecké c.k. okresní hejtmanství dobročinnou loterii., z jejíhož výnosu a ze zemského fondu bylo podarováno 375 rodin týdenními dary.

str. 359

6. února se přišel tyfus i do fary , a zůstal zde jako host po 5 měsíců. Nejdříve onemocněl farář, pak farní hospodyně, nakonec P. Ullmann.

9. března odsouzení rádelských rouhačů.

Při svátku vzkříšení byla poprvé osvětlena fara.

Těžba dříví z farního lesa byla snížena ze 4 sáhů na 1 ½ sáhu.

Bylo zvýšeno školné.

Na národní půjčce se podílel farář 300 zl., oba kaplani po 100 zl. a farní kostel 300 zl. k.m. Farář Felger prosí nejd. konsistoř, aby přiměla lomnického faráře P. Schalka aby vyrovnal 650 zl., které dluží svému rychnovskému nástupci na užitcích.

Rychnovská akciová společnost hledá v blízkosti plánského lesa uhlí.

13. srpna vyhořel dům rychnovského mladšího rychtáře Stefana Maschke č. 169.

15 osob z farnosti se vystěhovalo částečně do severní Ameriky, částečně do Polska

Poplatkový ekvivalent a daň z příjmů byly zavedeny.

Kaplan P. Roessler si dal práci, aby pozvedl kostelní zpěv.

Byly opatřeny 4 modré pláště pro ministranty..

1855

Epidemie tyfu a nouze dosáhly svého vrcholu, v průběhu roku se napočítalo 283 úmrtí, 4 lékaři v sousedství padli epidemii za obět.

Kněžna Adéla Rohanová se prokázala jako velká dobrodinka chudých.

Na začátku „Kreda“ při velké mši na Nový rok spadl 40 liber těžký, nad dveřmi do sakristie pověšený obraz, aniž by komu uškodil.

pag. 489

28. ledna + v Horním Litvínově bývalý rychnovský farář P. Franz Neuber.

Nový Boží hrob byl za 72 zl.k.m. opatřen pro farní kostel.

Farář Felger se snaží o zřízení druhého kooperátora.

14. května : Juliana Schäffelová z Liščin č. 349 byla zavražděna svým zetěm.

Jablonecký vikariát byl utvořen z německých far, dříve patřících k vikariátu Semily

Farář Felger zprostředkoval pro rychnovského kostelníka roční odměnu 5 zl. k.m. z kostelního jmění.

Nové politické rozdělení. Okresní hejtmanství byla zrušena, na jejich místě zřízeny okresní úřady. Zdejší farnost patří v politických i soudních záležitostech k jabloneckému okresnímu úřadu.

Ignaz Max z Osečné opravil kostelní varhany za 40 zl.k.m.

Zdejší hřbitov byl rozšířen a na svátek Andělů strážných {7. října } vysvěcen farářem Felgerem.

str.360

V důsledku zvětšení hřbitova došlo k prodloužení a přeložení vodovodního potrubí pro faru.

35 osob z farnosti vycestovalo částečně do severní Ameriky, částečně do Polska.

Rádelská kaple dostala 2 červené prapory.

V noci ze 6. na 7. září vystoupili neznámí zloději oknem nad dveřmi do dvora do farní místnosti a odcizili peřiny, prádlo a oděvy v ceně 254 zl.k.m.

10. listopadu + Franz Müller v Jestřebí č. 7, ve věku 101 let.

31. prosince byly z libereckého vikariátu odděleny stanice Jeníšovice, Loukov, Loukovec, Rohozec a Svijany.

1856

11. ledna Josef Wawřich z Pulečného č. 1 se nechal ve zdejším kostele zavřít, a ukradl stříbrné ciborium a svíčky z oltáře.

pag. 490

20. ledna svěcení praporu paulánského spolku

20. března bylo poprvé použito nové ciborium, koupené za 40 zl.

23. března + liberecký okresní vikář P. Josef Gahler..

13. dubna káže farář Felger na libereckém bolestném svátku

17. dubna zasadil farář Felger topolovou alej (60 stromků) na rychnovském hřbitově.
Farní kostel dostal od dobrodinců značné dary: rudý baldachýn na hlavní oltář, oltářní antipendium z rudého hedvábí., 6 dřevěných pozlacených oltářních svícňů atd. atd-
Vdova Marie Anna Wenzlová darovala nový slavnostní ornát, v žluté a rudé barvě(kasule, pluviál a 2. dalmatiky), poprvé použit 22. května
Farář Felger založil 2. svazek zdejší farní kroniky
3. srpna paní Kateřina Hofrichterová uctila kostel obrazem poslední večeře, pověšeným nad dveřmi do sakristie
4. července silný mráz, zmrzly brambory.
10. září dům pekaře Franze Langa v Pulečném č. 80 vyhořel.
Pastorální konference nastávají. První byla 16. září v Českém Dubu.
Rádelská Olivetská zahrada byla zrenovována z výnosu nadace..
Zřízena brusárna v Rychnově č. 257
V presbyteriu farního kostela zřízen dobrodinci nový oltář Početí P. Marie . Stál 157 zl. k.m.
4. a 6. října , komisionelní pochůzka projektované železnice v Rychnově
15. října pucl rychnovský sanktusový zvon.

pag. 491

9. prosince příbuzenská svatba s dispensem.

11. prosince farář Felger vysvěcuje ave zvon, opatřený dobrodinci v Kopanině.

str. 361

1857

Na faře se konaly školské konference..

11. února +August Hübner v Rádle, který věnoval rychnovský hřbitovní kříž

18. února + vdova Marie Anna Müllerová, která udělala nadaci na mše svaté v Rádle.

3. února oslavil manželský pár Karel a Kateřina Hofrichterovi (továrna na dózy) zlatou svatbu.

Začátek stavby železnice v Rychnově. 30. března první výkop v Plánském lese.

18. dubna výkup pozemků na stavbu železnice v Rychnově a Rádle.

8. května vrah Franz Wenzl z Rychnova v Liberci oběšen.

16. května opravený sanktusový zvon se poprvé rozezněl.

V červu a červenci dostala kostelní věž druhou řadu šindelů, vnitřek kostela a čelo vybíleno, boční oltáře, kůr, varhany, kazatelna nově ozdobeny, nová stříška nad kazatelnou, nebesa, obraz sv. Josefa, dva pozlacené rámy na obrazy pro boční oltáře, 3 sametová oltářní antipendia, atd. opatřeny, všechny kostelní obrazy oživeny.

20. července byla dekretována 2 kooperatura pro Rychnov(resp. byla doplněna farní kongrua per 115zl.8 kr.) z náboženského fondu

30. července rychnovská malířská kolonie , za vedení Johanna Hofrichtera odešla do Pešti.

Z jara započatá stavba silnice Hodkovice-Rychnov byla počátkem srpna dokončena.

5. srpna po ní přijel biskup Hille z Hodkovic na vizitaci do Rychnova.,a navečer vysvětil nový hřbitovní kříž.

8. srpna biřmování 1020 rychnovských farníků

7. srpna biřmování sem přidělených farníků z Jeřmanic.

pag. 492

Farář Felger odejel na 3 týdny na léčebnou kúru do Tiefenbachu.

26. srpna byly v Rychnově vedeny telegrafní dráty podél železnice.

6. září dosavadní kaplan P. Roessler odchází z Rychnova, aby přesídlil do nového působiště v Pešti v Uhrách.

1. listopadu nově ustavený kaplan, novosvěcenec Josef Fischer z Tanvaldu má nástupní

kázání.

28. září + synovec pana patrona, rytmistr kníže Alan Rohan na zámku v Košťanech u Teplic.

1858

Pokračuje stavba železnice. – 11 domů v Rychnově a 2 v Rádle byly zbourány, naproti tomu postaveno ve farnosti 9 strážních domků .

26. dubna začíná zaklenuť velkého viaduktu , 26. října je viadukt dokončen.

5. dubna přelity sanktusový zvon poprvé zazněl.

Rádelský hlavní oltář dostal nový postní kříž , včetně modrého závěsu.

Opatřeny dva oltáře na Boží tělo v gotické formě pro Rychnov a dvě podia pro postranní oltáře.

str. 362

Dům č. 326 včetně kostelní zahrady přešel do vlastnictví Josefa Maschke.

1. května obdržel farář Felger kanovnícký kolárek.

Procesí od rádelké kaple k soše sv. Jana Nepomuckého u rádelského mlýna , konaná od r-1854 bylo přeloženo ze 16. května na následující neděli.

29. května + pulečenský kostelní zloděj Josef Wavřich v pražském kriminále.

Byla zřízena doplňující rádelská Hübner-Demutovská. mešní nadace

Velká oprava rychnovské školy. Stála 466 zl.k.m

Poplatky z krámů na kostel.prostranství, předané farářem Schalkem obci, byly kostelu vráceny.

25. července židovský křest v Rychnově.

28. července velký požár v Č.Dubu, při němž se v hromadu sutin změnil i zámek, postavený r. 1566-1567 Hannsem z Oppersdorfu

pag. 493

Sbírka na pohořelé v Č.Dubu, provedená duchovenstvem dům od domu vynesla 184 zl.k.m.

2. srpna velké záplavy v Rychnově a v údolí Mohelky

Postavena silnice Rychnov- Jablonec, k tomu zdejší fara odstoupila 684 čtv.sáhů pole a 145 čtv. sáhů louky, kostel ale 145 čtv. sáhů pole.

22. září začalo planýrování farních pozemků

29. září 3. pastorální konference se konala na rychnovské faře-

1.listopadu místo dosavadní konv. mince a vídeň.měny byla zavedena rakouská měna.

30. listopadu byl českodubský děkan a okr. vikář P. Adalbert Küffner , rytíř z Asmannsvilla, zvolen do pražské metropolitní kapituly jako kanovník.

12. prosince přebírá rochlícký farář P. Franz Moysel uvolněný vikářský úřad pro liberecký okres

23. prosince našel Augustin Hübner z Rádla č. 77 smrt při odstřelu skály na druhém drážním úseku.

24. prosince vysvětil biskup Hille měděný pozlacený kalich pro zdejší farní kostel, darovaný dobrodinci(stál 37 zl. 12 kr. k.m.)

1859

Rychnov po 7. letech dostal opět vlastního lékaře v osobě bývalého vojenského podlékaře Franze Möllera z Janova Dolu.

Výstavba silnice Jablonec-Rychnov

7. ledna farář Felger získal díky zprostředkování rychnovského (správně:libereckého) zems4kého advokáta dr. Essentera na svou pohledávku za P. Schalkem první splátku 127 zl. k.m.

Kupec Anton Peukert postavil na kostelním prostranství patrový kamenný dům na místě stávajícího dřevěného selského stavení.

29. ledna první zkušební jízda na železniční trase Hodkovice- Liberec..

str. 363

pag- 494

Za louku per 282 čtv.sáhů. odstoupenou v roce 1855 na zvětšení hřbitova. dostala fara horní malou kostelní louku č.top. 889 ve výměře 340 čtver. sáhů.

V únoru: Pulečným si opatřilo novou hasičskou stříkačku.

Augustin Ullrich, zemřelý 17. listopadu 1858, bezdětný majitel statku Bukoly u Velvar, jehož otec pocházel z Rychnova odkázal svému příbuzenstvu v Rychnově 4000 zl.k.m., nalezlo se na to 232 dědiců.

13. dubna farář Felger pozval písemně obecní zastupitele z farnosti na Zelený čtvrtek ke stolu Páně.

22. dubna byla vidět neobyčejně silní polární záře.

28. dubna vyhlásilo Rakousko válku Sardinii. -Kanovník von Ruffer byl na návštěvě v Rychnově.

Dne 1. května byl zahájen provoz na celé trati v plném rozsahu.- otvírací jízda trati.

Dne 1. května instaloval kanovník von Ruffer nového děkana v Č. Dubu P. Johana Ješinu.

Květen: školní děti ve farnosti cupují pilně cupaninu pro zraněné vojáky v Itálii.

Dobrodinci opatřili 3. a 4. oltář Božího těla pro Rychnov

P. biskup pochválil 19. května zdejší farníky za jejich horlivost v okrášlení kostela.

Pro rádelskou kapli byl opatřena nová skříň do sakristie na obecní útraty.

24. června: nešťastná rozhodující bitva u Solferina

červenec: 4 silné smrkové kmeny byly ve farním a kostelním lese polámány větrem.

12. července : nové propachtování kostelního jmění., přičemž je pronajat i starý hřbitov jako louka.

Farní dřevěná kůlna byla nově pokryta 40. kopami šindele.

pag. 495

14. září rozdrtil projíždějící večerní vlak u nejbližšího strážního domku dvě telata zdejšího Pietschbauera, které byly právě vyhnány na pastvu.

22. prosince první zavátí železnice mezi Rychnovem a Dlouhými Mosty-.

1860

Farní obvod čítá 6761 duší.

Únor: Adresa pro sv.otce byla zde podepisována jen nepatrně

29. února a 1. března nejezdily vlaky kvůli závějím.

3. březen: zdejší obchodním dřívím Franz Preissler přivezl prvních 120 sáhů palivového dříví z polesí u Hostinného zvláštním vlakem k prodeji do Rychnova.

23. března přišly první milosrdné sestry na sbírku do Rychnova. Byly to Elsasanky z Vídně.

Na velikonoce darovali dobrodinci farnímu kostelu pletené antependium pro hlavní oltář, a Franz Hofrichter z továrny na dózy několik velkých lamp k Božímu hrobu.

23. dubna slaví pan biskup Hille své 50. leté kněžské jubileum.

str. 364

24. dubna osadil farář Felger alej stromů od fary až na konec farního majetku, stejně tak i

27. dubna řadu topolů na dolní dlouhou stranu hřbitova.

Začátkem května nechala obec vysadit po obou stranách cesty mezi kostelním prostranstvím a školou pyramidové topoly.

6. června byla stará prkenná bouda odstraněna z kostelního prostranství.

Uprostřed července pomatený muž z Proseče pouze v košili byl odhalen dětmi v Plánském lese sbírajícími lesní plody a zadržen.

22. července – farář Felger světlí železný kříž v Horní Dobré Vodě u cesty, opatřený v loňském roce Paulem Seibothem č. 44

září: stavba hasičského domu a zároveň věžičky na ave zvon v Pulečném

9-23. září: jedná pražská provinciální synoda.

Na posvícená opatřil farář Felger dva malé kostelní praporece z rudého polosukna s bílým křížem

pag. 496

23. října vysvětlil farář Felger obnovený misijní kříž s přemalovaným obrazem Krista.

Od 15. listopadu byl zvýšen poplatkový ekvivalent. Od nynějška platí kostel ročně 6 zl., fara 11 zl. 31 kr.

Pulečenský učitel Anton Podlipný má slíbeno, že dostane přidáno k platu ze školního fondu na jednoho pomocníka.

1861

27. února- publikace liberální ústavy.

17. březen (neděle judica { 5. postní}) přísaha nově zvolených obecních představených z Rychnova, Rádla a Pulečného ve zdejším farním kostele.

V březnu byl rozdělen konkrétní chudinský fond býv. panství Svijany, uložený v Turnově, přičemž na Rychnov připadlo 1700 zl.r.m., na Rádlo 1300 zl. r.m.

Na jaře byl částečně vyčistěn farní les od mladého porostu, načež 8. dubna byl farní les až na zadní část , kde stojí ještě několik vysokých stromů, pronajat na zornění na 8 let.

Pan kostelní patron kníže Kamil Rohan obdržel velkokříž Leopoldova řádu a stal se členem panské sněmovny.

Zemřel jablonecký okresní představený Stöckner , jeho nástupcem se stal Eichhorn.

26. května : rádelští si stěžují na svého faráře pro údajné zanedbávání při konání rádelských mší svatých a požadují opět zřízení vlastní fary, - na což jim 12. listopadu nejd. konsistoř prokázala, že rychnovský farář dělá pro Rádlo mnohem víc, než je zavázán a jmenovitě fundované mše svaté jsou řádně konány , ačkoli za to už po mnoho let nedostává ani krejcar. Ohledně vlastní duchovní správy byli rádelští odkázáni na lepší časy.

Dlážďení rádelské věžní haly.

Rádelské panny opatřily pro kapli za 63 zl. novou monstranci, která byla 2. června poprvé použita při procesí o rádelském svátku.

pag. 497

Poprvé zůstala také o tomto svátku nejsvětější svátost oltární od hlavní mše až do procesí ve 4 hodiny odpoledne vystavena k pobožnosti.

str. 365

3. června byla zbourána v Rádle dřevěná budova školy.

14. června byl položen základní kámen k nové rádelské škole.

11. srpna oslavil bývalý rychnovský kaplan P. Franz Luštinec svou sekundici jako personální děkan ve Všeni.

Totéž i 15. srpna jenišovický farář P. Fiala . Tohoto dne byl i velký požár v Odolenovicích

8. září otevřen Lukův hostinec na farním prostranství v Rychnově

Září- dobrodinci nechali předělat starou malou rádelskou monstranci na pacifikál, do nějž byly vloženy relikvie zděděné po kapucínovi Liboriovi Rossmeislovi

Na návrh nejd. konsistoře poslal farář Felger žádost (na svátek Petra a Pavla) svatému otcí do Říma, aby nejsvětější svátost v rádelské kapli směla být uchovávána „licite“ {s povolením}

Farář Felger dal udělat sýpku a podkroví kromě dvojitých dveří do kaplanských bytů, přeložil kuchyni na stranu do dvora , nechal v sousední místnosti nově položit podlahu a z bývalé kuchyně nechal si zřídit obytnou místnost.

Rychnovské panny nechaly v Liberci udělat bílé antependium pro hlavní oltář a oltářní polštář s bohatým vyšíváním vlnou a zlatem za 85 zl., poprvé použito o letošním posvícení.

29. září saský král Jan jel železnicí do Sychrova.

12. října během vídeňského trhu vypukl oheň v boudě obchodníka sklem Friedricha z Tanvaldu (vedle votivního chrámu), sousední liberecký obchodník galanterií Eduard Schöffel a Franz Hofrichter měli velké ztráty zboží a také popáleniny.

pag. 498

22. října trapistický bratr z kláštera ve Forges v Henegau v Belgii zde konal sbírku.

27. října vysvěcen velký železný kříž na hřbitově v Hodkovicích

8. listopadu Franz Lang z Kopaniny, 22 let starý, podezřelý z vraždy v Turnově, (trestaný už jednou za krádež), když chtěl utéci eskortujícímu ho četníkovi, byl jím v 9 hod. večer na mostě přes Nisu v Jablonci zastřelen

26. listopadu rádelský studnař Ivan Weiß našel smrt, když v podnapilém stavu šel z práce v Dlouhých Mostech v 6 hod. večer, byl přejet rezervní lokomotivou, vracející se do Hodkovic.

1862

Dne 1 ledna postaven biliár(první v Rychnově) v Luckově restauraci na kostelním prostranství „U města Prahy“

20. února bylo shromáždění všech beneficentů libereckého vikariátu v Rochlicích, aby se poradili o převzetí církevního majetku do vlastní správy.

21. února + v Hradci Králové bývalý vikář libereckého okresu P. Josef Pažout jako kanonicus kuratus ve věku 66 let.

26. února bývalý rychnovský kaplan P. Karl Rössler, školní ředitel v Kraslicích vyznamenán zlatým záslužným křížem.

str. 366

V březnu požádal farář Felger po výzvě p. patrona o uvolněnou faru ve Všeni, svou žádost ale stáhl, když zjistil, že starý sychrovský zámecký kaplan P. Johann Scholz se o toto beneficium také uchází.

14. března byl propůjčen biskupu Hillemu titul tajný rada

10 března dostal Rychnov právo konat 4 trhy a 26. dubna bylo mu c.k. místodržitelstvím povoleno, držet každé úterý také týdenní trhy.

O jeníšovickém posvícení měl kaplan P. Fischer své první české kázání

pag.499

15. května byl farář Schalk promován v Praze doktorem teologie

27 května se konal první jarmark na rychnovské nivě.

8. června svatořečení japonského mučedníka

9. června udeřil blesk do selského domu č. 19 v Klíčnově, zabil krávu ve chlévě a zapálil, takže selský statek shořel.

22. června dobrodinci opatřili pro rádelskou kapli nový misál za 25 zl.r.m.

24.června okr. vikář P. Franz Moysel vysvětil novou rádelskou školu u příležitosti školních zkoušek.

7. července v noci po hodkovickém posvícení silné krupobití, byly velké škoda na osení a na oknech zdejšího kostela a fary.

19. července + liberecký děkan Ig. Frank.

31. července pražský světicí biskup Petr Krejčí vysvětil v Turnově nový rádelský kalich, který opatřil Anton Lang za 32 zl.

10. srpna (8 neděle po letnicích) vysvětil farář Felger starým hajným Maschkem zřízený železný kříž na hranici mezi Jestřebím a Svatým Křížem.

Pro Rádlo byly opatřeny nové dveře do sakristie

23.- srpna farář Felger obdržel od faráře Schalka poslední splátku 54 zl. r.m., poté, co se vzdal poloviny svých nároků.

27. srpna , slaví P. Felger v Hled'sebe s 21 spolužáky své 25.leté kněžské jubileum

7. září světí pražský kapitulní kanovník Albert Ritter von Küffer novou sychrovskou zámeckou kapli.

Západní strana farní střechy byla pokryta novými šindeli u oba komíny břidlicí, také postavil farář malou kůlnu , přiléhající ke stodole.

Maschkův kříž za Anhalts-Posten byl renovován z výtěžku nadací.

28. září poutní trh přeložen od kostelního prostranství na nivu.

V říjnu zrušil farář Felger prostřední rybníček na dolní louce

15. října cisterciátský otec z Wehrerau ve Vorarlbergu sbírá zde pro svůj klášter

P. Fischer opatřil nový krucifix pro novou rádelskou školu.

str. 367

pag. 500

1862

1. listopadu večer byly poprvé ozdobeny a osvětleny hroby na rychnovském hřbitově .

12. listopadu se pozdě večer vracel jeden kokonínský obchodník loučemi (Spähnehändler) z Liberce domů a spadl z předního železničního zářezu, kde byl ráno nalezen mrtev.

8. prosince P. Franz Simm z Lučan , dříve farář v Dětrichově , byl vikářem Moyselem instalován jako děkan liberecký.

12. prosince + v Sychrově knížecí dvorní rada Johann Jansa (protestant) a byl 16. prosince pastorem ze Seidenbergu pohřben na hřbitově v Loukově.

1863

17. ledna nastoupil první liberecký pastor Walter

178. ledna postavení dřevěné haly před vchodem do kostela, kterou musel nechat zřídit majitel hostince na kostelním prostranství, protože rušil služby boží.

20. ledna po delším táni byla silná bouře a liják.

K velikonočním slavnostem opatřili dobrodinci závěs na kazatelnu za 19 zl. z červeného sukna .

16. dubna shořel dům Augustina Masopusta v Pulečném č. 44.

První májová pobožnost v podvečer ve zdejší farním kostele.-

Brusírnu v Plane koupil jistý Sedlák a přeměnil jí v obilní mlýn

Byl založen rychnovský tělovýchovný spolek

8. června odcestoval farář Felger na 6 týdnů na léčebnou kúru do Karlových Varů, při té příležitosti navštívil kraslického ředitele školy P. Karla Roesslera

13. června novou kapli. v Kokoníně vysvětil jablonecký děkan P. Anton Miksch

26., června oslava 300 výročí zakončení tridentského koncilu

červenec: 1000 leté jubileum uvedení křesťanství slovanskými apoštolý Cyrilem a Metodějem

4. srpna + v Hodkovicích lékař dr. Ferd- Ulbrich na otravu krve po pitvě ženy, zemřelé na horečku omladnic

pag. 500

28. srpna vysvětil farář Felger nový hřbitov v Rádle

Dne 1.září byl starý rychnovský učitel dán do výslužby, zůstaly mu ale jako kantoru a regenschorimu požitky ze štoly a školního hospodářství

Školní vyučování zajišťovali od té doby starší podučitel Franz Adam jako provizor a 2. nově ustavený podučitel Josef Klinger z Č. Dubu.

Od 1. do 3. září byl farář Felger na diecézní synodě v Litoměřicích, jíž se zúčastnilo na 171 duchovních.

5. září bylo zřízeno telegrafní spojení mezi Rychnovem a Jabloncem.

28. října vysvětil v rádelské kapli turnovský františkánský quardián P. Emilianus Karasek stanice křížové cesty, kterou nechala pořídit vdova Barbara Hübnerová. Namaloval ji rychnovský malíř Ig. Müller, stálo to i s rámy 100 zl. 50 kr. r.m.

18. září udělilo c.k. místodržitelství povolení k odlesnění a k zornění rychnovského kostelního lesa.

V předvečer Všech svatých poprvé se konal církevní smuteční průvod do hřbitovní kaple.

str. 368

1864

Protože broušení skla skýtá velký výdělek, a ceny obilí jsou nízké, není pozorovat nouzi.

25. ledna + bývalý zdejší kaplan P. Anton Calligari jako farář v Loukovci.

24 února + účetní kostelních účtů Karl Mertz ve Svijanech.

14. a 15. března dvě milosrdné sestry z Pirmasens v Rýnské Falci (Rheinpfalz) vybraly v Rychnově 17 zl., v Rádle 16 zl.

27. dubna licitace kmenového dříví v rychnovském kostelním lese. Výnos 750 zl- 20 kr.r.m. Zároveň pronájem lesního pozemku na 6 let za účelem zornění. za 15 zl. 70 kr. ročně.

4. května všechno silně zmrzlé. Rampouchy přes celý den.

12. květen –dalešický učitel Kuhn (kdysi školní pomocník v Rychnově) byl pohřben v Šumburku.

pag. 501

14. květen – místní komise kvůli stržení staré a stavby nové hřbitovní kaple na zdejším hřbitově

11.června- Marianne Herbigová z Rádla v domě č. 178 v Rádle za tkalcovským stavem zabita bleskem

14. června shořel v noci v 1 hod. rádelský papír. mlýn.

16. června + dřívější zdejší výpomocný kaplan P. Norbert Lopata jako františkánský kvardián v klášteře ve Slaném

5. července + na hodkovické faře rychnovský rodák a pensionovaný žibřidický farář P. Anton Wenzl. Na jeho pohřbu, 7.července, měl farář Felger pohřební řeč.

6. července hodkovická kaple Kalvarie se stala neopatrností dělníků, pracujících na střeše obětí plamenů

12. července odpoledne o ½ 3 udeřil blesk do domu rychnovského malíře Ignaze Müllera v Plane a téměř zároveň do neobydleného domu č. 145 poblíž rádelské školy, kde musely přestat školní zkoušky. Na obou místech byl požár po čase uhašen.

13. července -příjezd pražského světícího biskupa Petra Krejčího do Rychnova

14. července dopoledne bylo biřmováno 811 zdejších farníků.. Odpoledne navštívil p. biskup kapli v Kokoníně a Vrkoslavicích

15. července odejel p. biskup Krejčí z Rychnova do Turnova k instalaci nového děkana Scholze

16. července daroval kaplan P. Fischer pro rádelskou věžní halu obraz, představující uložení Krista do hrobu do Ignaze Müllera .

18. července dobrodinci opatřili pro rádelskou kapli pro hlavní oltář černé antependium a 2 černé tabule pro rekviem se žlutými kříži.

18. července výplaty vyvazovacího kapitálu ze strany stavebníků Rychnovsko-jablonecké silnice. za farní a kostelní pozemky. Fara dostala za 845 čtver. sáhů po 35 kr. r.m., =297 zl. 75 kr.r.m., kostel za 145 čtver. sáhy po 35 kr. = 50 zl. 75 kr. r.m.

pag. 503

24. července slavnostní založení rychnovského sboru hasičů

V červenci rychnovští přeložili 4 jarmarky na jiné dny

Do Rychnova přišly první Siedeschneider-stroje

str- 369

18. srpen slavnost založení spolku veteránů

Farní stáj byla podložena trámy, stěny zpevněny šrouby, strop zvýšen a zbudován nový chlév pro prasata.

13. srpen první školní svátek v Rychnově

29. srpen Peter Biener z Kunratic u Osečné přišel jako první podučitel do Pulečného.

Září: školní patronáty přešly na obce a školské záležitosti budou obstarávány školním výborem, zvoleným obcí.

Září: Rychnovští si za 600 zl. opatřili novou stříkačku z Olomouce.

4. října + v Hodkovicích ve věku 83 let rádelský papírenský mlynář Florian Schütz

Říjen: z výnosu biřmovacích cedulek byl pro farní kostel opatřen fialový mešní ornát se žlutým lemováním

Říjen: z odkazu Marie Anny Müllerové koupil Giani ve Vídni pro rádleskou kapli dva ornáty a sice červený s bílým prostředním kusem a pravým zlatým úzkým lemem a černý sametový s žlutě květinovým středním kusem a žlutým sametovým lemem. První stál 50 zl., druhý 30 zl.

19. října položení základního kamene k protestantskému kostelu v Liberci

20. října na tento den připadající dobytčí trh musel být zrušen kvůli dobytčí nákaze v boleslavském kraji

20. října před půlnocí vypukl oheň v domě č. 82 v Rádle, patřícím sedlákovu Ignáci Hübnerovi. Shořela střecha domu.

Říjen: Houbou napadené podlahy a dveřní zárubně v rádelské nové škole byly vyměněny.

pag. 504

2. listopadu + pulečenský „zázračný doktor“ Augustin Masopust

22. listopadu shořel dům na Kopanině

25. listopadu – 4. prosince průchod rakouských vojsk vlakem ze Šlesvicka-Holštýnska pod generálem Gablenzem (511 důstojníků, 13 256 mužů, 2 935 koní)

2. prosince + ve Svijanech bývalý lesní inženýr z Dobré Vody, Josef Jindráček. 63 let stár.

V prosinci kopíroval rychnovský malíř Ignaz Müller pro jablonecký farní kostel zdejší velký vánoční obraz.

V tomto roce čítal v rychnovské farnosti počet domů 884 čísel, a sice : Rychnov 370, Rádlo 249. Pulečný 142, Klíčnov 35. Dobrá Voda –Kokonín 32, Svatý Kříž 21, Kopanina 19, Jestřebí 11, Mohelka 5

1865

V Jarischově Lidovém kalendáři pro tento rok vypravuje P. Roessler historii rychnovské kostelní loupeže z r. 1856.

17. ledna hodkovický účetní Josef Kaulfersch měl neštěstí při jízdě na saních na zdejším kostelním prostranství

Zřízení fary v Josefově Dole

Dobrodinci opatřili nový cenný misál pro farní kostel

28. března + pension. arciděkan ve Smržovce P. Augustin Neumann (86 let starý) ve fundačním domě.

19. března mráz 15 ° podle Reaumura. Silný vítr trvá do 3. dubna.

str. 370

3. dubna : první volby do okresního zastupitelstva . Farnost má 3 zástupce.

22. dubna + ve Svijanech knížecí vrchní lesník Josef Tittelbach (66 let starý)

26. dubna + litoměřický p. biskup Augustin Bartolomeus Hille ve věku 78 let. Sedisvakance { neobsazené místo } trvala 1 rok

2. května se utopila stará Pietermüllerová v dolní vsi při máchání prádla v náhonu.

10. května větrný vír převrátil Georgstounelovu stodolu, odkryl dva sousední domy a serval velký díl šindelové krytiny ze hřbitovní zdi

pag. 505

30. května příjezd nového jabloneckého okresního představeného Jelena, na místo choromyslného Eichhorna.

Dne 1. června byl poražen poslední strom ve farním lese.

5. – 15. června konali čtyři jesuité lidovou misii v Rochlicích

Pulečenský Luke č. 7. postavil první mačkárnu

15. června -procesí Božího Těla vedlo poprvé přes tržiště /náměstí

18. června Jakob Hartig daroval rádelské kapli nový vánoční obraz. a Josef Demuth mešní roucho z bílého hedvábí.

19. června začátek renovace rádelské kaple z odkazu M.A.Müllerové (strop byl podbit rákosou, hlavní oltář zcela přestavěn, presbyterium vymalováno, kazatelna ozdobena atd.)

Rádelští opatřili novou stříkačku a postavili hasič. zbrojnici.

6. července položení základního kamene k nové rychnovské hřbitovní kapli. Den nato byla stará stržena (stavební náklady 793 zl.)

Farář Felger zasadil topolovou alej na horní delší stranu hřbitova

30. červenec: 100 výročí vysvěcení jeřmanického kostela

srpen: opravy na faře. Prádelna vydlážděna žulovými deskami, severní strana stáje pokryta

40.kopami šindele, položeno 8 vodovodních rour

20. srpna vysvěcení kostela v Josefově Dole

srpen: kostelní patron kníže Kamil Rohan se stal rytířem zlatého rouna.

3. září vysvětil farář Felger renovovanou rádelskou kapli

4. září nasazení makovice na věžičku zdejší nové hřbitovní kaple

10. září slavnost odhalení nového praporu rychnovského pěveckého spolku

8. října vysvěcení praporu veteránů s bohoslužbou na náměstí

15. října dána do provozu dráha Turnov-Kralupy

1. a 2. listopadu zdejší hřbitovní kříž poprvé osvětlen

6. listopad: 3 svatby v rádelské kapli

16. prosinec : + rádelská fundátorka , vdova Barbara Hübnerová v č. 96

Na podzim častější export rychnovského lnu do nově zřízené přádelny v Maxově

1866

Vládne velký strach z trichinelosy {nemoc způsobovaná svalovcem }

6. březen: dům Josefa Wenzela v Rádle č. 110 shořel.

Jablonec povýšen na město

Sedlák Skolauda postavil v Rádle první mačkárnu.

str. 371

15. duben. Farář Felger je přítomen intronizaci {nastolení} biskupa Augustina Paula Wahaly v Litoměřicích

Dne 16. dubna shořel dům dělníka na dózy Preißlera za lesem (Rychnov č. 288)

8. května + P. Josef Jirák, farář ve Bzí

23. května silný mráz. Květy na stromech a klíčící obilí zmrzly.

25. června až do konce roku viz farní deník, týkající se pruské invaze.(pag. 427 – 452)

Po 23. listopadu , kdy zemřel zdejší učitel a kantor Franz Rudlof vyučoval na rychnovské škole po celý další rok provizor Franz Adam a podučitel Weitzdörfer

2. listopadu vyžádali si rádelští audienci u JM císaře, který právě dlel v Liberci, a předali mu prosbu o zřízení vlastní fary v Rádle.

1867

Kvete obchod sklem. V Jablonci bylo postaveno na 40 nových domů a ve Vrkoslavcích vybudován velkolepý pivovarský sklep.

Brusiči kamenů Ignac a Josef Pelzel zřídili v Rychnově první mačkárnu.

12. února kníže Kamil Rohan jmenoval faráře Felgera svým zástupcem v jabloneckém okresním zastupitelstvu.

Dne 1. března rychnovská vdova M.A.Wenzlová předala faráři 200 zl. na zřízení nového oltáře.

16. března byly rychnovským vyplaceny válečné náhrady.

8. dubna Pastor Martius z Jablonce pohřbil na zdejším hřbitově odpadlíka Augusta Hübnera

8. dubna starosta Franz Ullrich přivezl z Polska transport krav a koní na prodej v Rychnově
pag. 507

7. května konkurenční jednání ohledně zamýšlených staveb ve zdejším farním kostele (břidlicová střecha, nová dlažba v kostele, nová kamenná předsíň k sakristii vydláždění odpadních stok na severozápadní straně kostela). Kostel přispěje 1400 zl., patron 600 zl., přífařené obce 500 zl.

25. května vyvýšeniny a střechy jsou pokryty sněhem.

11. června začátek staveb na kostele. Kříže na věži a makovice jsou sňaty.

20. červen farář Felger má v jabloneckém farním kostele křesťanské poučení v českém jazyce jako přípravu pro tamní české biřmovance.

25. června biřmuje biskup Wahala v Jablonci. Rádelští mu předložili žádost o zřízení vlastní fary v Rádle.

23. června dobrodinci darovali rádelské kapli 4 nové pozlacené oltářní svícny ze dřeva.

1. července stará dřevěná kůlna mezi sakristií a halou sv. Anny byla zbořena a pro uložení oltářů Božího hrobu na farním dvoře opět postavena.

20. července zřízení nové sanktusové věžičky

24. července začátek nového dláždění kostela žulovými deskami.

25. července spadlo 1 ½ leté dítě rádelského ševce Josefa Schöffela do čerstvé jámy s vápnem a zamřelo den poté.

str. 372

7. srpna při novém dláždění kostela se narazilo na zděný hrob před 96 lety pohřbeného faráře P. Josefa Roßmeisla, načež jeho ostatky byly vyzdviženy a uloženy na faře., aby pak byly pohřbeny na místě určeném pro zdejší duchovní mezi sakristií a kaplí sv. Anny(farní zahrádka).

pag. 508

8. srpna byly osazeny nově pozlacené věžní makovice a kříže, poté co do makovic uložil stavbyvedoucí Josef Karnold ze Svijan pamětní listiny. Této slavnosti se zúčastnil i v Rychnově přítomný profesor teologie a před rokem rektor Magnificus dr. Vincenc Náhlovský z Prahy.,

8. září měl farář Felger na Sychrově hlavní mši a odtud odejel s kraslickým školním ředitelem P. Rösslerem vlakem do Smiřic, aby odtud navštívili bojiště u Chlumu a Sádové.

14. září dokončení kostelních staveb. (kromě těch uvedených 7. května ještě přeloženy schody ke vchodům do kostela, sakristijní hala postavena z kamene, sakristie nově pokryta, uděláno nové podium k hlavnímu oltáři, římsy v kostele a na čelní straně opraveny.).

16. až 21. září nechal farář Felger farní stáj vydláždít starými deskami z kostela, a zřídit nová horní vrata.

19. září vikariátní konference na zdejší faře. Přítomno bylo 165 duchovních.
26. září první mráz a sníh.
30. září rychnovský podučitel Weitzdörfer šel na školu do Jablonce, . Jeho nástupcem se stal Anton Wawřich z Pulečného.
16. října pulečenský starosta Ig. Masopust zastřelil svou ženu. Zda záměrně nebo z neopatrnosti zůstalo nerozhodnuto.
1. listopadu večer poprvé smuteční procesí z kaple na rádelském hřbitově při osvětlení hrobů.
19. listopad rádelská obec zakoupila dům č. 156 za 2100 zl. a určila ho pro příštím faru.
29. listopadu Karl Wysocky se stal (po Vodičkovi) podučitelem v Pulečném
4. prosince letařovický učitel Josef Čumpelík byl zdejším školním výborem 3. hlasy proti 2. zvolen řídícím a kantorem v Rychnově

1868

12. ledna nastoupil nový učitel Čumpelík svůj úřad,.
5. března Anton Lang, domkář z Klíčnova č. 9. který 23. listopadu na cestě z Lučan domů zahynul ve sněhu, byl po 3 ½ měsících nalezen zmrzlý v blízkosti maloskalského dvora

pag. 509

Za loňské stavby navíc (nová sanktusová věžička, předsín k sakristii) muselo se z kostelního jmění doplatit ještě 648 zl. 56 kr.

1. března se kooperátorovi P. Ullmannovi udělalo během ranní mše u hlavního oltáře, náhle zle, musel být odveden domů od oltáře.

str. 373

2 velké lípy na kostelním prostranství byly poraženy a prkna z nich použita na stavbu hlavního oltáře. Místo nich zasadil farář Felger 2 jiné mladé lípy.

6. dubna místo, určené k pohřbívání zdejších duchovních mezi halou sv. Anny a předsíní k sakristii nechal farář Felger na vlastní náklady ohradit litinovou mříží.

15. dubna začala renovace vnitřku farního kostela (na níž se podíleli vdova M.A. Wenzlová 200 zl., farář 150 zl. a jiní dobrodinci). Starý hlavní oltář byl zbourán.

27. dubna protestant z Maxova, který zemřel v hostinci „U města Prahy „ byl zde pohřben libereckým pastorem Geisslerem.

Dne 1. května obdržel zdejší kooperátor P. Ullmann od nej. konsistoře pochvalný dekret.

4. května starý lesník z Dobré Vody Rölz byl pensionován, na jeho místo nastoupil starý lesník Franz Stütz

10. května okresní komise na místě uznává, že se rádelská kaple nedá rozšířit.

12. května: v loňském roce vyzdvížené ostatky faráře P. Josefa Roßmeisla byly uloženy do nové rakve a slavnostně pohřbeny v tzv. zahrádce páterů.

21. května zakládající slavnost rádelského spolku rozsévačů (Saatgänger-Verein)

22. květen z libereckého křížového kostela zakoupené a pro zdejší oltář určené sochy sv. Vojtěch a sv. Prokopa dorazily-

3. června večer bylo hrozné povětrí, dům ševce Hanspohla v Košovech shořel.

pag. 510

4. června dokončeno malování kostela.

22. června sv. otec odsuzuje nové proticírkevní zákony o manželství, škole, a interkonfesionálních záležitostech

23. června zemský školní rada Maresch v Rychnově. Jedná se o zřízení kreslířské školy a budovu společenstva malířů. Zdejší malíři u této příležitosti improvizovali výstavku maleb na faře. Farář Felger daroval rychnovské malířské gildě 100 zl. jako příspěvek na stavbu společenského domu.

červenec::postavena kaple s věží ve Vrkoslavcích

srpen :P. Ferkel, kaplan v Hodkovicích, byl kvůli svému kázání na náboženské slavnosti v Dlouhých Mostech obžalován jedním radikálem z Dl.Mostů u okresního soudu v Liberci.- v této době byla kázání katolických kněží pod policejním dohledem.

17. srpna pronajal farář Felger farní lesní pozemek , 4 strychy ze zadních polí a louky u farního rybníka na 6 let za roční činži 122 zl. 85 kr. r.m.

25. srpna Paní kněžka Adéla Rohanová navštívila poprvé zdejší kostel a faru. Od té doby se každoročně její návštěvy opakují jednou až dvakrát ročně. a pokaždé přinese pro chudé cenné dary na prádla a oděvech.

Dne 1. září znovu změna v politickém uspořádání. Místo okresních úřadů byla opět zřízena okresní hejtmanství. Okresní představený Jelen z Jablonce odešel do Tachova, a Schuster z Budějovic se stal okr.hejtmanem v Jablonci.-Farní obvod patří (s výjimkou Jestřebí a Mohelky) k jabloneckému okr.hejtmanství a jabloneckému okresnímu osudu.

str. 374

Bývalý rychnovský starosta Franz Ullrich se přestěhoval v září do nedávno nabytého hospodářství ve Stráži nad Nisou

27. září velká slavnost v Rádle, byl svěcen prapor spolku rozsévačů (Saatgänger-Verein).

18. října :Mítink na Frýdštejně byl hojně rychnovskými navštíven.

21. říjen : vysvěcení nového protestantského kostela v Liberci

pag.511

24. Ukončení renovací zdejšího kostela. malířem a ozdobovačem jménem Geipl a sochařem Wondračkem, oba ze Sychrova (tj. vymalování presbyteria, nabílení a část. vymalování kostelní lodi, úplně nový hlavní oltář, a nové postranní díly vedlejších oltářů).

Roku 1868 bylo ve farnosti 75 sňatků.

27. října komise ohledně upravení učitelských platů v Rychnově. Školné od nynějška zdvojnásobeno, na obec přešly školní pozemky a renty z kapitálu ze školního lesa, a vyvazovací fond ze školních pozemků, za to dostal učitel fixní plat a sice řídící 550 zl., první podučitel 220 zl., a přidělený druhý podučitel 200 zl.

listopad.: jablonecký kaplan Stanislaus Nitsche odpadl od víry.

17. listopadu obdržel Rychnov povolení vybírat pивní krejcar

7. prosince : strašný orkán. Téměř polovina hřbitovní zdi odkryta Plot do dvora a zahrady na mnoha místech vytržen, misijní kříž rozlámán na více kusů, břidlicová střecha kostela poškozena, cínové plechy vyrvány, rovněž tak okapy nad vchodem do kostela za silnice. Ve farnosti byly 3 stodoly demolovány, na střeších a lesích způsobeno mnoho škod.

16. prosince : tulák zapálil faru ve Bzí, ta úplně vyhořela.

20. prosince Mnoho pokusů o vloupání v sousedství přiměly faráře Felgera aby spolu se dvěma sousedy přijal k ochraně fary a kostela nočního hlídače.

31. prosince několik svévolných mladíků shodilo obraz křížové cesty (III. zastavení) z postranního kůru a ten zranil na čele vdovu Marii Annu Seibothovou z Rychnova.

V tomto roce byly v Rychnově postaveny tři nové domy-.

pag.512

Rok začal silnou zimou, léto přineslo neobyčejná vedra a sucho, od května do srpna takřka nepršelo. Prameny vyschly, suché louky byly spáleny. Naproti tomu bylo hojně ovoce.

1869

7. ledna Franz Schütz z Nové hospody u Bezdězu se stal (po Wysockém) podučitelem v Pulečném

18. ledna zrušena povolení ohlášek sňatků

7. března byli rádelští se svou žádostí k Majestátu o zřízení vlastní fary odmítnuti.

str. 375

3. dubna kupuje rychnovská obec dům č. 170 na Nivě za 6900 zl.. Tam se má umístit zřizovaná 3.školní třída a má tam být podučitelův byt.

Stavba hodkovické a kokonínské školy

11. dubna z podnětu kněžské sekundice sv. otce Pia IX daroval farář Felger rádelským 5% obligaci národní půjčky na 100 zl. jako příspěvek na dotaci budoucího rádelského faráře Téhož dne byl poprvé použit ornát z bílého hedvábí (s vyšitým středním kusem), darovaný farnímu kostelu paní kněžnou Adélou Rohanovou

6. května (svátek nanebevstoupení Páně) vysvěcení kalvarijské kaple u Hodkovic, zničené ohněm r. 1864 a opět postavené

Rychnovská železniční stanice byla rozšířena, a v Pulečném naproti škole postavena nová hospoda s tanečním sálem (zvaná „U větrného mlýna“)

17. června + bývalý zdejší kaplan P. Anton Horna jako farář v Březině

červenec farář Felger založil 220 sáhů dlouhý zavodňovací kanál, aby velká farní louka mohla být zavlažena také z východní strany.

Zvláštní druh dřepčíka nadělal velké škody zejména na ovsech

10. srpna podle dohody pana faráře se zemským školní radou Mareschem otevřel Wenzel Dědek z Petrašovic, malíř a kreslíř a zároveň asistent na české vyšší reálce v Praze

pag. 513

během prázdnin v hostinci „U města Prahy“ soukromý kreslířský kurs pro zdejší malíře, který se ukázal užitečným. Stravu a byt dával učiteli kreslení farář, a školní rada Maresch se postaral o peněžní remuneraci z nějakého fondu.

K oslavě 1000. výročí smrti sv. slovanského apoštola Cyrila uspořádal pražský p. kardinál, pouť na Velehrad, zúčastnil se jí i zdejší kaplan P. Fischer (16. srpna).

1. září otevření 3. třídy v rychnovském obecním domě a 9. září její vysvěcení farářem Felgerem. Nový druhý podučitel je Winter z Chrastavy.

6. září školní mise v Pulečném. Starý učitel Anton Podlipný byl s 235 zl. pensionován a plat nového učitele stanoven na 300 zl.

20. září rychnovský poštovní úřad byl za velké slavnosti otevřen. Prvním poštmistrem se stal Anton Lang, kupec v horní vsi.

Mohelka a Jestřebí byly přiděleny k libereckému okresnímu hejtmanství a okresnímu soudu.

18. října se slaví poprvé svátek sv. Lukáše (s hlavní mší svatou a průvodem s dary {šlo se kolem oltáře a věnovaly se peníze}) rychnovského malířského společenství

24. října z podnětu v. ordinariátu byl, zdejší oltář počtí P. Marie navržen jako „privilegovaný oltář“

19. října byl zvolen dalešický učitel Klikorka 4. hlasy proti 1. učitelem v Pulečném

Dne 17. října + bývalý zdejší kaplan P. Stránský jako pens. polní kaplan v Schöbritz

str. 376

28. října v Rychnově klouzačka

11. listopad Pastorální konference na zdejší faře ve věci nově uvažovaného řádu taxy štolý.Přítomno 13 duchovních z vikariátu

15- listopad odjezd litoměřického biskupa Wahaly na koncil do Vatikánu

18. listopadu nově utvořená okresní školní rada v Jablonci měla své první zasedání

18. listopadu jeřmanický farář P Josef . Kočí přesídlil na svou novou stanici ve Vysokém

pag. 514

Téhož dne přišel P. Johann Ullmann, poté co byl víc než 27 let kaplanem v Rychnově, jako administrátor do Jeřmanic, kde také zůstal jako farář.

8. prosince zahájení vatikánského koncilu

16. prosince předsedá P. Felger volbě nového starosty okresního zastupitelstva v Jablonci jako nejstarší člen

31- prosince se konalo sčítání lidu. Bylo vyhotoveno 3600 výpisů z křestních matrik
Od 19. listopadu do 20 srpna následujícího roku měl Rychnov jen jednoho kaplana

1870

4. leden nový pulečenský učitel Klikorka začal učit.

Dne 1. dubna: 22 četníků z Prahy do Svárova , kde vypukly nepokoje.

Začátkem dubna zde ještě sanice.

14. duben Pražský kardinál s biskupové z Litoměřic a Budějovic jsou na koncilu ve Vatikánu, a královéhradecký biskup je starý , slabý a nemocný, pražský světicí biskup Krejčí světi oleje pro celou českou církevní provincii.

22. duben: nový okresní školní inspektor Hickmann (profesor na liberecké obchodní škole) vizituje poprvé rychnovskou školu

Dne 1.května P. Johann Ullmann instalován jako farář v Jeřmanicích

Začátkem května žid- vinopalník Nehemias Brandeis ,kterému loni rádelští pronajali t.zv. faru, z Rádla odešel.

Majitel zdejšího hostince na kostelním prostranství vystavěl nad stájí taneční sál.

6. června: vysvěcení praporu rychnovských Rozsévačů

12. června světi farář Felger smuteční prapor spolku rozsévačů

.23. června obdržel kaplan P. Fischer pochvalný dekret od konsistoře.

Rozmach rychnovské cihelny Obec dostala v tomto roce od akcionářů 300 zl za hlínu

pag. 515

2. července se vrátil litoměřický biskup Wahala z Říma a ustanovil v zastoupení P. kardinála od 5 do 10 kněžských kandidátů

4. července + pražský světicí biskup P. Krejčí

13. července dopoledne uhodil blesk do čekárny zdejšího nádraží, která ale našťěstí byla prázdná

14. července + rychnovská velká dobrodinka kostela vdova Marie Anna Wenzlová, sestra hodkovického děkana Josefa Hofrichtera

18. červenec bylo prohlášeno dogma o papežské neomylnosti.

str.377

18. srpna nechal farář sloupy Andělů strážných posunout na farním pozemku o 16 kroků, renovovat je a tím vzniklou porostlinu ještě zornit.

20 srpna komise ohledně prodloužení vodovodních rour pro faru u příležitosti stavby silnice.Z konkursu na stavbu silnice zaplatí dodatečně do kostelní pokladny jako udržovací fond 72 zl. kromě 5% úroků za uplynulých 11 let.

20. srpen příjezd nového rychnovského kaplana novosvěcence P.Josefa Tschörcha, rodáka z Vratislavic

září: farář Felger opatřil nový misijní kříž se zcela novou figurou Krista. Kmen věnovala zdejší obec.

3. října vysvěcení kokonínské. nové školy

16. října vysvěcení nové školy v Hodkovicích

20. října odložen vatikánský koncil.

24 a 25. října večer silná polární záře

28. října ráno ve 3 hod. vyhořel dům Antona Wawřicha č. 114 v Pulečném

listopad: zdejší lékař Franz Möller si stěžuje na podučitele Adama pro jeho homeopatické léčebné fušerství

listopad: Clara Peukertová, žena obchodníka, opatřila pro kostel černý sametový ornát

prosinec: 12 válečných zajatců a z pruského zajetí uprchlých francouzských vojáků si vyprosilo u knížete Rohana na Sychrově stravu a pomoc na cestě

V tomto roce obnášel počet duší rychnovské farnosti 7447.

1871

24. ledna + P. Krupař, farář ve Bzí

V první polovině února hrozná mrazy, pod 20 ° R {-25° C}

3. dubna daroval farář krucifix pro školní třídu těch nejmenších ve zdejší obecní domě.

25. dubna u příležitosti procesí sv. Marka vysvětil P. Fischer renovované sloupy Andělů strážných na farním poli a renovovaný kříž na kostelním pozemku na kokonínské cestě.

27. dubna farář zasadil u sloupů Andělů strážců 4 mladé olše

1. května cikánská banda asi 25 osob a několik koní rozbila svůj tábor za hřbitovní kaplí a způsobila škody na farním poli a louce.

1. květen: poté co se v rádelské škole vybudoval byt pro učitele v podkroví a pův.byt v přízemí byl přeměněn pro 2. třídu začal tam učit nový rádelský podučitel Halbich z Jeřmanic

6.květen konkurenční(soutěžní) jednání v Rádle ohledně přestavby poškozené rádelské věžní kopulové střechy, resp. přeměny na špičatou střechu a návrh věže. Jmění kaple má zaplatit materiál a řemeslníky –cirka 320 zl., obec přispěje na ruční a potažní práce cirka 120 zl. Je to poprvé, co jmění rádelské kaple bude použito ke stavbě kaple. Doposud byly takové stavby hrazeny buď dobrodinci nebo obcí. Zmíněná stavba věže bude v průběhu léta zadána rádelskému podnikateli staveb.

str. 378

27. května byl zřízen mýtní domek na rohu farní louky u Luckova hostince. Za to dostal rychnovský farář 2 zl. roční činže z okresního fondu.

15. května byla vysvěcena rozšířená vrkoslavická kaple

4. června + rychnovský kostelník Josef Hofman z č. 86

4. června vysvětil farář Felger nově zřízený misijní kříž před kostelem

pag. 517

4. června instalace nového faráře ve Bzí P. Josefa Peka

12. červenec vysvětil P. Fischer druhou rádelskou školní třídu a zároveň i nástěnný kříž, věnovaný farářem.

14. června farář Felger odcestoval kvůli bolestem nohou na 4. týdny do lázní Teplice

10. července korunní princ Rudolf na své okružní cestě Čechami udělal krátkou zastávku na Sychrově.

31. července byly rychnovské kostelní pozemky pronajaty na dalších 6 let.

4. srpna pohřeb ovdovělé kněžny Gaspariny von Reus-Greiz (sestry kostelního patrona knížete Kamila Rohana) do rodinné hrobky v Loukově

První mlátička v Rychnově

15. srpna farář Felger cestuje ve společnosti kraslického ředitele školy P. Roesslera na pašijové hry v Oberammergau a odtud do Švýcarska. Návrat 11. září

Od poloviny srpna do konce září se v Jablonci konala průmyslová výstava.

18. listopadu shořela z neopatrnosti hraniční hospoda (Grenzschänke) v Kokoníně

31. prosince dosavadní liberecký okresní vikář P. Franz Moysel v Rochlicích složil svůj úřad
1871 byl vynikající rok pro brambory

1872

1. leden liberecký vikariátní úřad byl přenesen na osečského faráře P. Josefa Kouble.

2. února v hodkovcích se utvořil starokatolický spolek

11. února se utvořil v Rychnově radikální dělnický spolek

8. února farář Felger s stal personálním děkanem

Dosud v pátek obvyklé zdejší postní kázání byla přeložena na nedělní odpoledne

Od 7. března každý čtvrtek přichází z Jablonce c.k. notář do Rychnova aby vyřídil běžné záležitosti

5. března ke 4 hod., odpoledne bylo pocítěno zemětřesení, stejně jako v jiných městech v sev.Čechách a v Sasku.

2. března se utopila vdova Regina Lang-ová z Klíčnova č. 29 v tamním rybníce.

Od 9. do 10. března v noci vyhořel Scheuerův papírenský mlýn

pag. 518

15. dubna biskupský generální vikariát ve Smyrně v Malé Asii požaduje prostřednictvím litoměřického bisk. ordinariátu potvrzení o svobodném stavu Vincence Hofmanna z Pulečného č. 49, který se tam chce oženit s jistou Terezií Axt-ovou z Č.Lípy

21. duben děkan Felger světi v Rádle Ave zvonek určený pro Haine ulitý z litiny. Ten byl tentýž den nesen z kaple v procesí 8 pannami za účasti nově uniformované

str. 379

hudby a za doprovodu rádelského spolku rozsévačů na místo určení a poprvé se rozezněl.

Všichni páni okresní vikáři byli pozváni na 23. dubna do Litoměřic na konferenci , týkající se vylepšení kongruy

10. května + bývalý zdejší kaplan P. Josef Buryánek jako farář a jubilující kněz ze Světlé.

26.května velké povodně v Praze a v Rakovnickém kraji v důsledku průtrže mračen. – Pro postižené uspořádána sbírka , v Rychnově vynesla 171 zl. 59 kr.

3. června kaplan P. Tschörch cestuje do Philippsdorfu { buď Filipov u Č. Kamenice nebo Filipovské Chaloupky u Dobronína okr. Štoky nebo Filipov u Dobrotína okr. J.Hradec nebo Filipov u Šluknova }

9. června kaplan P. Fischer podniká výlet do Drážďan (Dresden)

9. června + šumburský kaplan P. Josef Wolf

3. července vikariátní konference na rychnovské faře ve věci zlepšení příjmů nižšího kléru. Přítomno 14 duchovních . Pro diecézní podpůrný fond upsáno 273 zl.

Dne 8. července Jubilující pár Franz a Anna Lang-ovi z Pulečného č.80 oslavil svou zlatou svatbu.

11. července loňského roku místo podučitele Wintera ustanovený třídní učitel Watzke z Oberhaid {asi v již. Čechách} přesídlil jako učitel do Smržovky

27. července Anton Frind z pražské kapituly byl zde na návštěvě

pag. 519

28. července farář Felger měl hlavní mši při svátku v Železném Brodě a kaplan Tschörch kázal v Kryštofově Údolí.

12. srpna očekávaný konec světa z podnětu neomylnou vědou předpovězena srážky země s kometou

15. srpen kaplan Tschörch odejel do svého domova na několik dní na zotavenou

17. srpen začátek stavby rodinné hrobky Antona Peukerta na zdejším hřbitově. Zaplatil kostelu 100 zl.

Rádelská Olivetská zahrada spolu s vedle stojícím křížem renovována z výnosu nadace za 45 zl.

Rádelští dobrodinci pořídili pro svou kapli velum z bílého hedvábí a stejný pláštík na ciborium , dohromady za 22 zl., Jakub Hartig daroval černý pluviál .

4. září pastorální konference na zdejší faře. Přítomno 15 duchovních, mezi nimi prof. dr. Náhlovský z Prahy a školní ředitel Rössler z Kraslic jako hosté

Téhož dne odejel P. Fischer do Děčína na setkání se spolužáky po 15. kněžských letech.

12. září lékař Augustin Kittel z Uher byl na návštěvě v Rychnově po 21. letech , zasadil svému otci vedle sakristijního okna pamětní tabulku.

12. září ve 2 hod. v noci projížděl zde vlakem J.M. císař František Josef, vracející se z Berlína, kde byl na setkání 3. císařů.

1. října přijel nový rychnovský třídní učitel Beutel z Polubného (místo učitele Watzke-ho)
6. října cestuje děkan Felger přes Rumburk do Chlumce u Chabařovic (Kulm), aby se sešel se svými 7.kolegy z semináře po 35 kněžských letech
8. října syn rychnovského kostelníka Franz Hofmann byl zatčen pro krádež u Pietschbauera str. 380
13. října místo náhle zesnulého Antona Pitsch-e nastoupil jako hrobník Franz Maschke z Rychnova č. 70
- 13., října nadace Marie Müllerové na věčné světlo v rádelské kapli vstoupila v život.

pag. 520

15. prosince navečer shořel dům pulečenského starosty Augustina Masopusta č. 63.
.Pro farní kostel byl částečně z darů, částečně z mešních nadací opatřen květovaný pluvíál z bílého hedvábí a velur.

1873

24. února vysvěcení 4. rychnovské třídy v č. 170 děkanem Felgerem
3. dubna zasadil děkan 3 naroubované jabloně a 3 naroubované hrušně na farní dvůr
13. dubna ráno na velikonoční neděli opustil kaplan Tschörch své zdejší místo a odešel do důchodu.
1. května otevření vídeňské světové výstavy, na níž se účastní i rychnovští malíři a výrobci galanterie
1. května v Pulečném otevřena 2. třída Prvním podučitelem byl Wilhelm Preissler malíř z Pulečného č. 65.
3. června odešlo 22 osob ze zdejší farnosti do Brazílie
5. června velká průtrž mračen s kroupami, přičemž byl na sáh vyrvána pastvina u Anděla strážce a farní louka byla pokryta mnoha sty fůrami písku a štěrku . Voda šla proudem přes faru a v dolních prostorách byla na 8 palců {asi 20 cm } vysoko
12. června krátce před procesím Božího Těla opět místy déšť při silné bouři, , přičemž blesk sjel po vysokém topolu u zdejší kovárny (na cestě do školy), aniž by zapálil.
červen děkan Felger nákladem 70 zl. položil roury, jimiž se voda vedla ze sádky až do koryta ve stáji.
16. června + rochlický personální děkan a exvikář P. Franz Moysel.
Na 25. a 26. červen oznámené biřmování v Rychnově bylo v posledním okamžiku pro náhlé onemocnění p. biskupa odřeknuto.
17. července shořel dům továrníka na dózy Franze Hofrichtera č. 194 Oheň vznikl při sušení lnu.

pag. 521

1. srpna hrozné povětrí a krupobití na hodkovickém údolím až po Pelíkovice a Kopaninu.
Padaly kusy ledu velké 4-7 lotů. {asi 7- 12 dkg}. Na hodkovickém kostele bylo rozbito 200 skleněných tabulek, na škole 128 okenních tabulí,
srpen : farní porostlina hned za Andělem strážcem byla zorněna.
20. srpna ráno uhodil blesk v Pulečném do domu Glöckelbauera v č. 19 , přičemž byly jedna kráva zabita a jedna jiná ohluchla.. Oheň byl v zárodku uhašen.
27. srpna P. Kretschmer, nar. v Č.Lípě , předtím kaplan v Křižanech, přišel za P. Tschörcha na místo kaplana v Rychnově.
8. září zdejší kaplan P. Fischer byl na zkoušce v sychrovské kapli a téhož dne p. knížetem str. 381
Kamilem Rohanem presentován jako zámecký kaplan v Sychrově.
9. září navečer dorazil biskup Augustin Paul Wahala na vizitaci a biřmování vlakem do Rychnova-
10. září bylo biřmováno na 1000 rychnovských farníků.

- 11. září biřmováno asi 300 přidělených jeřmanických. Bývalý sychrovský zámecký kaplan P. Josef Němeček byl ve zdejší farní kostele konfirmován jako loukovský farář
- 25. září přesídlil zdejší kaplan P. Fischer na své nové působiště do Sychrova, téhož dne večer se ale vrátil do Rychnova a příštího dne, 26. září byl namísto onemocnělého děkana povolán k vysvěcení Peukertovy rodinné hrobky.
- 27. září, v 5 hod. ráno jel tudy vlakem {italský} král Viktor Emanuel, vracející se z Berlína
- 5. října konec oslav 900. výročí založení pražského biskupství
- 11. října : 2 milosrdné sestry z Dornbirnu ve Vorarlbersku zde pořádaly sbírku
- 12. října svěcení praporu veteránů v Rádle. Děkan Felger držel řeč na prostranství před kaplí.

pag-522

Biskupský vikář libereckého okresu a farář v Osečné P. Josef Kouble přišel jako farář do Příchovic, podržel si ale vikářský úřad. Dne 26. října začal úřadovat z Příchovic.

- 27. října navečer shořel dům Josefa Lindnera v Pláni č. 319.
- 2. listopadu světlí děkan Felger novou hřbitovní kapli v Rádle
- 5. listopadu převzal v rychnovském kostele (v zastoupení) přísahu nově jmenovaného interkalárního administrátora v Osečné P. Johanna Bernarda, kaplana z Č. Dubu
- 15. listopadu přišel do Rychnova jako mladší kaplan P. Adalbert Kundt, rodák z České Lípy, dosavadní kaplan ve Vrkoslavicích
- 10. listopadu + bývalý zdejší kaplan P. Johann Patzak, jako pensista ve Dvoře Králové
- 25. listopadu + v Rychnově rozený P. Josef Hofrichter, děkan a jubilant z Hodkovic. Při jeho pohřbu, konaném dne 29. listopadu měl děkan Felger pohřební řeč.
- 2. prosince 25. výročí vlády JM. císaře Františka Josefa
- 11. prosince děkan Felger přijal přísahu nově jmenovaného interkalárního administrátora z Hodkovic P. Ptáčníka v hodkovickém kostele
- 24. prosince první vánoční stromek pro rychnovskou školní mládež v sále hostince u Luckeho {„U města Prahy „}

1874

- 16. ledna krásný jarní den, po sněhu ani stopy, kvetou sedmikrásky
- 20. ledna + ve Stráži nad Nisou bývalý rychnovský starosta Franz Ullrich
- 15. února (7. neděle před velikonoce) instaloval děkan Felger (na základě delegace) nového faráře v Osečné P. Holýho
- 18. února velký obraz, který v Mnichově Hradišti namaloval malíř Žák, představující uložení Krista do hrobu, který pozůstalí po + hodkovickém děkanovi Hofrichterovi z jeho pozůstalosti věnovali rychnovskému kostelu, byl použit v postním čase na mariánském oltáři jako 14. zastavení křížové cesty a vysvěcen děkanem Felgerem.

str. 382

- 20. února určuje okresní školní rada remuneraci za vyučování náboženství ve škole v Pulečném na 15 zl. ročně a sice od 1. srpna 1873. Tento obnos ale nebyl nikdy zaplacen.
- 12. dubna instalace P. Franze Ptáčníka jako faráře v Hodkovicích libereckým vikářem a příchovickým farářem P. Josefem Koublem.
- 20. květen za udělování náboženského vyučování ve 4. třídách zdejší obecné školy byla poukázána roční remunerace 30 zl. z okresního školního fondu, a také jeden rok vyplacena, poté ale zase žádána zpět.
- 5. června o 3. hodině ráno shořela stodola Josefa Hofmanna v Rychnově č.85, pravděpodobně z neopatrnosti.
- 9. června dvě milosrdné sestry z Dornbirnu zde sbírají.
- 4. července schválil ministr obchodu (čestný občan Rychnova) Banhans {Antonín, český Němec, *1825 Měcholupy u Žatce, 1870 ministr orby, 1871-1875 min. obchodu} zřízení erární odborné kreslířské školy v Rychnově..

Poznámka : zdejší obecní zastupitelstvo dne 19. listopadu v uznání zásluh o povznesení zdejšího uměleckého průmyslu a uměleckoprůmyslové výuky ministra obchodu Banhanse , zemského školního inspektora p. Maresche a dvorního radu a ředitele Rakouského musea Eitelbergera jmenovalo čestnými občany obce.

červenec: zdejší kostelní varhany byly opraveny. Stavitel varhan Müller z Janova u Sloupu dostal 100 zl. z kostelního jmění a během 3 týdnů včetně svého pomocníka stravu a byt na faře.

Zchátralá farní konírna byla poněkud opravena

31. července odešel jablonecký okresní hejtman do penze. Dříve než dorazil jeho nástupce baron Wražda, obstarával úřad okresní komisař Lavori.

1. srpna nové propachtování části zdejších farních pozemků na 6 let.

13., srpna o ½ 6 odpoledne se zastavil na zdejším vyzdobeném nádraží na své úřední cestě ministr obchodu Banhans pozdravován rychnovským obecním zastupitelstvem, zdejším duchovenstvem, a všemi spolky a byl mu vyjádřen dík za to, že kreslířská škola vstoupila v život.

pag- 524

23. srpna se rozdělovaly medaile 10. rychnovským veteránům , kteří se zúčastnili tažení z r. 1859, 1864 a 1866.

29. srpna silniční kanál nad horními farními vraty , jehož stavbu schválilo okresní zastupitelstvo, aby se zabránilo novému zaplavení fary, byl dokončen

září: farní vodovod položením několika nových rour opět v provozu

14. září: dvě milosrdné sestry z kláštera sv. Josefa ve Vídni zde konaly sbírku

16. září po půlnoci vyhořela k domu č. 99 v Pulečném patřící stodola.

3., října + Josef Demuth , selský výměnkář z Rádla č. 109, byl spoluzakladatelem rádelské mešní nadace a zakladatel rádelského hřbitovního kříže.

str. 383

25. října + bývalý zdejší kaplan P. Franz Manžel jako farář ve Vlastibořicích. Na jeho pohřbu, konaném dne 29. října bylo přítomno 22 duchovních a také kostelní patron kníže Kamil Rohan.

listopad: Konala se jednání o založení sboru dobrovolných hasičů v Rychnově. Děkan Felger daroval 20 zl. na opatření hasičského náradí.

1875

Dlouhá, tuhá zima. Od Martina r. 1874 až do konce března sanice. Krásné, bezmrazé jaro, nádherné květy stromů.

4. leden dvě milosrdné sestry z Vídně zde sbíraly.

11. leden: nový jablonecký okr. hejtman baron Wražda nastoupil úřad.

27. leden a 7. únor: pro mohutnou sněhovou bouři a závěje se nebylo možno dostat do Rádla.

28. února přesídlil rychnovský třídní učitel Franz Beutel jako učitel do Maxova.

pag. 525

27. březen: u příležitosti svátku nanebevstoupení nastoupil poprvé nově založený hasičský sbor v uniformách.

15. dubna z Jablonce do Turnova přijela společnost uměleckých jezdců (Cirkus grand American) s 8. slony, 5. lvy, 160 koni a mnoha vozy .

1. května bzovský farář Pek si vyměnil faru s farářem Fleischmannem z Dolní Krupky

7. června + P. František Fiala, farář a jubilant z Jeníšovic, 85 roků stár.

20. června slavnostní předání rychnovské farnosti srdci Ježíšovu

29. června + císař Ferdinand Dobrotivý, o ½ 4 odpoledne v pražském královském hradě.

3. července ve 2 hod. odpoledne cestoval p. biskup Augustin Paul Wahala z Tanvaldu (kde vizitoval) Rychnovem na pohřeb do Prahy

5. července v noci o 1/2 1 se vrátil (p. biskup) z Prahy zpět a zastavil se na zdejší faře , pak ráno pokračoval v 1/2 7 do Smržovky, kde pokračoval v biřmování.

1. července otevření železnice Liberec- Frýdlant-Zhořelec

20. července přes den několik bouřek, okolo poledne uhodil blesk během svatby v rádelské kapli do domu č. 84 v Rádle, aniž by zapálil, zabil ale domácí paní Barboru Wenzl-ovou , zatímco její syn jen ohlušen. Téměř ve stejnou dobu Josef Neumann, domkář-výměnkář v Jestřebí č. 11 byl zabit bleskem ve svém domě.

25. července instaloval děkan Felger(delegován k tomu) svého bývalého kaplana P. Josefa Fischera (naposledy zámeckého kaplana na Sychrově) jako faráře v Osečné den nato tam konal kanonickou vizitaci a náboženské zkoušky

6. srpna jsou zároveň 3 c.k. ministři na inspekci v Jablonci a sice ministr obchodu Chlumecký, ministr financí Depretis a exministr Hasner.

str 384

Při této příležitosti navštívili v Jablonci konanou výstavu rychnovských průmyslových výrobků a práce zdejší kreslířské školy.

1. září do místnosti kaplana Kundta byla opatřena nová kamna.

3. září na pohřbu muzikanta a malíře Eduarda Wawřicha z Rychnova č. 253 byl poprvé použit pohřební vůz (majetek kokonínského spolku rozsévačů)

10. září arcivévoda Karel Ludvík byl na návštěvě na Sychrově, spolu se svou manželkou Marií Terezií z Braganzy (vnučka sestry naší paní kněžny) Přítomný rohanský patronátní klérus byl p. knížetem představen.

24. září silný mráz, 1 °R (- 1 1/2 ° C) Mnoho ovoce na stromech pomrzlo

29. září byl umístěn nad hlavní vchod do kostela knížecí rohanský erb z litiny

koncem září: pro nutné rozšíření silnice nechalo okresní zastupitelstvo kapličku na Ave zvon u rádelského papírenského mlýna přemístit na protilehlou stranu.

listopad: rychnovský poštovník Anton Lang z č. 20 byl sesazen pro zpronevěru a místo nově vypsáno.,

21. listopadu instalace nového jenišovického faráře P. Josefa Kliky, předtím faráře v Loučkách

20. prosince na zdejší železniční stanici zřízen provizorní telegraf

1876

1. leden zavedení nových měr a vah. (metr, gram, litr)

Zima od r. 1875 do 1875 dlouhá a ostrá.

Citelná nouze, neboť broušení skla téměř úplně ustalo, a v továrnách se pracuje jen slabě. V důsledku toho se zvětšuje počet žebráků a vagabundů, a nejistota majetku. Mnoho rodin z jablonecka, smržovska a zdejší krajiny se chystá odstěhovat do Brazílie.

pokračování viz na pag. 535

str. 385

pag. 527

V ý k a z v y s t ě h o v a l c ů z R y c h n o v a

Rok	Bydliště	Jméno a stav	počet	kam
18	Rádlo 161	Florian Maschke, svob. syn domkáře	1	Polsko

36				
18 37	Rychznov 243	Franz Seidl, domkář a žena a děti	10	Halič
18 38	D Voda 172	Anton Vogt, domkář s rodinou	6	Rus.Polsko .Doms kavola
18 39	Rádlo 97	Franz Schäffel, krejčí s rodinou	8	Polsko
	Rádlo 111	Anton Hillebrand, švec, vdovec a děti	4	Polsko
21 .7.	Rychnov 131	Augustin Kraus, syn učitele v Rádle, usedlý a rodina	3	Rus.Polsko, Doms kavola
21 .7.	Rádlo 103	Anton Hübner, domkář a rodina	4	-, -
	Rychnov 355	Augustin Lindner , domkář s rodinou	7	Polsko-Lisko, kraj Sanok
	Rychnov 58	Augustin Lang, pekař a rodina	4	Doms kavola
	Rádlo 127	Josef Kundlatsch, svob, se sestrou a jejím dítětem	3	Polsko
	Rádlo 182	Johann Schäffel, škol.pomocník, s rodinou	4	Doms kavola, tam +1855
21 .	Klíčnov 27	Ignaz Hübner, domkář a rodina	6	Doms kavola
18 44	Rychnov 196	Josef Maschke, domkář s rodinou	8	Halič u Brody
18 48	Rychnov 194	Karl Hofrichter, malíř svob., později ve službách guvernéra ostrova Elba	1	Italie
18 52	Rychnov č.4	August Kittel, ranhojič s rodinou (viz úmrtní protokol 1858 čj, 328)	6	Uhry, Leiden u Sv.Mikuláše, župa Wieselburg
str . 38 6				pag. 528
18 53	Rychnov 194	Anton Hofrichter, klempíř, svob. (později komik měst. div. v Buffalo)	1	Severní Amerika
	Pulečný 45	Ferdinand Schmied, pekař a domkář		Sev.Amerika +1854
18 54	-, -	Maria Anna Schmied, roz Ullmann, a 2dětí a sestra jejího muže Barbara (manželka předchozího)	4	Sev. Amereka
	Pulečný 119	Franz Lang, malíř a domkář(uprchl, zanechal ženu a 2 děti)	1	Sev. Amerika
	Pulečný 53	Franz Masopust svobodný, kovářský tovaryš,	1	Sever. Amerika
	Rychnov 265	Anton Müller, odpadlik, pekař s rodinou	5	Halič Prebendov u Vadovici
	-, -	August. Seiboth , zeť předch. a žena	2	-, -

	Rychnov 177	Anton Schäffel, malíř, svob.	1	Sev. Amerika
	Rádlo	Franz Schütz, syn papír.mlynáře, svob. (vrátil se 1858)	1	Sev. Amerika
18 55	Rychnov 272	Josef Masopust, zámečník a chalupník, a rodina	7	Haliř, Prebendov u Vadovic
	-,,-	David Preissler, 78 let , výměnkář u předchozího	1	“.
	Rychnov 21	Franz Schmied, sedlák s rodinou	7	-,,-
	Rychnov 306	Josef Preissler, chalupník a rodina	8	-,,-
str .	387			
18 55	Pulečný 55	Anastas Masopust, invalid. ohňostrůjce, ,s rodinou. Po jeho + se žena s dětmi vrátily	3	- ů- pag. 529
	Pulečný 53	Franz Schmied, kovář a chalupník, a rodina	8	Severní Amerika
	Rychnov 18	Ferdinand Siebeneichler , tkadlec, svob	1	-,,-
18 56	Pulečný 99	Anton Masopust, syn sedláka, svob.	1	-,,-
	Rychnov 195	Franz Loeffler, malíř, vdovec	1	Vídeň
18 57	Rychnov 159	Johann Hofrichter, malíř, domkář s rodinou a 7 malíř.pomocníků (3+ v Pešti, ostatní se vrátili)	11	Pešť v Uhrách
	Rychnov 250	Augustin Hofmann, malíř, svob, (s Joh. Hofrichterovou (sňatek 1858 Osek)	1	-,,-
zá ří	Rychnov 80	P. Karl Poessler, kaplan,říd. učitel dívčí přípravky Anglických panen	1	-,,-
18 62	Rádlo 4	Anton Menzel, tkadlec a soused, s rod. později v Kolbermoor u Albling v Bavorsku	6	Wells v Hor. Rakousku
	Pulečný 49	Vincenz Hofmann (syn Franze), svob, sňatek 1872 ve Smyrně(M. Asie) s Terezií Axt z Č.Lípy	1	Orient
18 69	Pulečný 19	Elizabeth Wawřichová, (dcera sedláka) se svým nápadníkem	2	Polsko
18 73	Rychnov 4	Franz Schmied, pasíř, svobodnž	1	Brazílie
	Rychnov 278	Maria Zappe, služka, 14 let stará, dcera +Josefa Zappe	1	-,,- pag. 530
	Rádlo 175	Maria Anna Zappe , svob. dcera domkáře	1	Brazílie
str ,	388			

	Rádlo 134	Franziska Maschke, svob. dcera domkáře	1	-,-
	Rádlo 1760	Cajetan Skolauda, dř. sedlák, pak dělník s rodinou	5	.. u Croce
	Rádlo 151	Augustin Schäffel, brusič skla, s rodinou	4	-,-
	Rádlo 64	Johann Maschke , truhlář a domkář, bezdětný se ženou Josefou roz.Kundlatsch	2	Brazílie
	Rádlo 242	Vincenz Weiß, tov.dělník a domkář a rodina	6	-,-
	Pulečný 78	Ignaz Müller, tov. dělník, svob.	1	-,-
18 76 ,2 9. 2	Rychnov 240	Kaspar Licke z Dalešic, kamnář a usedlý,. s rodinou	7	-,- u Sao Paula
18 76 ,3	Rychnov 325	Ignaz Maschke, syn plánského hajného, svob., jako rekrut utekl, v Hamburku zatčen a postrkem vrácen	1	-,-
- ,3.	Klíčnov, 17	Jgnaz Hübner, truhlář a zeměbranec,svob., bez pasu	1	-,-
1. 4.	Rychnov 198	Johann Seidl, přadl.skla, s rodinou	3	-,- u Sao Paula
„	Rychnov 113	Amalia, roz. Seidl, vdova po Aug. Schmiedovi, brusička kamenů se 6 malými dětmi	7	.-,-
„	Rychnov 271	Augustin Lang, nástrojař, s rodinou	7	-,-
6. 5.	Rádlo 238	Josef Wawřich, švec, se ženou	2	-,-
„	Rádlo 109	Florian Müller, sedlák s rodinou	8	-,- pag.531
„	Rádlo 102	Anton Lang, domkář s rodinou	5	-,- u St. Croce
„	Rádlo 185	Augustin Schäffel, chalupník, s rodinou	3	Brazílie
str .	389			
	Rádlo 233	vdova M.A.Zappe, porodní bába, s dcerou a jejím dítětem	3	Brazílie
	Rádlo 182	Florian Kovář, kovář, s rodinou	5	-.-
	Rádlo 121	Anton Hillebrand, dělník, s rodinou	5	-,- u S.Paula
	Rádlo 77	Augustin Hübner, domkář s rodinou	3	Brazílie
	Rádlo 137	Ignaz Hillebrand kameník a domkář s rodinou	8	-,-
	Rádlo 190	Franz Müller, domkář s rodinou	5	-,-
	Rádlo 103	Stefan Scheufler ,slevač z Křižan, s rodinou	3	-,-
	Rádlo 198	Franz Kirchhof, zedník z Jeřmanic s maž. Klarou roz Schlenz	2	-,-
	Rádlo 170	Wenzel Schmied, tkadlec z Jeřmanic	2	...“.

		s manž. Františkou roz Wenzl		
	Eádlo 203	Ferdinand Schöffel, svob., bez pasu	1	-,-
	Rychnov 147	Josef Preissler. sedlák, s rodinou	4	-“-
	Pulečný 94	Augustin Lamg, brusič skla, s manž. Marií Annou roz. Hübner z Klíčnova č. 17	2	-,- pag. 532
18 76 .6. 5.	Pulečný 19	Anton Wawřich, sedlák s manž. Amalií roz Maschke z Rychnova 41	2	--,-
	Pulečný 134	Franz Pietsch, 17 ½ roku, svob., syn tkalce Franze P.,z Kopaniny č. 6	1	.“-
15 .6.	Rychnov,2 50	Augustin Preissler, pekař a domkář, s rodinou	8	-,-
	Rychnov 5/11	Josef Peukert, truhlář, s rodinou	6	-,-
str .	390			
	Rychnov 49	Josef Jäger, brusič skla, s manž..M.A. roz .Peukert	2	-,-
	Rychnov 264	Josef Kviřala, vdove, kovář a domkář, se svým svob. synem Karlem	2	-,-
	-,-	Josef Kviřala jun., kovář s rodinou	3	-,-
	-,-	Franz Kviřala, malř, s rodinou	3	.“-
	Rychnov 212	Franz Hofmann , kupec a domkář, ženatý, se synem Antonem	2	.“-
	Rádlo 221	Franz Seiboth, punčochář, z Pelřkovic, pachtýř hospody v Rádle, s rodinou	5	-,-
	Rádlo 11	Johann Seiboth, brusič kamenů, s rodinou	3	-,-
	Rádlo 11	Franz Seiboth, svob., pasř , (bratr předchozího)	1	-,-
- .7.	D.Voda 73	Josef Zappe, pasř s rodinou	7	- ,,-
28 .8	Rychnov 280	Josef Peukert , dělnř, s rodinou	5	Australie- Pt.Adelaide

str.391

pag. 535

P o k r a ě o v á n í z pag. 526 (str. 384)

1876

leden poprvé byl do některých hostinců dán do sklepa led

Zdejší starosta Karl Hofrichter a obchodník Anton Schäffel z č. 188 poslali olejové obrazy a hračky ze skla na světovou výstavu do Filadelfie

6 a 7. ledna dvě milosrdné sestry z Vídně zde sbíraly.

2. března svátek nedávno blahoslavené panny a dcery českého krále Aneřky byl poprvé slaven ve farním kostele hlavní mří.

březen: zemský výbor schválil na stavbu školy v Rychnově subvenci 6 000 zl. a bezúročnou zálohu 4 000 zl.

6. duben děkan Felger resignoval kvůli neduživosti na zdejší faru a 12. dubna požádal c.k. místodržitelství o penzi.

18. dubna začala se kopat školní studně a jáma na vápno

18. dubna bývalý zdejší starosta Vincenz Peukert (čp. 48) začal úřadovat jako nový poštovník a sice prozatím v úředním domě Na nivě

Rychnovská obec odkoupila od kostela na stavbu školy louku o výměře 1200 čtver. sáhů za 1200 zl. r.m.

20. května ráno 3 stupně pod nulou R (-4°C), květy na stromech zmrzly

23. květen časně zrána shořela přádelna vlny, postavená na místě papír. mlýna.

28. května kostelní patron kníže Kamil Rohan oslavil v Praze svou zlatou svatbu.

30. května nechal děkan Felger všechny své cenné papíry, které si nechtěl ponechat, patronátním komisařem H. Zejdlem vydražit licitací na farním dvoře.

31. květen prodává na stojato louky a pastviny (seno a otavu) z farního majetku k rukám interkaláru. Získán byl obnos 556 zl. 30 kr. r.m.

pag. 536

červen děkan Felger daruje velkou část své soukromé knihovny dvěma chudým kandidátům kněžství, kteří budou zakrátko ordinováni.

Postavena nová jeřmanická škola a silnice mezi Jeřmanicemi a rádelským mlýnem.

15. června děkan Felger jmenován čestným občanem Rychnova.

27. června licitací prodej plodin z farních pozemků (na stojato na slámu) k rukám interkaláru. Získáno bylo za ozim a jař, oves, směsku a brambory dohromady 714 zl. 15 kr. r.m.

3. července bez jakýchkoli oslav položen základní kámen k nové škole.

8. července setkání JM. císaře Frant. Josefa I. a ruským carem Alexandrem v Zákupech z podnětu vypuknutí turecko.srbské války.

26. července c.k. ministerstvo kultu povolilo děkanu Felgerovi penzi 400 zl. r.m. z náboženského fondu.

str. 392

Marie Anna, vdova po Leop. Seibothovi zřídila při farním kostele nadaci na zvony ve výši 59 zl. r.m.

Rychnovský obecní úřad převzal od děkana Felgera do úschovy:

a) biskupem Leonhardem darovanou, chudým rychnovské farnosti patřící státní obligaci na 1000 zl.

b) na rychnovský chudinský fond znějící vkladní knížku liberecké spořitelny na 426 zl. 51 kr.

c) totéž na 478 zl. 26 kr.

NB: úroky ze všech těchto kapitálů :84 zl. má každoročně rychnovský farář na vánoce rozdělovat chudým z celé farnosti v obnosech nejméně po 1 zl.

Od 11 do 12 srpna přenocovali na zdejším kostele 3 čápi.

12. srpna místodržící baron Weber konal inspekci ve zdejší odborné kreslířské škole.

12. srpna předání diplomu o rychnovském čestném občanství děkanu Felgerovi.

22. srpna: dopoledne shořela stodola a střecha obytného domu č. 262, patřící zdejšímu veliteli hasičů-

pag. 537

dne 29. srpna novosvěcenec P. Hugo Schwerdtner, daný sem na dobu administrace k výpomoci se přihlásil na faře a uděloval den na to požehnání novosvěcencovo.

od února do konce srpna odešlo 137 osob ze zdejší farnosti, většinou do Brazílie

8. září měl děkan Felger kázání na rozloučenou v Rychnově a 10. září v Rádle.

11. září začala administrace P.Kundta

P. Kretschmer jako kooperátor určen do Šumberka, dal přednost odchodu do penze a opustil v těchto dnech faru.

12. září rozděljuje děkan Felger u něj deponovaný chudinský obnos 150 zl. a 40 zl. z vlastních peněz, dohromady 190 zl jednotlivým obcím farnosti.

14. září přesídlil k svému bývalému kaplanovi P. Josefu Fischerovi, faráři v Osečné, kde dostal na faře byt.

24. prosince presentoval děkan Felger z Osečné mocí jemu Kamilem Rohanem k tomu dané plné moci, jabloneckého { z Č. Jablonce u Mimoně } far. administrátora P. Franze Krupičku jako 19. rychnovského faráře

*****

S e z n a m

farních věcí, které děkan Felger pořídil z vlastního a při svém odchodu nechal v Rychnově:

- a) jedna prkny obitá půdní komora
- b) prkenné ošalování, které dělí půdu na obilí od půdy na prádlo, včetně dveří
- c) malá sýpka na horním trámoví

str.393

str.393

- d) dvoukřídle dveře v pokoji 2. kaplana
- e) šest kusů dvoukřídlych oken v horních 3. farních místnostech
- f) malá litinová kamínka včetně roury v horní zelené místnosti
- g) velká litinová cirkulační kamna včetně rour v horní modré místnosti
- h) dvoukřídle domovní dveře do místnosti v přízemí
- i) sporák v prádelně
- k) lehké dveře mezi kuchyní a vedlejší místností

pag. 538

- l) malý litinový sporák včetně dlouhých rour v dolní vedlejší místnosti
- m) dvojitě klenutý vinný sklep s laťovými dveřmi
- n) kotec pro husy v koňské stáji
- o) dvě malé kůlničky z prken ve stodole
- p) vodovod do kravské stáje včetně měděných rour a kamenného koryta
- q) stání pro telata ve stáji
- r) oddělení pro brambory ve sklepě
- s) ve stodole kopa 6-7 loktů dlouhých prken, tolik kolik je třeba aby se zakryla parna a přístavek
- t) na půdě na seno 85 kusů 6-7 loktů dlouhých prken celých a 10 kusů polovičních, tolik totiž je třeba, aby se obě kůlny a mlat zakryly a na horní trámy se udělal 4-5 prken široký most
- u) tolik smrkových tyčí, kolik je třeba aby se udělal pevný a hustý podklad nad oběma parněmi.
- v) koza na řezání dříví
- w) 3 žebříky
- x) 10 kusů závěsných zámků
- y) 3 hnědě natřené stolice
- z) postel v dolní komoře
- aa) kuchyňský stůl a lavice do kuchyně
- bb) skříň v prádelně
- cc) nová skříň se 2. zásuvkami k úschově nových kostelních paramentů

dd) jeho vlastní portrét a pana kostelního patrona knížete Kamila v černém rámu
 ee) dva kusy košů na hašení.

Při ochodu děkana Felgera nalezlo se :

A: na kostelním pozemku divoké stromy:

4 kusy na kostelním prostranství, 100 kusů na novém hřbitově, 9 kusů u silnice, 2 kusy u kokonínského kříže (vhodné k poražení), 24 kusy na starém hřbitově (k poražení)

B: na farním pozemku divoké stromy

95 kusů u silnice, 15 kusů na farním dvoře, 6 kusů za stájem, 9 kusů na uhelné šachtě, 4 kusy u Anděla strážce

C: na farním pozemku ovocné stromy:

29 kusů v zahradě, 17 kusů ve dvoře

počet všech stromů: 314 kusů

str. 394

str.394

pag. 539

S e z n a m

kazatelů a celebrantů { cizích duchovních, sloužících mši } , kteří od roku 1828 fungovali.
 na zdejší posvěcení o sv. Václavu.

{ K= kaplan, F= farář }

Rok	kazatel	celebrant
1828	P.Stephan Sommer, Vratislavice, K	P. Franz Neubart, Jablonec ,F
1829	P. Anton Pilz, Liberec, K	P. Franz Josef Lang, Vratislavice, F
1830	P. Anton Miksch, Jablonec, K	P. Franz Khittel, Jeníšovice, F
1831	P. Anton Horna, Liberec, K novosvěcenec	a P. Johann Nejedlý, Smržovka, F
1832	P. Kosef Gahler., Liberec, K	P. Franz Wolf, Liberec, děkan
1833	P. Ludwig Leubner, Dlouhé Mosty, kooperátor	P. Michael Grund, Č.Dub, děkan a vikářský. admin. liber. okresu
1834	P. Josef Feit, Smržovka, katecheta	P. Ignaz Schimaczek, Bzí F.
1835	P. Josef Hofrichter, Jeřmanice, lokalista	P. Johann Pažaut, Hodkovice, osobní .děkan
1836	P. Ferdinand Elger, Jablonec, K, + jako profesor morálky v Litoměřicích 1871	P. Augustin Neumann , Janov, osob.děkan
1837	P. Johann Charousek, Hodkovice, kooperátor	P. Stephan Vater, spirituál v litoměř. alumnátu
1838	P. Franz Neswadba, Rychnov, K.	P. Anton Miksch, Jablonec, F.
1839	P. Ignaz Sieber, Jablonec dominikán a pomocný koperátor	P. Josef Seliger, Ruprechtice, F.
1840	P. Wenzel Kokert, Most, kapucín. řádový kněz, + Most 20.2.1868	P. Anton Grus, Duchcov, děkan pag. 540
1841	P. Josef Jiráček, Bzí, katecheta	P. Franz Wolf, Liberec, arciděkan,
1842	P. Anton Plischke, Jablonec, kooperátor	P. Anton Jakel, Litoměřice, profesor dogmatiky
str. 395		
1843	P. Franz Gaudek, Jablonec, K	P. Franz Dolenský. Bzí, F.
1844	P. Franz Svoboda, Jeníšovice, K	P. Anton Jakel, Litoměřice, profesor dogmatiky
1845	P. Cajetan Hartig, Vratislavice ,K.	P. Josef Neuber, Hor. Litvínov, osobní

		.děkan
1846	P. Josef Haupt, Smržovka, katecheta	P. Josef Hofrichter, Hodkovice, F
1847	P. Augustin Lang, Benátky K. a novosvěcenec	P. Augustin Neumann, Smržovka, osobní děkan
1848	P. Ignaz Knobloch, Smržovka, K.	P. Josef Gahler, Liberec, řed. hlavní školy
1849	P. Karl Roessler. Rychnov, K.	P. Josef Jiráček, Bzí, F.
1850	P. Johann Wachner, Rochlice, K.	P. Heinrich Hausner, Vratislavice, F.
1851	P. Vincenz Schlaegel, Liberec, K.	P. Joasef Krupař, Šumburk, F.
1852	P. Alois Schalk, Rychnov, F + Lomnice 5.1.1879.	P. Josef Gahler, Liberec, děkan a okr. vikář + 23.3.1873
1853	P. Anton Plischke, Jablonec, kooperátor	P. Josef Hofrichter, Hodkovice, F. a vikar. sekretář + 25. 11. 1873
1854	P. Anton Henke, Dlouhé Mosty, kooperátor	P. Wenzl Verunáč, Olešnice, F. + 5.8.21868
1855	P. Johann Hammerschmied, Hodkovice, kooperátor, + 29.8.1868 jako řed.hl.školy v Ml.Boleslavi	P. Albetrt Küffer, rytíř z Asmansvilla, Český Dub děkan pag. 541
1856	P. Johann Ješina, Č.Dub, K(fund.)	P. Josef Buryanek, Světlá, F. + 10.5.1872
1857	P. Franz Ptáček, Hodkovice, kooperátor	P. Anton Miksch, Jablonec, F. a vikář
1858	P. Emmanuel Ferkl, Hodkovice, kooperátor	P. Josef Kočí, Jeřmanice, protofarář
1859	P. Gustav Schwarz, Liberec, nejmladší K,+ jako liberecký vrchní K.	P. Johann Ješina , Český Dub, děkan
str. 396		
1860	P.Franz Havrda, Jablonec, K	P. Ignaz Frank, Liberec, děkan, + 19.7.1862
1861	P. Franz Krupička, Č.Dub, K(fund)	P. Ignaz Hajny, Dlouhé Mosty, F. + 26.5. 1877
1862	P. Josef Gaudek, Jablonec K.	P. Franz Gaudek, Jablonec, K.
1863	P. Josef Bernat, Liberec, nejml.K-	P. Franz Simm, Liberec, děkan
1864	P. Josef Kovář, Č.Dub. K.	P. Josef Sedlaček, Loukov. F. + 17.5.1873
1865	P. Karl Klinger, Vratislvice, K.	P. Franz Moysel, Rochlice osob.děkan a okr. vikář , + 16.6.1873
1866	P. Ferdinand Kühn, Jablonec, K,	P. Anton Čapek, Liberec, katecheta dívčích.škol,+ 14.3.1878
1867	P. Franz Ptáček, Hodkovice, první kooperátor	P. Josef Krupař, Bzí, F. + 24.1.1871
1868	P. Wenzel Peukert. Liberec, nejmladší .K	P. Josef Kočí, Jeřmanice, protofarář a vik.sekretář
1869	P. Josef Ressel, Jablonec, K.	P. Josef Feit, Tanvald, os.děkan + 31.10.1872
1870	P. Josef Tschörch, Rychnov, K a novosvěcenec	P. Johann Hruška, Všeň, F. + 9.2.1875
1871	P. Anton Neumann Rochlice, K.	P. Anton Hofmann, Liberec, ředitel. hlavní školy
1872	P. Josef Turek, Jablonec, 2. K.	P. Johann Ullmann, Jeřmanice, F + 12.1.1880

1873	P. Anton Kühn, Liberec, 2. K.	P. Johann Ješina, Č.Dub, děkan
1874	P. Johann Traub, Jablonec, mladší .K.	P. Josef Kočí, Vysoké, děkan, +18.7.1877 pag. 542
1875	P. Josef Ressel, Jablonec, starší K.	P. Anton Miksch, Jablonec, děkan a konsistor. rada

str. 397

pag. 543

Ř a d a
rychnovských farářů od husitské doby
 Sestaveno podle libri confirmationum

- 1360 + Johannes, farář v Rychnově
- 1361 25. ledna .. klerik Johann Albert ze Sebnic , presentován
 mnichovohradištským opatem Wernherrem, instalován jenišovickým
 farářem. Resignoval 1369, byl zde 8 let
- 1369 2. srpna: Petr, profess, cyriackého řádu v Praze. Presentován
 mnichovohradištským opatem Zdislavem, Resignoval, koncem r. 1373,
 byl zde 4 roky
- 1374 23. leden: kněz Petr z Trystice, presentován mnichovohradištským
 opatem a potvrzen pražským arcibisk. generálním viklářem . Jenč., probošt
 Křížového kostela ve Vratislavi, a Jan, děkan kolegiátní kapituly u sv.
 Apolináře v Praze. Směněno v srpnu 1374 s farářem ve Vrchlábí, byl zde
 jen ½ roku.
- 1374 7. srpna: kněz Symon, dříve farář ve Vrchlábí, dosazen se svolením opata
 v Mnichově Hradišti.
 mezera
- 1389 farář Albert resignoval na místo faráře v Rychnově. jeho nástupcem byl
- 1389 na podzim kněz Petr z Dubu , presentován opatem v Mn. Hradišti,
 instalován farářem z Hodkovic
 mezera
- 1395 + rychnovský farář Crux (Kreuz, Kříž)
- 1395 (koncem dubna nebo začátkem května) kněz Martin
 z Turnova, presentován mnichovohradištským opatem Václavem.
 Instalován Jenišovickým farářem

*****

str. 398

pag. 545